

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครู
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

FUTURE SCENARIOS OF MORAL AND ETHICAL LEARNING MANAGEMENT
IN THE TEACHER PROFESSIONAL CURRICULUM OF
RAJABHAT UNIVERSITY STUDENTS

พูนพร ทศนะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2568

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครู
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

FUTURE SCENARIOS OF MORAL AND ETHICAL LEARNING MANAGEMENT
IN THE TEACHER PROFESSIONAL CURRICULUM OF
RAJABHAT UNIVERSITY STUDENTS

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Curriculum Research and Development)
Graduate School, Srinakharinwirot University
2025
Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครู

ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ของ

พูนพชร ทศนะ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรา ดุษฎีเมธา)

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัตย์ คลังพหล)

ที่ปรึกษาร่วม

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิญญูธรรม อยู่โนศีล)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา สาลีหมัด)

ชื่อเรื่อง	อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
ผู้วิจัย	พูนพชร ทศณะ
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2568
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตรา ดุษฎีเมธา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏโดยนำแนวคิดการมองอนาคตโมเดลเพชรของฟอร์บ์เพอร์ Foresight Diamond มาเป็นเครื่องมือในการวิจัย การดำเนินการวิจัยมี 7 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ และการดำเนินการของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่านถึงแนวโน้มการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคต ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่านถึงแนวโน้มการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคต ขั้นตอนที่ 4 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาแนวโน้มที่เป็นไปได้ แนวโน้มที่พึงประสงค์ และความสอดคล้องของความคิดเห็น ขั้นตอนที่ 5 ร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมโดยจัดทำร่างอนาคต และร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ขั้นตอนที่ 6 ประชุมสร้างภาพอนาคตโดยวิธีสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบเชิงยืนยันและปรับปรุงร่างอนาคตภาพ ขั้นตอนที่ 7 เขียนอนาคตภาพ โดยเขียนอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย ภาพที่มีแนวโน้มเป็นไปได้ 1. ภาพคุณลักษณะบัณฑิตที่มีตัวบ่งชี้ชัดเจน ประกอบด้วยคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจำนวน 7 ตัวบ่งชี้ คุณลักษณะบัณฑิตด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพจำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 2. ภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุกที่ก้าวล้ำการเปลี่ยนแปลงของโลก จำนวน 10 วิธี 3. ภาพการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้จำนวน 7 วิธี

คำสำคัญ : อนาคตภาพ, การจัดการเรียนรู้, คุณธรรมจริยธรรม, มหาวิทยาลัยราชภัฏ, หลักสูตรวิชาชีพครู

Title	FUTURE SCENARIOS OF MORAL AND ETHICAL LEARNING MANAGEMENT IN THE TEACHER PROFESSIONAL CURRICULUM OF RAJABHAT UNIVERSITY STUDENTS
Author	PHOONPHATCHARA THATSANA
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2025
Thesis Advisor	Assistant Professor Jitra Dudsdeemaytha , Ph.D.
Co Advisor	Associate Professor Gumpanat Boriboon , Ph.D.

This study aimed to investigate future scenarios of moral and ethical learning management in the teacher professional curriculum of students of Rajabhat Universities by employing Popper's Foresight Diamond model as a research tool. The research was conducted through seven systematic stages. Stage 1- Literature review: a comprehensive review of literature was undertaken on the components of learning management and the implementation of teacher professional curricula related to moral and ethical learning management in Rajabhat Universities from 2004 to the present. Stage 2- Deep horizon scanning: an in-depth environmental scanning was conducted using the STEEP Analysis technique. Stage 3- Expert panel interview: in-depth interviews were carried out with 17 experts to explore future trends in moral and ethical learning management. Stage 4- Polling: expert opinions were surveyed to identify possible trends, desirable trends, and the consistency of expert perspectives. Stage 5- Future Scenario development: future scenarios of moral and ethical learning management were drafted through the construction of a Futures Wheel and the development of preliminary future scenarios for Rajabhat University students in the teaching profession. Stage 6- Futures workshops: a future scenario-building workshop was conducted through focus group discussions to verify and refine the drafted future scenarios. Stage 7- Scenario writing: the future scenarios were written and finalized in accordance with the recommendations provided by the experts. The findings revealed that the future scenarios of moral and ethical learning management in the teacher professional curriculum of Rajabhat University students comprise three possible dimensions. First, graduate attributes with clearly defined indicators, consisting of seven indicators of moral attributes and five indicators of ethical attributes or professional codes of conduct. Second, moral and ethical learning experiences characterized by advanced active learning approaches that proactively respond to global changes, comprising ten instructional methods. Third, moral and ethical assessment practices emphasizing assessment for learning, consisting of seven assessment methods. These future scenarios reflect a comprehensive and forward-looking framework for the development of morally and ethically grounded teachers within the context of Rajabhat Universities.

Keyword : future scenarios, learning management, moral and ethics, Rajabhat University, teacher professional curriculum

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ เกิดจากน้ำใจที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรา ดุษฎีเมธา อาจารย์ที่ปรึกษาหลักที่มีความห่วงใยลูกศิษย์คนนี้เสมอ รองศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิญญู ฤทธิชัย อยู่ยงในศิล ผู้ให้แนวทางในระเบียบวิธีการวิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล รองศาสตราจารย์ ดร. กันต์ฤทัย คลังพหล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา สาลีหมัด คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ทุกท่าน และคณาจารย์ในสาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้โอกาสและจัดการเรียนรู้ด้วยความเมตตา

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ฤๅเดช เกิดวิชัย รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย คำสุวรรณ ผู้ให้ความช่วยเหลือในทุกทางในฐานะญาติผู้ใหญ่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารดา รัตน์สุขสง่า อาจารย์ที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่ม (Focus Group) ที่สละเวลาให้คำแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผอ.สมควร ทัศนะ ศน.นิตยา ทัศนะ พ่อแม่ผู้คอยส่งเสริมให้ทุนสนับสนุนงานวิจัย ผู้เป็นกำลังใจ เป็นผู้ให้ทุก ๆ อย่าง ด้วยความรัก และเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุดในชีวิต

ขอขอบคุณ ดร.ภัทรพรรณ พรหมคช พี่พลอย เพื่อน Beloved Gang มายด์ แบ็ง เน่ พี่น้องชาว NCT127zen และ มิตรผู้เป็นที่รักทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจและมีความเชื่อในตัวผู้วิจัยเสมอ

ขอขอบคุณ จอง แฉยอน ที่เป็นอีกหนึ่งแรงบันดาลใจให้มีพลังและทำสิ่งต่าง ๆ จนสำเร็จ

“หากพ่อแม่เปรียบเสมือนฝนที่ตกลงมาตอนหน้าแล้งแล้วนั้น มิตรที่รักทั้งหลาย ย่อมเปรียบเสมือนสายรุ้งที่ขึ้นมาหลังฝนตกเช่นกัน”

หากงานวิจัยนี้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาจะมากหรือน้อยก็ตาม ขอขอบคุณงามความดีนี้ แต่ ครู อาจารย์ ที่ได้ส่งสอนผู้วิจัยมาทุกท่าน ด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

พูนพชร ทัศนะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย.....	6
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้.....	10
1.1 แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ทั่วไป.....	10
1.2 แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	33
1.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู.....	50
2. มาตรฐานวิชาชีพครู	58
2.1 ความสำคัญของวิชาชีพครู.....	58
2.2 มาตรฐานวิชาชีพครู.....	59

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู	67
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยอนาคต	73
3.1 กรอบระยะเวลาในการมองอนาคต	73
3.2 เครื่องมือวิจัยอนาคต	73
3.3 เครื่องมือการมองอนาคตที่งานวิจัยนี้นำมาประยุกต์ใช้	82
3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยอนาคต	111
4. บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ	120
4.1 ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ	120
4.2 แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)	123
4.3 แผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Action Plan) มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)	126
4.4 หลักสูตรวิชาชีพครู ด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏ ..	128
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย	143
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	144
ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)	146
ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning)	149
ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interview)	151
ขั้นตอนที่ 4 การสำรวจความคิดเห็น (Polling)	155
ขั้นตอนที่ 5 ร่างอนาคตภาพ (Future Scenario Development)	157
ขั้นตอนที่ 6 ประชุมสร้างภาพอนาคต (Futures Workshops)	159
ขั้นตอนที่ 7 การเขียนอนาคตภาพ (Scenario Writing)	160
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	161
ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)	161

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning)	167
ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interview)	185
ขั้นตอนที่ 4 การสำรวจความคิดเห็น (Polling).....	211
ขั้นตอนที่ 5 อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ	228
ขั้นตอนที่ 6 ประชุมปฏิบัติการสร้างภาพอนาคต (Futures Workshops)	231
ขั้นตอนที่ 7 การเขียนอนาคตภาพ (Scenario Writing)	235
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	258
วิธีดำเนินการวิจัย.....	258
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	261
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	261
สรุปผลการวิจัย.....	262
อภิปรายผล	263
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	302
ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย	302
ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติ	303
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	304
บรรณานุกรม	305
ภาคผนวก.....	335
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญให้การสัมภาษณ์เชิงลึกและตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มี ต่ออนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ	336
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	339

ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณา ตรวจสอบร่างภาพ อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ	341
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง	344
ภาคผนวก จ แบบประเมินแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างสำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ....	352
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ.....	358
ภาคผนวก ช แบบประเมินแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้ม อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ	363
ภาคผนวก ซ แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร การทบทวนวรรณกรรม “องค์ประกอบการ จัดการเรียนรู้”	368
ภาคผนวก ฌ แบบบันทึกผลการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพครู ย้อนหลัง 20 ปี	370
ภาคผนวก ฎ แบบบันทึกผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เชิงลึก STEEP Analysis ที่ส่งผลต่อ การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ	372
ภาคผนวก ฏ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	375
ภาคผนวก ฏ แบบบันทึกผลการประชุมกลุ่ม Focus Group	377
ภาคผนวก ฐ โปรโตคอล การสนทนากลุ่ม (Focus Group)	379
ภาคผนวก ท (ร่าง) อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครู ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ	384
ประวัติผู้เขียน.....	405

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 มาตรฐานความรู้และมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ.....	60
ตาราง 2 มาตรฐานความรู้ด้านสาระความรู้และสมรรถนะ.....	61
ตาราง 3 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพในด้านสาระและสมรรถนะ.....	63
ตาราง 4 มาตรฐานการปฏิบัติงาน.....	66
ตาราง 5 ตารางสรุประดับการใช้วิธีการคาดการณ์อนาคต.....	81
ตาราง 6 สังเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2547-2561) และหลักสูตร ครุ ศาสตร์ 4 ปี (พ.ศ.2562-ปัจจุบัน) ด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม.....	139
ตาราง 7 การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ.....	152
ตาราง 8 สังเคราะห์การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาชีพครู หลักสูตร 5 ปี พ.ศ.2547-2561 และหลักสูตร 4 ปี พ.ศ.2562 – ปัจจุบัน ในด้านคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์	163
ตาราง 9 สังเคราะห์การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาชีพครู หลักสูตร 5 ปี พ.ศ.2547-2561 และหลักสูตร 4 ปี พ.ศ.2562 – ปัจจุบัน ในด้านกลยุทธ์การสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม.....	164
ตาราง 10 สังเคราะห์การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาชีพครู หลักสูตร 5 ปี พ.ศ.2547-2561 และหลักสูตร 4 ปี พ.ศ.2562 – ปัจจุบัน ในด้านกลยุทธ์การวัดและประเมินผล คุณธรรมจริยธรรม.....	166
ตาราง 11 สังเคราะห์การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก การเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	181
ตาราง 12 สังเคราะห์การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี.....	182
ตาราง 13 สังเคราะห์การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ.....	183
ตาราง 14 สังเคราะห์การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม.....	183
ตาราง 15 การสำรวจสังเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงลึกการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง.....	185

ตาราง 16 การสังเคราะห์สภาพที่ไม่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมเป็นรายด้านตามความเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ.....	186
ตาราง 17 การเปลี่ยนแปลงของโลกที่ส่งผลกระทบในทางที่ไม่พึงประสงค์ต่อการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	187
ตาราง 18 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	190
ตาราง 19 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	191
ตาราง 20 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	193
ตาราง 21 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ.....	194
ตาราง 22 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	195
ตาราง 23 ประเด็นสำคัญของแนวโน้มด้านคุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคตด้านคุณธรรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	196
ตาราง 24 ประเด็นสำคัญของแนวโน้มด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคตตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	199
ตาราง 25 ประเด็นสำคัญของแนวโน้มการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมในอนาคตตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	201
ตาราง 26 ความถี่ของแนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	203

ตาราง 27 ความถี่ของแนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	204
ตาราง 28 ความถี่ของแนวโน้มการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	205
ตาราง 29 ความถี่แนวโน้มการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	206
ตาราง 30 แนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ จำแนกตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์.....	207
ตาราง 31 แนวโน้มการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จำแนกตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์.....	208
ตาราง 32 แนวโน้มการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมจำแนกตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์.....	210
ตาราง 33 แสดงค่ามัธยฐาน โอกาสที่เป็นไปได้และการผ่านเกณฑ์ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	211
ตาราง 34 แสดงค่ามัธยฐาน โอกาสที่เป็นไปได้และการผ่านเกณฑ์ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	212
ตาราง 35 แสดงค่ามัธยฐาน โอกาสที่เป็นไปได้และการผ่านเกณฑ์ของการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	213
ตาราง 36 แสดงค่ามัธยฐาน โอกาสเป็นไปได้และการผ่านเกณฑ์ของรูปแบบและวิธีวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	214
ตาราง 37 แสดงค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ การผ่านเกณฑ์ IQR และความสอดคล้องของความคิดเห็นของคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	215
ตาราง 38 แสดงค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ การผ่านเกณฑ์ IQR และความสอดคล้องของความคิดเห็นของคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	216
ตาราง 39 แสดงค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ การผ่านเกณฑ์ IQR และความสอดคล้องของความคิดเห็นด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	217

ตาราง 40 แสดงค่าพิสัยควอร์ไทล์ การผ่านเกณฑ์ IQR และความสอดคล้องของความเห็นด้านรูปแบบและวิธีวัดและประเมินผล ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	218
ตาราง 41 ค่าร้อยละภาพอนาคตที่พึงประสงค์และการผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	219
ตาราง 42 ค่าร้อยละภาพอนาคตที่พึงประสงค์ และการผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	220
ตาราง 43 ค่าร้อยละภาพอนาคตที่พึงประสงค์และการผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	221
ตาราง 44 ร้อยละภาพอนาคตที่พึงประสงค์ และการผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบและวิธีการวัดและประเมินผลตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	222
ตาราง 45 การผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐาน ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม	223
ตาราง 46 ผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐาน ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านจริยธรรม (จรรยาบรรณวิชาชีพครู)	224
ตาราง 47 การผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐาน ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	225
ตาราง 48 การผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐานของรูปแบบและวิธีวัดและประเมินผล	226
ตาราง 49 แสดงองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่ผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ร้อยละ 85 มัธยฐาน ≥ 3.5 และความสอดคล้อง IQR ≤ 1.5 ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	227
ตาราง 50 คำอธิบายงงเล็กน้อยขนาดการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ	229
ตาราง 51 การปรับปรุงร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	232

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 แสดงการใช้เครื่องมือการมองอนาคต	80
ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย	143
ภาพประกอบ 3 The Foresight Diamond (Popper, 2008) โมเดลเพชรของ บอริบเปอร์ The Foresight Diamond (Popper, 2008).....	146
ภาพประกอบ 4 ปัจจัยที่ส่งสัญญาณต่อภาพอนาคต	150
ภาพประกอบ 5 กล้องอนาคตการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	229
ภาพประกอบ 6 แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม.....	273
ภาพประกอบ 7 แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ.....	281
ภาพประกอบ 8 แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้.....	293
ภาพประกอบ 9 แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการวัดและประเมินผล	302

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครูเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสังคมไทย กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education :TQF : พ.ศ. 2552) เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษาและเป็นหลักประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชา รวมทั้งเป็นหลักในการจัดทำมาตรฐานด้านต่างๆ เพื่อให้การจัดการศึกษามุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในการผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) และคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ดังกล่าว ในส่วนของการเรียนรู้ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน คือ 1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม (Ethics and Moral) 2. ด้านความรู้ (Knowledge) 3. ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) 5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

จะเห็นได้ว่าด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นหนึ่งในห้าสิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการคาดหวังให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาพึงมี ต่อมาคุณธรรมจริยธรรมยังคงถูกบัญญัติไว้ในประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นประกาศที่บังคับใช้เฉพาะนักศึกษาสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์โดยเฉพาะ ในส่วนที่เป็นมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมประกอบด้วย 1. รักศรัทธาและภูมิใจในวิชาชีพ มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นครูและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ 2. มีจิตอาสา จิตสาธารณะ อดทนอดกลั้น มีความเสียสละ รับผิดชอบและซื่อสัตย์ต่องานที่รับมอบหมายทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ และสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ และเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน 3. มีค่านิยมและคุณลักษณะเป็นประชาธิปไตย คือ การเคารพสิทธิและให้เกียรติคนอื่น มีความสามัคคีและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใช้เหตุผลและปัญญาในการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจ 4. มีความกล้าหาญและแสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรม สามารถวินิจฉัย

จัดการและคิดแก้ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมด้วยความถูกต้องเหมาะสมกับสังคม การทำงาน และสภาพแวดล้อมโดยอาศัยหลักการ เหตุผลและใช้ดุลพินิจทางค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม ความรู้สึกของผู้อื่นและประโยชน์ของสังคมส่วนรวม มีจิตสำนึกในการดำรงความโปร่งใสของสังคม และประเทศชาติ ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน และความไม่ถูกต้อง ไม่ใช้ข้อมูลบิดเบือน หรือ ลอกเลียนผลงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ในปี 2565 คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาได้กำหนดรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 กำหนดให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ตาม คุณวุฒิแต่ละระดับ ต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษา วิชาชีพ ประเทศชาติและบริบทโลก ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านความรู้ (Knowledge) 2.ทักษะ (Skills) 3.ด้านจริยธรรม (Ethics) 4.ด้านคุณลักษณะ (Character) สำหรับด้านจริยธรรม ที่หมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และ จรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตนทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ทั้งนี้หลักสูตรต้อง กำหนดจริยธรรมที่เหมาะสมกับสาขาวิชาในแต่ละระดับคุณวุฒิและจริยธรรมเฉพาะวิชาชีพที่ กำหนดโดยสภาวิชาชีพหรือจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ (คณะกรรมการมาตรฐานการ อุดมศึกษา, 2565) จะเห็นได้ว่าในด้านนโยบาย รัฐให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเป็นอย่างมาก โดยในทางปฏิบัติ จำเป็นต้องใช้พลังในการขับเคลื่อนนโยบายให้สัมฤทธิ์ ผลอย่างมาก

ความพยายามที่จะหาทางปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมีมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาในปี พ.ศ. 2540 คณะกรรมการอุดมศึกษาได้จัดทำโครงการพัฒนา บัณฑิตอุดมคติไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรมในสถาบันการศึกษาให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยมีกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2) การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการวิชา และ 3) สร้างรายวิชาเฉพาะการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนำร่องในมหาวิทยาลัย 7 แห่ง ผลการวิจัยติดตามผลการดำเนินงานในปี 2544 และ 2545 พบว่าภาพรวมการดำเนินการทั้ง 3 กิจกรรม ก่อให้เกิดผลทางบวกโดยตรงต่อการพัฒนานักศึกษาและเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, 2547) และในปีงบประมาณ 2560 สำนักเลขาธิการ ศอศสได้ดำเนินการโครงการส่งเสริมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณ ให้กับนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการผ่านระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ (Ethics in Professional Learning Community : E-PLC) มาจนถึงปัจจุบันภายใต้

การทำงานร่วมกันของมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการกับสถานศึกษาที่เป็นสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูให้กับผู้เกี่ยวข้อง เช่นนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพและครูในโรงเรียนนั้น ๆ

อย่างไรก็ตามผลของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ยังคงพบปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาหลายด้าน จากงานวิจัยของ รัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์ (2559) พบว่า นักศึกษามีปัญหาด้านการแต่งกายที่ผิดระเบียบ ขู่สาว ไม่ใ้รู้ใ้เรียน ไม่ซื่อสัตย์ ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ดื่มสุรา เล่นการพนัน ยาเสพติด เที่ยวกลางคืน ส่งเสียงดังรบกวนคนอื่น ทะเลาะวิวาทไม่มีสัมมาคารวะ พูดจาไม่เหมาะสม โดยปัญหาสำคัญที่สุดและต้องเร่งแก้ไขคือ ปัญหาด้านการใ้รู้ใ้เรียน นอกจากนี้การศึกษาของ สุกรี บุญเทพ และ หมัดฟาซี รูบามา (2563) ยังพบว่านักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ น้อยที่สุด อีกทั้ง วราลี โกศัย และ คณะ (2551) ได้สำรวจคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาครูสาขาวิชาการศึกษาศรีมวัย พบปัญหาของนักศึกษา คือมีความเขินอายในการทำควมดี ไม่ตรงต่อเวลา ไม่รู้จักประหยัด มีปัญหาการทำงานกลุ่ม และขาดความรับผิดชอบและ สมบัติ ศรีทองอินทร์ (2551) ศึกษาพบว่า นักศึกษาครูมีลักษณะความเป็นครูอยู่ในระดับน้อย ในด้านการมีจิตสำนึกความเป็นครู ด้านการใช้ภาษา ด้านความสุภาพ ด้านการแต่งกายเหมาะสม ด้านการตรงต่อเวลา และด้านการรู้จักมัธยัสถ์ ซึ่งสอดคล้องกับกับรายงานผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประจำปี 2565 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2565) โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 6 ด้านคือ 1.ด้านความซื่อสัตย์สุจริต 2.ด้านความเสียสละ 3.ด้านความอดทนอดกลั้น 4.ด้านความรับผิดชอบ 5.ด้านความพอเพียง และ 6.ด้านความมีระเบียบวินัย จากรายงานพบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี ได้คะแนนคุณธรรม จริยธรรมเฉลี่ยรวม 134.80 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความอดทนอดกลั้นต่ำกว่าเกณฑ์มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบและด้านความเสียสละ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่านักศึกษายังมีปัญหาในด้านของคุณธรรมจริยธรรมที่ประเมิน

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันยังพบปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น นักศึกษาไม่เต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยอันเนื่องมาจาก การไม่เห็นประโยชน์และเป้าหมายที่ชัดเจน บุคลากรที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษามีจำนวนน้อย รูปแบบกิจกรรมยังไม่หลากหลายขาดการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ขาดการติดตามและประเมินประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ (อัจฉรา ไชชูปลั้มถ์, 2561) ในระดับ

ห้องเรียนก็เช่นกัน อาจารย์ผู้สอนมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในรายวิชาที่สอน ซึ่งเป็นไปในภาพรวม มิได้เน้นเฉพาะเจาะจงในคุณธรรมจริยธรรมแต่ละข้อ และขาดการเรียงลำดับความสำคัญว่าคุณธรรมจริยธรรมข้อใดที่มีความสำคัญที่สุดในการปลูกฝังจึงทำให้ขาดประสิทธิภาพในการสร้างให้นักศึกษาเกิดจิตสำนึก เนื่องจากการเรียนการสอนไม่ได้เน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง (รัฐบุรุษ คัมภีร์พ 2559)

จากอุปสรรคเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในช่วงที่ผ่านมายังไม่สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สถานศึกษาส่วนใหญ่เน้นการสอนเด็ก เยาวชนให้เป็นคนเก่ง แต่ขาดคุณธรรมจริยธรรม กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว คิดถึงตนเองมากกว่าส่วนรวม (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2550) สำนักส่งเสริมและพัฒนาด้านศักยภาพนักศึกษา (2562) ได้ให้ความเห็นเรื่องนี้ว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษายังมุ่งเน้นการพัฒนาด้านวิชาการ และวิชาชีพ ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา หรือเรียกว่า Hard Skills จะเห็นได้จากหลักสูตรที่ให้เวลาการศึกษาเล่าเรียนวิชาการมาก ทำให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หรือเรียกว่า Soft Skills ได้รับความสนใจน้อยกว่า นอกจากนี้ นักศึกษาไทยยังไม่ได้รับการปลูกฝังในด้านคุณธรรม จริยธรรมอย่างจริงจัง กล่าวคือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นอย่างฉาบฉวย ไม่เกิดผลที่ถาวร มีการแก้ไขปัญหาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากการขาดการบรรณาการเพื่อแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง อีกทั้งระบบการศึกษาในปัจจุบันขาดการบังคับและขาดเป้าหมายและทิศทางที่ถูกต้องที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งรัฐควรสนับสนุนและปฏิรูปการเรียนการสอนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมกับเยาวชนและคนทุกกลุ่ม โดย ไชยพร เรื่องหลัก (2556) ยังได้กล่าวในผลการวิจัยว่า ควรมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่ครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่หลากหลาย เพราะการปลูกฝัง อบรม ชัดเกล้าผู้เรียนนั้น ควรมีการกระตุ้น ย้ำเตือนและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเกิดเป็นจิตสำนึกที่ยั่งยืน และคงทนถาวร (คณะวิจัยคณะครุศาสตร์, 2557) การได้รับการปลูกฝังคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอจะทำให้นักศึกษาเป็นคนที่มีคุณภาพเป็นทั้งคนดีและคนเก่งและมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาและพฤติกรรมอันเป็นที่ไม่พึงประสงค์ต่อสังคม สถาบันอุดมศึกษาไทยควรสอดแทรกการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาในการเรียนการสอนทุกวิชา กำหนดเป็นรายวิชาการศึกษาทั่วไปและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเป็นการส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม (ฉลอง ใจฉลาด

และคณะ, 2552) เพราะคุณธรรมจริยธรรมนั้น จัดเป็นจิตลักษณะและพฤติกรรมที่ ต้องมี กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก และคุณธรรมจริยธรรมสามารถปลูกฝังกันได้เมื่อ เกิดคุณธรรมอย่างหนึ่ง จะส่งผลให้เกิดคุณธรรมอย่างอื่นตามมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนานในการผลิตครูออกมารับใช้สังคม เป็น จำนวนมาก พึงตระหนักและให้ความสนใจอย่างจริงจังถึงความสำคัญของปัญหาในการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมที่ผ่านมามีปัญหาในทางปฏิบัติทำให้คุณลักษณะนักศึกษาที่กำลังศึกษา อยู่และที่จบไปเป็นครูแล้วมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่หลายด้าน ประกอบกับวิชาชีพครูเป็น วิชาชีพชั้นสูง ผู้ประกอบวิชาชีพนี้ จะต้องมีความรับผิดชอบสูง เพราะเป็นวิชาชีพที่ส่งผลกระทบต่อ ผู้รับบริการและสาธารณชนมาก ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพ ต้องประกอบวิชาชีพด้วยปัญญา และ ได้รับการอบรมอย่างเพียงพอ และผู้ที่ เป็นครูจะต้องแบกรับความมุ่งหวังของสังคม ที่อยากเห็นครูทำ หน้าที่ด้วยอุดมการณ์ความเป็นครู มุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ด้วยหลักธรรมและหลักวิชาครู เพียรพัฒนาตนเองตลอดชีวิตทางด้านคุณธรรม จริยธรรม วิชาการ วิชาชีพครู ประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดีสมกับเป็นปูชนียบุคคล ประกอบกับโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่ผันแปร และ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด หล่อหลอม ให้สังคมโลกเป็นสังคมเดียวกัน หรือเรียกว่าโลกาภิวัตน์ ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงพลิกผันอย่าง รวดเร็ว เกิดความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2563)

ในเมื่อโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและยากที่จะคาดเดา การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพครู ต้องมองไกลไปถึงอนาคต เพราะการมองอนาคตเป็นการสร้างกลไกเชิงรุก สามารถปลูกเร้าใจให้มีผู้ร่วมผนึกกำลังด้วยความหวังอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ ส่วนปัญหาจะ คลี่คลายไปถ้าเลือกแนวทางรุก ที่ชวากหนามน้อยที่สุด ดังนั้นวิธีการหนึ่งของการใช้แผนรูกก็คือ การศึกษาในเรื่องของอนาคต โดยใช้วิธีวิจัยเข้ามาช่วยที่เรียกว่าวิจัยอนาคต ซึ่งการมองอนาคต เป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ความคิดเชิงวิพากษ์ ประกอบกับความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เป็น กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภายในและภายนอกองค์กร การมอง อนาคตจึงเป็นพหุวิทยาการที่ต้องใช้เครื่องมือหลายชนิด เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของคำตอบ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562) The Foresight Diamond เป็นแบบจำลองที่เสนอแนะ เครื่องมือในการมองอนาคตหลากหลายวิธี โดยอิงแหล่งความรู้หลัก 4 แหล่ง ได้แก่ความคิด สร้างสรรค์ (Creativity) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และหลักฐาน (Evidence) ซึ่งการมองอนาคตนั้น ไม่มีแนวทางเดียวที่ใช้ได้กับทุกกรณี ความสมบูรณ์จะขึ้นอยู่กับ

กับความยืดหยุ่นในการนำเครื่องมือไปใช้ให้เหมาะกับโครงการ และเครื่องมือการมองอนาคต โมเดลเพชร จะช่วยให้นักวิจัยเห็นเส้นทางที่หลากหลายที่จะสามารถกำหนดอนาคตได้ (Popper, R. 2008)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอนาคตภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้เห็นภาพในอนาคตของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูว่าในอนาคตมีแนวโน้มเป็นเช่นไร ซึ่งจะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาวิชาชีพครู ได้อย่างมีประสิทธิภาพบังเกิดประสิทธิผลได้อย่างแท้จริง

คำถามการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏไว้ดังนี้

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ (Objective) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) และการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ (Evaluation) เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ความสำคัญของการวิจัย

ผู้วิจัยคาดว่า การศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในครั้งนี้ จะมีประโยชน์ดังนี้

ประโยชน์เชิงวิชาการ

1. ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการนำเครื่องมือการวิจัยอนาคต Foresight Diamond มาใช้ในการศึกษาด้านการศึกษาครู โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู

2. ได้กรอบแนวคิดและตัวแบบการมองอนาคตด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นๆ ได้

3. เป็นฐานข้อมูลและองค์ความรู้สำหรับการศึกษาวิจัยต่อยอดด้านการผลิตและพัฒนาครูในอนาคต

ประโยชน์เชิงนโยบาย

1. เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้กำหนดนโยบายในการวางแผนและพัฒนาระบบการผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต
2. ช่วยให้มีมหาวิทยาลัยราชภัฏและสถาบันผลิตครูสามารถวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม
3. เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คุรุสภา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการกำหนดมาตรฐานและการพัฒนาวิชาชีพครู

ประโยชน์เชิงปฏิบัติ

1. ได้รูปแบบและแนวทางการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครูที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนได้จริง
2. อาจารย์ผู้สอนในสถาบันผลิตครูสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเป็นระบบ
3. สถาบันผลิตครูสามารถใช้กระบวนการมอองอนาคตเป็นเครื่องมือในการทบทวนและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏตามกรอบการวิจัย 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านจุดมุ่งหมายการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม
2. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม
3. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

2.1 ระยะเวลาของอนาคตภาพ ตั้งแต่ 2568 – 2578

2.2 ระยะเวลาที่ทำการวิจัย ช่วงเดือนมกราคม 2567 ถึงเดือน ธันวาคม 2568

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่การศึกษาค้นคว้าได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง ซึ่งเป็นประชากร คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่

- 3.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีหน้าที่กำหนดนโยบาย
- 3.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ
- 3.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการศึกษาในคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
- 3.4 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ผลงานทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ประจักษ์

4. กระบวนการวิจัย ใช้ The Foresight Diamond ของ ปอร์บเปอร์ (Popper, 2008)

เป็นแนวทางในการมองอนาคต

นิยามศัพท์เฉพาะ

อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ภาพที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของการจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในอีก 10 ปีข้างหน้า ครอบคลุมภาพอนาคตที่เป็นไปได้ 3 ภาพ ได้แก่

1. ภาพคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วยตัวชี้วัดด้านคุณธรรมและตัวชี้วัดด้านจริยธรรม หรือจรรยาบรรณวิชาชีพครู
2. ภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ วิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม
3. ภาพการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม เป็นวิธีการที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติและพฤติกรรม ที่แสดงถึงความถูกต้องดีงาม เพื่อนำมาตัดสินผู้เรียนว่ามีคุณลักษณะตามกำหนดหรือไม่

การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในหลักสูตรครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยครอบคลุมทั้งการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเหมาะสม

คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู หมายถึง คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์และมาตรฐานความประพฤติของครูที่ประกอบด้วย คุณลักษณะส่วนบุคคลที่ดีงาม การยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูและจรรยาบรรณของวิชาชีพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง “อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ” ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังดำเนินการวิจัย โดยรวบรวมจากเอกสาร ตำราวิชาการ และผลงานวิจัยมาเป็นกรอบแนวทางในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

1.1 แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ทั่วไป

1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

1.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้

1.1.3 องค์ประกอบการเรียนรู้

1.1.3.1 องค์ประกอบที่ 1 จุดมุ่งหมายการเรียนรู้

1.1.3.2 องค์ประกอบที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1.1.3.3 องค์ประกอบที่ 3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1.2 แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1.2.1 ความหมายและความสำคัญ

1.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

1.2.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1.2.4 กลยุทธ์และวิธีสอน

1.2.5 การประเมินคุณธรรมจริยธรรม

1.2.6 การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมในบริบทไทยและแนวคิดพุทธศาสนา

1.2.7 ความท้าทายและปัญหาการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคต

1.2.8 แนวโน้มและทิศทางการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพ

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

2. มาตรฐานวิชาชีพครู

2.1 ความสำคัญของวิชาชีพครู

2.2 มาตรฐานวิชาชีพครู

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู

3. แนวคิดทฤษฎีการวิจัยอนาคต

3.1 กรอบระยะเวลาในการมองอนาคต

3.2 เครื่องมือวิจัยอนาคต

3.3 เครื่องมือการมองอนาคตที่งานวิจัยนี้นำมาประยุกต์ใช้

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยอนาคต

4. บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

4.1 ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

4.2 แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

4.3 แผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

4.4 หลักสูตรวิชาชีพครู

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

1.1 แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ทั่วไป

1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ (Learning Management) หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนหรือสถาบันการศึกษาดำเนินการเพื่อส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเน้นการบูรณาการระหว่างผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (Siemens, 2005; Anderson, 2008) การจัดการเรียนรู้มีความสำคัญในยุคปัจจุบันเนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลที่ต้องการบุคลากรที่มีทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่อง

1.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้

1. ปัจจัยด้านผู้เรียน

ปัจจัยด้านผู้เรียนที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์เดิม แรงจูงใจ รูปแบบการเรียนรู้ ความสามารถทางปัญญา และทักษะการเรียนรู้ (Knowles, 1980; Gardner, 1983) การเข้าใจปัจจัยเหล่านี้ช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้ ความเชื่อในความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ตามแนวคิดของ Bandura (1997) ก็มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมาก ผู้เรียนที่มี

ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนจะมีแรงจูงใจในการเรียนรู้สูงกว่าและสามารถเผชิญกับความยากลำบากได้ดีกว่า

2. ปัจจัยด้านผู้สอน

บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ได้เปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ผู้สอนจึงต้องมีทักษะในการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม และการประเมินผลการเรียนรู้แบบหลากหลาย (Hattie, 2009) ความเชี่ยวชาญของผู้สอนในเนื้อหาวิชา (Content Knowledge) ความรู้ทางการสอน (Pedagogical Knowledge) และความรู้เทคโนโลยี (Technological Knowledge) ตามกรอบ TPACK ของ Mishra & Koehler (2006) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งทางกายภาพและทางจิตใจมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ควรมีความสะดวกสบาย ปลอดภัย และมีเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Clayton, 2011) สภาพแวดล้อมทางจิตใจที่ดีควรมีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การยอมรับความแตกต่าง การสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นบวก ความรู้สึกปลอดภัยทางจิตใจ (Psychological Safety) ตามแนวคิดของ Edmondson (1999) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ถามคำถาม และทำผิดพลาดเพื่อการเรียนรู้

1.1.3 องค์ประกอบการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องอาศัยการบูรณาการขององค์ประกอบสำคัญหลายด้านที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ Tyler (1949); กฤษณา ผ่องพิทยา (2565); ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์; ข้า แสงจันทร์; สวณีย์ เสริมสุข และสุกัญญา แซ่มซ้าย (2561); จงรักษ์ ภูพิช และมหาอติพงศ์ ภูริวัฒน (2567); ทิศนา ขัมมณี (2554); นวลอนงค์ โพธิ์ช่วย, พงศ์เทพ จิระโร, มนต์รี แยมกสิกร และเกษมสันต์ พานิชเจริญ (2563); มารุต พัฒนาผล (2567); ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ อ่างในอาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักของการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งต่อมาได้รับการพัฒนาและขยายผลโดยนักการศึกษาหลายท่าน องค์ประกอบการเรียนรู้ทั้งสามด้านนี้มีความสัมพันธ์เชิงระบบที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยแต่ละองค์ประกอบมีอิทธิพลต่อกันและกันในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์

(Biggs, 1996; Wiggins & McTighe, 2005) การเข้าใจแนวคิดทฤษฎีของแต่ละองค์ประกอบจะช่วยให้การออกแบบการเรียนการสอนมีความชัดเจน มีทิศทาง และสามารถวัดผลได้อย่างแม่นยำ

1.1.3.1 องค์ประกอบที่ 1 จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ (Learning Objectives)

1. ความหมายและความสำคัญ

จุดมุ่งหมายการเรียนรู้หมายถึง ข้อความที่บรรยายสิ่งที่ผู้เรียนควรจะมี เข้าใจ หรือสามารถปฏิบัติได้หลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้ (Mager, 1962; Anderson & Krathwohl, 2001) จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ทำหน้าที่เป็นเข็มทิศที่ชี้ทิศทางของการเรียนการสอน เป็นเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหา กิจกรรม และวิธีการประเมินผล ความสำคัญของการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ได้แก่ การช่วยให้ผู้สอนมีทิศทางในการจัดการเรียนการสอน การช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคาดหวัง การอำนวยความสะดวกในการประเมินผล และการสร้างความสอดคล้องระหว่างการสอนและการประเมิน (Bloom et al., 1956; Gronlund, 2004)

2 ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน

2.1 อนุกรมวิธานของบลูม (Bloom's Taxonomy)

อนุกรมวิธานของบลูม (Bloom et al., 1956) เป็นกรอบการจำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ในด้านความรู้ความคิด (Cognitive Domain) ออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) การประยุกต์ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมินค่า (Evaluation) การปรับปรุงอนุกรมวิธานของบลูมโดย Anderson & Krathwohl (2001) ได้เปลี่ยนจากคำนามเป็นคำกริยา และปรับโครงสร้างใหม่เป็น จดจำ (Remember) เข้าใจ (Understand) ประยุกต์ใช้ (Apply) วิเคราะห์ (Analyze) ประเมิน (Evaluate) และสร้างสรรค์ (Create) พร้อมทั้งเพิ่มมิติความรู้ที่ประกอบด้วย ความรู้เชิงข้อเท็จจริง ความรู้เชิงแนวคิด ความรู้เชิงขั้นตอน และความรู้เชิงการใคร่ครวญ

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจ (Understanding by Design)

Wiggins & McTighe (2005) เสนอแนวคิด "การออกแบบย้อนกลับ" (Backward Design) ที่เริ่มต้นจากการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการก่อน แล้วจึงออกแบบการประเมินและกิจกรรมการเรียนรู้ กรอบแนวคิดนี้เน้นการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากกว่าการจดจำข้อมูล ความเข้าใจที่แท้จริงตามแนวคิดนี้จะแสดงออกผ่าน 6 แก่นมุม ได้แก่ การอธิบาย (Explanation) การตีความ (Interpretation) การประยุกต์ใช้ (Application)

การมองในมุมมองต่างๆ (Perspective) การเอาใจใส่ (Empathy) และการรู้จักตนเอง (Self-knowledge)

2.3 ทฤษฎีเป้าหมายการเรียนรู้ (Learning Goal Theory)

ทฤษฎีเป้าหมายการเรียนรู้โดย Dweck (2006) และ Ames (1992) แบ่งแรงจูงใจในการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ เป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ (Learning Goals/Mastery Goals) ที่เน้นการพัฒนาความสามารถและความเข้าใจ และเป้าหมายเพื่อผลงาน (Performance Goals) ที่เน้นการแสดงความสามารถและการเปรียบเทียบกับผู้อื่น การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้และการพัฒนา (Mastery Orientation) จะส่งเสริมแรงจูงใจภายในและการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมากกว่าการเน้นผลงานเพียงอย่างเดียว

3. การจำแนกประเภทของจุดมุ่งหมายการเรียนรู้

3.1 ด้านความรู้ความคิด (Cognitive Domain)

ด้านความรู้ความคิดเป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางปัญญา การคิด การจำ การเข้าใจ และการใช้ความรู้ การจำแนกในด้านนี้ตามอนุกรมวิธานของบลูมที่ปรับปรุงใหม่ช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดในระดับต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาจุดมุ่งหมายในด้านนี้ควรคำนึงถึงการเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก จากรูปธรรมไปนามธรรม และจากการจำไปสู่การสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านทักษะและกระบวนการ (Psychomotor Domain)

ด้านทักษะและกระบวนการเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว การประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อ และทักษะการปฏิบัติ Simpson (1972) และ Harrow (1972) ได้พัฒนาอนุกรมวิธานในด้านนี้โดยแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ ตั้งแต่การรับรู้การเคลื่อนไหวพื้นฐานไปจนถึงการสร้างสรรค์รูปแบบการเคลื่อนไหวใหม่ การกำหนดจุดมุ่งหมายในด้านนี้มีความสำคัญในสาขาวิชาที่เน้นการปฏิบัติ เช่น ศิลปะ กีฬา วิศวกรรม และการแพทย์ โดยต้องคำนึงถึงลำดับการพัฒนาทักษะจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับซับซ้อน

3.3 ด้านเจตคติและค่านิยม (Affective Domain)

ด้านเจตคติและค่านิยมเกี่ยวข้องกับความรู้สึก อารมณ์ ทัศนคติ ค่านิยม และแรงจูงใจ Krathwohl et al. (1964) ได้พัฒนาอนุกรมวิธานในด้านนี้โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ การรับรู้ (Receiving) การตอบสนอง (Responding) การให้คุณค่า (Valuing) การจัดระบบ (Organization) และการสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) การพัฒนาด้าน

เจตคติมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเป็นพลเมืองที่ดี แต่การวัดและประเมินผลในด้านนี้มีความท้าทายเนื่องจากเป็นเรื่องภายในจิตใจที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง

4. แนวทางการเขียนจุดมุ่งหมายการเรียนรู้

4.1 หลักการ SMART

การเขียนจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรปฏิบัติตามหลักการ SMART ที่ประกอบด้วย Specific (เฉพาะเจาะจง) Measurable (วัดได้) Achievable (บรรลุได้) Relevant (เกี่ยวข้อง) และ Time-bound (มีกรอบเวลา) (Doran, 1981) หลักการนี้ช่วยให้จุดมุ่งหมายมีความชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

4.2 การใช้คำกริยาที่สังเกตได้

Mager (1962) เน้นความสำคัญของการใช้คำกริยาที่สามารถสังเกตและวัดได้ในการเขียนจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เช่น อธิบาย วิเคราะห์ สร้าง เปรียบเทียบ แทนการใช้คำกริยาที่คลุมเครือ เช่น รู้ เข้าใจ ชាប់ซึ่ง เพื่อให้สามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน

4.3 การสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

ในยุคปัจจุบัน การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของชาติและมาตรฐานสากล เช่น Common Core Standards หรือ มาตรฐานการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ

1.1.3.2 องค์ประกอบที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience Design)

1. ความหมายและความสำคัญ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้หมายถึง การออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ผ่านประสบการณ์ที่หลากหลายและมีความหมาย (Kolb, 1984; Fink, 2003) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นการแปลงจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพต้องมีลักษณะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทั้งทางกาย ใจ และสติปัญญา เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน มีความท้าทายแต่ไม่เกินความสามารถ และสร้างความหมายให้กับผู้เรียน (Dewey, 1938; Vygotsky, 1978)

2. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างเข้มข้น โดยไม่ใช่การรับฟังข้อมูลแบบเฉื่อยชา

เพียงอย่างเดียว Bonwell & Eison (1991) ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกการศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้เชิงรุกในระดับอุดมศึกษา ได้นิยามการเรียนรู้เชิงรุกว่าเป็นการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการคิดระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน การเรียนรู้เชิงรุกมีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้หลายสาขา รวมทั้งทฤษฎีสร้างสรรคนิยม (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ในยุคปัจจุบัน การเรียนรู้เชิงรุกได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ความสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มมากขึ้นในยุคที่ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้ง่าย การศึกษาจึงไม่ควรเน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ (Prince, 2004; Freeman et al., 2014)

2.1 ความหมายและความสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุก

การเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง แนวทางการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการเรียนรู้ โดยการกระทำ (Action) การสะท้อนคิด (Reflection) และการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับเนื้อหา เพื่อนร่วมชั้น และผู้สอน (Michael, 2006; Lombardi, 2007) การเรียนรู้เชิงรุกแตกต่างจากการเรียนรู้แบบเฉื่อยชา (Passive Learning) ที่ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับข้อมูลโดยไม่มีการประมวลผลหรือใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Student Engagement) การใช้ทักษะการคิดระดับสูง (Higher-Order Thinking Skills) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) การเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง (Real-World Connections) และการได้รับข้อมูลป้อนกลับทันที (Immediate Feedback) (Chickering & Gamson, 1987; Kuh, 2009)

การเรียนรู้เชิงรุกมีความสำคัญในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในหลายด้าน Prince (2004) ได้สรุปงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้เชิงรุกช่วยเพิ่มความเข้าใจในเนื้อหา พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ Freeman et al. (2014) ได้ทำการวิเคราะห์อภิมาน (Meta-analysis) จากงานวิจัย 225 เรื่องและพบว่า การเรียนรู้เชิงรุกสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลดอัตราการหยุดเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ประโยชน์ของการเรียนรู้เชิงรุกสามารถจำแนกได้เป็นหลายด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ (เพิ่มความเข้าใจที่ลึกซึ้งและคงทน) ด้านทักษะ (พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสื่อสาร) ด้านเจตคติ (เพิ่มแรงจูงใจและความมั่นใจในตนเอง) และด้านพฤติกรรม (ส่งเสริมการ

เรียนรู้ตลอดชีวิตและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง) (Hake, 1998; Knight & Wood, 2005)

2.2 ทฤษฎีพื้นฐานที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก

1. ทฤษฎีสร้างสรรค์นิยม (Constructivism Theory)

ทฤษฎีสร้างสรรค์นิยม (Constructivism Theory) ถือเป็นระเบียบวิธีคิดสำคัญที่เปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากการเป็นผู้รับข้อมูลแบบเฉื่อยชา ไปสู่การเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ทฤษฎีนี้สามารถแบ่งออกเป็นสองแนวทางหลักที่เกื้อหนุนกันในการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู ได้แก่

1.1 ทฤษฎีสร้างสรรค์นิยมเชิงปัญญา (Cognitive Constructivism) ตามแนวคิดของ Piaget (1952) การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนสร้างความเข้าใจผ่านกระบวนการ ปรับสมดุล (Equilibration) เมื่อนักศึกษาเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ พวกเขาจะใช้กระบวนการ ดูดซึม (Assimilation) ข้อมูลเข้าสู่โครงสร้างทางปัญญาเดิม และหากข้อมูลนั้นขัดแย้งกับสิ่งที่เคยรู้ ก็จะมีการ ปรับโครงสร้าง (Accommodation) เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ที่ซับซ้อนขึ้น. กระบวนการนี้สอดคล้องกับการพัฒนาจริยธรรมที่ต้องอาศัยการไตร่ตรองและการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์จากภายใน

1.2 ทฤษฎีสร้างสรรค์นิยมเชิงสังคม (Social Constructivism) Vygotsky (1978) ได้ขยายขอบเขตการเรียนรู้ไปสู่มิติทางสังคม โดยเน้นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความรู้ แนวคิดเรื่อง พื้นที่รอยต่อแห่งการพัฒนา (Zone of Proximal Development ZPD) ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้จริยธรรมจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีการให้ ความช่วยเหลือที่เหมาะสม (Scaffolding) จากผู้เชี่ยวชาญหรือ การเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มเพื่อน สิ่งนี้ช่วยให้นักศึกษาสามารถก้าวข้ามขีดความสามารถเดิมไปสู่ระดับคุณธรรมที่สูงขึ้นผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบบอย่างทางสังคม

2. ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory)

ในกระบวนการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดมิได้เกิดจากการรับฟังเพียงทฤษฎี แต่เกิดจากกระบวนการที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันตามแนวคิดของ Dewey (1938) ผู้บุกเบิกหลักการ "Learning by Doing" Dewey เชื่อว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติควบคู่ไปกับการ สะท้อนคิด (Reflection) จากประสบการณ์นั้น ๆ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์จริง เพื่อให้เห็นกลไกการพัฒนาที่

ชัดเจน Kolb (1984) ได้ขยายความแนวคิดนี้ผ่าน วงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้าง "หัวใจแห่งจริยธรรม" ได้อย่างเป็นระบบ ดังนี้

2.1 ประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Experience)

เริ่มจากการให้นักศึกษาครูได้เผชิญกับสถานการณ์หรือกรณีศึกษาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียนหรือสังคม

2.2 การสังเกตและสะท้อนคิด (Reflective Observation)

การให้นักศึกษาได้ใคร่ครวญและวิเคราะห์ความรู้สึกรวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นั้น ๆ

2.3 การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization)

การสังเคราะห์สิ่งที่เรียนรู้จากการสะท้อนคิดไปสู่การสร้างหลักการจรรยาบรรณ หรือบรรทัดฐานทางจริยธรรมที่เป็นของตนเอง

2.4 การทดลองประยุกต์ใช้ (Active Experimentation)

การนำแนวคิดหรือหลักการที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์ใหม่ เพื่อตรวจสอบและยืนยันความเชื่อมั่นทางจริยธรรม

3. ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลและการจดจำ (Information Processing and Memory Theory)

ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลช่วยอธิบายเหตุผลที่การเรียนรู้เชิงรุกมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้แบบเฉื่อยชา Craik & Lockhart (1972) เสนอทฤษฎีระดับการประมวลผล (Levels of Processing Theory) ที่แสดงให้เห็นว่าการประมวลผลข้อมูลในระดับลึก (Deep Processing) ที่เกี่ยวข้องกับความหมายและการเชื่อมโยงจะทำให้จดจำได้ดีและนานกว่าการประมวลผลในระดับผิวเผิน (Shallow Processing) การเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมการประมวลผลข้อมูลในระดับลึกผ่านกิจกรรมที่ต้องการการคิดวิเคราะห์ การเชื่อมโยงกับความรู้อยู่เดิม และการประยุกต์ใช้ ในขณะที่การเรียนรู้แบบเฉื่อยชามักเกี่ยวข้องกับการประมวลผลในระดับผิวเผินเท่านั้น

Paivio (1986) เสนอทฤษฎีการเข้ารหัสคู่ (Dual Coding Theory) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อมีการใช้ทั้งระบบการประมวลผลภาษาและภาพ การเรียนรู้เชิงรุกมักใช้กิจกรรมที่หลากหลายที่กระตุ้นทั้งสองระบบ เช่น การใช้ภาพประกอบ การจำลองสถานการณ์ และการปฏิบัติจริง

4. ทฤษฎีแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Learning Motivation Theory)

ทฤษฎีแรงจูงใจเป็นอีกทฤษฎีสำคัญที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก Deci & Ryan (1985) เสนอทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ที่ระบุว่าแรงจูงใจภายในจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความรู้สึกว่าตนมีอิสระ (Autonomy) มีความสามารถ (Competence) และมีความเชื่อมโยงกับผู้อื่น (Relatedness) การเรียนรู้เชิงรุกตอบสนองความต้องการทั้งสามประการนี้ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาเลือกและควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง (Autonomy) มีโอกาสฝึกฝนและพัฒนาทักษะ (Competence) และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้สอน (Relatedness) ซึ่งส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

Bandura (1997) เสนอแนวคิดเรื่องความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) ที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจและผลการเรียนรู้ การเรียนรู้เชิงรุกช่วยสร้างความเชื่อมั่นในตนเองผ่านการให้โอกาสผู้เรียนประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติจริง และการได้รับข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์

2.3 รูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

1. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ Johnson & Johnson (1999) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการ ได้แก่ การพึ่งพาอาศัยกันเชิงบวก (Positive Interdependence) ความรับผิดชอบส่วนบุคคล (Individual Accountability) การปฏิสัมพันธ์แบบส่งเสริม (Promotive Interaction) ทักษะทางสังคม (Social Skills) และการประมวลผลกลุ่ม (Group Processing) รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่นิยม ได้แก่ Think-Pair-Share ผู้เรียนคิดเป็นรายบุคคล แล้วหารือเป็นคู่และนำเสนอต่อชั้นเรียน Jigsaw แต่ละคนในกลุ่มรับผิดชอบส่วนหนึ่งของเนื้อหาแล้วมาสอนสมาชิกในกลุ่ม Peer Instruction ผู้เรียนสอนและอธิบายแนวคิดให้เพื่อนฟัง Team-Based Learning การทำงานเป็นทีมเพื่อแก้ปัญหาหรือทำโครงการ

2. การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (Problem-Based Learning)

การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (PBL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นและแรงผลักดันในการเรียนรู้ Barrows (1996) ซึ่งเป็นผู้บุกเบิก PBL ในการแพทยศึกษา ได้กำหนดลักษณะของ PBL ที่แท้จริงว่าต้องมีปัญหาที่ไม่มีโครงสร้างชัดเจน (Ill-structured Problem) ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็ก และผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก

กระบวนการของ PBL ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน

1. การชี้แจงและทำความเข้าใจปัญหา
2. การระบุปัญหาที่ต้องอธิบาย
3. การระดมความคิดเพื่อหาคำอธิบาย
4. การจัดระบบและวิเคราะห์คำอธิบาย
5. การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
6. การค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม
7. การสังเคราะห์และประเมินข้อมูลใหม่

3. การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning)

การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้เรียนทำงานในโครงการที่ซับซ้อนและใช้เวลาหลายสัปดาห์หรือหลายเดือน Buck Institute for Education (2015) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบโครงงาน ได้แก่ การมีคำถามหลักที่ท้าทาย (Challenging Problem or Question) การสำรวจและสอบถามอย่างต่อเนื่อง (Sustained Inquiry) ความถูกต้องและสมจริง (Authenticity) เสียงและทางเลือกของนักศึกษา (Student Voice and Choice) การสะท้อนคิด (Reflection) การวิจารณ์และปรับปรุง (Critique and Revision) และผลผลิตสาธารณะ (Public Product) ข้อดีของการเรียนรู้แบบโครงงาน ได้แก่ การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การพัฒนาทักษะการสื่อสาร และการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับโลกแห่งความเป็นจริง

4. การจำลองและเกมการศึกษา (Simulation and Educational Games)

การจำลองและเกมการศึกษาเป็นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่ให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จากสถานการณ์จำลองที่ปลอดภัยและควบคุมได้ Gee (2003) ได้วิเคราะห์หลักการเรียนรู้ที่ดีในเกมวิดีโอและนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา ประเภทของการจำลองในการศึกษา ได้แก่ การจำลองบทบาท (Role Playing) ผู้เรียนแสดงบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ การจำลองกระบวนการ (Process Simulation) การจำลองกระบวนการทางธุรกิจ วิทยาศาสตร์ หรือสังคม การจำลองเสมือนจริง (Virtual Simulation) การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์สร้างสภาพแวดล้อมเสมือนจริง

5. การอภิปรายและการโต้เถียง (Discussion and Debate)

การอภิปรายและการโต้เถียงเป็นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และทักษะการสื่อสาร Brookfield & Preskill (2005) ได้เสนอหลักการในการอำนวยความสะดวกในการอภิปรายที่มีประสิทธิภาพ รูปแบบการอภิปราย ได้แก่ การอภิปราย

แบบเปิด (Open Discussion) การอภิปรายโดยไม่มีโครงสร้างที่เข้มงวด การอภิปรายแบบมีโครงสร้าง (Structured Discussion) การอภิปรายที่มีขั้นตอนและกฎเกณฑ์ชัดเจน การโต้เถียง (Formal Debate) การแบ่งฝ่ายและนำเสนอข้อโต้แย้งอย่างเป็นระบบ การอภิปรายออนไลน์ (Online Discussion) การใช้เทคโนโลยีในการอภิปรายแบบอะซิงโครนัส

2.4 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้เชิงรุก

1. การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)

การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและการเรียนรู้ออนไลน์ Graham (2006) ได้กำหนดประเภทของการเรียนรู้แบบผสมผสาน 3 ประเภท ได้แก่ การผสมผสานในระดับกิจกรรม (Activity Level) ระดับหลักสูตร (Course Level) และระดับสถาบัน (Institutional Level) การเรียนรู้แบบผสมผสานช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกผ่านการใช้เทคโนโลยีในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การใช้วิดีโอโต้ตอบ การจำลองออนไลน์ การอภิปรายในฟอรัม และการทำงานร่วมกันออนไลน์

2. ระบบตอบสนองของผู้เรียน (Student Response Systems)

ระบบตอบสนองของผู้เรียน หรือที่เรียกว่า "Clickers" เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถรับข้อมูลป้อนกลับจากผู้เรียนทั้งหมดได้ทันที Caldwell (2007) ได้ศึกษาการใช้ระบบนี้และพบว่าช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สอนในการปรับการสอน การใช้ระบบตอบสนองของผู้เรียนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกผ่านกิจกรรม Peer Instruction ที่ผู้เรียนต้องตอบคำถาม หารื้อกับเพื่อน และตอบคำถามอีกครั้ง เทคนิคนี้ช่วยเพิ่มความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

3. การเรียนรู้แบบเกม (Game-Based Learning)

การเรียนรู้แบบเกมและเกมมิฟิเคชันเป็นการประยุกต์ใช้องค์ประกอบของเกมในการศึกษาเพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความมีส่วนร่วม Prensky (2001) เป็นผู้บุกเบิกแนวคิดการเรียนรู้แบบเกมดิจิทัลและเสนอว่าเกมมีศักยภาพในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของเกมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การให้ข้อมูลป้อนกลับทันที การมีความท้าทายที่เหมาะสม การให้ความรู้สึกของการควบคุมและความสำเร็จ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

4. ความเป็นจริงเสมือนและความเป็นจริงเสริม (Virtual and Augmented Reality)

เทคโนโลยี VR และ AR เปิดโอกาสใหม่สำหรับการเรียนรู้เชิงรุกโดยการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นภาพจริงและมีการมีส่วนร่วมสูง Merchant et al. (2014) ได้ทำการวิเคราะห์ห่อภิมาณและพบว่าการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้มีผลดีต่อการเรียนรู้โดยเฉพาะในการพัฒนาทักษะและความรู้เชิงขั้นตอน การประยุกต์ใช้ VR และ AR ในการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การจำลองสถานการณ์ที่อันตรายหรือราคาแพง การสำรวจสถานที่ที่เข้าถึงได้ยาก การแสดงแนวคิดที่เป็นนามธรรม และการฝึกทักษะในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

2.5 ข้อดีและประโยชน์ของการเรียนรู้เชิงรุก

1. ผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

งานวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้เชิงรุกสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ Freeman et al. (2014) ได้ทำการวิเคราะห์ห่อภิมาณจากงานวิจัย 225 เรื่องในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ (STEM) และพบว่าการเรียนรู้เชิงรุกช่วยเพิ่มคะแนนสอบเฉลี่ย 6% และลดอัตราการสอบตกได้ 55%

Hake (1998) ได้ศึกษาการเรียนการสอนฟิสิกส์เบื้องต้นในมหาวิทยาลัย 62 แห่ง และพบว่าคลาสที่ใช้การเรียนรู้เชิงรุกมีคะแนนการทดสอบแนวคิด (Conceptual Tests) สูงกว่าคลาสที่ใช้การบรรยายแบบดั้งเดิมอย่างมีนัยสำคัญ และ Prince (2004) ได้สรุปงานวิจัยในสาขาวิศวกรรมศาสตร์และพบว่าการเรียนรู้เชิงรุกมีผลดีต่อการเรียนรู้ในทุกประเภทที่ศึกษา รวมทั้งการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา และการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวน

2. การพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง

การเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดระดับสูงตามอนุกรมวิธานของบลูม ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน Anderson & Krathwohl (2001) ได้ปรับปรุงอนุกรมวิธานของบลูมและเน้นความสำคัญของการสร้างสรรค์ (Create) เป็นทักษะการคิดระดับสูงสุด ดังที่ Dochy et al. (2003) ได้วิเคราะห์ห่อภิมาณของการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาพบว่ารูปแบบนี้ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาได้ดีกว่าการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม แม้ว่าอาจจะมีผลต่อความรู้พื้นฐานน้อยกว่าในระยะสั้น อีกทั้ง Knight & Wood (2005) ได้ศึกษาผลของการเรียนรู้เชิงรุกในชีวิตวิทยาและพบว่านักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีนี้มีความสามารถในการใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์และการแก้ปัญหามากกว่านักศึกษาในคลาสบรรยายแบบดั้งเดิม

3. การเพิ่มแรงจูงใจและความมีส่วนร่วม

การเรียนรู้เชิงรุกช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้และความมีส่วนร่วมของผู้เรียน Kuh (2009) ได้ศึกษาความมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Student Engagement) และพบว่าความมีส่วนร่วมสูงส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น รวมไปถึงการคงอยู่ในสถาบัน และความพึงพอใจในการศึกษา ดังเช่น Machemer & Crawford (2007) ได้สำรวจทัศนคติของนักศึกษาต่อการเรียนรู้เชิงรุกและพบว่านักศึกษาสวนใหญ่รู้สึกว่าการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้พวกเขาเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น และมีความสุขในการเรียนมากขึ้น

4. การพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 Partnership for 21st Century Skills (2011) ได้กำหนดทักษะสำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology Skills) และทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) การเรียนรู้เชิงรุกส่งเสริมทักษะเหล่านี้ผ่านกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นทักษะที่นายจ้างในยุคปัจจุบันต้องการ

2.6 ความท้าทายและข้อจำกัด

1. ความต้านทานจากผู้เรียนและผู้สอน

การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้เชิงรุกมักเผชิญกับความต้านทานจากทั้งผู้เรียนและผู้สอน Felder & Brent (2009) ได้ระบุสาเหตุของความต้านทานจากผู้เรียน ได้แก่ ความคาดหวังที่จะได้รับข้อมูลจากผู้สอนโดยตรง ความกังวลเรื่องเกรด ความไม่สะดวกในการทำงานกลุ่ม และความไม่คุ้นเคยกับรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ความต้านทานจากผู้สอนมักเกิดจาก ความกังวลเรื่องเวลาและการครอบคลุมเนื้อหา ความไม่มั่นใจในความสามารถของตนเองในการใช้วิธีการใหม่ ความกังวลเรื่องการควบคุมชั้นเรียน และแรงกดดันจากสถาบันหรือเพื่อนร่วมงาน

2. ความต้องการทรัพยากรและเวลา

การเรียนรู้เชิงรุกมักต้องการทรัพยากรและเวลามากกว่าการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม การเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกต้องใช้เวลาในการออกแบบ การหาอุปกรณ์ และการทดลองใช้ นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนอาจใช้เวลามากกว่าการบรรยาย ทำให้มีความกังวลเรื่องการครอบคลุมเนื้อหา ชั้นเรียนขนาดใหญ่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการใช้การเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากการจัดกิจกรรมกลุ่มและการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน

แต่ละคนเป็นสิ่งที่ท้าทาย อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้เชิงรุกสามารถปรับใช้ในชั้นเรียนขนาดใหญ่ได้ด้วยเทคนิคที่เหมาะสม

3. การประเมินและการวัดผล

การประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุกมีความซับซ้อนมากกว่าการประเมินในการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม เนื่องจากต้องวัดทักษะการคิดระดับสูง ทักษะการทำงานกลุ่ม และกระบวนการเรียนรู้ มากกว่าความรู้พื้นฐานเพียงอย่างเดียว การสร้างเครื่องมือประเมินที่เหมาะสมต้องใช้เวลาและความเชี่ยวชาญและเวลา นอกจากนี้ การประเมินแบบแท้จริง (Authentic Assessment) ที่เหมาะกับการเรียนรู้เชิงรุกมักใช้เวลามากในการให้คะแนนและให้ข้อมูลป้อนกลับ

2.7 แนวโน้มและทิศทางในอนาคต

1. การบูรณาการปัญญาประดิษฐ์

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้เชิงรุกผ่านการปรับการเรียนรู้ให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน การวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลป้อนกลับที่ทันเวลาที่ Luckin et al. (2016) ได้เสนอกรอบการใช้ AI ในการศึกษาที่เน้นการเป็นคู่หูของมนุษย์มากกว่าการทดแทน ระบบ Intelligent Tutoring Systems (ITS) และ Adaptive Learning Systems เป็นตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ AI ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกโดยการปรับเนื้อหาและกิจกรรมตามความต้องการของผู้เรียน

2. การเรียนรู้แบบไฮบริด

การเรียนรู้แบบไฮบริดที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ออนไลน์และออฟไลน์จะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะหลังจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ทำให้การศึกษาออนไลน์กลายเป็นสิ่งจำเป็น การออกแบบการเรียนรู้แบบไฮบริดที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงจุดแข็งของแต่ละรูปแบบและการบูรณาการที่เหมาะสม เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุกที่สมบูรณ์

3. การเรียนรู้แบบส่วนบุคคล

การเรียนรู้แบบส่วนบุคคล (Personalized Learning) ที่ปรับให้เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจ และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนจะเป็นแนวโน้มสำคัญ การใช้ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) และเทคโนโลยี AI จะช่วยให้การปรับการเรียนรู้เป็นรายบุคคลเป็นไปได้มากขึ้น การพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning Systems) ที่สามารถปรับเนื้อหา กิจกรรม และการประเมินตามความต้องการของผู้เรียนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกในอนาคต

1.1.3.3 องค์ประกอบที่ 3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment and Evaluation)

1. ความหมายและความสำคัญ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้หมายถึง กระบวนการรวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ ตีความ และตัดสินเกี่ยวกับการเรียนรู้และความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อใช้ในการ ปรับปรุงการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (Stiggins, 2002; Black & William, 1998) การประเมินผลการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการปิดวงจรของกระบวนการเรียนการสอน โดยให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยใน การตัดสินใจเรื่องส่งเสริมผู้เรียน และเป็นหลักฐานในการปรับปรุงหลักสูตรและการสอน

2. การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Assessment for Learning) เป็นแนวคิดที่เปลี่ยนมุมมองการประเมินจากการเป็นเครื่องมือในการตัดสินและจัด อันดับ มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน Black & William (1998) ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกการวิจัยด้านนี้ ได้แสดงให้เห็นว่าการประเมินเชิงก่อรูป (Formative Assessment) ที่มีคุณภาพสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้หลายสาขา รวมทั้งทฤษฎี สร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และ ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) แนวคิดนี้เน้นการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์ การ สร้างโอกาสในการปรับปรุง และการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองในยุคที่ การศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การประเมินเพื่อพัฒนา ผู้เรียนจึงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการสะท้อนคิด และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะ สำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Stiggins, 2002; Earl, 2003)

1. ความหมายและความสำคัญ

การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนหมายถึง กระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์ การสร้าง โอกาสในการแก้ไขและพัฒนา และการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Sadler, 1989; Heritage, 2007)

Assessment Reform Group (2002) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ 10 ประการ ได้แก่ การเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผน การสอน การมุ่งเน้นการเรียนรู้ การเป็นกิจกรรมเชิงวิชาชีพหลัก การเป็นกิจกรรมที่มีความไวและสร้างสรรค์ การคำนึงถึงแรงจูงใจของผู้เรียน การส่งเสริมความมุ่งมั่นและความก้าวหน้า การทำให้ผู้เรียนเข้าใจการประเมิน การช่วยให้ผู้เรียนรู้จักปรับปรุงตนเอง การยอมรับผลกระทบทุกด้าน และการมีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนในวงกว้าง

ลักษณะสำคัญที่แยกการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนออกจากการประเมินแบบดั้งเดิม ได้แก่ การมุ่งเน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ การให้ข้อมูลป้อนกลับที่สร้างสรรค์มากกว่าการตัดสิน การส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องมากกว่าการยุติ และการเสริมสร้างความเชื่อมั่นมากกว่าการลงโทษ งานวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน Black & William (1998) ได้ทำการวิเคราะห์ห่อภิมาณจากงานวิจัย 250 เรื่องและพบว่า การประเมินเชิงก่อรูปที่มีคุณภาพสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ Hattie (2009) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกว่า 800 การศึกษา และพบว่า การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) มีขนาดอิทธิพล (Effect Size) สูงถึง 0.73 ซึ่งถือว่าสูงมาก การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการปรับปรุงการเรียนรู้

ประโยชน์ของการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนสามารถจำแนกได้หลายด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ (เพิ่มความเข้าใจและการคงทนของความรู้) ด้านแรงจูงใจ (เพิ่มความมั่นใจและความต้องการเรียนรู้) ด้านทักษะ (พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการสะท้อนคิด) และด้านสังคม (ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดี) (William, 2011; Brookhart, 2017)

การเปรียบเทียบระหว่างการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนกับการประเมินแบบดั้งเดิมช่วยให้เข้าใจความแตกต่างและข้อดีของแนวทางใหม่ การประเมินแบบดั้งเดิมมักมุ่งเน้นการวัดและการให้เกรดเพื่อการตัดสิน ใช้ในตอนท้ายของการเรียนการสอน และมักสร้างความวิตกกังวลให้กับผู้เรียน ในขณะที่การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนมุ่งเน้นการเรียนรู้และการพัฒนา ใช้ตลอดกระบวนการเรียนการสอน และสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน Stiggins (2002) ได้เปรียบเทียบสองแนวทางนี้และเสนอว่าการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนจะทำให้เกิด "Hope" ในขณะที่การประเมินแบบดั้งเดิมมักสร้าง "Fear" และ Shepard (2000) ได้วิเคราะห์ว่าการประเมินแบบดั้งเดิมมักแยกออกจากการเรียนการสอน ในขณะที่การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน

เป็นส่วนหนึ่งที่ไม่แยกออกจากกระบวนการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ทฤษฎีพื้นฐานที่สนับสนุน

2.1 ทฤษฎีสร้างสรรคนิยม (Constructivism Theory)

ทฤษฎีสร้างสรรคนิยมเป็นรากฐานสำคัญของ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน Vygotsky (1978) เสนอแนวคิด Zone of Proximal Development (ZPD) ที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการประเมินเพื่อระบุระดับการเรียนรู้ปัจจุบันของผู้เรียนและความสามารถในการเรียนรู้ต่อไป การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนใช้หลักการของ ZPD โดยการให้ข้อมูลป้อนกลับที่ช่วยให้ผู้เรียนก้าวจากสิ่งที่ทำได้เองไปสู่สิ่งที่สามารถทำได้ด้วยความช่วยเหลือ การให้ Scaffolding ที่เหมาะสมผ่านการประเมินจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถอย่างต่อเนื่อง และ Piaget (1952) เสนอทฤษฎีการพัฒนาทางปัญญาที่เน้นการที่ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการ Assimilation และ Accommodation การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Conflict) และปรับโครงสร้างความรู้ให้เหมาะสม

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

Bandura (1977) เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่เน้นความสำคัญของการสังเกต การเลียนแบบ และการได้รับข้อมูลป้อนกลับจากสังคม การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนใช้หลักการนี้ผ่านการประเมินเพื่อน (Peer Assessment) และการเรียนรู้แบบร่วมมือ แนวคิดเรื่อง Self-Efficacy ของ Bandura (1997) มีความสำคัญต่อการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน การให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นบวกและสร้างสรรคช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจและผลการเรียนรู้ และ Lave & Wenger (1991) เสนอแนวคิด Communities of Practice ที่เน้นการเรียนรู้ในชุมชน การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่สมาชิกช่วยเหลือและให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน

2.3 ทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory)

Deci & Ryan (1985) เสนอทฤษฎี Self-Determination Theory ที่ระบุปัจจัยสำคัญ 3 ประการของแรงจูงใจภายใน ได้แก่ Autonomy (ความเป็นอิสระ) Competence (ความสามารถ) และ Relatedness (ความเชื่อมโยง) การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนตอบสนองทั้งสามปัจจัยนี้ การให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน (Autonomy) การให้ข้อมูลป้อนกลับที่ช่วยพัฒนาความสามารถ (Competence) และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่าน

การประเมิน (Relatedness) จะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่ยั่งยืน Dweck (2006) เสนอ ทฤษฎี Growth Mindset ที่เชื่อว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ช่วยส่งเสริม Growth Mindset โดยการเน้นความพยายามและกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์

2.4 ทฤษฎีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback Theory)

Ramaprasad (1983) นิยามข้อมูลป้อนกลับว่าเป็น ข้อมูลเกี่ยวกับช่วงระหว่างระดับปัจจุบันกับระดับเป้าหมายของการปฏิบัติ ที่ใช้เพื่อลดช่วงระหว่าง นั้น การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนอาศัยหลักการนี้ในการให้ข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุง การเรียนรู้ อีกทั้ง Hattie & Timperley (2007) พัฒนาแบบจำลองการให้ข้อมูลป้อนกลับที่ ตอบคำถาม 3 ข้อ คือ "Where am I going?" (เป้าหมาย) "How am I going?" (ความก้าวหน้า) และ "Where to next?" (ขั้นตอนต่อไป) แบบจำลองนี้เป็นการรอบสำคัญในการออกแบบการประเมิน เพื่อพัฒนาผู้เรียน

3. ประเภทของการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน

3.1 การประเมินเชิงวินิจฉัย (Diagnostic Assessment)

การประเมินเชิงวินิจฉัยเป็นการประเมินที่ใช้ก่อนการเรียนการสอน เพื่อระบุความรู้พื้นฐาน ทักษะ และความเข้าใจผิดของผู้เรียน Bell & Cowie (2001) อธิบาย ว่าการประเมินเชิงวินิจฉัยช่วยให้ผู้สอนสามารถวางแผนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ลักษณะสำคัญของการประเมินเชิงวินิจฉัย ได้แก่ การใช้ก่อนเริ่มการเรียนการสอน การมุ่งเน้นการ ระบุจุดแข็งและจุดอ่อน การไม่ให้คะแนน และการใช้ข้อมูลในการวางแผนการสอน เครื่องมือที่ นิยมใช้ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน แบบสำรวจความรู้พื้นฐาน แผนผังความคิด และการ สัมภาษณ์ การประเมินเชิงวินิจฉัยที่มีประสิทธิภาพต้องออกแบบให้สามารถเปิดเผยความเข้าใจผิด ที่พบบ่อย (Common Misconceptions) ในสาขาวิชานั้นๆ และสามารถระบุความแตกต่างของ รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.2 การประเมินเชิงก่อรูป (Formative Assessment)

การประเมินเชิงก่อรูปเป็นหัวใจสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนา ผู้เรียน Scriven (1967) เป็นผู้แยกแยะระหว่างการประเมินเชิงก่อรูปและเชิงสรุปเป็นครั้งแรก โดย การประเมินเชิงก่อรูปมุ่งเน้นการปรับปรุงโปรแกรมหรือการเรียนการสอนระหว่างการดำเนินงาน Black & William (1998) ได้ขยายแนวคิดนี้และเน้นว่าการประเมินเชิงก่อรูปคือการประเมิน ทุกรูปแบบที่ให้ข้อมูลที่ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนและการเรียนรู้ การประเมินเชิงก่อรูปไม่ใช่ เครื่องมือหรือเทคนิคเฉพาะ แต่เป็นกระบวนการที่ใช้ข้อมูลการประเมินเพื่อการพัฒนา และ William & Thompson (2007) ได้กำหนดกลยุทธ์การประเมินเชิงก่อรูป 5 ประการ ได้แก่ การชี้แจงและ

แบ่งปันเกณฑ์การประเมิน การใช้คำถามและการสนทนาที่มีประสิทธิภาพ การให้ข้อมูลป้อนกลับที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นทรัพยากรการเรียนรู้ของกัน และการให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ตนเอง

3.3 การประเมินตนเอง (Self-Assessment)

การประเมินตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสะท้อนคิดและประเมินการเรียนรู้ของตนเอง Boud (1995) เสนอว่าการประเมินตนเองช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากผู้เรียนจะต้องพึ่งพาตนเองในการประเมินและปรับปรุงการเรียนรู้ ข้อดีของการประเมินตนเอง ได้แก่ การพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ การเพิ่มความตระหนักรู้ในการเรียนรู้ (Metacognitive Awareness) การลดความพึ่งพาผู้สอน และการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การประเมินตนเองที่มีประสิทธิภาพต้องมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน การฝึกฝนและการสนับสนุนจากผู้สอน และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการสะท้อนคิด Andrade (2019) เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการประเมินตนเองอย่างเป็นระบบ

3.4 การประเมินเพื่อน (Peer Assessment)

การประเมินเพื่อนเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนประเมินงานหรือผลการเรียนรู้ของเพื่อนร่วมชั้น Topping (1998) ได้ทำการศึกษาอย่างกว้างขวางและพบว่า การประเมินเพื่อนมีประโยชน์ทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ประโยชน์ของการประเมินเพื่อน ได้แก่ การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้จากมุมมองที่แตกต่าง การลดภาระงานของผู้สอน และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การประเมินเพื่อนต้องมีการเตรียมการอย่างดี รวมทั้งการฝึกฝนทักษะการให้ข้อมูลป้อนกลับและการสร้างความไว้วางใจ Liu & Carless (2006) เสนอแนวทางการออกแบบการประเมินเพื่อนที่มีประสิทธิภาพโดยการให้การฝึกอบรม การใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน และการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้

4. การให้ข้อมูลป้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ

4.1 หลักการและลักษณะของข้อมูลป้อนกลับที่ดี

ข้อมูลป้อนกลับเป็นหัวใจสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน Hattie & Timperley (2007) ได้กำหนดลักษณะของข้อมูลป้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความชัดเจน ความเฉพาะเจาะจง ความทันเวลา การมุ่งเน้นงานไม่ใช่ตัวบุคคล และการให้คำแนะนำในการปรับปรุง Nicol & Macfarlane-Dick (2006) เสนอหลักการของข้อมูลป้อนกลับที่ดี 7 ประการ ได้แก่ การช่วยชี้แจงเป้าหมายและเกณฑ์ การอำนวยความสะดวกในการพัฒนาการสะท้อนคิด การให้ข้อมูลคุณภาพสูงเกี่ยวกับการเรียนรู้ การส่งเสริมการสนทนาระหว่างผู้สอนและ

ผู้เรียน การส่งเสริมความเชื่อมั่นและแรงจูงใจ การให้โอกาสในการปิดช่องระหว่างความสามารถปัจจุบันกับเป้าหมาย และการให้ข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการสอน ในขณะเดียวกัน Butler (1988) ได้ศึกษาเปรียบเทียบประเภทของข้อมูลป้อนกลับและพบว่า การให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับงาน (Task-focused Feedback) มีประสิทธิภาพมากกว่าการให้คะแนนหรือการชมเชยแบบทั่วไป และ Brookhart (2008) เสนอแนวทางการออกแบบข้อมูลป้อนกลับที่มีประสิทธิภาพโดยการพิจารณาปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ความเหมาะสมกับงาน ความเฉพาะเจาะจง ความชัดเจน การมุ่งเน้นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถควบคุมได้ ความเป็นสร้างสรรค์ และการพิจารณาคุณภาพของผู้เรียน การใช้เทคโนโลยีในการให้ข้อมูลป้อนกลับ เช่น ระบบการให้ข้อมูลป้อนกลับอัตโนมัติ วิดีโอข้อมูลป้อนกลับ และแพลตฟอร์มออนไลน์ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความทันเวลาของข้อมูลป้อนกลับ

นอกจาก Feedback แล้ว Hattie & Timperley (2007) ยังเสนอแนวคิด Feed-forward และ Feed-up Feed-forward เป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้ว่าต้องทำอะไรต่อไปเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ ส่วน Feed-up เป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเป้าหมายและเกณฑ์การประเมินการบูรณาการทั้งสามประเภทของข้อมูลจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ครบถ้วนเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถพัฒนาอย่างมีทิศทาง

5. การประเมินแบบแท้จริง (Authentic Assessment)

5.1 ความหมายและหลักการ

การประเมินแบบแท้จริงเป็นการประเมินที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียนในสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริง Wiggins (1990) ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดนี้ กำหนดลักษณะของการประเมินแบบแท้จริงว่าต้องมีความซับซ้อน เป็นงานที่ใช้ในโลกจริง มีบริบทที่สมบูรณ์ และให้โอกาสผู้เรียนในการปรับปรุงงาน Mueller (2005) เสนอลักษณะสำคัญของการประเมินแบบแท้จริง ได้แก่ การจำลองสถานการณ์จริง การใช้ความรู้และทักษะหลายด้าน การให้ผู้เรียนสร้างคำตอบหรือผลผลิต การอนุญาตให้มีการทำงานร่วมกัน และการใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

หลักการสำคัญของการประเมินแบบแท้จริง ได้แก่ ความสมจริง (Authenticity) ความซับซ้อน (Complexity) ความหลากหลาย (Diversity) และการมีส่วนร่วม (Engagement) การประเมินแบบนี้ช่วยเตรียมผู้เรียนสำหรับการทำงานและชีวิตจริง

5.2 รูปแบบของการประเมินแบบแท้จริง การประเมินแบบแท้จริงมีหลายรูปแบบ ได้แก่:

1. การประเมินผลงาน (Portfolio Assessment) - เป็นการรวบรวมผลงานของผู้เรียนตลอดระยะเวลาหนึ่งเพื่อแสดงความก้าวหน้าและความสำเร็จ Paulson

et al. (1991) กำหนดว่า Portfolio ที่ดีต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การเลือกผลงานอย่างมีเหตุผล และการสะท้อนคิดของผู้เรียน

2. การประเมินตามสภาพจริง (Performance Assessment) - เป็นการประเมินผู้เรียนขณะที่แสดงความสามารถหรือทักษะในสถานการณ์จริง เช่น การนำเสนอ การสาธิต การแก้ปัญหา Shavelson et al. (1992) เน้นว่าการประเมินตามสภาพจริงต้องมีความตรงเชิงโครงสร้างและความเป็นปรนัยในการให้คะแนน

3. การประเมินโครงการ (Project Assessment) - เป็นการประเมินผ่านโครงการที่ผู้เรียนต้องใช้ความรู้และทักษะหลายด้านในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน Thomas (2000) เสนอว่าโครงการที่ดีต้องมีคำถามหลักที่ท้าทาย มีการสืบค้นอย่างต่อเนื่อง และมีผลผลิตที่มีความหมาย

5.3 ข้อดีและความท้าทาย

ข้อดีของการประเมินแบบแท้จริง ได้แก่ การเพิ่มแรงจูงใจของผู้เรียน การพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง และการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย Newmann & Wehlage (1993) พบว่าการประเมินแบบแท้จริงช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

ความท้าทายของการประเมินแบบแท้จริง ได้แก่ ความซับซ้อนในการออกแบบ เวลาที่ใช้ในการประเมิน ความยากในการให้คะแนนอย่างเป็นธรรม และความต้องการทรัพยากร Linn et al. (1991) เสนอแนวทางในการเอาชนะความท้าทายเหล่านี้โดยการพัฒนากฎเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและการฝึกอบรมผู้ประเมิน

6. เทคโนโลยีและการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน

6.1 ระบบการจัดการการเรียนรู้และการประเมิน

ระบบการจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) สมัยใหม่มีคุณสมบัติด้านการประเมินที่หลากหลาย ช่วยส่งเสริมการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การให้ข้อมูลป้อนกลับทันที การติดตามความก้าวหน้า การสร้างแบบทดสอบแบบปรับตัว และการอำนวยความสะดวกในการประเมินเพื่อน คุณสมบัติสำคัญของ LMS ที่สนับสนุนการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ระบบการประเมินแบบต่อเนื่อง การสร้างรายงานความก้าวหน้า การบูรณาการเครื่องมือการประเมินหลากหลาย และการสนับสนุนการประเมินแบบแท้จริง

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics)

การวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้เป็นการใช้ข้อมูลจากกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเข้าใจและปรับปรุงการเรียนการสอน Long & Siemens (2011) เสนอว่า Learning Analytics สามารถช่วยให้การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้ Learning Analytics ในการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การติดตามความก้าวหน้าแบบเรียลไทม์ การระบุผู้เรียนที่มีความเสี่ยง การปรับการเรียนการสอนตามข้อมูล และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นส่วนบุคคล Ferguson (2012) เสนอกรอบการใช้ Learning Analytics ที่เน้นการปรับปรุงการเรียนรู้มากกว่าการตัดสิน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน

6.3 ปัญญาประดิษฐ์และการประเมินแบบปรับตัว

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีศักยภาพในการปฏิวัติการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านการสร้างระบบประเมินแบบปรับตัวที่สามารถปรับระดับความยากและประเภทของคำถามตามความสามารถของผู้เรียน Luckin et al. (2016) เสนอว่า AI สามารถช่วยให้การประเมินเป็นรายบุคคลมากขึ้น การประยุกต์ใช้ AI ในการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ระบบการให้ข้อมูลย้อนกลับอัตโนมัติ การวิเคราะห์ข้อความและการให้คะแนนเรียงความ การสร้างคำถามแบบอัตโนมัติ และการคาดการณ์ผลการเรียนรู้

6.4 เครื่องมือการประเมินดิจิทัล

เครื่องมือการประเมินดิจิทัลสมัยใหม่ช่วยส่งเสริมการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านคุณสมบัติต่างๆ เช่น การสร้างแบบประเมินแบบโต้ตอบ การใช้มัลติมีเดีย การให้ข้อมูลย้อนกลับทันที และการสนับสนุนการประเมินแบบร่วมมือ ตัวอย่างเครื่องมือที่นิยม ได้แก่ Kahoot สำหรับการประเมินแบบเกม Padlet สำหรับการรวบรวมความคิดเห็น Flipgrid สำหรับการประเมินผ่านวิดีโอ และ Pear Deck สำหรับการประเมินแบบโต้ตอบ

7. ความท้าทายและอุปสรรค

การเปลี่ยนแปลงจากการประเมินแบบดั้งเดิมไปสู่การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนมักเผชิญกับความต้านทานจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง Harlen & James (1997) ได้ระบุสาเหตุของความต้านทาน ได้แก่ ความคุ้นเคยกับระบบเดิม ความกังวลเรื่องความเป็นธรรม ความกดดันจากการสอบภายนอก และความไม่เข้าใจในแนวคิดใหม่ ความต้านทานจากผู้สอนมักเกิดจากภาระงานที่เพิ่มขึ้น ความไม่มั่นใจในทักษะใหม่ ความกังวลเรื่องความน่าเชื่อถือ และแรงกดดันจากระบบการศึกษา ความต้านทานจากผู้เรียนอาจเกิดจาก ความคาดหวังในการได้รับคำตอบที่ชัดเจน ความไม่คุ้นเคยกับการประเมินตนเอง ความกังวลเรื่องความเป็นส่วนตัว และ

ความต้องการการแข่งขัน การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนต้องการเวลาและทรัพยากรมากกว่า การประเมินแบบดั้งเดิม การเตรียมการประเมิน การให้ข้อมูลป้อนกลับที่มีคุณภาพ และการติดตามความก้าวหน้าต้องใช้เวลาอย่างมาก

ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ได้แก่ การขาดอุปกรณ์เทคโนโลยี การขาด การฝึกอบรม การขาดการสนับสนุนจากองค์กร และการขาดเครื่องมือประเมินที่เหมาะสม

การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนมักใช้วิธีการที่หลากหลายและซับซ้อน ทำให้เกิดความกังวลเรื่องความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความตรง (Validity) Moss (1994) เสนอแนวคิด "Hermeneutic Validity" ที่เน้นความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากกว่าความสอดคล้องทางสถิติ วิธีการเพิ่มความน่าเชื่อถือ ได้แก่ การใช้ผู้ประเมินหลายคน การสร้างเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน การฝึกอบรมผู้ประเมิน และการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย

8. แนวโน้มและทิศทางในอนาคต

การพัฒนาเทคโนโลยี AI และ Machine Learning จะทำให้การประเมินสามารถปรับตัวและเป็นส่วนบุคคลมากขึ้น ระบบจะสามารถวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนและปรับการประเมินให้เหมาะสม Van der Kleij et al. (2015) เสนอว่าการประเมินแบบปรับตัวจะช่วยให้การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ระบบการประเมินในอนาคตจะสามารถให้ข้อมูลป้อนกลับแบบเรียลไทม์ สร้างเส้นทางการเรียนรู้ที่เป็นส่วนบุคคล และระบุความต้องการสนับสนุนของผู้เรียนอย่างทันทั่วถึง เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น Virtual Reality (VR) Augmented Reality (AR) และ Mixed Reality (MR) จะเปิดโอกาสใหม่สำหรับการประเมินแบบแท่งจริง ผู้เรียนจะสามารถแสดงความสามารถในสภาพแวดล้อมจำลองที่สมจริง การใช้ Blockchain ในการประเมินจะช่วยให้การบันทึกและการยืนยันผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือ และโปร่งใสมากขึ้น ผู้เรียนจะสามารถเป็นเจ้าของข้อมูลการเรียนรู้ของตนเองและแบ่งปันกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทักษะที่จำเป็นในอนาคตมีความซับซ้อนและเป็นนามธรรมมากขึ้น เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงระบบ ความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม และความสามารถในการปรับตัว การประเมินทักษะเหล่านี้ต้องการวิธีการใหม่ที่ซับซ้อนและหลากหลาย Care et al. (2018) เสนอกรอบการประเมินทักษะศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและการประเมินในบริบทที่แตกต่างกัน

ในยุคที่การเรียนรู้เป็นกิจกรรมตลอดชีวิต การประเมินจะต้องเป็น กระบวนการต่อเนื่องที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ในทุกช่วงวัยและในทุกสถานการณ์ ระบบการประเมินจะต้องยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เข้ากับบริบทการเรียนรู้ที่หลากหลาย การประเมิน

ในอนาคตจะเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาเป็นทางการ การศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ การทำงาน เพื่อสร้างภาพรวมของความสามารถและการเรียนรู้ของบุคคล

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันต้องอาศัยการบูรณาการของทฤษฎีการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตที่การเรียนรู้มีแนวโน้มการเรียนรู้ส่วนบุคคล เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญ การศึกษาต้องมีเป้าหมายในการพัฒนาคนที่ชัดเจน สามารถวัดได้ บรรลุได้ และมีกรอบเวลาที่แน่นอน เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในด้านการจัดการเรียนรู้ต้องใช้องค์ความรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ในด้านการวัดและการประเมินผล การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนจะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพและความสนใจ สอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนไปในอนาคต แต่ทั้งหมดนี้ก็มี ความท้าทายที่ต้องเผชิญ เช่น กับดักราคาของครูผู้สอนที่ใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิม การเห็นความสำคัญของปริมาณมากกว่าความรู้ความสามารถ ซึ่งเป็นค่านิยมของคนในสังคม การขาดแคลนทรัพยากรที่จะพัฒนาเทคโนโลยีการเรียนการสอนให้ทันสมัย นับเป็นความท้าทายที่ต้องอาศัยทั้งความทุ่มเท และความกล้าหาญของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.2 แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม (Moral and Character Education) เป็นกระบวนการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะทางศีลธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้เรียน เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพของสังคม Lickona (1991) ซึ่งเป็นผู้นำด้านการศึกษาคูณธรรม ได้นิยามการศึกษาคูณธรรมว่าเป็นความพยายามอย่างมีเจตนาในการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ ให้ความสำคัญ และปฏิบัติตามคุณค่าทางจริยธรรมหลัก

การศึกษาคูณธรรมจริยธรรมมีประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ โดยนักปราชญ์อย่าง Aristotle (384-322 BC) ได้วางรากฐานสำคัญของการศึกษาคูณธรรมผ่านแนวคิดเรื่อง Virtue Ethics ที่เน้นการพัฒนานิสัยที่ดี (Good Habits) และความเป็นเลิศทางจริยธรรม (Moral Excellence) ในยุคสมัยใหม่ การศึกษาคูณธรรมจริยธรรมได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความก้าวหน้าทางจิตวิทยาการศึกษา

ในบริบทไทย การศึกษาคูณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้การศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็น

มนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมเพิ่มมากขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ที่สังคมเผชิญกับปัญหาความเสื่อมทางจริยธรรม การคอร์รัปชัน ความรุนแรง และการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างคนดีให้กับสังคมและประเทศชาติ (Berkowitz & Bier, 2005; Jubilee Centre for Character and Virtues, 2017)

1.2.1 ความหมายและความสำคัญ

1. นิยามและแนวคิดพื้นฐาน

คุณธรรมจริยธรรมในทางการศึกษาหมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ประกอบด้วยความรู้ทางจริยธรรม (Moral Knowledge) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และการกระทำทางจริยธรรม (Moral Action) ที่แสดงออกผ่านพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม (Lickona, 1991; Josephson, 2002) Ryan & Bohlin (1999) ได้แยกความแตกต่างระหว่าง "คุณธรรม" (Morality) และ "จริยธรรม" (Ethics) โดยคุณธรรมหมายถึงหลักการพื้นฐานของความดีและความชั่วที่เป็นสากล ส่วนจริยธรรมหมายถึงระบบกฎเกณฑ์และมาตรฐานการประพฤติที่สังคมกำหนดขึ้น อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งสองแนวคิดนี้มักใช้ร่วมกันเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ของผู้เรียน และ Character Education Partnership (2010) ได้กำหนดคุณธรรมหลัก 11 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ (Trustworthiness) ความเคารพ (Respect) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsibility) ความยุติธรรม (Fairness) ความเป็นห่วงใย (Caring) ความเป็นพลเมืองที่ดี (Citizenship) ความขยันหมั่นเพียร (Diligence) ความซื่อตรง (Integrity) ความเมตตา กรุณา (Compassion) ความอดทน (Perseverance) และความกล้าหาญ (Courage)

2. ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในหลายมิติ ได้แก่

มิติการพัฒนาบุคลิกภาพ การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมช่วยพัฒนาบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ ทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง มีความสามารถในการตัดสินใจที่ถูกต้อง และมีความสุขในชีวิต Peterson & Seligman (2004) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมกับความสุขและพบว่าผู้ที่มีคุณธรรมจะมีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตมากกว่า

มิติการพัฒนาสังคม คุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาคุณธรรมจะมีความเข้าใจและเคารพในความแตกต่าง มีความสามารถในการแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างสันติ และมีจิตสาธารณะ

มิติการพัฒนาประเทศ คุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน สังคมที่มีคนดีจะมีระบบการปกครองที่โปร่งใส การพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. บทบาทในการศึกษาศตวรรษที่ 21

ในศตวรรษที่ 21 ทักษะทางคุณธรรมจริยธรรมถือเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากโลกมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีปัญหาที่ต้องการการแก้ไขด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ UNESCO (2015) ได้กำหนดให้การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) ซึ่งรวมถึงคุณธรรมจริยธรรม เป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

Partnership for 21st Century Skills (2019) ได้บรรจุทักษะทางจริยธรรมไว้ในกรอบทักษะศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ที่ประกอบด้วย ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการกำหนดทิศทางตนเอง ทักษะทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม ผลผลิตและความรับผิดชอบ และความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ

1.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

1. ทฤษฎีของ Lawrence Kohlberg

Lawrence Kohlberg (1981) ได้พัฒนาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Theory of Moral Development) ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาคูณธรรมจริยธรรม ทฤษฎีนี้แบ่งการพัฒนาทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ 6 ขั้นตอน ได้แก่:

ระดับก่อนการยอมรับกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Level)

ขั้นที่ 1: การหลีกเลี่ยงการลงโทษ (Punishment Avoidance)

ขั้นที่ 2: การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (Instrumental Exchange)

ระดับการยอมรับกฎเกณฑ์ (Conventional Level)

ขั้นที่ 3: การเป็นคนดีในสายตาผู้อื่น (Good Boy/Girl Orientation)

ขั้นที่ 4: การรักษากฎหมายและระเบียบ (Law and Order Orientation)

ระดับหลังการยอมรับกฎเกณฑ์ (Post-conventional Level)

ขั้นที่ 5: สัญญาทางสังคมและสิทธิมนุษยชน (Social Contract and Individual Rights)

ขั้นที่ 6: หลักการจริยธรรมสากล (Universal Ethical Principles)

Kohlberg เสนอว่าการพัฒนาทางจริยธรรมเกิดจากการเผชิญกับ "ความขัดแย้งทางจริยธรรม" (Moral Dilemmas) ที่ทำให้ผู้เรียนต้องใช้การคิดเหตุผลเพื่อตัดสินใจ การศึกษาคุณธรรมตามแนวทางของ Kohlberg จึงเน้นการสร้างสถานการณ์ที่มีปัญหาทางจริยธรรมและการอภิปรายเพื่อพัฒนาการคิดเหตุผลทางจริยธรรม

2. ทฤษฎีการดูแลของ Carol Gilligan

Carol Gilligan (1982) ได้วิพากษ์ทฤษฎีของ Kohlberg และเสนอทฤษฎีการดูแลและความเป็นห่วงใย (Ethics of Care) ที่เน้นความสัมพันธ์และความรับผิดชอบต่อกัน Gilligan ชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีของ Kohlberg เน้นความยุติธรรมและสิทธิ (Justice and Rights) ซึ่งมักเป็นลักษณะการคิดของผู้ชาย ในขณะที่ผู้หญิงมักให้ความสำคัญกับการดูแลและความเป็นห่วงใย ทฤษฎีการดูแลของ Gilligan แบ่งการพัฒนาทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. การดูแลตนเอง (Caring for Self) - การคำนึงถึงความต้องการของตนเองเป็นหลัก
2. การดูแลผู้อื่น (Caring for Others) - การให้ความสำคัญกับผู้อื่นมากกว่าตนเอง
3. การดูแลทั้งตนเองและผู้อื่น (Caring for Self and Others) - การสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของตนเองและผู้อื่น

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการดูแลในการศึกษาคุณธรรมเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ และการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อชุมชน

3. ทฤษฎีคุณธรรมของ Aristotle

แนวคิดคุณธรรมของ Aristotle (Virtue Ethics) ถือเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาคุณธรรมจริยธรรม Aristotle เสนอว่าคุณธรรมเป็น "นิสัยที่ดี" (Good Habits) ที่เกิดจากการฝึกฝนและการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นธรรมชาติ แนวคิดสำคัญของ Aristotle ในการศึกษาคุณธรรม ได้แก่

Eudaimonia ความเป็นอยู่ที่ดีหรือความเบิกบาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ ความสุขที่แท้จริงเกิดจากการมีชีวิตที่มีคุณธรรม

Golden Mean หลักการทางกลางที่หลีกเลี่ยงความสุดโต่ง เช่น ความกล้าหาญอยู่ระหว่างความขี้ลาดและความประมาท

Phronesis ปัญญาในการปฏิบัติ (Practical Wisdom) ที่ช่วยให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องในสถานการณ์ต่างๆ

การประยุกต์ใช้แนวคิดของ Aristotle ในการศึกษาคุณธรรมเน้นการฝึกฝนคุณธรรมผ่านการปฏิบัติ การเป็นแบบอย่าง และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณธรรม

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Albert Bandura

Bandura (1991) ได้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และทฤษฎีการควบคุมตนเองทางจริยธรรม (Moral Agency and Self-Regulation) ที่อธิบายกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผ่านการเรียนรู้จากสังคม

องค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีนี้ได้แก่

1. การเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ผู้เรียนเรียนรู้พฤติกรรมทางจริยธรรมจากการสังเกตแบบอย่างที่ดี

2. การควบคุมตนเองทางจริยธรรม (Moral Self-Regulation) ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรม

3. การปลดปล่อยทางจริยธรรม (Moral Disengagement) กลไกทางจิตใจที่ทำให้บุคคลสามารถกระทำสิ่งที่ผิดจริยธรรมโดยไม่รู้สึกละอาย

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ในการศึกษาคุณธรรมเน้นการสร้างแบบอย่างที่ดี การพัฒนาทักษะการควบคุมตนเอง และการป้องกันการปลดปล่อยทางจริยธรรม

1.2.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1. การศึกษาคุณลักษณะ (Character Education)

การศึกษาคุณลักษณะ (Character Education) ตามแนวคิดของ Lickona (1991) คือการพัฒนาคุณธรรมอย่างเป็นระบบที่ครอบคลุม 3 องค์ประกอบหลักเพื่อสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ เริ่มต้นด้วย ความรู้ทางจริยธรรม (Moral Knowing) ซึ่งเป็นมิติด้านสติปัญญา ประกอบด้วยความรู้ความตระหนักรู้ การรู้คุณค่า การเข้าใจมุมมองผู้อื่น การมีเหตุผลทางจริยธรรม การตัดสินใจ และการรู้จักตนเอง ต่อมาคือ ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและขับเคลื่อนจากภายในผ่านมโนธรรม ความนับถือตนเอง ความเห็นอกเห็นใจ ความรักความดี การควบคุมตนเอง และความถ่อมตน ซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายสูงสุดคือ การกระทำทางจริยธรรม (Moral Action) ที่ต้องอาศัยทั้งความสามารถ ความมุ่งมั่น และการฝึกฝนจนเป็นนิสัย ทั้งนี้ การดำเนินงาน

ที่มีประสิทธิภาพต้องเป็น แบบองค์รวม (Holistic Approach) ที่บูรณาการความร่วมมือจากทุกคน ในสถานศึกษาควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนคุณธรรมอย่างยั่งยืน

2. การศึกษาค่านิยม (Values Education)

การศึกษาค่านิยม (Values Education) คือแนวทางที่มุ่งเน้นการ สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถระบุ ทำความเข้าใจ และตัดสินใจเลือกค่านิยมที่เหมาะสมและดีงาม สำหรับตนเองได้อย่างมีวิจารณญาณ โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่กระบวนการ "Values Clarification" ของ Raths et al. (1966) ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกัน ตั้งแต่การ เลือกอย่างอิสระ (ผ่านการพิจารณาทางเลือกและผลกระทบอย่างรอบคอบ) การ ให้คุณค่า (มีความภาคภูมิใจและ กล้ายืนยันความเชื่อต่อสาธารณะ) ไปจนถึงการ นำไปปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นแบบ แผนในชีวิต นอกจากนี้ ในเชิงระเบียบวิธีจัดการเรียนรู้ แหล่งข้อมูลยังระบุถึงแนวทางการศึกษา ค่านิยม 5 ประเภทของ Superka et al. (1976) ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้เพื่อความสำเร็จในการ พัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การปลูกฝังโดยตรง (Inculcation), การพัฒนาเหตุผลทางจริยธรรม (Moral Development) การวิเคราะห์ประเด็นค่านิยม (Analysis) การสร้างความกระจ่าง (Clarification) และการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ (Action Learning) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในมิติทาง ความคิดและพฤติกรรมอย่างรอบด้าน

3. การศึกษาจริยธรรม (Moral Education)

การศึกษาจริยธรรม (Moral Education) เป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้น การเสริมสร้าง ทักษะการคิดเชิงเหตุผลทางจริยธรรม และความสามารถในการเผชิญหน้าเพื่อแก้ไข ปัญหาทางจริยธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางนี้ได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากทฤษฎีการ พัฒนาทางจริยธรรมของ Kohlberg ซึ่งนิยมใช้ "ความขัดแย้งทางจริยธรรม" (Moral Dilemmas) เป็นเครื่องมือหลักในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางความคิด นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดผลใน ระดับพฤติกรรมและสังคม Power et al. (1989) ได้เสนอแนวทาง "Just Community" ซึ่งเป็นการ สร้างชุมชนประชาธิปไตยในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการตัดสินใจ ร่วมกันและการแก้ไขปัญหาอย่างยุติธรรม เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการทางจริยธรรมที่เกิดขึ้น ภายในบุคคลก่อนจะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม Rest (1986) ได้นำเสนอ "ตัวแบบสี่องค์ประกอบ" (Four Component Model) ซึ่งอธิบายขั้นตอนทางจริยธรรมไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ความไวทางจริยธรรม (Moral Sensitivity) ความสามารถในการ รับรู้และตระหนักว่าสถานการณ์ที่เผชิญอยู่นั้นมีประเด็นทางจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง และส่งผล กระทบต่อผู้อื่นอย่างไร

2. การตัดสินใจทางจริยธรรม (Moral Judgment) กระบวนการไตร่ตรองและประเมินว่าการกระทำใดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม หรือควรปฏิบัติในสถานการณ์นั้น ๆ

3. แรงจูงใจทางจริยธรรม (Moral Motivation) ความมุ่งมั่นและการจัดลำดับความสำคัญที่จะเลือกยึดถือค่านิยมทางจริยธรรมเหนือกว่าความต้องการส่วนตนหรือประโยชน์อื่น

4. ลักษณะนิสัยทางจริยธรรม (Moral Character) ความแข็งแกร่งของจิตใจและความมานะอดทนในการนำความตั้งใจไปสู่การปฏิบัติจริง แม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดันหรืออุปสรรคขัดขวาง

4. การเรียนรู้จากการบริการ (Service Learning)

การเรียนรู้จากการบริการ (Service Learning) เป็นนวัตกรรมการสอนที่เป็นทั้งปรัชญาและวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดย Furco (1996) ได้ให้คำนิยามว่าเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงการบริการชุมชนที่มีความหมายเข้ากับการเรียนรู้ในหลักสูตรและการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ แนวทางนี้มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของสังคมและการบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การบริการที่มีความหมายเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน การเชื่อมโยงกับหลักสูตร ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงประสบการณ์สู่ความรู้ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ทั้งในด้านการวางแผนและการประเมินผล ในบริบทของการพัฒนาวิชาชีพครู การเรียนรู้จากการบริการมีบทบาทสำคัญในการบ่มเพาะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานวิชาชีพ ผลการศึกษาเชิงประจักษ์โดย Billig (2000) และ Eyler & Giles (1999) ยืนยันว่ากระบวนการนี้ช่วยพัฒนา ความรับผิดชอบต่อสังคม ความเป็นผู้นำ และทักษะการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในความซับซ้อนของปัญหาสังคมได้ลึกซึ้งกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว การนำแนวคิดการเรียนรู้จากการบริการมาใช้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงเป็นกลไกเชิงรุกในการสร้าง "อนาคตภาพ" ที่บัณฑิตครูจะไม่เพียงมีความรู้ทางจริยธรรม แต่ยังมีสมรรถนะในการนำความรู้นั้นไปปรับใช้และร่วมพัฒนาสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2.4 กลยุทธ์และวิธีการสอน

1. การสอนผ่านแบบอย่าง (Modeling)

ในมิติของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพ การสอนผ่านแบบอย่าง (Modeling) ถูกยอมรับว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูง โดยมีรากฐานสำคัญจาก ทฤษฎี

การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura ซึ่งอธิบายว่าผู้เรียนจะพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมผ่านกระบวนการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นต้นแบบ แนวคิดนี้ได้รับการขยายความในบริบทของวิชาชีพครูโดย Hansen (2001) ผ่านแนวคิด "The Call to Teach" ซึ่งเน้นย้ำว่าครูมิได้ทำหน้าที่เพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการเท่านั้น แต่ต้องดำรงตนในฐานะ "แบบอย่างทางจริยธรรม" และเป็นผู้นำเสนอรูปแบบการใช้ชีวิตที่มีคุณธรรมให้แก่ผู้เรียน

จากการสังเคราะห์ลักษณะของแบบอย่างทางจริยธรรมที่ดี พบว่ามีองค์ประกอบสำคัญที่ครูและสถาบันผลิตครูต้องยึดถือ ได้แก่ ความสอดคล้องระหว่างคำพูดและการกระทำ (Consistency) การแสดงออกถึงคุณธรรมอย่างเป็นธรรมชาติในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการยึดมั่นในความซื่อสัตย์และความโปร่งใส นอกจากนี้ แบบอย่างที่มีประสิทธิภาพต้องมีความสามารถในการยอมรับความผิดพลาดและพร้อมที่จะเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการเป็นผู้ฟังที่ดีและที่ปรึกษาที่ไว้วางใจได้ เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน

2. การอภิปรายประเด็นขัดแย้งทางศีลธรรม

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา มักใช้ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม (Moral Dilemmas) เป็นเครื่องมือหลักในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา โดยวิธีการนี้ได้รับความนิยมอย่างสูงตามแนวคิดของ Kohlberg ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดเหตุผลทางจริยธรรม (Ethical Reasoning) และความสามารถในการตัดสินใจท่ามกลางสถานการณ์ที่ยากลำบาก กระบวนการนี้ช่วยให้นักศึกษาครูได้ฝึกฝนการใช้สติปัญญาไตร่ตรองถึงความถูกต้องและความเป็นธรรม มากกว่าการจดจำกฎเกณฑ์เพียงอย่างเดียว

ในเชิงปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การนำเสนอสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง เพื่อกระตุ้นความคิด 2) การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเบื้องต้น ต่อสถานการณ์นั้น 3) การแบ่งกลุ่มเพื่ออภิปรายในกลุ่มเล็ก เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมอง 4) การนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละกลุ่ม 5) การอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน เพื่อขยายขอบเขตทางความคิด และ 6) การสรุปและสะท้อนคิด เพื่อสร้างการเรียนรู้ภายในตนเอง ตัวอย่างที่มักนำมาใช้ ได้แก่ ปัญหา Heinz Dilemma ของ Kohlberg ปัญหาการโกหกเพื่อปกป้องผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นสถานการณ์ที่ไม่มีคำตอบถูกผิดเพียงหนึ่งเดียว แต่ต้องอาศัยการใช้เหตุผลที่ลุ่มลึก

3. การใช้วรรณกรรมและเรื่องเล่า

ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับบัณฑิตครู วรรณกรรมและเรื่องเล่า ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการสร้างโลกทัศน์เชิงจริยธรรม โดย Coles (1989) ได้ระบุไว้ในหนังสือ "The Call of Stories" ว่า เรื่องเล่ามีพลังพิเศษในการสร้าง ความเข้าใจ

และความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ให้เกิดขึ้นในใจผู้เรียน ประโยชน์ของการใช้วรรณกรรมในการศึกษาคุณธรรมครอบคลุมทั้งการสร้างความเข้าใจในประสบการณ์ที่แตกต่างของผู้อื่น การนำเสนอตัวอย่างคุณธรรมในบริบทที่หลากหลาย การพัฒนาความคิดเชิงนามธรรม ตลอดจนการสร้างแรงบันดาลใจและทักษะการวิเคราะห์สังเคราะห์ที่จำเป็นต่อวิชาชีพครู เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด กระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่าควรดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เริ่มจากการ เลือกเนื้อหาทางจริยธรรมที่เหมาะสม จากนั้นเข้าสู่กระบวนการถ่ายทอดผ่านการอ่านหรือเล่าเรื่อง เพื่อนำไปสู่การ สนทนาวิเคราะห์ตัวละครและการตัดสินใจ สิ่งสำคัญคือการกระตุ้นให้ผู้เรียนมองเห็น ผลที่ตามมาจากการกระทำ และสามารถ เชื่อมโยงเรื่องราวเหล่านั้นเข้ากับชีวิตจริง ของตนเอง ก่อนจะปิดท้ายด้วยการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อสรุปเป็นบทเรียนเชิงจริยธรรมที่ฝังลึกในตัวตน

4. การเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นยุทธศาสตร์ที่มีได้มุ่งเน้นเพียงความสำเร็จทางวิชาการ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการบ่มเพาะจริยธรรมผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น จากการศึกษาของ Johnson & Johnson (2009) พบว่ากระบวนการนี้ช่วยพัฒนา ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวิชาชีพครู หัวใจสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถพัฒนาคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การพึ่งพาอาศัยกันเชิงบวก ที่ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงผลประโยชน์ส่วนรวม 2) ความรับผิดชอบรายบุคคล ที่เน้นย้ำความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ 3) การปฏิสัมพันธ์แบบสร้างสรรค์ 4) การฝึกทักษะทางสังคม และ 5) การประมวลผลกลุ่ม เพื่อสะท้อนคิดและพัฒนาการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมในนักศึกษาครู สถาบันการศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ผ่านกิจกรรมเชิงรุกที่หลากหลาย อาทิ การทำโครงการบริการชุมชน การแก้ปัญหาเป็นกลุ่มผ่านสถานการณ์จำลอง การเล่นเกมบทบาทสมมติจากเรื่องจริง การทำวิจัยเป็นทีม และการร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนต้องเผชิญหน้ากับการจัดการความขัดแย้ง การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และการเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพทางจริยธรรมในโลกการทำงานจริง

5. การใช้เทคโนโลยีในการศึกษาคุณธรรม

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามาเปลี่ยนโฉมหน้าการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างกว้างขวาง เครื่องมือสำคัญที่ถูกนำมาใช้คือ เกมและการจำลองสถานการณ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการตัดสินใจทางจริยธรรม โดย Sicart (2009) ได้เสนอว่า

กระบวนการนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นและรับผิดชอบต่อผลที่ตามมาจากการตัดสินใจของตนเองในโลกเสมือน นอกจากนี้ แพลตฟอร์มออนไลน์ ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่ช่วยให้เกิดการอภิปรายและแบ่งปันประสบการณ์ทางจริยธรรมท่ามกลางความหลากหลายของผู้คนในสังคม นวัตกรรมที่ล้ำสมัยอย่าง ความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality: VR) ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการสร้าง ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) โดยการจำลองสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ตรงของผู้พิการหรือผู้ด้อยโอกาสอย่างสมจริง ควบคู่ไปกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการวิเคราะห์พฤติกรรมทางจริยธรรมและให้คำแนะนำที่เป็นส่วนบุคคล ซึ่งช่วยให้การพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตครุมีความแม่นยำและสอดคล้องกับความต้องการรายบุคคลมากยิ่งขึ้น

1.2.5 การประเมินคุณธรรมจริยธรรม

1. ความท้าทายในการประเมิน

การประเมินคุณธรรมจริยธรรมเป็นกระบวนการที่มีความเฉพาะตัวและยากลำบากกว่าการวัดผลทางวิชาการทั่วไป เนื่องจากคุณธรรมเป็นลักษณะภายในจิตใจที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง. Berkowitz (2002) ได้ชี้ให้เห็นว่า การประเมินที่มีความสมบูรณ์ จำต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่หลากหลายซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ของบุคคลนั้นๆ จำแนกความท้าทายสำคัญในการประเมินคุณธรรมออกเป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ความเป็นอัตวิสัยและความซับซ้อน คุณธรรมมักมีนิยามที่แตกต่างกันไปตามบริบททางวัฒนธรรม (Subjectivity) อีกทั้งยังมีองค์ประกอบหลายส่วนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน ทำให้การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับร่วมกันทำได้ยาก.
2. ข้อจำกัดด้านพฤติกรรมและการปลอมแปลง ความท้าทายที่สำคัญคือผู้เรียนอาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือ "การปลอมแปลง" เพื่อให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือผู้ประเมิน ซึ่งพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกมาอาจไม่สะท้อนถึงเจตจำนงภายในที่แท้จริง.
3. จริยธรรมในการประเมิน การเข้าถึงข้อมูลด้านคุณธรรมมักเกี่ยวข้องกับทัศนคติและความเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัว (Privacy) ของผู้รับการประเมินได้.
4. ปัจจัยด้านเวลาและความยั่งยืน คุณธรรมมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ในระยะสั้น แต่ต้องการระยะเวลาในการบ่มเพาะและพัฒนาที่ยาวนาน (Sustainability) ดังนั้นการประเมินผลเพียงครั้งเดียวหรือในระยะเวลาสั้นๆ จึงอาจไม่เพียงพอต่อการยืนยันความมั่นคงของลักษณะนิสัยที่เกิดขึ้น

2. วิธีการประเมิน

การประเมินการพัฒนาทางจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องบูรณาการวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของบุคคล. มิติแรกที่สำคัญคือ การประเมิน

การคิดเหตุผลทางจริยธรรม ซึ่งมักใช้แบบทดสอบ Defining Issues Test (DIT) ของ Rest (1986) เพื่อเป็นมาตรวัดระดับพัฒนาการทางจริยธรรมตามกรอบทฤษฎีของ Kohlberg. ควบคู่ไปกับการประเมินทางความคิด การประเมินพฤติกรรม ถือเป็นสิ่งจำเป็นผ่านการสังเกตพฤติกรรมจริงของผู้เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยมีเครื่องมือสนับสนุนอย่าง Behavioral Checklist และ Anecdotal Records เพื่อบันทึกพฤติกรรมเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ การประเมินยังต้องครอบคลุมถึงมิติภายในผ่าน การประเมินทัศนคติและค่านิยม โดยใช้แบบสอบถามและมาตรวัดเพื่อวิเคราะห์ความเชื่อทางจริยธรรมของผู้เรียน ในเชิงปฏิบัติ การประเมินแบบแท้จริง (Authentic Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินผ่านโครงงานหรือสถานการณ์จริงที่สะท้อนการประยุกต์ใช้คุณธรรมในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เห็นพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) จึงถูกนำมาใช้เพื่อรวบรวมผลงานและเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิด (Reflection) เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง. ท้ายที่สุด กระบวนการประเมินควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมผ่าน การประเมินตนเองและจากเพื่อน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลป้อนกลับที่รอบด้านและนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรมอย่างยั่งยืน

3. การประเมินผลกระทบ

การประเมินผลกระทบจากการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาครอบคลุมทั้ง ผลกระทบระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน จากหลักฐานเชิงประจักษ์โดย Benninga et al. (2003) พบว่าการจัดการศึกษาคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียน. ดังนั้น การกำหนดตัวชี้วัดผลกระทบจึงต้องมีความเป็นองค์รวม โดยสามารถจำแนกออกเป็นมิติต่าง ๆ ดังนี้ ในด้าน พฤติกรรมและวิชาการ ตัวชี้วัดที่ชัดเจนคือคะแนนสอบและผลการเรียนที่ดีขึ้น ควบคู่ไปกับการลดลงของพฤติกรรมเสี่ยงในสถานศึกษา เช่น อัตราการขาดเรียน การทะเลาะวิวาท และการคดโกง ต่อมาในมิติ สังคมและจิตสาธารณะ จะพิจารณาจากคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งกับเพื่อนและครู รวมถึงความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครและบริการชุมชน นอกจากนี้ ผลกระทบในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นยังครอบคลุมถึงการพัฒนา ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม และการสร้าง ความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความสุขและความหมายที่แท้จริงของการดำรงชีวิต

1.2.6 บริบทไทยและแนวคิดพุทธศาสนา

1. การศึกษาคุณธรรมในบริบทไทย

การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมในบริบทไทยมีลักษณะเฉพาะที่ผสมผสานระหว่างคุณค่าดั้งเดิมของไทย หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และความทันสมัยของโลกปัจจุบัน

กรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเป็นหนึ่งในจุดหมายสำคัญของการศึกษา

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

3. หลักธรรมพุทธศาสนาในการศึกษาคุณธรรม

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สำคัญหลายประการที่สามารถประยุกต์ใช้ในการศึกษาคุณธรรม ได้แก่

ศีล 5 หลักการประพฤติที่ดีพื้นฐาน ประกอบด้วย เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา

พรหมวิหาร 4 คุณธรรม 4 ประการที่เป็นที่อยู่ของผู้ประเสริฐ ได้แก่ เมตตา (ความเมตตาปรานี) กรุณา (ความสงสาร) มุทิตา (ความยินดีในความสุขของผู้อื่น) และ อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง)

อริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ที่ช่วยให้เข้าใจสาเหตุของความทุกข์และวิธีการแก้ไข

มรรคมีองค์ 8 หนทางแห่งการดับทุกข์ 8 ประการ ที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่สมดุล

หลักเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่เน้นความพอเพียง ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ได้อธิบายว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนะทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ

4. การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

การประยุกต์ใช้หลักธรรมพุทธศาสนาในการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1. การพัฒนาสติและสมาธิ การฝึกสมาธิและการทำใจให้สงบเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณธรรม เนื่องจากจิตใจที่สงบจะสามารถเห็นสิ่งต่างๆ ได้อย่างชัดเจนและตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

2. การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน การสอนให้ผู้เรียนนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และการพัฒนาปัญญา

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์ หลักธรรมพุทธศาสนาเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการสะท้อนคิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาคุณธรรมสมัยใหม่

4. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ แนวคิดเรื่องสังฆะหรือชุมชนของผู้ปฏิบัติธรรม สามารถประยุกต์ใช้ในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม

5. ภูมิปัญญาไทยในการศึกษาคุณธรรม

ภูมิปัญญาไทยมีเนื้อหาที่อุดมด้วยคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

5.1 สุภาสิต คำพังเพย และโวหาร เป็นภูมิปัญญาที่สะท้อนประสบการณ์และคุณธรรมของบรรพบุรุษ เช่น "ใกล้น้ำใกล้ปลา ใกล้ครูใกล้ธรรม" หรือ "เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นสุข แบ่งปันบำเพ็ญ เป็นทาน"

5.2 นิทานและวรรณกรรม เรื่องเล่าที่มีคุณค่าทางจริยธรรม เช่น นิทานชาดก เรื่องรามเกียรติ์ และวรรณกรรมไทยคลาสสิก

5.3 ประเพณีและวัฒนธรรม การปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมไทยที่มีคุณค่าทางจริยธรรม เช่น การไหว้ผู้ใหญ่ การแสดงความกตัญญูกตเวทิตา และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5.4 วิถีชีวิตแบบไทย การดำเนินชีวิตตามแนวทางที่เน้นความสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นครอบครัว และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

1.2.7 ความท้าทายและปัญหาการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่กระแสข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมต้องเผชิญกับ ความขัดแย้งทางค่านิยม (Value Conflicts) ที่มีความซับซ้อน โดยเฉพาะการที่ผู้เรียนได้รับอิทธิพลจากค่านิยมที่หลากหลายและขัดแย้งกัน จนนำไปสู่ความสับสนในการเลือกยึดถือค่านิยมที่เหมาะสม ซึ่ง Nash (1997) ได้เสนอแนะว่า ครูและผู้ปกครองมี

บทบาทสำคัญยิ่งในการช่วยสร้างความเข้าใจและชี้แนะทางการเลือกสรรค่านิยมที่ดี ความท้าทายนี้ยังครอบคลุมถึงการสร้างสมดุลระหว่าง ค่านิยมดั้งเดิมกับสมัยใหม่ และการรักษา อัตลักษณ์ท้องถิ่นควบคู่กับการเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับโลกสากลได้โดยไม่สูญเสียรากเหง้าของตนเอง นอกจากนี้มิติด้านวัฒนธรรมแล้ว กระบวนการขัดเกลาทางจริยธรรมยังต้องเผชิญกับปัญหา ความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับส่วนรวม ซึ่งสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างสูงคือ อิทธิพลของสื่อและเทคโนโลยี โดย Livingstone (2009) ได้ระบุถึงผลกระทบในสองด้าน ในด้านลบ เทคโนโลยีก่อให้เกิดปัญหาการเสพติด การลดลงของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ปัญหาการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying) และร่องรอยทางดิจิทัล (Digital Footprint) ที่อาจส่งผลเสียในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ในด้านบวก สื่อดิจิทัลยังเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงฐานข้อมูลความรู้ที่กว้างขวาง ช่วยพัฒนาทักษะดิจิทัล และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ผ่านเครือข่ายทางสังคม

1.2.8 ความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจ

ความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึง การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมที่มีคุณภาพ Noddings (2002) เสนอว่าการศึกษาคุณธรรมต้องคำนึงถึงความยุติธรรมทางสังคมและการเข้าถึงโอกาส ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การเข้าถึงทรัพยากร การศึกษาที่ไม่เท่าเทียม ความแตกต่างของแบบอย่างและสภาพแวดล้อม ความขัดแย้งในค่านิยมระหว่างชนชั้นทางสังคม การขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะทางสังคม การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม บางครั้งเกิดความไม่สอดคล้องระหว่างบ้านและโรงเรียน สาเหตุของปัญหา เช่น ความไม่เข้าใจในแนวทางการศึกษาคุณธรรม ความขัดแย้งในค่านิยมและวิธีการอบรม ข้อจำกัดด้านเวลาและความสามารถของผู้ปกครอง การคาดหวังที่แตกต่างกัน แนวทางแก้ไข การสื่อสารและให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง การสร้างกิจกรรมที่ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วม การพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและแบ่งปันข้อมูล

1.2.9 แนวโน้มและทิศทางในอนาคต

1. การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก

ในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมขยายขอบเขตไปสู่การเป็นพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบต่อมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อม UNESCO (2015) ได้กำหนดให้การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกเป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. องค์ประกอบของความเป็นพลเมืองโลก:

1. ความตระหนักรู้เรื่องปัญหาโลก
2. ความเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นและสากล
3. ทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม
5. ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

3. การบูรณาการกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในบริบทของการศึกษาอนาคต การบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน Sterling (2001) ได้เสนอแนวคิดสำคัญว่า การศึกษาเพื่อความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องวางรากฐานอยู่บนมิติจริยธรรมที่เข้มแข็ง การบูรณาการนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ แต่ยังครอบคลุมไปถึง จริยธรรมสิ่งแวดล้อม และ ความรับผิดชอบต่ออนาคตของโลก เพื่อสร้างสำนึกในการเป็นพลเมืองโลกที่ใส่ใจต่อระบบนิเวศ องค์ประกอบสำคัญที่ครูและนักศึกษาควรได้รับการปลูกฝังตามแนวทางนี้ ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักในเรื่อง ความยุติธรรมระหว่างชั่วอายุคน (Intergenerational Justice) เพื่อให้มั่นใจว่าทรัพยากรและการพัฒนาในปัจจุบันจะไม่ทำลายโอกาสของคนรุ่นหลัง นอกจากนี้ ยังเน้นที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันผ่าน การบริโภคที่มีจิตสำนึก และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเป็นรูปธรรม การบูรณาการเหล่านี้จะช่วยให้คุณธรรมจริยธรรมมีมิติที่กว้างขวางขึ้น โดยเปลี่ยนจาก "ความดีในระดับตัวบุคคล" ไปสู่ "ความรับผิดชอบต่อความยั่งยืนของสังคมและโลก"

4. การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิต การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ได้กลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยยิ่งขึ้น. จากแนวคิดของ Floridi et al. (2018) เกี่ยวกับจริยธรรมในยุคปัญญาประดิษฐ์ พบว่ามีเทคโนโลยีสำคัญ 4 ประการที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่

1. ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ใช้สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้เรียนพร้อมทั้งให้คำแนะนำที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะบุคคล
2. ความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality: VR) ช่วยในการสร้างประสบการณ์จำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมที่สมจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการตัดสินใจและสร้างความรู้สึกร่วมในพื้นที่ปลอดภัย

3. เกมการศึกษา (Educational Games) เป็นการพัฒนาสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนซึมซับคุณธรรมจริยธรรมผ่านกระบวนการเล่นที่มีปฏิสัมพันธ์และสร้างสรรค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) นำมาใช้เพื่อศึกษาและติดตามแนวโน้มของพฤติกรรมทางจริยธรรมในวงกว้าง เพื่อนำข้อมูลมาใชวางแผนการพัฒนาได้อย่างแม่นยำ

5. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคต คือ การมุ่งเน้นพัฒนาครูให้มีสมรรถนะที่ครบถ้วนทั้งในมิติของวิชาการและจิตวิญญาณวิชาชีพ Campbell (2003) ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญว่า ครูที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้คุณธรรมต้องประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และคุณธรรมที่เป็นเนื้อแท้ในตนเอง จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนาครู ผู้วิจัยพบว่ามี 5 เสาหลักที่สำคัญ ได้แก่

1. ความเชี่ยวชาญเชิงวิชาการ ครูต้องมีความรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับทฤษฎีทางจริยธรรมและวิธีการสอนคุณธรรมที่หลากหลาย เพื่อเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

2. การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการบ่มเพาะคุณธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของนักศึกษา

3. การเป็นต้นแบบที่มีชีวิต การที่ครูวางตัวเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม (Ethical Role Model) เป็นวิธีการสอนที่มีอิทธิพลสูงกว่าการสอนด้วยคำพูดเพียงอย่างเดียว

4. วุฒิภาวะในการจัดการความขัดแย้ง ในยุคที่ค่านิยมมีความหลากหลาย ครูต้องมีทักษะในการจัดการความขัดแย้งทางค่านิยมอย่างมีวิจารณญาณและเป็นธรรม

5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การพัฒนาคุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นโดยลำพังในโรงเรียน ครูจึงต้องมีความสามารถในการประสานงานและทำงานร่วมกับผู้ปกครองรวมถึงชุมชนเพื่อสร้างแนวร่วมในการขัดเกลาเยาวชน

6. การวิจัยและประเมินผล

การวิจัยและประเมินผลในมิติด้านการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมมีแนวโน้ม ความก้าวหน้าที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ผล เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มี

ความแม่นยำและลึกซึ้งกว่าในอดีต จากการสังเคราะห์แนวโน้มการวิจัยในปัจจุบัน พบว่าทิศทางการศึกษามุ่งเน้นไปที่ 5 ประเด็นหลัก ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพ ได้แก่

1. การศึกษาระยะยาว (Longitudinal Studies) เพื่อติดตามและประเมินผลกระทบของการศึกษาคุณธรรมที่เกิดขึ้นกับบุคคลอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

2. การวิจัยเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและเปรียบเทียบความแตกต่างหรือจุดร่วมทางจริยธรรมในบริบททางสังคมที่หลากหลาย

3. การศึกษาประสิทธิภาพของวิธีการสอนใหม่ๆ เพื่อค้นหาและยืนยันว่านวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใดที่สามารถบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4. การวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาคุณธรรม ซึ่งรวมถึงการนำ AI, VR หรือสื่อดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงจริยธรรมที่สมจริง

5. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรม: เพื่อระบุตัวแปรและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เป็นตัวขับเคลื่อนหรืออุปสรรคต่อการเจริญเติบโตทางจริยธรรมของบุคคล

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่าย ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ ทั้งทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นการปลูกฝังคุณลักษณะและพัฒนาความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

ทฤษฎีต่างๆ ที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมีหลายมิติ และต้องการแนวทางที่หลากหลาย ตั้งแต่การพัฒนาการคิดเหตุผลทางจริยธรรมตามแนวทางของ Kohlberg การพัฒนาความเป็นห่วงใยตามแนวทางของ Gilligan การปลูกฝังคุณธรรมตามแนวทางของ Aristotle และการเรียนรู้จากสังคมตามแนวทางของ Bandura

การประยุกต์ใช้ในบริบทไทยต้องคำนึงถึงคุณค่าดั้งเดิม หลักธรรมพุทธศาสนา และภูมิปัญญาไทย ขณะเดียวกันก็ต้องปรับให้เข้ากับบริบทสมัยใหม่และความเป็นพลเมืองโลก การบูรณาการระหว่างแนวคิดตะวันออกและตะวันตกจะช่วยสร้างแนวทางการศึกษาคุณธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทย

ความท้าทายในอนาคตรวมถึงการจัดการกับความขัดแย้งทางค่านิยม การรับมือกับผลกระทบของเทคโนโลยี การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการสร้างความร่วมมือระหว่าง

บ้าน โรงเรียน และชุมชน การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการพัฒนาแนวทางใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

แนวโน้มในอนาคตแสดงให้เห็นว่าการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและยุติธรรม การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และการวิจัยที่ลึกซึ้งจะช่วยให้การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในท้ายที่สุด การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมไม่ใช่เป้าหมายปลายทาง แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ที่ต้องการการปรับปรุงและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก ความสำเร็จของการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมจะวัดจากคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นพลเมืองดีของสังคมและของโลก ที่มีความสุข มีสันติสุข และมีส่วนร่วมในการสร้างโลกที่ดีกว่าสำหรับทุกคน

1.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู ดังนี้

ลิลยา เอ (2023) ศึกษาประเด็นการจัดการเรียนการสอนจริยธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาศาสนา (Religious Education: RE) ในประเทศสวีเดน โดยมุ่งสำรวจมุมมองของครูเกี่ยวกับแนวคิดและประเด็นสำคัญในการสอนจริยธรรม ผ่านการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนภาคบังคับจำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า ครูให้ความสำคัญกับมุมมองหลัก 3 ด้าน ได้แก่ (1) สังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก (2) สถานการณ์ปัญหาจริยธรรมที่หลากหลาย และ (3) ประสบการณ์ของนักเรียนทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน นอกจากนี้ ครูยังเห็นว่าแนวคิดบางประการที่จำเป็นต่อการทำความเข้าใจความหมายของสังคมประชาธิปไตย การประสบความสำเร็จในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และการทำความเข้าใจชีวิตของตนเอง มุมมองและแนวคิดที่ครูเน้นสะท้อนให้เห็นถึง “ความรู้ที่ทรงพลัง” (powerful knowledge) ซึ่งมีศักยภาพในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม อีกทั้งยังช่วยเตรียมความพร้อมและสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียนต่อประเด็นทางจริยธรรมที่เผชิญอยู่ในปัจจุบันและอนาคต

ฟาน สเตเกเลนเบิร์ก แอล (2025) ศึกษามุมมองของครูในมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์ของเนเธอร์แลนด์เกี่ยวกับบทบาทของตนในการพัฒนาความรู้สึทางจริยธรรมของนักศึกษา การวิจัยดำเนินการโดยการจัดกลุ่มสนทนาเชิงลึก (focus groups) จำนวน 6 กลุ่ม ครอบคลุม 3 หลักสูตร ได้แก่ การศึกษาครูเบื้องต้น บริการธุรกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่าครูจากทั้งสามสาขาวิชามีแนวคิดคล้ายกันเกี่ยวกับสิ่งที่ควรเน้น

ในการพัฒนาคุณธรรมของนักศึกษา การมีส่วนร่วมของครูสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การสร้างความตระหนักด้านคุณธรรม การพัฒนาทักษะด้านคุณธรรม และการส่งเสริมพฤติกรรมวิชาชีพที่มีคุณธรรม ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการสอนที่วางแผนไว้และไม่วางแผน ทั้งแบบเรียนเดี่ยวและเรียนกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรู้สึทางจริยธรรมของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์ของครูส่วนใหญ่ยังไม่เป็นระบบและขาดการสะท้อนตนเอง ขึ้นอยู่กับความสามารถและความรู้เฉพาะบุคคล นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นความขัดแย้งระหว่างอุดมคติสองประการ คือ ครูต้องการเป็นแบบอย่างเพื่อแสดงให้เห็นวิธีการเป็นมืออาชีพที่มีจริยธรรม แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการรักษาความเป็นกลาง เนื่องจากกลัวว่าจะมีอิทธิพลต่อความคิดจริยธรรมของนักศึกษา ทำให้ครูบางคนหลีกเลี่ยงการส่งเสริมความรู้สึทางจริยธรรมที่ตนเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

จิงอ๋ เจิง (2021) ได้ศึกษาการศึกษาด้านคุณธรรมในประเทศจีน โดยให้ความหมายในเชิงกว้างว่าเป็นกิจกรรมที่มีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างอิทธิพลต่อสมาชิกในสังคมทั้งด้านการเมือง อุดมการณ์ และคุณธรรม การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้ได้สังเคราะห์ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ รวมถึงการพัฒนาคุณธรรมตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (K-12) ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยพบว่าการศึกษาคุณธรรมของจีนมีรากฐานจากแนวคิดขงจื้อ และได้รับการปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศและบริบททางสังคมร่วมสมัย ผลการทบทวนชี้ว่า การศึกษาคุณธรรมในแต่ละช่วงเวลามีจุดเด่นและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ปัจจุบันอยู่ในระยะเริ่มต้นของการบูรณาการคุณค่าดั้งเดิมเข้ากับมาตรฐานทางคุณธรรมยุคใหม่ ทั้งนี้ การจัดการศึกษาคุณธรรมตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมหาวิทยาลัยมีความหลากหลายตามเป้าหมายทางคุณธรรมในแต่ละระดับ ผู้วิจัยยังเสนอข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบาย การปฏิบัติ และการวิจัย เพื่อพัฒนาการศึกษาด้านคุณธรรมให้มีความเหมาะสมและทันสมัยยิ่งขึ้น

นิล ดูบาน (2019) ศึกษาความคิดเห็นของครูประถมศึกษต่อการจัดการศึกษาด้านคุณค่าในโรงเรียนประถม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย ผู้เข้าร่วมวิจัยคือครูประถมจำนวน 8 คนที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโทด้านการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย Afyon Kocatepe โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ข้อมูลถูกรวบรวมผ่านการบันทึกเสียงและตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งคำนวณความเชื่อมั่นของข้อมูลตามสูตรของ Miles และ Huberman ได้ค่าเท่ากับ 0.92 ผลการศึกษาพบว่า การปลูกฝังคุณค่าควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เพราะช่วยเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตในอนาคต พัฒนาบุคลิกภาพ และสร้างคุณค่าที่คงทนถาวร นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมยังเห็นว่าผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญ

อย่างยิ่งในการปลูกฝังคุณค่า อีกทั้งเสนอว่าการศึกษาคูณค่าอาจจัดเป็นรายวิชาเฉพาะ หรือบูรณาการคุณค่าบางประการไว้ในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว ทั้งยังแนะนำให้ใช้กรณีศึกษาและการละครเป็นเครื่องมือการสอน ตลอดจนส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์และการมีความเห็นอกเห็นใจในหมู่เด็กนักเรียนค่านิยม และควรส่งเสริม พฤติกรรมเชิงบวกที่พึงประสงค์และความเห็นอกเห็นใจในหมู่เด็ก

ณัฐมน พันธุ์ชาตรี (2559) ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 36 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาของคณะครุศาสตร์ จำนวน 324 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครู และการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครู การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า คุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู 2) ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู 4) ด้านบทบาทหน้าที่ของความเป็นครู และ 5) ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพครู แนวทางการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครู อาทิ จัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ในศาสตร์หรือวิชาชีพเฉพาะ มีการเชื่อมโยงความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพกับวิชาเอก อย่างเป็นรูปธรรม สร้างกระบวนการผลิตนักศึกษาครูที่มีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมเสริมสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตวิญญาณและจิตสำนึกที่ดีในวิชาชีพ สร้างรูปแบบการสร้างเสริมคุณลักษณะของการเป็นครูมืออาชีพ จัดค่ายอาสา บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน คัดเลือกครูผู้สอนจากบุคลากรที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นครู เป็นต้น

จักรพันธ์ จันทร์เจริญ (2561) ศึกษาและหาความสอดคล้องของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูของอาจารย์ในคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ในคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำนวน 242 คน ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู 2) สร้างและทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ 3) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์ และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูของอาจารย์โดย

รวมอยู่ในระดับมาก คุณธรรมจริยธรรมของอาจารย์ มีความสอดคล้องกันกับตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่ควรยึดมั่น คือ (1) การใส่ใจสังคม (2) การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา (3) เมตตา กรุณา (4) สติ สัมปชัญญะ (5) ความไม่ประมาท (6) ความซื่อสัตย์สุจริต (7) ความขยันหมั่นเพียร และ (8) ความมีหิริโอตตัปปะ

จวีรัตน์ บุญทอง (2559) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครู สพม.3 จังหวัดนนทบุรี จำนวน 334 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นด้วยสูตร (PNI Modified) พบว่า การจัดลำดับความต้องการจำเป็นเรียงลำดับ จากค่ามากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม มีวินัยและความรับผิดชอบในวิชาชีพ การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู สาเหตุความต้องการจำเป็นสำคัญที่สุด ได้แก่ สภาพปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ครูมีความตระหนักในด้านระเบียบวินัยไม่เพียงพอ การจัดการอบรมไม่สอดคล้องกับการพัฒนาตนเองทางวิชาการ ครูส่วนใหญ่ไม่ตระหนักถึงจิตวิญญาณความเป็นครู แนวทางการพัฒนาความต้องการจำเป็นสำคัญที่สุด ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ตระหนักเห็นความสำคัญของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม จัดอบรมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบวินัยและการอบรมการวางแผนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้มีจัดการอบรมที่เน้นเชิงปฏิบัติการ สร้างจิตสำนึกส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ฉัตรวิ ล้มสกุลและอัญชลี ชยานุวัชร (2562) ศึกษาลำดับความสำคัญของคุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ความสอดคล้องระหว่างระดับความสำคัญและระดับการปฏิบัติต่อคุณลักษณะของครูดี ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนในประเทศไทย และ หาแนวทางการพัฒนาครูเพื่อเข้าสู่ความเป็นครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ครู จำนวน 436 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ครูที่ได้รับรางวัลครูสุจริต ประจำปี 2561 จำนวน 9 คน และกรรมการคัดเลือกผู้รับรางวัลครูสุจริต จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า 1) ครูให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของครูดีตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูมากที่สุด คือ ครูต้องรักศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ 2) ครูให้ความสำคัญกับระดับความสำคัญของคุณลักษณะครูดีมากกว่าระดับปฏิบัติตนเองในทุกด้าน

แนวทางการพัฒนาครูเพื่อเข้าสู่ความเป็นครู พบว่า คุณลักษณะของครูที่ดีที่ได้รับการพัฒนาประกอบด้วย ด้านจิตใจ ด้านความเป็นครู ด้านทักษะการสอนและการวิจัย ด้านทักษะการทำงาน ด้านการครองตน และปรัชญาที่ใช้ในการดำเนินชีวิต และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

พัชรารกร พูลบุญ (2563) พัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ชั้นปีที่ 5 จำนวน 28 คน และเลือกนักศึกษาจำนวน 3 คน เพื่อทำการศึกษาเชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ หน่วยกิจกรรม จำนวน 6 หน่วย แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถในการปฏิบัติการสอน แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า รูปแบบ BICAER model ที่พัฒนาขึ้น มีทั้งหมด 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) ขั้นตอนกระตุ้นความสนใจ 3) ขั้นตอนสร้างความรู้ความเข้าใจ 4) ขั้นตอนกิจกรรมการโต้แย้ง 5) ขั้นตอนประเมินผล และ 6) ขั้นตอนสะท้อนผลการพัฒนา ความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ในระยะการติดตามเชิงลึกหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนอบรม พิจารณาจาก ระดับความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ระดับความสามารถในการปฏิบัติการสอน ระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบและโปรแกรม

สายพิน สักคีตศิลป์ (2566) ศึกษาผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาศิลปศึกษา จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลพื้นฐาน แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพครู แบบสังเกตการทำงาน และแบบบันทึกการติดตามการดำเนินการ โดยข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ผลของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูศิลปะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นักศึกษามีจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพมากที่สุด และจรรยาบรรณต่อวิชาชีพน้อยที่สุด

ชมพูปราว มิ่งมงคล (2565) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู และนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ในการสังเคราะห์งานวิจัยด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2564 ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับ มหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยต่างๆ และงานวิจัยของบุคลากรทางการศึกษาด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู ที่ได้พิมพ์ในช่วงปี 2553-2564 จำนวน 50 เรื่อง โดยนำผลการวิเคราะห์มาบูรณาการกับการสำรวจแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย จากผู้บริหารและครูของกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย จำนวน 12 โรงเรียน และได้สร้างแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย โดยยึดแนวคิดของ Peter M. Senge เป็นพื้นฐาน พบว่าแนวทางการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ตามแนวคิดของครู สรุปได้เป็น 5 ด้าน 11 แนวทางและตามแนวคิดของผู้บริหาร สรุปได้เป็น 5 ด้าน 10 แนวทาง โดยทุกแนวทางมีความสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู พ.ศ. 2556 และแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ 5 ประการของ Peter M. Senge

กมลชนก พินิจมนตรี (2565) ศึกษาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะจรรยาบรรณวิชาชีพครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำนวน 321 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะจรรยาบรรณวิชาชีพครู และประเมินแนวทางโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะจรรยาบรรณวิชาชีพครู สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะจรรยาบรรณวิชาชีพครูในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทาง อยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการจำเป็นของแนวทาง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม 2) การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ในองค์การ 3) การพัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู แนวทางเสริมสร้างสมรรถนะจรรยาบรรณวิชาชีพครู ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) การปลูกฝัง

คุณธรรมและจริยธรรมในองค์การ 3) การพัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู ซึ่งทั้ง 3 ด้าน มีแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะจรรยาบรรณวิชาชีพครู รวมทั้งสิ้น 45 แนวทาง

ปริญญา บริพฒ (2563) ศึกษาการรับรู้การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินตนเอง ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าพัฒนาการสัมพัทธ์ พบว่า ก่อนร่วมกิจกรรมนักศึกษามีการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการร่วมกิจกรรมมีการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีพัฒนาการอยู่ในระดับกลาง โดย 3 อันดับแรก คือ ชื่อสัตย์สุจริต รักเมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า และ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์

กาญจนา คำผา, ธาดา ทองใบ, และบุญทริกา พันธุ์ (2565) ศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาส่งเสริมสังคม จากช่องทาง 7 Eleven Thailand ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2563 จำนวน 11 เรื่อง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของภาพยนตร์โฆษณายู่ภายใต้ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ศึกษาตามกรอบทฤษฎีวิเคราะห์วรรณกรรมเชิงโครงสร้าง โดยวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ตัวละคร บทสนทนา และฉาก ที่สะท้อนให้เห็นถึงจรรยาบรรณวิชาชีพครูในแต่ละด้าน พบว่า ภาพยนตร์โฆษณาส่งเสริมสังคมจากช่องทาง 7 Eleven Thailand ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2555-2563 สามารถนำเสนอเรื่องได้ครบถ้วน ตรงตามรายละเอียดของข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ทั้ง 5 ด้าน มีเนื้อหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการมีจำนวนมากที่สุดถึง 11 เรื่อง รองลงมา คือจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จำนวน 10 เรื่อง จรรยาบรรณต่อตนเอง จำนวน 8 เรื่อง จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ จำนวน 3 เรื่อง และน้อยที่สุด คือจรรยาบรรณต่อสังคม จำนวน 2 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าสังคมมีความคาดหวังต่อการให้บริการของครูมากกว่าด้านอื่นๆ สะท้อนมุมมองว่าครูที่ต้นนั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติต่อศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมเสมอภาคกันและไม่แสวงหาผลประโยชน์ใดๆ จากเด็ก

สุทธิพร บุญส่ง และ สายพิน สีนรินทร์ (2563) ศึกษาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษา ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักศึกษา ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่ศึกษารายวิชาการพัฒนาความเป็นครูในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 56 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แบบประเมินจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าประสิทธิภาพกิจกรรมการสอน E1/E2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ พบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น มีประสิทธิภาพ 90.40 / 88.27 ระดับจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นสูงกว่ากลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้นสูงกว่ากลุ่มที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ

สจิวรรณ ทรรพสุ (2560) ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อส่งเสริมความเป็นครูวิชาชีพ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 175 คน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูต้นแบบ หรือครูดีเด่นและอาจารย์คณะครุศาสตร์ จำนวน 8 คน สอนหนักกลุ่มจำนวน 14 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 คน ด้วยวิธีการศึกษา จิตวิญญาณความเป็นครูและแนวทางการพัฒนา วิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดกลยุทธ์ และประเมินกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีจิตวิญญาณความเป็นครูโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก แนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูควรปลูกฝังจิตสำนึก ความเป็นครูอันดับแรก เน้นการสร้างความรู้ผ่านการปฏิบัติที่สอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 และความเป็นครูวิชาชีพที่มีพลวัตเท่าทันการเปลี่ยนแปลงศาสตร์ติดตามความก้าวหน้าวิชาชีพครู โดยมีกลยุทธ์การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อส่งเสริมความเป็นครูวิชาชีพ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ และกลยุทธ์รอง 12 กลยุทธ์

อินทร์ จันทรเจริญ, วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์ และ จุฑามาศ กิตติศรี (2560) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยเชียงราย ปีการศึกษา 2558 จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยวิธี Stepwise regression พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยเชียงราย ในภาพรวมระดับปัจจัยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านเจตคติต่ออาชีพครู ระดับการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูในภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเอง ตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านการรับรู้ในความสามารถตนเอง ด้านเจตคติต่ออาชีพครู ด้านความทะเยอทะยาน ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกนถน บางท่าไม้ (2567) ศึกษาสภาพการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาเทคโนโลยีการศึกษา พัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบสอบถามสำหรับผู้เรียน 3) รูปแบบการออกแบบการเรียนการสอน 4) แบบประเมิน รูปแบบและแผนการจัดการเรียนรู้ 5) แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 6) แบบประเมิน พฤติกรรมจริยธรรม 7) แบบประเมินผลงาน เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า การพัฒนารูปแบบ ควรบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาในยุคปัจจุบัน จัดการเรียน การสอนกรณีศึกษา โดยกำหนดประเด็นจากข่าวสารในชีวิตรประจำวัน การใช้ปัญหาและการอภิปรายร่วมกันและส่งผลต่อการตัดสินใจและแสดงออกถึงพฤติกรรมจริยธรรม รูปแบบฯ มีองค์ประกอบ คือ (1) บทบาทผู้สอน (2) บทบาทผู้เรียน (3) เนื้อหาการจัดการเรียนการสอน (4) วิธีสอน (5) กิจกรรมการเรียนการสอน (6) แหล่งเรียนรู้ (7) การประเมินผล ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) ศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนการสอน (2) วิเคราะห์ผู้เรียน ผู้สอน (3) วิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เนื้อหา การบูรณาการการเรียนการสอน (4) กำหนดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ (5) ออกแบบสื่อการสอน กิจกรรม สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล (6) พัฒนาสื่อการสอน กิจกรรม สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ (7) ดำเนินการ จัดการเรียนการสอน (8) การวัดและประเมินผลจริยธรรม

2. มาตรฐานวิชาชีพครู

2.1 ความสำคัญของวิชาชีพครู

วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพควบคุมที่มีกระบวนการบ่มเพาะผู้ประกอบวิชาชีพให้มี สมรรถนะทางวิชาการ วิชาชีพ วิชาชีพชีวิต วิชาคุณธรรม เพื่อออกไปทำประโยชน์แก่สังคม ที่กฎหมาย จรรยาบรรณเฉพาะของวิชาชีพที่มีสภาวิชาชีพ กำหนดมาตรฐานคุณภาพของผู้ประกอบวิชาชีพ (อมลวรรณ วีระธรรมโม, 2565) ดังที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดให้มีคุรุสภา ซึ่งเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษา มีหน้าที่

กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกแบบและเบิกถอนใบอนุญาต กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยกำหนดให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุมที่ต้องได้รับอนุญาตประกอบวิชาชีพ ภายใต้เงื่อนไขที่คุรุสภากำหนด และต้องประพฤติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ผู้ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพไม่สามารถประกอบวิชาชีพครูได้ หากฝ่าฝืนถือเป็นการผิดต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ซึ่งวิชาชีพควบคุมดังกล่าวประกอบด้วยวิชาชีพครู วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา วิชาชีพผู้บริหารการศึกษา และวิชาชีพศึกษานิเทศก์

ความพยายามที่จะยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูมีมาอย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบของการพัฒนาครูประจำการ ที่เข้าสู่วิชาชีพครูแล้วและขยายขอบเขตไปสู่ นักศึกษาครู ผู้ซึ่งเตรียมตัวเข้าสู่วิชาชีพครู ดังเช่น ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยการส่งเสริม ยกย่อง และพัฒนาวิชาชีพไปสู่ความเป็นเลิศในสาขาต่างๆ พ.ศ. 2568 (2568) โดยตั้งคณะกรรมการพิจารณา ส่งเสริม ยกย่องวิชาชีพครูในสาขาต่างๆ ในรูปแบบการให้รางวัล ประกาศเกียรติคุณหรืออื่นๆตามที่คุรุสภากำหนด และขยายขอบเขตไปถึงผู้เตรียมตัวเข้าสู่วิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งได้แก่นิสิตนักศึกษาที่อยู่ระหว่างศึกษาในระดับปริญญาตรี โท เอก และประกาศนียบัตรวิชาชีพครูด้วย นับเป็นการให้ความสำคัญกับนักศึกษาวิชาชีพครูเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ที่เห็นได้ชัดเจนในกรณีที่คุรุสภา ร่วมกับสภาคณบดีครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย และกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ร่วมกันพัฒนาให้ระบบการผลิตครูมีคุณภาพยิ่งขึ้นในอนาคต มีการให้ความสำคัญเรื่องการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้น รวมทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกปลูกฝังจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูที่ต้องเน้นการผลิตครูแบบมีคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นการผลิตยุคใหม่ที่ตอบโจทย์โลกอนาคต จะต้องให้ความสำคัญตั้งแต่เริ่มต้นการผลิตจนสิ้นสุดกระบวนการ มีทั้งทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะเชิงบูรณาการ รวมไปถึงผู้ที่เป็นครูของครู ต้องมีคุณภาพเหล่านี้ตามไปด้วย คณาจารย์ในสถาบันการผลิตครูต้องเป็นต้นแบบให้นักศึกษาครูด้วย จากการให้ความสำคัญต่อนักศึกษาวิชาชีพครูที่จะต้องมีความสัมพันธ์ตามมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อเตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่ในการเข้าสู่วิชาชีพครู

2.2 มาตรฐานวิชาชีพครู

ผู้วิจัยได้รวบรวมสาระสำคัญเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพจากข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (2556) และประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่องรายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (2562) และประกาศคณะกรรมการคุรุสภาเรื่องรายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562

(2563) และข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (2556) โดยแยกเป็นรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ

1.1 มาตรฐานความรู้ประกอบด้วยสาระความรู้และสมรรถนะ

1.2 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพประกอบด้วย สาระการฝึกทักษะและสมรรถนะ

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ครู การจัดการเรียนรู้และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

3. มาตรฐานการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย จรรยาบรรณวิชาชีพ

1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษารวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ ดังแสดงการสรุปในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 มาตรฐานความรู้และมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ

มาตรฐานความรู้	มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ
มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ดังต่อไปนี้	ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ คุรุสภาพกำหนดดังต่อไปนี้
1. การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคมและแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1. ฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน
2. จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษาและจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ	2. ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ
3. เนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้	
4. การวัด ประเมินผลการเรียนรู้และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน	
5. การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา	
6. การออกแบบและการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา	

1.1 ในด้านของมาตรฐานความรู้ประกอบด้วยสาระความรู้และสมรรถนะ

ดังตาราง 2

ตาราง 2 มาตรฐานความรู้ด้านสาระความรู้และสมรรถนะ

มาตรฐานความรู้	สาระความรู้	สมรรถนะ
1. การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคมและแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1. การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก และสังคม 2. แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1. รอบรู้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา 2. ประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้
2. จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษาและจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ	จิตวิทยาเพื่อการวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ครอบคลุม 1. จิตวิทยาพัฒนาการ 2. จิตวิทยาการศึกษา 3. จิตวิทยาให้คำปรึกษา	1. เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน 2. ช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพได้ 3. ให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
3. เนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้	1. เนื้อหาวิชาเอก 2. หลักสูตร 3. การสอน 4. เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้	1. รอบรู้ในเนื้อหาของสาขาวิชาเอกที่สอนและบูรณาการองค์ความรู้ในวิชาเอกสำหรับการเรียนการสอนได้ 2. วิเคราะห์ จัดทำ ใช้ ประเมิน และพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาได้ 3. จัดทำแผนการเรียนรู้ และนำแผนการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริงได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน 4. บริหารจัดการชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ 5. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารได้ 6. แสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียนได้ 7. ประยุกต์ใช้ หรือพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

ตาราง 2 (ต่อ)

มาตรฐานความรู้	สาระความรู้	สมรรถนะ
4. การวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน	1. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2. การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน	1. วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ 2. เลือกใช้ผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ 3. ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนได้
5. การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา	1. การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 2. การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 3. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา	ใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องในการเรียนการสอน หรือที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
6. การออกแบบ และ การดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา	การประกันคุณภาพการศึกษา	จัดการคุณภาพ พัฒนา และ ประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

1.2 ในด้านของมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วยสาระและ
สมรรถนะ ดังตาราง 3

ตาราง 3 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพในด้านสาระและสมรรถนะ

มาตรฐานประสบการณ์ วิชาชีพ	สาระการฝึกทักษะ	สมรรถนะ
1. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ระหว่างเรียน	1. การปฏิบัติตามมาตรฐานการ ปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู	การปฏิบัติหน้าที่ครู (1) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิต วิญญาณความเป็นครู
2. การปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ	1.1 สาระการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพและการปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษา (1) ปฏิบัติหน้าที่ครู (2) การจัดการเรียนรู้ (3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน 2. ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของ วิชาชีพครู 2.1 สาระการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพและการปฏิบัติการสอนใน สถานศึกษา - จรรยาบรรณวิชาชีพครูตาม ข้อบังคับคุรุสภา	(2) ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และ ยอมรับความแตกต่างของผู้เรียน แต่ละบุคคล (3) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้ เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และผู้สร้างนวัตกรรม (4) พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ประพัตินเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็น พลเมืองดี การจัดการเรียนรู้ (1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และส่งเสริมหลักสูตรสถานศึกษา (2) การจัดทำแผนการสอนและ จัดการเรียนการสอนที่เน้นการ พัฒนาผู้เรียนตามความถนัดและ ความสนใจ ให้มีปัญญารู้คิด มี ความเป็นนวัตกรรม และมีความสุขใน การเรียนรู้ (3) ดูแลช่วยเหลือ พัฒนา และ รายงานผลการพัฒนาผู้เรียนเป็น รายบุคคลอย่างเป็นระบบ

ตาราง 3 (ต่อ)

มาตรฐานประสบการณ์ วิชาชีพ	สาระการฝึกทักษะ	สมรรถนะ
		(4) วิจัย สร้างนวัตกรรม และ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิด ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (5) ทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ (6) สื่อ และการวัดการประเมินผล การเรียนรู้ (7) การบูรณาการความรู้และ ศาสตร์การสอน (8) การจัดกิจกรรมเพื่อสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและ ชุมชน (1) ร่วมมือกับผู้ปกครองในการ พัฒนา และแก้ปัญหาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อสนับสนุน การเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน (3) ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐาน ความแตกต่างทางวัฒนธรรม (4) ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประพฤติปฏิบัติ ตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู (5) ทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ

ตาราง 3 (ต่อ)

มาตรฐานประสบการณ์ วิชาชีพ	สาระการฝึกทักษะ	สมรรถนะ
		(6) สื่อ และการวัดการประเมินผล การเรียนรู้ (7) การบูรณาการความรู้และ ศาสตร์การสอน (8) การจัดกิจกรรมเพื่อสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและ ชุมชน (1) ร่วมมือกับผู้ปกครองในการ พัฒนา และแก้ปัญหาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อสนับสนุน การเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน (3) ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐาน ความแตกต่างทางวัฒนธรรม (4) ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประพฤติปฏิบัติ ตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

2) **มาตรฐานการปฏิบัติงาน** หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ หรือการแสดงพฤติกรรมการทำงานและการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะ หรือ ความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในด้านของมาตรฐานการปฏิบัติงานประกอบด้วยการปฏิบัติ หน้าที่ครู การจัดการเรียนรู้และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ดังตาราง 4

ตาราง 4 มาตรฐานการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติหน้าที่ครู	การจัดการเรียนรู้	ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน
1. มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู 2. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 3. ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล 4. สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และผู้สร้างนวัตกรรม 5. พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทัน ส มั ย แ ล ะ ท ัน ต่ อ ก า รเปลี่ยนแปลง	1. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้สื่อ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2. บูรณาการความรู้และศาสตร์ การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นนวัตกรรม 3. ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ 4. จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนโดยตระหนักถึงสุขภาวะของผู้เรียน 5. วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 6. ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ	1. ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและ แก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน 3. ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความความแตกต่างทางวัฒนธรรม 4. ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายความว่า จรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันจะนำมาซึ่งเกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ประกอบด้วย

จรรยาบรรณต่อตนเอง ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ 1) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรักเมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า 2) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ 3) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ 4) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำความผิดต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ 5) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

จรรยาบรรณต่อสังคม ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพครู ดังนี้

เรเมอร์ ดีเอ็ม (2024) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของโปรแกรมเตรียมครูวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์กับความเข้มข้นในการสอนและความคงอยู่ในอาชีพของบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบไม่ทดลอง โดยรวบรวมข้อมูลจากโปรแกรมเตรียมครู 5 แห่งทั่วสหรัฐอเมริกา จากการวิเคราะห์ชุดงานสอน 6 ชุดของครูบัณฑิตใหม่ 46 คน พบว่าครูส่วนใหญ่สามารถออกแบบและดำเนินการสอนด้วยความเข้มข้นระดับปานกลางถึงสูงได้ แต่ไม่ใช่ทุกกรณี การวิเคราะห์แบบ mixed-effect models ชี้ให้เห็นว่า

ความแตกต่างที่ชัดเจนที่สุดเกี่ยวกับความคงอยู่ในอาชีพพบในประเภทอุดมศึกษา: บัณฑิตจากโปรแกรมระดับบัณฑิตศึกษามีแนวโน้มที่จะคงอยู่ในอาชีพการสอนมากกว่า ขณะที่ลักษณะของโปรแกรมไม่ได้มีความสัมพันธ์ชัดเจนกับความเข้มข้นในการสอน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการศึกษาต่อเพื่อวิเคราะห์ว่า ความแตกต่างในความคงอยู่ของครูเกิดจากลักษณะของผู้สมัคร (ระดับปริญญาตรีหรือบัณฑิตศึกษา) หรือโครงสร้างของโปรแกรม และเพื่อศึกษาผลกระทบของบริบทการสอน (เช่น นโยบายเขตการศึกษา โรงเรียน และมาตรฐานภาควิชา) ต่อความเข้มข้นในการสอนของครูวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์

หลี่ เอช (2023) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจริยธรรมวิชาชีพของครูในโรงเรียนอนุบาลเอกชน 16 แห่งในมณฑลกวางสี ประเทศจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการบริหารจริยธรรมครู และเสนอแนวทางปรับปรุงการบริหารจริยธรรมของครูในภูมิภาคดังกล่าว การวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอ้างอิงวรรณกรรม และกำหนดคำถาม 12 ข้อภายใต้ 4 หมวดคำสำคัญ ทำการสัมภาษณ์ครู 16 คน และผู้บริหาร 8 คน ผลการศึกษาเผยว่า การสร้างระบบจริยธรรมและกฎหมายสำหรับครูยังไม่สมบูรณ์ ระบบบริหารจริยธรรมของโรงเรียนยังขาดความเป็นวิทยาศาสตร์ และครูมีส่วนร่วมในการสร้างจริยธรรมครูน้อย การปรับปรุงการบริหารจริยธรรมของครูสามารถทำได้ 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) สร้างความสัมพันธ์แบบเอาใจใส่ให้ผู้ถูกดูแลรู้สึกได้รับความใส่ใจและพึงพอใจ 2) นวัตกรรมระบบประเมินจริยธรรมครู และมองกระบวนการประเมินเป็นกระบวนการ “สนทนา” 3) ให้ความสำคัญกับความต้องการด้านวิชาชีพของครูและพัฒนาศักยภาพวิชาชีพ 4) ดูแลสุขภาพกายและใจของครู ให้ความเคารพและมอบอิสระในการตัดสินใจมากขึ้น

ซาบา กาดี้ (2020) ศึกษามุมมองของครูมือใหม่ต่อสมรรถนะวิชาชีพครูในประเทศกาตาร์ โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามครูจำนวน 95 คน และการสัมภาษณ์รายบุคคล 10 คน ซึ่งล้วนเป็นครูที่มีประสบการณ์สอนภายใน 4 ปีแรกในโรงเรียนของรัฐ ผลการวิจัยชี้ว่า สมรรถนะวิชาชีพครูมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการได้รับการฝึกอบรมจากหลักสูตรเตรียมครู ขณะเดียวกันยังพบอุปสรรคหลายประการที่ครูมือใหม่ต้องเผชิญ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเพื่อคงไว้ซึ่งสมรรถนะทางวิชาชีพ งานวิจัยนี้มีส่วนช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการศึกษาด้วยการสะท้อนมุมมองของครูมือใหม่ต่อสมรรถนะวิชาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากหลักสูตรเตรียมครู อีกทั้งยังเสนอว่าควรมีการเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรการผลิตครูกับโรงเรียนให้มากขึ้น เพื่อยกระดับการเตรียมความพร้อมของครูในช่วงเริ่มต้นวิชาชีพได้ดียิ่งขึ้น

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครู การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยทำการเก็บข้อมูล จากครู 5 สาขาวิชา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา มี ข้อสรุปจากงานวิจัยมี 3 ประการที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) มาตรฐานความรู้ พบว่า ทั้ง 5 สาขาวิชาเมืองประกอบด้านความรู้ 2 ด้าน คือ ความรู้วิชาชีพและความรู้ด้านเนื้อหาวิชา เฉพาะแต่ละสาขาวิชาส่วนรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบจะแตกต่างกันตามลักษณะของ วิชาเอก 2) มาตรฐานด้านทักษะ เมืองประกอบด้านทักษะ 4 ทักษะคือ (2.1) ทักษะทางปัญญา (2.2) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน (2.3) ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ (2.4) ทักษะการจัดการเรียนรู้ ส่วนรายละเอียดของแต่ละ องค์ประกอบจะแตกต่างกันตามลักษณะของวิชาเอก และ 3) มาตรฐานด้านคุณลักษณะ พบว่า เมืองประกอบด้านคุณลักษณะ 6 คุณลักษณะที่ร่วมกันคือ (3.1) คุณธรรมและจริยธรรม (3.2) ความเป็นผู้นำ (3.3) การทำงานเป็นทีม (3.4) การพัฒนาตนเอง (3.5) การเป็นบุคคลแห่ง การเรียนรู้ และ (3.6) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ส่วนรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ จะแตกต่างกันตามลักษณะของวิชาเอก

พรทิพย์ ธีรภานนท์, พงษ์ทิ ศิริบรรณพิทักษ์ และวลัยพร ศิริภิรมย์ (2563) ศึกษา กลยุทธ์การบริหารองค์กรวิชาชีพครูตามแนวคิดการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพและคุณภาพครู ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการคุรุสภาและคณบดีคณะครู ศาสตร์ จำนวน 118 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี PNI Modified การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่ม พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารการออกใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพครู ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ มากที่สุด จุดแข็ง คือ การบริหารการออกใบอนุญาตฯ จุดอ่อน คือ การบริหารการต่อใบอนุญาตฯ การพักใช้ใบอนุญาตฯ การเพิกถอนใบอนุญาตฯ และการบริหารการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โอกาส คือ นโยบายรัฐบาลและสภาพเทคโนโลยี และภาวะคุกคาม คือ สภาพเศรษฐกิจและสังคม และ กลยุทธ์การบริหาร ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ ปฏิรูปการบริหารใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพครู และปรับปรุงการบริหารมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพและคุณภาพ ครู

นริศรา เสือคล้าย (2566) ศึกษาแนวทางการประเมินสมรรถนะนิสิตนักศึกษาครู ตามมาตรฐานวิชาชีพครู เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ

การผลิตนิสิตนักศึกษาครูที่เลือกมาแบบเจาะจง จำนวน 25 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตนิสิตนักศึกษาครูคาดหวังให้นิสิตนักศึกษาครูมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครู ในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพประกอบด้วย 3 สมรรถนะ คือ 1) ปฏิบัติหน้าที่ครู 2) การจัดการเรียนรู้ 3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน แนวทางการประเมินสมรรถนะนิสิตนักศึกษาครูในการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 3 สมรรถนะ ดังนี้ 1) การปฏิบัติหน้าที่ครู ประเมินเกี่ยวกับความมุ่งมั่นพัฒนา ความเอาใจใส่ และการสร้างแรงบันดาลใจ รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ควรประเมินเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ การประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียน การทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนควรประเมินเกี่ยวกับความร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียน การเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน

สาวิตรี จำปาศักดิ์ (2561) ศึกษาการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูสายผู้สอนโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 292 คน เครื่องมือที่ใช้ลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานครู จำนวน 90 ข้อ เกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 28 ข้อ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การหาค่าความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างใช้การทดสอบรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน พบว่า การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ด้านร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ และด้านร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน

อานุภาพ คุ่มวงษ์ และรุ่งอรุณ รักรองรัตน์ (2561) ศึกษาปัจจัยเชิงใจของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 การประกอบวิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงใจของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการประกอบวิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 324 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่าปัจจัยเชิงใจที่ส่งผลต่อการประกอบวิชาชีพครู ระดับมากที่สุด คือ การยอมรับของสังคม รองลงมาคือความก้าวหน้าในงานและน้อยที่สุด คือ ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน การประกอบวิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีระดับมากที่สุด คือ การปฏิบัติตน รองลงมาคือ การปฏิบัติงานและน้อยที่สุด คือ ความรู้ ความสัมพันธ์ ปัจจัยเชิงใจที่ส่งผลต่อการประกอบวิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูกับการประกอบวิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมเกียรติ สัจจารักษ์ (2563) ศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ครูประจำการ ที่เป็นครูพี่เลี้ยง จำนวนทั้งสิ้น 414 คน ผู้บริหารโรงเรียนเครือข่าย จำนวน 10 คน อาจารย์นิเทศ จำนวน 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์คำหลัก พบว่า การศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ของนักศึกษา มีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก มาตรฐานที่นักศึกษามีการปฏิบัติงานสูงที่สุดได้แก่ ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและมาตรฐานที่นักศึกษา มีการปฏิบัติงานต่ำที่สุด ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้จริง ด้านการพัฒนาผู้เรียน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติการสอน พัฒนาผู้เรียนตามความรู้ความสามารถเป็นรายบุคคล ใส่ใจและดูแลนักเรียนด้วยความรัก ความห่วงใยเป็นที่ปรึกษา และสร้างโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียน การปฏิบัติงานอื่นๆ ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษา นักศึกษามีน้ำใจมีจิตสาธารณะ คอยช่วยเหลืองานครูพี่เลี้ยง ครูคนอื่นๆ และงานของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

นันทิยา น้อยจันทร์ (2564) พัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฐานสมรรถนะของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ 1) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบและ 2) เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบที่ได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยในชุดโครงการ 4 เรื่อง ประกอบด้วย 1) การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูโดยกระบวนการศึกษาสังเกตและการมีส่วนร่วมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 2) การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูโดยกระบวนการทดลองสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 3) การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูโดยกระบวนการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 และ 4) การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร่างรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฐานสมรรถนะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ได้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่มีองค์ประกอบเตรียมการการศึกษาสังเกตและมีส่วนร่วมกระบวนการทดลองสอน การฝึกประสบการณ์สอนในสถานศึกษาและการประเมินสมรรถนะวิชาชีพครู

วิทัศน์ ผักเจริญผล, พัทธราภา ตันติชูเวช, กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล และสุภิญญา ปัญญาสิทธิ์ (2567) เปรียบเทียบสมรรถนะตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างหลักสูตร 5 ปี กับหลักสูตร 4 ปี ของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ก่อนและหลังออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียน มีกลุ่มประชากรประกอบด้วย นิสิตประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน หลักสูตร 5 ปี และ หลักสูตร 4 ปี ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 460 คน และครูพี่เลี้ยงของนิสิตฯ จำนวน 460 คน เก็บข้อมูลด้วยการให้นิสิตฯ ประเมินสมรรถนะ สมรรถนะของตนเอง 3 ระยะ และให้ครูพี่เลี้ยงนิสิตฯ ประเมินนิสิตหลังออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยงนิสิต จาก 5 โรงเรียน จำนวน 20 คน พบว่า นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้งสองหลักสูตรประเมินสมรรถนะตนเอง หลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสูงขึ้นกว่าก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และผลการประเมินสมรรถนะตนเองหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นิสิตหลักสูตร 4 ปี ไม่แตกต่างจากหลักสูตร 5 ปี การประเมินนิสิตโดยครูพี่เลี้ยงของนิสิตทั้งสองหลักสูตร เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา 2565 พบว่า นิสิตมีสมรรถนะอยู่ในระดับสูงในทุกประเด็นและผลการประเมินสมรรถนะโดยครูพี่เลี้ยงหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต หลักสูตร 4 ปี ไม่แตกต่างจากหลักสูตร 5 ปี แต่จากการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยงพบว่า นิสิตหลักสูตร 5 ปี มีความเป็นผู้นำระหว่างปฏิบัติงานในโรงเรียนและมีความสนิทกับนักเรียนมากกว่านิสิตหลักสูตร 4 ปี

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยอนาคต

การวิจัยอนาคตหรือที่เรียกว่าอนาคตศึกษา (Future Studies) คือ ศาสตร์ที่สร้างทฤษฎี กรอบแนวคิด หลักการและวิธีการในการทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยการคาดการณ์อนาคตด้วยการทำความเข้าใจกับแนวโน้ม และปัจจัยต่างๆที่เกิดขึ้นในอดีต รวมทั้งการวิเคราะห์ความเชื่อ ค่านิยม และกรอบแนวคิดที่มีผลต่ออนาคตระยะยาว งานวิจัย อนาคตยังมุ่งสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการที่ปัจเจกบุคคลและองค์กร สามารถนำมา ประยุกต์ใช้ได้ในการวางแผน เตรียมพร้อมและรับมือกับอนาคตที่ไม่แน่นอน (อภิวัฒน์ รัตนวราหะ, 2563) ซึ่งโลกในปัจจุบันกำลังเผชิญกับความท้าทายในรูปแบบใหม่ที่มีพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่ รุนแรงและรวดเร็ว ดังนั้นความสามารถในการวิเคราะห์ อธิบาย คาดการณ์ ออกแบบและสื่อสาร อนาคต จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอยู่รอดของบุคคล องค์กร ชุมชน ประเทศและมนุษยชาติ (สำนักนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562) ด้วยการใช้ศาสตร์ในการมองอนาคต (Foresight) ที่เป็นการตัดสินใจร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นพหุวิทยาการที่ทำให้มีทางเลือก ที่หลากหลายขึ้น เพื่อคาดการณ์และเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

3.1 กรอบระยะเวลาในการมองอนาคต

การวิเคราะห์อนาคตนอกจากการใช้แนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมแล้ว ความถูกต้อง แม่นยำของอนาคตที่วิเคราะห์แล้ว ยังขึ้นอยู่กับกรอบระยะเวลาเป็นสำคัญ

3.1.1 ระยะสั้น 3-5 ปี เป็นระยะเวลาที่สามารถใช้ข้อมูลที่มีให้เกิดประโยชน์ และ สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ การวิเคราะห์อนาคตในระยะสั้นที่ได้ผล ได้แก่ อนาคตจากการคาดการณ์ (Project Future) และอนาคตที่มีความเป็นไปได้ (Probable Futures)

3.1.2 ระยะปานกลาง 6-10 ปี เป็นระยะเวลาที่สามารถใช้ทฤษฎีองค์ความรู้ที่มี อยู่ในปัจจุบันคาดการณ์หรือจินตนาการได้ การวิเคราะห์อนาคตในระยะนี้ที่ได้ผล ได้แก่ อนาคต จากการคาดการณ์ (Project Future) และอนาคตที่สามารถเกิดขึ้นได้ (Plausible Futures)

3.1.3 ระยะยาว 11-20 ปี เป็นระยะเวลาที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์อนาคตที่ อาจเกิดขึ้นได้ (Passible Futures) สามารถตรวจสอบได้โดยเทียบกับทฤษฎีหรือองค์ความรู้ที่ มีอยู่ในปัจจุบัน

3.2 เครื่องมือวิจัยอนาคต

3.2.1 หน้าที่ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอนาคต

การวิจัยอนาคตอาจใช้เครื่องมือเพื่อทำหน้าที่ ต่อไปนี้ (การ์เรต , 2540) หาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (Soliciting Expert Opinion) เพื่อให้ได้แนวคิดหรือการตัดสินใจ จากคนนอกกลุ่มแกนกลาง

1. สร้างแนวคิด (Generating Ideas) จินตนาการมีความหลากหลาย
2. หาข้อสรุป (Developing Consensus) หรือความเห็นร่วมของกลุ่ม
3. วิเคราะห์ (Analyzing) อธิบายโครงสร้าง หน้าที่ และความสัมพันธ์ใน

ระบบ

4. ตรวจสอบ (Scanning) ค้นหาแนวโน้มและการพัฒนาใหม่ๆ ที่มีผลกระทบ

ต่ออนาคตของระบบ

5. ฉายภาพข้างหน้า (Projection) คาดการณ์จากปัจจุบันไปสู่อนาคต

6. ตัดสินใจ (Making Judgment) และให้นำผลไปเพิ่มศักยภาพ

(Empowering) ให้กำลังใจ ช่วยประชาชนวาดภาพของเขา

3.2.2 เครื่องมือวิจัยอนาคต โมเดลเพชรของ Popper

เครื่องมือการมองอนาคต ซึ่งเรียกว่า โมเดลเพชร (The Foresight Diamond) ของ Popper (2008) เป็นกรอบแนวคิดที่จัดวางวิธีการต่างๆตามแหล่งเรียนรู้หลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความเชี่ยวชาญ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ และด้านหลักฐานเชิงประจักษ์ สรุปได้ ดังนี้

1. ด้านใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity – based) อาศัยการผสมผสานระหว่างความคิดที่เป็นต้นแบบและจินตนาการซึ่งส่วนใหญ่มาจากผู้เชี่ยวชาญผ่านการพยากรณ์อนาคตฉลาด ซึ่งการมองย้อนอนาคตหรือการเขียนเรื่องราว วิธีการเหล่านี้ต้องพึ่งพาความคิดริเริ่มและไหวพริบปฏิภาณของบุคคลที่มีทักษะสูง อย่างเช่นนักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์ และต้องพึ่งพาอาศัยแรงบันดาลใจที่เกิดจากกลุ่มคนที่รวมตัวกันระดมความคิด หรือร่วมประชุมเพื่อคาดการณ์ที่ไม่คาดฝัน เหมือนกับที่อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ เคยกล่าวไว้ว่า “สิ่งที่มีค่าอย่างแท้จริงมีเพียงสิ่งเดียวคือ ญาณหยั่งรู้...จินตนาการสำคัญกว่าความรู้ เพราะความรู้นั้นมีขอบเขตจำกัด แต่จินตนาการนั้นโอบล้อมโลกทั้งใบ”

2. ด้านความเชี่ยวชาญเป็นฐาน (Expertise – based) วิธีการด้านนี้พึ่งพาความรู้ ทักษะของบุคคล ที่มีความรู้และทักษะเฉพาะด้านนั้นๆ วิธีการเหล่านี้ จะถูกนำมาใช้สนับสนุนการตัดสินใจแบบบนลงล่าง ด้วยการให้คำปรึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะ ตัวอย่างที่พบได้ทั่วไป คือการใช้เทคนิค Expert Panels และ Delphi ส่วนเทคนิคอื่นๆ เช่น Roadmapping, relevance Trees, Logic charts, morphological analysis, Key Technologies และ SMIC ล้วนอาศัยความเชี่ยวชาญเป็นหลัก

3. ด้านการปฏิสัมพันธ์ (Interaction – based) ปฏิสัมพันธ์เข้ามามีบทบาทในการมองอนาคต ด้วยเหตุผลอย่างน้อยสองประการ คือ ประการแรก คือความเชี่ยวชาญมักได้รับการพัฒนาอย่างมาก เมื่อมีการรวมตัวกัน ซึ่งมุมมองที่ได้มีได้จำกัดเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ แต่รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีใช้ผู้เชี่ยวชาญด้วย ประการที่สองเป็นเรื่องของความชอบธรรมที่ให้นิยามมองความคิดจากล่างขึ้นบน ของผู้มีส่วนร่วมเพื่อความครอบคลุมมิใช่เพียงพหุฐานฐานของผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Scenario workshop) การสำรวจการลงคะแนน (Voting and Polling) เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมและวิธีการเหล่านี้มักต้องอาศัยความเชี่ยวชาญบางอย่างในการประยุกต์ใช้และให้ข้อมูลในการมีปฏิสัมพันธ์ ส่วนวิธีการอื่นๆ เช่นการกลุ่มประชาชน (Citizen Panels) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น

4. ด้านการใช้หลักฐานเป็นฐาน (Evidence – based) การอธิบายหรือการคาดการณ์โดยอาศัยเอกสารที่น่าเชื่อถือและวิธีวิเคราะห์กิจกรรมเหล่านั้นมีประโยชน์อย่างยิ่ง ในการทำความเข้าใจสถานการณ์พัฒนาที่แท้จริง ของประเด็นวิจัย ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธี (การเทียบเคียงสมรรถนะ) benchmarking, (การวิเคราะห์บรรณมิติ) bibliometrics, (การทำเหมืองข้อมูล) data mining และ (การใช้ตัวชี้วัด) indicators work จึงได้รับความนิยม เนื่องจากมีข้อมูลทางสถิติและตัวชี้วัดประเภทอื่นๆรองรับวิธีการที่ใช้หลักฐานเป็นฐานยังสามารถนำไปเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการสนับสนุนการประชุมปฏิบัติการและเป็นข้อมูลสำคัญในการส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

เครื่องมือการมองอนาคตที่ปอร์บเปอร์เสนอให้ผู้วิจัยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับงานวิจัยในแต่ละเรื่อง เช่น

1. Wild Card เป็นเครื่องมือวิเคราะห์เหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นน้อย แต่ส่งผลกระทบสูง (Low probability, High impact) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดและสร้างการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ที่เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ เช่นภัยพิบัติการค้นพบเทคโนโลยีพลิกโลก วิกฤตการเงิน เป็นต้น

2. Science fiction เป็นเครื่องมือสร้างภาพอนาคตผ่านงานเขียนเชิงจินตนาการ พื้นฐานของเรื่องสร้างขึ้นจากข้อเท็จจริง ข้อสันนิษฐาน หรือข้อสมมุติฐานทางวิทยาศาสตร์

3. Simulation Gaming เป็นเครื่องมือจำลองสถานการณ์อนาคต ผ่านเกมหรือการทดลองสถานการณ์สมมติ มักใช้เทคโนโลยีเข้ามาประกอบจำลองสถานการณ์ได้เสมือนอยู่ในสถานการณ์จริง

4. Essay/Scenario Writing เป็นเครื่องมือมองอนาคตที่เป็นการเล่าเรื่องเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ในอนาคต โดยคำนึงถึงเรื่องที่เป็นจริงได้ (Plausible) มีใช้ภาพที่น่าจะเป็น (Expected) หรือที่ควรจะเป็น (Preferred) และเป็นการช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของแรงผลักดันต่างๆที่นำไปสู่อนาคต

5. Genius forecasting เป็นเครื่องมือคาดการณ์อนาคตโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ลึก เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มองเห็นแนวโน้มที่คนทั่วไปมองข้าม เน้นการคาดการณ์เชิงคุณภาพ

6. Role Play/Acting เป็นเทคนิคแสดงบทบาทสมมติ โดยมีการกำหนดสถานการณ์และบทบาท มีโจทย์หรือความท้าทาย มีกติกาและกรอบเวลา มีผู้สังเกตการณ์ เป็นวิธีที่เหมาะสมกับเรื่องที่ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลได้โดยตรง

7. Back casting เป็นเทคนิคการมองอนาคตย้อนกลับ โดยเริ่มจากภาพที่พึงประสงค์ แล้วย้อนมาวางแผน ระบุขั้นตอนและทรัพยากรที่จำเป็น วิเคราะห์อุปสรรคและโอกาส สร้างพันธมิตรผู้เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น การปฏิรูปการศึกษา การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ และการวางแผนลดคาร์บอน เป็นต้น

8. SWOT เป็นเครื่องมือวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร ทั้งภายในและภายนอก ในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและความเสี่ยง

9. Brainstorming เป็นเครื่องมือระดมความคิดอย่างอิสระเพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดอันหลากหลาย ในระยะเวลาอันสั้น สามารถต่อยอดความคิดได้ ส่งเสริมความคิดที่แปลกใหม่ เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการสร้างนวัตกรรมและวางแผนอนาคต

10. Relevance Tree/Logic diagrams เป็นเครื่องมือที่เป็นแผนผังแสดงความสัมพันธ์เชิงลำดับขั้นของเป้าหมายและวิธีการวางแผนที่มีลักษณะคล้ายต้นไม้ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์หลัก และวัตถุประสงค์ย่อย และกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

11. Scenario workshops คือการประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างและวิเคราะห์ฉากทัศน์อนาคต โดยการวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อน พัฒนาฉากทัศน์ทางเลือก ประเมินผลกระทบ กำหนดกลยุทธ์รับมือเตรียมพร้อมรับอนาคต

12. Survey เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อคาดการณ์อนาคต โดยกำหนดวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย ออกแบบแบบสอบถามเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

13. Citizen panel เป็นเวทีรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนประชาชนที่หลากหลาย ประชุมเป็นประจำต่อเนื่องในประเด็นที่ได้รับมอบหมายลงมติร่วมกัน ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

14. Expert panel เป็นวิธีรวมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ ทบทวนหรือพิจารณา ด้วยการประชุมเชิงลึก แลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างฉันทามติ

15. Morphological analysis เป็นการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทั้งหมดของระบบโดยแยกองค์ประกอบเป็นมิตีย่อย ระบุค่าที่เป็นไปได้แต่ละมิติ สร้างตารางความสัมพันธ์ คัดกรองทางเลือกที่เป็นไปได้ ทำให้เกิดทางเลือกใหม่ ลดการมองข้ามโอกาส

16. Conference/Workshops เป็นการประชุมกลุ่มใหญ่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีผู้เข้าร่วมประชุมหลากหลาย หัวข้อและวาระชัดเจน นอกจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วยังเป็นการสร้างเครือข่ายและพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกัน

17. Interviews เป็นวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อรวบรวมข้อมูลและมุมมองที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการทราบ เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง หรือแบบสัมภาษณ์แบบเปิดก็ได้

18. Patent Analysis เป็นวิธีคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตด้วยการวิเคราะห์สิทธิบัตร โดยการรวบรวมข้อมูลสิทธิบัตรเชิงลึกครอบคลุมทั้งในประเทศและต่างประเทศ วิเคราะห์แนวโน้มการจดทะเบียน คาดการณ์ทิศทางการพัฒนา เพื่อประโยชน์ในการหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิบัตร และใช้ในการวางแผนวิจัยและพัฒนา

19. Scanning เป็นการสำรวจสภาพแวดล้อม เพื่อค้นหาสัญญาณการเปลี่ยนแปลง อาจเป็นการสำรวจแวดล้อมเชิงลึก (Horizon Scanning) ที่สำรวจโดยใช้เทคนิค STEEP Analysis การสำรวจเจาะลึกประเด็นเฉพาะ (Vertical Scanning) หรือวิธีที่ผสมผสานทั้งสองแบบ

20. Literature Review เป็นวิธีสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องด้วยการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดระบบองค์ความรู้ เพื่อความเข้าใจพัฒนาการของศาสตร์ หลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อน สร้างเป็นกรอบแนวคิดใหม่

21. Modeling เป็นการสร้างแบบจำลองเพื่อเข้าใจและทำนายพฤติกรรมของระบบโดย กำหนดขอบเขตของระบบ รวบรวมข้อมูล สร้างแบบจำลอง ทดสอบระบบ วิเคราะห์ผล และปรับปรุง เป็นวิธีการที่ลดอัตราความเสี่ยงในการตัดสินใจ

22. Indicators/TSA (Time Series Analysis) คือการวิเคราะห์หัตถ์ชี้วัดและข้อมูลอนุกรมเวลา วิธีวิเคราะห์ได้แก่การรวบรวมข้อมูลต่อเนื่อง การวิเคราะห์แนวโน้ม การระบุวัฏจักร และการพยากรณ์อนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทำให้เข้าใจพลวัตรระบบ มีข้อมูลในการเตือนภัยล่วงหน้า และสนับสนุนการตัดสินใจ

23. Bibliometrics เป็นการวิเคราะห์ผลงานวิชาการเชิงปริมาณ โดยนับจำนวนการตีพิมพ์ วิเคราะห์การอ้างอิง ศึกษาเครือข่ายผู้เขียน วัดผลกระทบงานวิจัย เพื่อประโยชน์ในการระบุแนวโน้มการวิจัย ค้นหาผู้เชี่ยวชาญ ประเมินคุณภาพผลงาน วางแผนทิศทางการวิจัย

24. Benchmarking คือเครื่องมือเปรียบเทียบ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ เปรียบเทียบกับองค์กรต้นแบบที่สามารถทำได้ดีกว่า โดยกำหนดประเด็นเปรียบเทียบ เลือกองค์กรต้นแบบ วิเคราะห์ช่องว่าง นำผลการเปรียบเทียบมาพัฒนาองค์กร

25. Extrapolation คือการคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตโดยใช้ข้อมูลในอดีต โดยวิเคราะห์แนวโน้มประวัติศาสตร์ ระบุรูปแบบการเปลี่ยนแปลง ขยายเส้นแนวโน้มสู่อนาคต พิจารณาปัจจัยที่อาจเปลี่ยนแปลง

26. Road mapping คือการวางแผนเส้นทางสู่เป้าหมายในอนาคต มีองค์ประกอบคือ วิสัยทัศน์ระยะยาว เป้าหมายระยะกลาง แผนปฏิบัติระยะสั้น และทรัพยากรที่จำเป็น เป็นการเชื่อมโยงปัจจุบันสู่อนาคต สื่อสารทิศทางขององค์กร และประโยชน์ในการติดตามความก้าวหน้า

27. Delphi เป็นเทคนิคสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ แบบเป็นรอบหลายรอบ มีกระบวนการคือ สำรวจความคิดเห็นรอบแรก สรุปผลและส่งกลับให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ผู้เชี่ยวชาญทบทวนความคิดเห็น ทำซ้ำหลายรอบจนได้ฉันทามติ เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการศึกษาเรื่องที่มีข้อมูลน้อย และยังไม่มีการศึกษา ใช้ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเป็นหลัก แต่เป็นวิธีที่ใช้เวลามาก ผู้เชี่ยวชาญอาจล้าจนสูญเสียความเห็นต่าง

28. Key/Critical Technologies คือการระบุเทคโนโลยีสำคัญที่มีผลต่ออนาคต โดยระบุเทคโนโลยีที่มีศักยภาพ ประเมินผลกระทบ วิเคราะห์ความพร้อมและจัดลำดับความสำคัญ เป็นการเตรียมพร้อมในการรับเทคโนโลยีใหม่และสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน

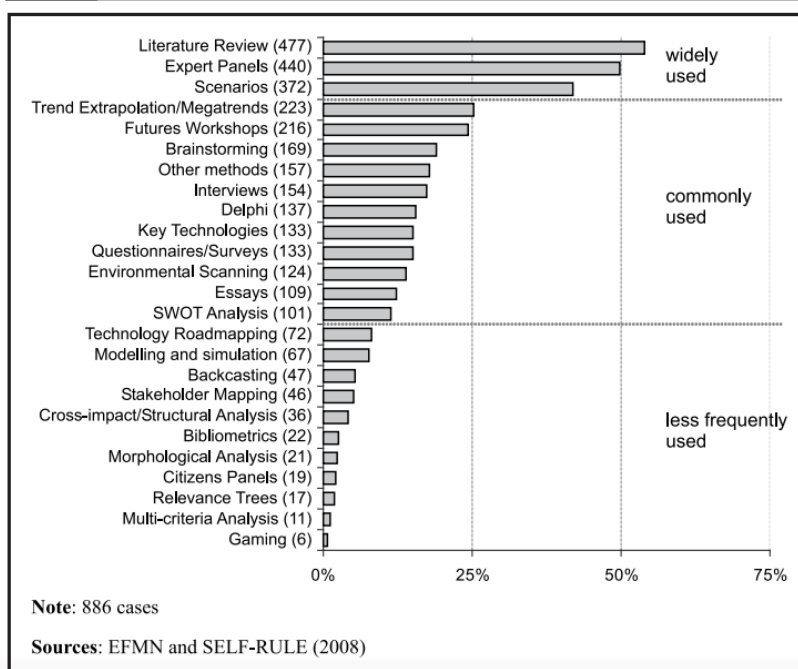
29. Multi-criteria เป็นการวิเคราะห์ทางเลือกโดยใช้เกณฑ์หลายด้าน โดยกำหนดเกณฑ์ประเมิน ให้น้ำหนักความสำคัญ ให้คะแนนทางเลือก วิเคราะห์และจัดลำดับทำให้พิจารณาทางเลือกได้หลายมิติ มีข้อเปรียบเทียบที่ชัดเจน ลดอคติ ตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบ

30. Voting/Polling คือการสำรวจความเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดประเด็นคำถาม เลือกกลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูล วิเคราะห์ผล เป็นวิธีที่จะช่วยในการตัดสินใจ โดยการรับฟังเสียงส่วนใหญ่

31. Quantitative Scenarios/SMIC เป็นเทคนิคสร้างฉากทัศน์เชิงปริมาณ โดยกำหนดเหตุการณ์สำคัญ สร้างตารางผลกระทบไว้ คำนวณความน่าจะเป็น และสร้างฉากทัศน์

32. Stakeholders Analysis เป็นการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกด้านที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้อง เช่น มุมมอง อิทธิพล ผลประโยชน์ ความต้องการ ความสนใจ ความสัมพันธ์ อำนาจ หน้าที่ เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สร้างการยอมรับ ลดความขัดแย้ง ช่วยต่อการกำหนดนโยบายและบริหารการเปลี่ยนแปลง

33. Cross-impact เป็นเทคนิควิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยสร้างตารางความสัมพันธ์ ประเมินผลกระทบระหว่างปัจจัย คำนวณผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ระบุปัจจัยสำคัญ ทำให้เข้าใจความซับซ้อนของระบบสามารถคาดการณ์ผลกระทบลูกโซ่และใช้ในการวางแผน

Figure 3 Level of use of foresight methods

ภาพประกอบ 1 แสดงการใช้เครื่องมือการมองอนาคต

How are foresight methods selected ตารางสรุประดับการใช้วิธีการคาดการณ์

อนาคต

ตาราง 5 ตารางสรุประดับการใช้วิธีการคาดการณ์อนาคต

วิธีการ (Methods)	ชื่อภาษาไทย	จำนวนครั้งที่ใช้	กลุ่มการใช้งาน
Literature Review	การทบทวนวรรณกรรม	477	ใช้กันอย่างแพร่หลาย
Expert Panels	คณะผู้เชี่ยวชาญ	440	ใช้กันอย่างแพร่หลาย
Scenarios	การสร้างฉากทัศน์	372	ใช้กันอย่างแพร่หลาย
Trend Extrapolation/Megatrends	การคาดการณ์แนวโน้ม/เมกะเทรนด์	223	ใช้กันทั่วไป
Futures Workshops	การประชุมเชิงปฏิบัติการอนาคต	216	ใช้กันทั่วไป
Brainstorming	การระดมสมอง	169	ใช้กันทั่วไป
Other methods	วิธีการอื่นๆ	157	ใช้กันทั่วไป
Interviews	การสัมภาษณ์	154	ใช้กันทั่วไป
Delphi	เทคนิคเดลฟาย	137	ใช้กันทั่วไป
Key Technologies	เทคโนโลยีหลัก	133	ใช้กันทั่วไป
Questionnaires/Surveys	แบบสอบถาม/การสำรวจ	133	ใช้กันทั่วไป
Environmental Scanning	การสแกนสภาพแวดล้อม	124	ใช้กันทั่วไป
Essays	บทความ	109	ใช้กันทั่วไป
SWOT Analysis	การวิเคราะห์ SWOT	101	ใช้กันทั่วไป
Technology Roadmapping	การทำแผนที่เส้นทางเทคโนโลยี	72	ใช้น้อย
Modelling and simulation	การสร้างแบบจำลองและการจำลองสถานการณ์	67	ใช้น้อย
Backcasting	การคาดการณ์ย้อนกลับ	47	ใช้น้อย
Stakeholder Mapping	การทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	46	ใช้น้อย
Cross-impact/Structural Analysis	การวิเคราะห์ผลกระทบข้าม/เชิงโครงสร้าง	36	ใช้น้อย
Bibliometrics	การวิเคราะห์บรรณานุกรม	22	ใช้น้อย

ตาราง 5 (ต่อ)

วิธีการ (Methods)	ชื่อภาษาไทย	จำนวนครั้งที่ใช้	กลุ่มการใช้งาน
Morphological Analysis	การวิเคราะห์เชิงสัจฐานวิทยา	21	ใช้น้อย
Citizens Panels	คณะพลเมือง	19	ใช้น้อย
Relevance Trees	แผนภูมิต้นไม้ความสัมพันธ์	17	ใช้น้อย
Multi-criteria Analysis	การวิเคราะห์หลายเกณฑ์	11	ใช้น้อย
Gaming	การจำลองเกม	6	ใช้น้อย

สรุปการใช้เครื่องมือการมองอนาคตจากกรณีศึกษา 886 กรณี

1. กลุ่มวิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย (Widely Used Methods) ประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review), คณะผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panels) และการสร้างฉากทัศน์ (Scenarios) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นวิธีการเชิงคุณภาพ

2. กลุ่มวิธีการที่ใช้กันทั่วไป (Commonly Used Methods) ได้แก่ การคาดการณ์แนวโน้ม/เมกะเทรนด์ (Extrapolation/Megatrends), การประชุมเชิงปฏิบัติการอนาคต (Futures Workshops), การระดมสมอง (Brainstorming), วิธีการอื่นๆ (Other Methods), การสัมภาษณ์ (Interviews), เทคนิคเดลฟาย (Delphi), แบบสอบถาม/การสำรวจ (Questionnaire/Survey), เทคโนโลยีหลัก (Key Technologies), การสแกนสภาพแวดล้อม (Environmental Scanning), บทความ (Essays) และการวิเคราะห์ SWOT

3. กลุ่มวิธีการที่ใช้น้อย (Less Frequently Used Methods) ประกอบด้วย การทำแผนที่เส้นทาง (Technology Roadmapping), การสร้างแบบจำลอง/การจำลองสถานการณ์ (Modelling/Simulation), การคาดการณ์ย้อนกลับ (Backcasting), การทำแผนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Mapping), การวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง (Structural Analysis), การวิเคราะห์บรรณานุกรม (Bibliometrics), การวิเคราะห์เชิงสัจฐานวิทยา (Morphological Analysis), คณะพลเมือง (Citizens Panels), แผนภูมิต้นไม้ความสัมพันธ์ (Relevance Trees), การวิเคราะห์หลายเกณฑ์ (Multi-criteria Analysis) และการจำลองเกม (Gaming)

3.3 เครื่องมือการมองอนาคตที่งานวิจัยนี้นำมาประยุกต์ใช้

1. การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1.1 ความสำคัญ (Significance)

ในการศึกษาเรื่อง "อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู" การทบทวนวรรณกรรมมิได้เป็นเพียงกระบวนการรวบรวมทฤษฎี แต่คือการวางรากฐานสำคัญของการมองอนาคตที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based Foresight) กระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญในหลากหลายมิติ โดยใน มิติการสร้างความรู้ การทบทวนวรรณกรรมทำหน้าที่รวบรวมและสังเคราะห์ความรู้ที่มีอยู่เดิมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงแนวโน้มและรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงในมิติจริยธรรม นอกจากนี้ ใน มิติการลดความไม่แน่นอน กระบวนการนี้ช่วยระบุข้อมูลส่วนที่ทราบชัดเจนแล้วและส่วนที่ยังเป็นช่องว่างความรู้ (Knowledge Gap) เพื่อกำหนดทิศทางการศึกษาได้อย่างแม่นยำ ยิ่งไปกว่านั้น การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบยังส่งผลต่อ มิติการสร้างศรัทธา (Credibility) ให้แก่การมองอนาคต โดยอาศัยหลักฐานทางวิชาการที่เข้มแข็งเป็นเครื่องยืนยันความสมเหตุสมผลของข้อค้นพบ ในเชิงปฏิบัติ การทบทวนวรรณกรรมยังช่วยใน มิติการป้องกันการทำซ้ำ ทำให้นักวิจัยสามารถเรียนรู้จากผลการดำเนินงานในอดีตและหลีกเลี่ยงการเสียเวลาไปกับการสร้างสิ่งที่เคยมีผู้พิสูจน์ไว้แล้ว หรือที่เรียกว่า "การหลีกเลี่ยงการสร้างล้อใหม่" (Avoiding reinventing the wheel) ข้อมูลที่สังเคราะห์ได้จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จึงเป็นวัตถุดิบสำคัญที่นำไปสู่การกำหนดฉากทัศน์ทางจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในโลกอนาคต

1.2 ความหมายและนิยาม (Definition and Meaning)

ในกระบวนการวิจัยเพื่อกำหนดอนาคตภาพ (Foresight) ของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม การทบทวนวรรณกรรมถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีได้เป็นเพียงการสรุปองค์ความรู้ในอดีต แต่เป็นการสำรวจและวิเคราะห์เอกสารที่เผยแพร่แล้วอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นฐานในการระบุแนวโน้ม รูปแบบ และช่องว่างของความรู้ที่จะนำไปสู่การทำความเข้าใจทิศทางการพัฒนาในอนาคต การทบทวนวรรณกรรมในมิตินี้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการทบทวนวรรณกรรมทั่วไปใน 3 ประการสำคัญ

1.2.1 การมุ่งเน้นการมองไปข้างหน้า (Forward-looking) แทนที่จะหยุดอยู่เพียงการสรุปเหตุการณ์หรือทฤษฎีในอดีต กระบวนการนี้จะใช้ข้อมูลจากอดีตและปัจจุบันเป็นรากฐานสำคัญในการคาดการณ์ภาพเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.2.2 การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis) มุ่งเน้นการค้นหารูปแบบและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญ เพื่อให้เห็นถึงพลวัตของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่อาจเปลี่ยนโฉมหน้าไปตามกาลเวลา

1.2.3 การระบุสัญญาณ (Signal Detection) เป็นการค้นหา "สัญญาณอ่อน" (Weak Signals) หรือปัจจัยบ่งชี้ขนาดเล็กที่อาจดูเหมือนไม่สำคัญในปัจจุบัน แต่มีศักยภาพที่จะกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในอนาคต

1.3 หลักคิดทฤษฎีพื้นฐาน (Theoretical Foundations)

1.3.1 ทฤษฎีการสะสมความรู้ (Knowledge Accumulation Theory)

ตามแนวคิดของ Kuhn (1962) ความรู้เป็นสิ่งที่สะสมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การทบทวนวรรณกรรมจึงเป็นการติดตามวิวัฒนาการของความรู้และคาดการณ์ทิศทางการพัฒนา

1.3.2 ทฤษฎีวัฏจักรชีวิตของเทคโนโลยี (Technology Life Cycle Theory)

Foster (1986) และ Christensen (1997) อธิบายว่าเทคโนโลยีและแนวคิดมีรูปแบบการพัฒนาที่เป็นวัฏจักร การวิเคราะห์วรรณกรรมช่วยระบุตำแหน่งในวัฏจักรและคาดการณ์การเปลี่ยนแปลง

1.3.3 ทฤษฎีความรู้เงียบ (Tacit Knowledge Theory)

Nonaka และ Takeuchi (1995) เสนอว่าความรู้มีทั้งที่ชัดแจ้ง (Explicit) และเงียบ (Tacit) การทบทวนวรรณกรรมช่วยระบุความรู้เงียบที่ยังไม่ได้เขียนเป็นเอกสาร

1.4 กระบวนการและขั้นตอน (Process and Procedures)

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดขอบเขตและคำถามวิจัย (Scoping)

1.1 การกำหนดคำถามหลัก (Primary Questions) เช่นอนาคตภาพของการศึกษาคูในบริบทใดบ้าง ปัจจัยใดขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง แนวโน้มสำคัญที่ปรากฏในวรรณกรรมมีอะไรบ้าง

1.2 การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion/Exclusion Criteria)

เกณฑ์รวม (Inclusion) เช่น เอกสารที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ภาษาไทยและอังกฤษ ปี 2008-2024 (ตั้งแต่ Popper เสนอ Foresight Diamond) เกี่ยวข้องกับการศึกษาคู คุณธรรมจริยธรรม หรือการมองอนาคต

1.3 เกณฑ์ตัด (Exclusion) เช่น บทความข่าว บทความความเห็น เอกสารที่ไม่ได้รับการตรวจสอบ เน้นเฉพาะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาและรวบรวม (Search and Collection)

2.1 กลยุทธ์การค้นหา (Search Strategy)

2.1.1 ฐานข้อมูลหลัก เช่น Scopus, Web of Science (นานาชาติ)
TCI ThaiLIS (ภาษาไทย) ERIC Education Database (การศึกษา) ProQuest Dissertations
(วิทยานิพนธ์)

2.1.2 คำสำคัญ (Keywords) เช่น ภาษาอังกฤษ: "teacher education", "moral education", "ethics", "foresight", "future studies", "curriculum development" ภาษาไทย: "การศึกษาคู", "คุณธรรมจริยธรรม", "การมองอนาคต", "หลักสูตร"

2.1.3 Boolean Operators เช่น ("teacher education" OR "teacher training") AND ("moral*" OR "ethic*") AND ("future*" OR "foresight*")

2.2 การจัดการข้อมูลเอกสาร (Reference Management) เช่น การใช้ Mendeley หรือ Zotero การสร้างไฟล์เดอร์ตามหมวดหมู่ และบันทึก Metadata ครบถ้วน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment)

3.1 เกณฑ์การประเมิน (Quality Criteria)

แบบประเมินคุณภาพ (5 ระดับ)

1. ความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา (Source Credibility) 20%
2. ความเข้มงวดของวิธีการวิจัย (Methodological Rigor) 25%
3. ความเกี่ยวข้องกับหัวข้อ (Relevance) 25%
4. ความใหม่และนวัตกรรม (Novelty) 15%
5. ความชัดเจนของการนำเสนอ (Clarity) 15%

3.2 กระบวนการประเมิน

1. ผู้วิจัยหลัก + ผู้ช่วยวิจัย 2 คน ประเมินแยกกัน
2. หาค่า Inter-rater Reliability (Cohen's Kappa > 0.8)
3. หากกรณีมีความเห็นแตกต่าง

ขั้นตอนที่ 4 การสกัดข้อมูล (Data Extraction)

4.1 แบบฟอร์มการสกัดข้อมูล (Data Extraction Form)

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐาน เช่น ผู้เขียน ปี ประเทศ ประเภทการศึกษา
กลุ่มตัวอย่างวิธีการวิจัย เครื่องมือ

4.1.2 ข้อมูลเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ คำถามวิจัย ผลการศึกษา
ข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ ข้อจำกัด

4.1.3 ข้อมูลการมองอนาคต เช่น แนวโน้มที่ระบุ ปัจจัยขับเคลื่อน
การเปลี่ยนแปลง สถานการณ์จำลองหรือภาพอนาคต ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Analysis and Synthesis)

5.1 การวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis)

ขั้นตอนการวิเคราะห์

1. การอ่านเอกสารเบื้องต้น (Initial Reading)
2. การสร้างรหัส (Coding) ตาม STEEP Framework
3. การจัดกลุ่มธีม (Theme Clustering)
4. การสร้างแผนที่ธีม (Theme Mapping)
5. การตีความและสร้างนัยยะ (Interpretation)

5.2 การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis)

1. การนับความถี่ของประเด็น
2. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงตามเวลา
3. การระบุแนวโน้มเด่นและแนวโน้มรอง

5.3 การวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis)

1. สิ่งที่ทราบแล้วชัดเจน
2. สิ่งที่มีข้อมูลบางส่วน
3. สิ่งที่ยังไม่มีการศึกษา

2. การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกด้วยวิธี STEEP Analysis

2.1 ความหมายและที่มา

STEER Analysis เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรหรือระบบอย่างเป็นระบบ ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิด PEST Analysis ของ Francis Aguilar (1967) โดย STEEP เป็นคำย่อจาก Social (สังคม), Technological (เทคโนโลยี), Economic (เศรษฐกิจ), Environmental (สิ่งแวดล้อม), และ Political (การเมือง) Morrison (2010) อธิบายว่า STEEP Analysis เป็นวิธีการวิเคราะห์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กรหรือโครงการในอนาคต โดยมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์กรแต่มีอิทธิพลสำคัญต่อการดำเนินงาน

2.2 องค์ประกอบหลักของ STEEP Analysis

ปัจจัยทางสังคม (Social Factors) ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากร วัฒนธรรม ค่านิยม รูปแบบการดำเนินชีวิต การศึกษา และทัศนคติของสังคม Johnson et al. (2017) ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคมมีอิทธิพลต่อความต้องการของตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และการยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ

ปัจจัยทางเทคโนโลยี (Technological Factors) หมายถึงการพัฒนาทางเทคโนโลยี นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา อัตราการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ Porter (1985) เน้นว่าเทคโนโลยีเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมและสามารถสร้างโอกาสใหม่หรือคุกคามต่อธุรกิจที่มีอยู่

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factors) ประกอบด้วยตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจมหภาค เช่น อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย อัตราการว่างงาน อัตราแลกเปลี่ยน และรายได้ต่อหัวของประชากร Kotler และ Keller (2016) อธิบายว่าปัจจัยเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคและความต้องการในตลาด

ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มลภาวะ และกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม Elkington (1997) เสนอแนวคิด Triple Bottom Line ที่เน้นความสำคัญของการพิจารณาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับผลกำไรและผลกระทบทางสังคม

ปัจจัยทางการเมือง (Political Factors) ครอบคลุมเสถียรภาพทางการเมือง นโยบายของรัฐบาล กฎหมายและกฎระเบียบ ภาษี การค้าระหว่างประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ North (1990) ชี้ให้เห็นว่าสถาบันทางการเมืองและกฎหมายเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดกรอบการดำเนินธุรกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจ

2.3 กระบวนการและขั้นตอนการวิเคราะห์

กระบวนการ STEEP Analysis เริ่มต้นด้วยการกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ ตามด้วยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ Fahey และ Narayanan (1986) เสนอให้ใช้วิธีการหลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสำรวจ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาเอกสาร และการวิเคราะห์แนวโน้ม จากนั้นจึงจำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามกรอบ STEEP วิเคราะห์ความสำคัญและผลกระทบของแต่ละปัจจัย และสร้างสรุปข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ

2.4 ประโยชน์และการประยุกต์ใช้

STEEP Analysis มีประโยชน์หลากหลายในการวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจ Ginter et al. (2018) ระบุว่าเครื่องมือนี้ช่วยให้องค์กรสามารถระบุโอกาสและภัยคุกคามจากสภาพแวดล้อมภายนอก เตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น และพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ นอกจากนี้ยังช่วยในการจัดลำดับความสำคัญของ

ประเด็นต่างๆ สร้างความเข้าใจร่วมกันในองค์กร และเป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนสถานการณ์ (Scenario Planning)

2.5 การบูรณาการกับเครื่องมืออื่น

STEEP Analysis สามารถบูรณาการกับเครื่องมือการวิเคราะห์อื่นๆ เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครอบคลุมมากขึ้น เช่น การใช้ร่วมกับ SWOT Analysis เพื่อเชื่อมโยงปัจจัยภายนอกกับจุดแข็งและจุดอ่อนภายใน การประยุกต์ใช้กับ Five Forces Model ของ Porter เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรม หรือการใช้ในการพัฒนา Scenario Planning Wright และ Cairns (2011) เสนอว่าการบูรณาการเครื่องมือต่างๆ จะช่วยเพิ่มความลึกและความแม่นยำของการวิเคราะห์

2.5 ข้อจำกัดและข้อควรพิจารณา

แม้ว่า STEEP Analysis จะเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ แต่ก็มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา ได้แก่ ความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ความยากในการทำนายแนวโน้มอนาคต และความเป็นอัตวิสัยในการตีความข้อมูล Courtney et al. (1997) เตือนว่าในสภาพแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอนสูง การพึ่งพาการวิเคราะห์แบบดั้งเดิมอาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องใช้แนวทางที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้

STEEP Analysis จึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างเป็นระบบ ซึ่งจำเป็นสำหรับการวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้เครื่องมือนี้อย่างถูกต้องและเหมาะสมจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

3. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึก (In-depth Expert Interview)

3.1 ความหมายและลักษณะสำคัญ

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึก หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนาแบบมีโครงสร้างหรือกึ่งมีโครงสร้างกับบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เฉพาะด้านในหัวข้อที่ศึกษา Kvale และ Brinkmann (2015) กล่าวว่า การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสนทนาที่มีจุดประสงค์เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ มุมมอง และความรู้ของผู้ให้สัมภาษณ์อย่างละเอียดและลึกซึ้ง โดยเน้นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแบ่งปันข้อมูลอย่างเปิดเผยและไว้วางใจ

ผู้เชี่ยวชาญในบริบทนี้หมายถึงบุคคลที่มีคุณสมบัติเฉพาะ ได้แก่ ความรู้เชิงทฤษฎีและการปฏิบัติในสาขาที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์การทำงานที่ยาวนาน ตำแหน่งหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง และการได้รับการยอมรับจากชุมชนวิชาชีพ Flick (2018) เน้นว่าผู้เชี่ยวชาญไม่

เพียงแต่เป็นแหล่งข้อมูล แต่ยังเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึก การตีความ และมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา

3.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึกมีวัตถุประสงค์หลักหลายประการ ได้แก่ การได้รับข้อมูลเชิงลึกและรายละเอียดที่ไม่สามารถได้จากวิธีการอื่น การทำความเข้าใจบริบทและปัจจัยที่ซับซ้อน การตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่น การสำรวจมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลาย และการระบุแนวโน้มและทิศทางในอนาคต Bogner et al. (2009) ระบุว่า การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมีประโยชน์เฉพาะในการศึกษาประเด็นที่ซับซ้อน เป็นนวัตกรรม หรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3.3 ประเภทและรูปแบบของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสามารถจำแนกได้หลายรูปแบบตามระดับโครงสร้าง ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ใช้คำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ใช้คำถามหลักแต่อนุญาตให้มีความยืดหยุ่นในการขยายประเด็น และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ที่เน้นการสนทนาแบบเปิด Meuser และ Nagel (2009) เสนอว่าการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างมักเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากให้ความยืดหยุ่นในการสำรวจประเด็นเฉพาะขณะที่ยังคงความสอดคล้องในการเก็บข้อมูล

3.4 กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน

กระบวนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึกประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญหลายขั้นตอน เริ่มต้นด้วยการวางแผนและเตรียมการ ซึ่งรวมถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุและคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ การออกแบบคำถาม และการเตรียมอุปกรณ์ ขั้นตอนต่อไปคือการดำเนินการสัมภาษณ์ ซึ่งต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดี ใช้เทคนิคการถามที่เหมาะสม และจัดการกับข้อมูลที่ได้รับ ขั้นตอนสุดท้ายคือการวิเคราะห์และการใช้ประโยชน์จากข้อมูล Creswell และ Poth (2018) เน้นความสำคัญของการเตรียมการอย่างรอบคอบและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ

3.5 เทคนิคและวิธีการสัมภาษณ์

เทคนิคการสัมภาษณ์ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยทักษะหลายด้าน ได้แก่ การตั้งคำถามที่เปิดกว้างและกระตุ้นความคิด การฟังอย่างตั้งใจและการสังเกต การใช้คำถามตามเนื่อง (Probing Questions) เพื่อขยายประเด็น การจัดการกับความเงียบและการหยุดชั่วคราว และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแบ่งปัน

การเตรียมคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญของผู้ให้สัมภาษณ์ คำถามควรมีความเฉพาะเจาะจง มีการท้าทายเชิงปัญญา และสามารถกระตุ้นให้ผู้เชี่ยวชาญแบ่งปันประสบการณ์และมุมมองที่ลึกซึ้ง Patton (2015) แนะนำให้ใช้คำถามหลายประเภท เช่น คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น และคำถามเชิงสมมติฐาน

3.6 การวิเคราะห์และการใช้ประโยชน์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึกต้องใช้วิธีการที่เป็นระบบและเหมาะสม การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงธีม (Thematic Analysis) ที่เน้นการระบุ วิเคราะห์ และรายงานรูปแบบหรือธีมที่ปรากฏในข้อมูล กระบวนการนี้ประกอบด้วยการทำความเข้าใจข้อมูล การสร้างรหัส การค้นหาธีม การทบทวนธีม การนิยามและการตั้งชื่อธีม และการเขียนรายงาน

การใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้มีหลายรูปแบบ เช่น การสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา การพัฒนาทฤษฎีหรือแบบจำลองใหม่ การตรวจสอบสมมติฐานหรือทฤษฎีที่มีอยู่ การระบุแนวโน้มและโอกาสในอนาคต และการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายหรือการปฏิบัติ Miles et al. (2014) เน้นความสำคัญของการแสดงผลข้อมูลอย่างเหมาะสมและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการตีความ

3.7 ข้อดีและข้อจำกัด

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึกมีข้อดีหลายประการ ได้แก่ การให้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและรายละเอียด ความยืดหยุ่นในการสำรวจประเด็นใหม่ การได้รับมุมมองจากผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรง และความสามารถในการทำความเข้าใจบริบทที่ซับซ้อน อย่างไรก็ตาม วิธีการนี้ก็มีข้อจำกัด เช่น ความเป็นอัตวิสัยในการตีความข้อมูล ข้อจำกัดในการสรุปผลไปยังประชากรที่กว้างขึ้น ความยากในการเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญบางกลุ่ม และความใช้เวลาและทรัพยากรมาก Eisenhardt และ Graebner (2007) ชี้ให้เห็นว่าการรวมข้อมูลจากหลายแหล่งและการใช้เทคนิคการตรวจสอบความถูกต้องหลายวิธีจะช่วยลดข้อจำกัดเหล่านี้

3.8 หลักการและจริยธรรมการวิจัย

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต้องยึดหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด ได้แก่ การได้รับความยินยอมอย่างสมัครใจและมีข้อมูลครบถ้วน การรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว การเคารพสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัย และการนำเสนอข้อมูลอย่างซื่อสัตย์และเป็นธรรม Fontana และ Frey (2005) เน้นว่านักวิจัยต้องสร้างความสมดุลระหว่างการได้มาซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพและการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้ให้สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึกจึงเป็นเครื่องมือการวิจัยที่มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพสำหรับการศึกษาประเด็นที่ซับซ้อนและต้องการความเข้าใจเชิงลึก เมื่อดำเนินการอย่างมีระบบและยึดหลักจริยธรรม วิธีการนี้สามารถให้ข้อมูลที่มีคุณภาพสูงและมีประโยชน์สำหรับการพัฒนาความรู้และการแก้ไขปัญหาในสาขาต่างๆ

4. การสำรวจความคิดเห็น (Polling) โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

4.1 ความหมายและพัฒนาการของการสำรวจความคิดเห็น

การสำรวจความคิดเห็น (Polling) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติ ความคิดเห็น ความเชื่อ หรือพฤติกรรมของประชากรกลุ่มหนึ่งโดยการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรนั้น Fowler (2014) อธิบายว่าการสำรวจความคิดเห็นเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นการใช้คำถามมาตรฐานในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อสรุปผลไปยังประชากรที่ใหญ่กว่า

การสำรวจความคิดเห็นมีประวัติศาสตร์ยาวนานที่สามารถย้อนกลับไปถึงศตวรรษที่ 19 โดยเริ่มจากการสำรวจแบบไม่เป็นทางการในหนังสือพิมพ์ และพัฒนาไปสู่การสำรวจที่มีหลักวิทยาศาสตร์มากขึ้นในศตวรรษที่ 20 Converse (1987) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการวิเคราะห์ทางสถิติได้ยกระดับการสำรวจความคิดเห็นให้เป็นเครื่องมือการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือและใช้งานได้จริง

4.2 ความหมายและแนวคิดพื้นฐานแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า

แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale Questionnaire) เป็นเครื่องมือการวิจัยที่ใช้วัดทัศนคติ ความคิดเห็น หรือการรับรู้ของผู้ตอบโดยการให้ผู้ตอบเลือกระดับความรุนแรงหรือความเห็นด้วยในช่วงต่อเนื่องที่กำหนดไว้ DeVellis (2017) อธิบายว่ามาตราส่วนประมาณค่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการแปลงแนวคิดเชิงคุณภาพให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่สามารถวิเคราะห์ทางสถิติได้

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ตามแนวคิดของ Freeman (1984) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบหรือสามารถส่งผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรหรือโครงการ การสำรวจความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยมาตราส่วนประมาณค่าจึงเป็นการรวมสองแนวคิดสำคัญเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

4.3 ทฤษฎีการวัดและมาตราส่วน

ทฤษฎีการวัดคลาสสิก (Classical Test Theory) เป็นพื้นฐานทางทฤษฎีของการพัฒนามาตราส่วนประมาณค่า Lord และ Novick (1968) เสนอว่าคะแนนที่สังเกตได้ประกอบด้วยคะแนนที่แท้จริงและความคลาดเคลื่อนแบบสุ่ม หลักการนี้นำไปสู่การพัฒนาเทคนิคการประเมินความเชื่อถือได้และความตรงของมาตรวัด

ทฤษฎีการตอบสนองข้อคำถาม (Item Response Theory) ซึ่งพัฒนาโดย Rasch (1960) และ Lord (1980) ให้มุมมองที่ละเอียดยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถหรือลักษณะของผู้ตอบกับความน่าจะเป็นในการตอบคำถามในระดับใดระดับหนึ่ง ทฤษฎีนี้ช่วยในการปรับปรุงคุณภาพของข้อคำถามและการตีความผลลัพธ์

หลักการการวัดทางจิตวิทยา (Psychometric Principles) ตามแนวคิดของ Nunnally และ Bernstein (1994) เน้นความสำคัญของการสร้างมาตรวัดที่มีความเชื่อถือได้ (Reliability) ความตรง (Validity) และความปฏิบัติได้ (Practicality) ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินคุณภาพของแบบสอบถาม

4.4 ประเภทและรูปแบบของมาตราส่วนประมาณค่า

1. **มาตราส่วนลิเคิร์ต (Likert Scale)** เป็นมาตราส่วนที่ได้รับความนิยมมากที่สุด พัฒนาโดย Rensis Likert (1932) โดยทั่วไปใช้ระดับ 5 หรือ 7 ระดับ ตั้งแต่ "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" ถึง "ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง" Krosnick และ Fabrigar (1997) พบว่ามาตราส่วน 7 ระดับมีประสิทธิภาพในการแยกแยะความแตกต่างของความคิดเห็นได้ดีกว่ามาตราส่วนที่มีระดับน้อยกว่า

2. **มาตราส่วนความหมายเชิงอรรถ (Semantic Differential Scale)** พัฒนาโดย Osgood et al. (1957) ใช้คู่คำคุณศัพท์ตรงข้ามปลายสุดของมาตราส่วน เช่น "ดี-ไม่ดี" หรือ "มีประสิทธิภาพ-ไม่มีประสิทธิภาพ" มาตราส่วนนี้มีประโยชน์ในการวัดทัศนคติและการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดหรือบริการต่างๆ

3. **มาตราส่วนความสำคัญ (Importance Scale)** มักใช้ในการสำรวจผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยให้ผู้ตอบประเมินระดับความสำคัญของประเด็นต่างๆ ตั้งแต่ "ไม่สำคัญเลย" ถึง "สำคัญมาก" Martilla และ James (1977) เสนอการใช้มาตราส่วนความสำคัญร่วมกับมาตราส่วนความพึงพอใจในการวิเคราะห์ Importance-Performance Analysis

4. **มาตราส่วนความถี่ (Frequency Scale)** ใช้วัดความถี่ของพฤติกรรมหรือประสบการณ์ เช่น "ไม่เคย" "นาน ๆ ครั้ง" "บางครั้ง" "บ่อยครั้ง" "เสมอ" มาตราส่วนนี้มีประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.5 ทฤษฎีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การกำหนดทิศทางอนาคตภาพของการผลิตครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในระบบนิเวศการศึกษา โดยมี ทฤษฎีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder Theory) ของ Freeman (1984) เป็นรากฐานสำคัญที่อธิบายว่า การสร้างคุณค่าขององค์กรหรือการพัฒนานโยบายการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุม ในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ สามารถจำแนกกลุ่มบุคคลเหล่านี้ตามแนวคิดของ Mitchell et al. (1997) ออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลัก ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น นักศึกษาและคณาจารย์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรอง เช่น ชุมชนและหน่วยงานรัฐ และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ ที่มีอิทธิพลสูงต่อความสำเร็จในการหล่อหลอมจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อให้การศึกษาวิชาการศึกษาคณะศึกษามีความแม่นยำและเป็นรูปธรรม การประยุกต์ใช้ แบบจำลองความโดดเด่น (Salience Model) ของ Mitchell et al. (1997) มาเป็นเครื่องมือในการประเมินและจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่าน 3 มิติหลัก คือ อำนาจ (Power) ในการกำหนดนโยบาย ความชอบธรรม (Legitimacy) ในบทบาทหน้าที่ และ ความเร่งด่วน (Urgency) ต่อสถานการณ์วิกฤตทางจริยธรรม ในปัจจุบัน การบูรณาการมิติเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบเครื่องมือวิจัยและแบบสอบถามที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่ง "อนาคตภาพ" ที่สะท้อนความต้องการและทางออกของสังคมอย่างแท้จริง

4.6 การออกแบบและพัฒนาแบบสอบถาม

การระบุประเด็นสำคัญ (Issue Identification) เป็นขั้นตอนแรกในการพัฒนาแบบสอบถาม Churchill (1979) เสนอกระบวนการพัฒนามาตรวัดแบบเป็นระบบ เริ่มต้นด้วยการกำหนดแนวคิดที่ต้องการวัด การทบทวนวรรณกรรม การสร้างข้อคำถามเบื้องต้น และการทดสอบเบื้องต้น

การสร้างข้อคำถาม (Item Generation) ต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญหลายประการ Fowler (2014) เน้นการใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงคำที่คลุมเครือหรือมีความหมายหลายนัย การหลีกเลี่ยงการนำทาง (Leading Questions) และการใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

การจัดลำดับและการจัดกลุ่มคำถาม Bradburn et al. (2004) แนะนำให้เริ่มด้วยคำถามทั่วไปและง่าย จากนั้นจึงค่อยไปสู่คำถามที่เฉพาะเจาะจงและซับซ้อนมากขึ้น การจัดกลุ่มคำถามตามหัวข้อจะช่วยให้ผู้ตอบเข้าใจและตอบได้ง่ายขึ้น

4.7 ความเชื่อถือได้และความตรง

ความเชื่อถือได้ (Reliability) วัดความสม่ำเสมอของการวัด Cronbach (1951) พัฒนาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha) ซึ่งเป็นตัววัดความเชื่อถือได้ภายในที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ค่าอัลฟาที่มากกว่า 0.7 ถือว่าเป็นระดับที่ยอมรับได้สำหรับการวิจัย ส่วนค่าที่มากกว่า 0.9 ถือว่าเป็นระดับดีเยี่ยม

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ประเมินว่าข้อคำถามครอบคลุมประเด็นที่ต้องการวัดได้ครบถ้วนและเหมาะสม Lawshe (1975) พัฒนาค่าดัชนี Content Validity Ratio (CVR) ที่ใช้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการประเมิน

ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ประเมินว่าเครื่องมือวัดสิ่งที่ตั้งใจจะวัดจริง Campbell และ Fiske (1959) เสนอการใช้ Multitrait-Multimethod Matrix ในการประเมิน ขณะที่ Fornell และ Larcker (1981) พัฒนาเกณฑ์การประเมินผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

ความตรงเชิงเกณฑ์ (Criterion-related Validity) ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากแบบสอบถามกับเกณฑ์วัดภายนอก แบ่งเป็นความตรงเชิงทำนาย (Predictive Validity) และความตรงเชิงพร้อมกัน (Concurrent Validity)

4.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความ

สถิติเชิงบรรยาย รวมถึงการคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการแจกแจงความถี่ การนำเสนอข้อมูลด้วยกราฟและตารางที่เหมาะสม

การวิเคราะห์ความแตกต่าง ใช้การทดสอบ t-test สำหรับการเปรียบเทียบสองกลุ่ม หรือ ANOVA สำหรับการเปรียบเทียบหลายกลุ่ม การทดสอบ Post-hoc เพื่อระบุความแตกต่างเฉพาะคู่

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอย (Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ช่วยในการระบุโครงสร้างแฝงของข้อมูลและการจัดกลุ่มข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์กัน Hair et al. (2019) เสนอแนวทางการใช้ Exploratory Factor Analysis (EFA) และ Confirmatory Factor Analysis (CFA)

4.9 ข้อจำกัดและข้อควรพิจารณา

ความเอนเอียงในการตอบ (Response Bias) รวมถึง Central Tendency Bias ที่ผู้ตอบมักเลือกคำตอบกลางๆ Acquiescence Bias ที่มีแนวโน้มเห็นด้วยกับข้อความ และ Social Desirability Bias ที่ตอบตามที่สังคมยอมรับ Podsakoff et al. (2003) เสนอแนวทางในการลดความเอนเอียงเหล่านี้

ปัญหาการตีความมาตราส่วน ผู้ตอบแต่ละคนอาจมีการตีความระดับของมาตราส่วนที่แตกต่างกัน การใช้คำอธิบายที่ชัดเจนและการทดสอบเบื้องต้นจึงมีความสำคัญ

ข้อจำกัดด้านวัฒนธรรม มาตราส่วนที่พัฒนาในบริบทวัฒนธรรมหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมอื่น การปรับแต่งและทดสอบในบริบทท้องถิ่นจึงจำเป็น Hofstede (2001) เน้นความสำคัญของการพิจารณาปัจจัยทางวัฒนธรรมในการพัฒนาเครื่องมือวัด

การใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าในการสำรวจความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและมีคุณค่าสำหรับการวิจัยและการบริหารจัดการเมื่อดำเนินการอย่างถูกต้องและคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ เครื่องมือนี้สามารถให้ข้อมูลที่มีคุณภาพและนำไปสู่การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5. แนวคิดทฤษฎีกงล้ออนาคต (Futures Wheel)

5.1 ความหมายและที่มา

กงล้ออนาคต (Futures Wheel) เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ผลกระทบที่พัฒนาขึ้นโดย Jerome Glenn ในปี 1972 ที่ The Futures Group เพื่อใช้ในการสำรวจและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง เหตุการณ์ แนวโน้ม หรือนวัตกรรมใดๆ อย่างเป็นระบบ Glenn (2009) อธิบายว่า Futures Wheel เป็นวิธีการที่ช่วยให้เราสามารถมองเห็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ลักษณะของ Futures Wheel คล้ายกับกงล้อที่มีจุดศูนย์กลางเป็นเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงหลัก และมีเส้นแกนแผ่ออกไปสู่ผลกระทบทุติยภูมิ ตติยภูมิ และขั้นต่อไป Gordon (1994) เสนอว่า Futures Wheel เป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิค Brainstorming และ Relevance Tree ที่ช่วยให้การวิเคราะห์ผลกระทบมีโครงสร้างและความเป็นระบบมากขึ้น

แนวคิดพื้นฐานของ Futures Wheel อยู่บนหลักการที่ว่าทุกการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่อระบบอื่นๆ และผลกระทบเหล่านั้นจะส่งผลต่อเนื่องไปยังระบบอื่นๆ อีก เป็นลูกโซ่แห่งผลกระทบที่อาจขยายตัวไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด Cornish (2004) ชี้ให้เห็นว่า Futures Wheel ช่วยให้เราเข้าใจความซับซ้อนของระบบและการเชื่อมโยงระหว่างส่วนต่างๆ ของโลก

5.2 หลักการและทฤษฎีพื้นฐาน

ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) เป็นรากฐานทางทฤษฎีสำคัญของ Futures Wheel โดย von Bertalanffy (1968) เสนอว่าระบบต่างๆ มีการเชื่อมโยงและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งของระบบจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ของระบบทั้งหมด

หลักการเชิงเหตุผล (Causal Principles) Futures Wheel อาศัยหลักการความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล โดยถือว่าทุกเหตุการณ์มีสาเหตุและผลกระทบ Pearl (2009) พัฒนา Causal Inference Theory ที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอย่างเป็นระบบ

ทฤษฎีผลกระทบแบบเรียงต่อ (Cascade Effect Theory) อธิบายว่าผลกระทบเริ่มต้นสามารถกระจายและขยายตัวไปยังระบบอื่นๆ ได้อย่างรวดเร็ว Perrow (1984) ศึกษาเกี่ยวกับ "อุบัติเหตุปกติ" (Normal Accidents) ที่แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเล็กๆ สามารถนำไปสู่ผลกระทบขนาดใหญ่ได้

ทฤษฎีความซับซ้อน (Complexity Theory) Stacey (2007) อธิบายว่าระบบที่ซับซ้อนมีพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเอง (Emergent Behavior) ซึ่งไม่สามารถทำนายได้จากการศึกษาส่วนประกอบแต่ละส่วน Futures Wheel ช่วยในการสำรวจความซับซ้อนนี้

หลักการคิดแบบองค์รวม (Holistic Thinking) Senge (1990) เน้นความสำคัญของการมองภาพรวมและความเชื่อมโยงระหว่างส่วนต่างๆ Futures Wheel เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการคิดแบบองค์รวม

5.3 โครงสร้างและองค์ประกอบ

จุดศูนย์กลาง (Central Node) คือเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลง แนวโน้ม หรือนวัตกรรมที่ต้องการศึกษาผลกระทบ ต้องกำหนดให้ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง เช่น "การใช้รถยนต์ไฟฟ้าแพร่หลาย" หรือ "การทำงานจากที่บ้านเพิ่มขึ้น 50%"

ผลกระทบชั้นที่หนึ่ง (Primary Effects) คือผลกระทบโดยตรงที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์กลาง โดยทั่วไปจะมี 6-12 ผลกระทบหลัก ครอบคลุมมิติต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และการเมือง

ผลกระทบชั้นที่สอง (Secondary Effects) คือผลกระทบที่เกิดจากผลกระทบชั้นที่หนึ่ง แต่ละผลกระทบชั้นที่หนึ่งอาจมีผลกระทบชั้นที่สองหลายประการ

ผลกระทบชั้นที่สาม (Tertiary Effects) และชั้นต่อไป เป็นผลกระทบที่เกิดต่อเนื่องจากผลกระทบชั้นก่อนหน้า โดยทั่วไปจะวิเคราะห์ไปถึงชั้นที่สามหรือสี่เพื่อหลีกเลี่ยงความซับซ้อนมากเกินไป

เส้นเชื่อม (Connecting Lines) แสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างเหตุการณ์และผลกระทบ อาจมีการระบุความแรงของความสัมพันธ์ ทิศทาง และระยะเวลา

การจำแนกประเภท ผลกระทบแต่ละประการอาจถูกจำแนกตาม:

1. มิติ: เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม การเมือง
2. ลักษณะ: ผลกระทบเชิงบวก เชิงลบ หรือเป็นกลาง
3. ระยะเวลา: ระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว
4. ความน่าจะเป็น: สูง กลาง หรือต่ำ

5.4 วิธีการสร้างและใช้งาน

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหัวข้อกลาง เริ่มต้นด้วยการกำหนดเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลง หรือแนวโน้มที่ต้องการศึกษา ให้ชัดเจน เฉพาะเจาะจง และสามารถวัดได้ ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำที่คลุมเครือหรือกว้างเกินไป

ขั้นตอนที่ 2 การระดมสมองผลกระทบขั้นที่หนึ่ง ใช้เทคนิคการระดมสมองเพื่อระบุผลกระทบโดยตรงที่อาจเกิดขึ้น ควรพิจารณาผลกระทบในมิติต่างๆ และทั้งผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลกระทบขั้นต่อไป สำหรับผลกระทบขั้นที่หนึ่งแต่ละประการ ให้พิจารณาว่าจะส่งผลกระทบอะไรต่อไป โดยถามคำถาม "หากสิ่งนี้เกิดขึ้น จะส่งผลให้เกิดอะไรขึ้นอีก?"

ขั้นตอนที่ 4 การจัดหมวดหมู่และการจัดลำดับ จำแนกผลกระทบตามประเภท ความสำคัญ ระยะเวลา และความน่าจะเป็น เพื่อช่วยในการวิเคราะห์และการใช้ประโยชน์

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบและการปรับปรุง ทบทวนความสมเหตุสมผลของความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ความครอบคลุม และความสอดคล้อง อาจต้องปรับปรุงหรือเพิ่มเติมผลกระทบ

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์และการตีความ วิเคราะห์รูปแบบที่ปรากฏ ระบุผลกระทบที่สำคัญที่สุด พิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างผลกระทบต่างๆ และสรุปข้อเสนอแนะ

5.5 รูปแบบและการประยุกต์ใช้

Futures Wheel แบบพื้นฐาน ใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของเหตุการณ์เดียว มีโครงสร้างแบบรัศมีที่แผ่ออกจากจุดศูนย์กลาง เหมาะสำหรับการศึกษาเบื้องต้นและการนำเสนอที่เข้าใจง่าย

Futures Wheel แบบหลายศูนย์กลาง (Multi-Center) ใช้เมื่อต้องการศึกษาผลกระทบของหลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกัน หรือเมื่อต้องการเปรียบเทียบผลกระทบของทางเลือกต่างๆ

Futures Wheel แบบมีการถ่วงน้ำหนัก เพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับความน่าจะเป็น ความรุนแรง หรือความสำคัญของผลกระทบแต่ละประการ ช่วยในการจัดลำดับความสำคัญ

Futures Wheel แบบมีมิติเวลา แสดงการเปลี่ยนแปลงของผลกระทบตามเวลา โดยระบุว่าผลกระทบใดจะเกิดขึ้นเมื่อใด และใช้เวลานานเท่าใด

Futures Wheel แบบปฏิสัมพันธ์ แสดงการป้อนกลับ (Feedback) และการเชื่อมโยงระหว่างผลกระทบต่างๆ ที่อาจทำให้เกิดการขยายตัวหรือการหดตัวของผลกระทบ

5.6 ประโยชน์และการประยุกต์ใช้

การวางแผนกลยุทธ์ องค์กรใช้ Futures Wheel ในการวิเคราะห์ผลกระทบของการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การลงทุนใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร Fahey และ Randall (1998) แสดงให้เห็นว่าการใช้ Futures Wheel ช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นผลกระทบที่ไม่เคยคิดถึงมาก่อน

การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment) ใช้ในการศึกษาผลกระทบของโครงการพัฒนา เช่น การสร้างเขื่อน การพัฒนาเมือง หรือการใช้เทคโนโลยีใหม่ต่อระบบนิเวศและชุมชน

การวางแผนนโยบายสาธารณะ รัฐบาลและหน่วยงานสาธารณะใช้ Futures Wheel ในการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายใหม่ เช่น การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูประบบสุขภาพ หรือนโยบายเศรษฐกิจ

การศึกษาเทคโนโลยี ใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยี 5G การพิมพ์ 3 มิติ หรือพลังงานทดแทน Coates et al. (2001) แสดงให้เห็นการใช้ Futures Wheel ในการประเมินเทคโนโลยี

การศึกษาและการฝึกอบรม ใช้เป็นเครื่องมือการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบ การคิดเชิงวิเคราะห์ และความเข้าใจเกี่ยวกับความซับซ้อนของโลก

การวิจัยอนาคต (Futures Research) ใช้ร่วมกับเทคนิคอื่นๆ เช่น Scenario Planning, Delphi Method และ Cross-Impact Analysis ในการศึกษาอนาคตที่เป็นไปได้

การบริหารความเสี่ยง ใช้ในการระบุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และการวางแผนรับมือกับความเสี่ยงเหล่านั้น

5.7 ข้อดีและจุดแข็ง

1. ความเรียบง่ายและเข้าใจง่าย Futures Wheel มีโครงสร้างที่ง่ายและใช้สัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย ทำให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านการวิเคราะห์สามารถใช้งานได้
2. ความยืดหยุ่น สามารถปรับใช้กับหัวข้อที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับโลก และสามารถปรับระดับความซับซ้อนตามความต้องการ
3. การส่งเสริมการคิดเชิงระบบ ช่วยให้ผู้ใช้มองเห็นความเชื่อมโยงและผลกระทบที่ซับซ้อน ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพลวัตของระบบ
4. การกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการระดมสมองในการสร้าง Futures Wheel ช่วยกระตุ้นให้คิดนอกกรอบและพิจารณาความเป็นไปได้ใหม่ๆ
5. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รูปแบบกราฟิกช่วยในการสื่อสารแนวคิดที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้น และช่วยให้เกิดการสนทนาที่มีโครงสร้าง
6. ความคุ้มค่า ไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากในการดำเนินการ และสามารถให้ผลลัพธ์ที่มีประโยชน์อย่างรวดเร็ว

5.8 ข้อจำกัดและความท้าทาย

1. ความเป็นอัตวิสัย การระบุผลกระทบและความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับความรู้ประสบการณ์ และมุมมองของผู้สร้าง ซึ่งอาจมีความเอนเอียงและข้อจำกัด
 2. ความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้น เมื่อเพิ่มขึ้นของผลกระทบ Futures Wheel จะซับซ้อนมากขึ้นและอาจยากต่อการเข้าใจและการใช้งาน
 3. การขาดการตรวจสอบความถูกต้อง ไม่มีวิธีการตรวจสอบความถูกต้องของผลกระทบที่คาดการณ์ไว้ จนกว่าเวลาจะผ่านไปและผลกระทบจะเกิดขึ้นจริง
 4. การไม่คำนึงถึงปฏิสัมพันธ์ รูปแบบพื้นฐานของ Futures Wheel มักไม่แสดงการป้อนกลับและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบต่างๆ
- ข้อจำกัดในการจัดการความไม่แน่นอน ไม่มีวิธีการจัดการกับความไม่แน่นอนและความน่าจะเป็นอย่างเป็นระบบ

การเน้นผลกระทบเชิงลบ มีแนวโน้มที่จะมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบเชิงลบมากกว่าเชิงบวก ซึ่งอาจทำให้เกิดมุมมองที่เอนเอียง

5.9 การประเมินคุณภาพ

1. ความครอบคลุม (Comprehensiveness) การพิจารณาว่า Futures Wheel ครอบคลุมผลกระทบที่สำคัญและมิติต่างๆ อย่างเพียงพอหรือไม่

2. ความสมเหตุสมผล (Plausibility) การประเมินว่าผลกระทบและความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่แสดงมีความสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับความรู้ที่มีอยู่

3. ความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) การตรวจสอบว่าผลกระทบต่างๆ ไม่ขัดแย้งกันและมีความสอดคล้องในเชิงตรรกะ

4. ความเป็นประโยชน์ (Utility) การประเมินว่า Futures Wheel สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจและการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความชัดเจน (Clarity) การพิจารณาว่าการนำเสนอมีความชัดเจนและเข้าใจง่ายสำหรับผู้ใช้

กงล้ออนาคตจึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าและใช้งานง่ายสำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบและการศึกษาอนาคต แม้จะมีข้อจำกัดบางประการ แต่เมื่อใช้อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทันข้อจำกัด สามารถให้ประโยชน์อย่างมากในการทำความเข้าใจความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงและการวางแผนรับมือกับอนาคต ความสำเร็จในการใช้ Futures Wheel ขึ้นอยู่กับการเตรียมการที่ดี การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องที่หลากหลาย และการบูรณาการกับเครื่องมือการวิเคราะห์อื่นๆ

6. การประชุมสร้างภาพอนาคต (Future Workshop) โดยใช้การประชุมกลุ่มแบบโฟกัสกรุป (Focus Group)

6.1 ความหมายและพัฒนาการ

การประชุมกลุ่มแบบโฟกัสกรุป (Focus Group) หมายถึง วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การสนทนากลุ่มที่มีโครงสร้างระหว่างผู้เข้าร่วม 6-12 คน ภายใต้การนำของผู้ดำเนินการ (Moderator) เพื่อสำรวจทัศนคติ ความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้สึกเกี่ยวกับหัวข้อหรือประเด็นที่กำหนดไว้ล่วงหน้า Krueger และ Casey (2015) อธิบายว่าโฟกัสกรุปเป็นการสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะ มีการวางแผนอย่างรอบคอบ และได้รับการออกแบบมาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับหัวข้อที่สนใจ

ประวัติศาสตร์ของโฟกัสกรุปสามารถย้อนกลับไปถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อ Robert Merton และคณะ ใช้วิธีการนี้ในการประเมินประสิทธิภาพของสื่อโฆษณาชวนเชื่อทางทหาร Merton et al. (1956) พัฒนาเทคนิค "การสัมภาษณ์กลุ่มที่มีจุดเน้น" (Focused Group Interview) ซึ่งต่อมากลายเป็นรากฐานของโฟกัสกรุปสมัยใหม่

ในช่วงทศวรรษ 1980-1990 การใช้โฟกัสกรุปได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในหลายสาขา โดยเฉพาะการตลาด สาธารณสุข และสังคมศาสตร์ Morgan (1997) ชี้ให้เห็นว่าความ

นิยมของโฟกัสกรุปเกิดจากความสามารถในการให้ข้อมูลเชิงลึกที่ไม่สามารถได้จากการสัมภาษณ์รายบุคคลหรือแบบสอบถาม

6.2 หลักการและทฤษฎีพื้นฐาน

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction Theory) เป็นรากฐานทางทฤษฎีสำคัญของโฟกัสกรุป Blumer (1969) เสนอแนวคิด Symbolic Interactionism ที่เน้นว่าความหมายเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการสนทนากลุ่มสามารถเปิดเผยความหมายเหล่านี้ได้ดีกว่าการสัมภาษณ์รายบุคคล

ทฤษฎีพลวัตกลุ่ม (Group Dynamics Theory) อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มจะแตกต่างจากเมื่ออยู่คนเดียว การมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆ สามารถกระตุ้นให้เกิดความคิดและความรู้สึกที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน Cartwright และ Zander (1968) เน้นว่าพลังกลุ่มสามารถส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลและการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่

ทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theory) Habermas (1984) เสนอแนวคิด "การกระทำเชิงสื่อสาร" (Communicative Action) ที่เน้นการสร้างทำความเข้าใจร่วมกันผ่านการสนทนาที่เปิดกว้างและเท่าเทียม โฟกัสกรุปสร้างพื้นที่สำหรับการสื่อสารประเภทนี้

ทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกัน (Social Construction of Knowledge) Berger และ Luckmann (1966) เสนอว่าความรู้และความเข้าใจเกิดขึ้นจากกระบวนการทางสังคม โฟกัสกรุปเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการศึกษากระบวนการนี้

6.3 ประเภทและรูปแบบโฟกัสกรุป

1. **โฟกัสกรุปเต็มรูปแบบ (Full Focus Groups)** เป็นรูปแบบดั้งเดิมที่ใช้ผู้เข้าร่วม 6-12 คน ใช้เวลา 1.5-2 ชั่วโมง และมีผู้ดำเนินการที่ผ่านการฝึกอบรม Stewart et al. (2007) เน้นว่ารูปแบบนี้เหมาะสำหรับหัวข้อที่ซับซ้อนและต้องการการสำรวจเชิงลึก

2. **มินิกรุป (Mini Groups)** ใช้ผู้เข้าร่วมเพียง 4-6 คน เหมาะสำหรับหัวข้อที่ละเอียดอ่อนหรือต้องการความลึกซึ้งเป็นพิเศษ Fern (2001) พบว่ามินิกรุปมีประสิทธิภาพในการสร้างบรรยากาศที่ใกล้ชิดและเอื้อต่อการแบ่งปัน

3. **โฟกัสกรุปออนไลน์ (Online Focus Groups)** Reid และ Reid (2005) อธิบายถึงการใช้เทคโนโลยีในการจัดโฟกัสกรุปผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งมีข้อดีในการเข้าถึงผู้เข้าร่วมที่กระจายตัวทางภูมิศาสตร์ แต่ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในการสังเกตการณ์และการสร้างปฏิสัมพันธ์

4. **โฟกัสกรุปตามธรรมชาติ (Natural Groups)** ใช้กลุ่มที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ เช่น เพื่อนร่วมงาน ครอบครัว หรือชุมชน Kitzinger (1995) เสนอว่ากลุ่มธรรมชาติสามารถให้ข้อมูลที่สะท้อนบริบทการใช้ชีวิตจริง

5. **โฟกัสกรุปแบบผสมผสาน (Hybrid Focus Groups)** รวมองค์ประกอบของหลายวิธีการ เช่น การใช้กิจกรรมเสริม เทคนิคการแสดง หรือการใช้สื่อประกอบ

6.4 การออกแบบและการดำเนินการ

1. **การวางแผนและการเตรียมการ** ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญหลายประการ ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การออกแบบคำถาม การคัดเลือกผู้เข้าร่วม และการเตรียมสถานที่ Krueger (1998) เน้นความสำคัญของการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเป็นจุดเริ่มต้น

2. **การคัดเลือกผู้เข้าร่วม (Participant Recruitment)** ต้องพิจารณาหลักเกณฑ์หลายประการ ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับหัวข้อ ความหลากหลายของมุมมอง และความสามารถในการแสดงความคิดเห็น Greenbaum (2000) แนะนำให้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และหลีกเลี่ยงการรวมผู้รู้จักกันดีในกลุ่มเดียวกัน

3. **การออกแบบคำถาม (Question Design)** ต้องมีลำดับที่เหมาะสม เริ่มจากคำถามทั่วไปและง่าย ไปสู่คำถามที่เฉพาะเจาะจงและซับซ้อนมากขึ้น Patton (2015) เสนอประเภทคำถามต่างๆ เช่น คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น และคำถามเชิงสมมติฐาน

4. **การจัดเตรียมสถานที่และสิ่งแวดล้อม** สถานที่ควรสะดวกสบาย เป็นกลาง และเอื้อต่อการสนทนา การจัดที่นั่งแบบวงกลมหรือรูปตัว U ช่วยส่งเสริมการมองเห็นและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วม

6.5 บทบาทและทักษะของผู้ดำเนินการ

บทบาทหลักของผู้ดำเนินการ (Moderator) รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย การกำกับทิศทางการสนทนา การกระตุ้นการมีส่วนร่วม และการจัดการพลวัตกลุ่ม Barbour (2007) เน้นว่าผู้ดำเนินการต้องสมดุลระหว่างการเป็นผู้นำและการให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ทักษะการสื่อสาร ผู้ดำเนินการต้องมีความสามารถในการฟังอย่างลึกซึ้ง การสรุปประเด็น การถามคำถามตาม และการจัดการกับความเงียบหรือความขัดแย้ง Rogers (1961) เสนอหลักการการฟังแบบเข้าใจและการแสดงความเห็นอกเห็นใจ

ทักษะการจัดการกลุ่ม รวมถึงการจัดการกับสมาชิกที่ครอบงำการสนทนา การกระตุ้นผู้ที่เงียบๆ และการจัดการกับความขัดแย้ง Toseland และ Rivas (2017) เสนอเทคนิคต่างๆ ในการจัดการพลวัตกลุ่มที่ทำนาย

ความเป็นกลางและความลำเอียง ผู้ดำเนินการต้องระวังไม่ให้ความคิดเห็นส่วนตัวหรือการใช้คำพูดส่งผลต่อการตอบสนองของผู้เข้าร่วม Kvale และ Brinkmann (2015) เน้นความสำคัญของการรักษาความเป็นกลางโดยไม่สูญเสียความอบอุ่นและการสร้างสัมพันธภาพ

6.6 เทคนิคและกิจกรรมเสริม

เทคนิคการแบ่งกลุ่มย่อย (Subgrouping) ช่วยให้ผู้เข้าร่วมที่เงียบๆ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และสร้างความหลากหลายของมุมมอง

การใช้สื่อประกอบ (Visual Aids) เช่น รูปภาพ ผลิตภัณฑ์ หรือวิดีโอ ช่วยกระตุ้นการสนทนาและทำให้การอภิปรายมีชีวิตชีวามากขึ้น Goldman และ McDonald (1987) พบว่าการใช้สื่อประกอบเพิ่มความลึกซึ้งของการสนทนา

เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming) ใช้ในการสร้างแนวคิดใหม่หรือแก้ไขปัญหา โดยเน้นปริมาณของแนวคิดก่อนการประเมินคุณภาพ

การแสดงบทบาท (Role Playing) ช่วยให้ผู้เข้าร่วมสำรวจมุมมองและประสบการณ์ที่แตกต่างกันอย่างลึกซึ้ง

แผนที่ความคิด (Mind Mapping) ช่วยในการจัดระเบียบและเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการสนทนา

6.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความ

1. **การเตรียมข้อมูล** รวมถึงการทำบันทึกเสียงหรือวิดีโอ การถอดเทป (Transcription) และการตรวจสอบความถูกต้อง Poland (1995) เน้นความสำคัญของการถอดเทปที่ละเอียดรวมถึงอารมณ์และจังหวะการพูด

2. **การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)** Krippendorff (2004) เสนอการวิเคราะห์เนื้อหาแบบเป็นระบบที่เน้นการระบุรูปแบบ อิม และความถี่ของการปรากฏของประเด็นต่างๆ

3. **การวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis)** Braun และ Clarke (2006) พัฒนาวิธีการวิเคราะห์เชิงธีมที่เน้นการระบุ วิเคราะห์ และรายงานรูปแบบหรือธีมที่ปรากฏในข้อมูล

4. การวิเคราะห์พลวัตกลุ่ม (Group Dynamics Analysis) ไม่เพียงมุ่งเน้นเนื้อหาของการสนทนา แต่รวมถึงการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ความเป็นผู้นำ และอิทธิพลของกลุ่มต่อความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

5. การตรวจสอบความถูกต้อง (Validation) รวมถึงการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) การตรวจสอบโดยสมาชิก (Member Checking) และการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ Lincoln และ Guba (1985) เสนอเกณฑ์การประเมินคุณภาพการวิจัยเชิงคุณภาพ

6.8 ข้อดีและจุดแข็ง

1. การได้รับข้อมูลเชิงลึก โฟกัสกรุปสามารถเปิดเผยความคิด ความรู้สึก และทัศนคติที่ซับซ้อนซึ่งยากต่อการวัดด้วยวิธีการอื่น Morgan และ Krueger (1993) พบว่าการปฏิสัมพันธ์กลุ่มช่วยกระตุ้นให้เกิดความทรงจำและความคิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

2. ความยืดหยุ่นในการสำรวจ ผู้ดำเนินการสามารถปรับทิศทาง การสนทนาตามข้อมูลที่เกิดขึ้น และสำรวจประเด็นใหม่ที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน

3. ความประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เมื่อเปรียบเทียบกับ การสัมภาษณ์รายบุคคลหลายคน โฟกัสกรุปสามารถเก็บข้อมูลจากหลายคนในเวลาเดียวกัน

4. การสร้างแนวคิดใหม่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมอาจนำไปสู่การสร้างสรรค์แนวคิดหรือแก้ไขปัญหาที่ไม่เคยคิดมาก่อน

5. ความใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง การสนทนากลุ่มใกล้เคียงกับวิธีที่ผู้คนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชีวิตประจำวัน

6.9 ข้อจำกัดและความท้าทาย

1. อิทธิพลของกลุ่ม การมีผู้เข้าร่วมที่มีความคิดเห็นแข็งกร้าวหรือมีบุคลิกครอบงำอาจส่งผลต่อความคิดเห็นของคนอื่น Asch (1956) แสดงให้เห็นถึงพลังของแรงกดดันทางสังคมในการปรับเปลี่ยนความคิดเห็น

2. ความไม่สามารถสรุปผลได้ (Limited Generalizability) ข้อมูลจากโฟกัสกรุปมีข้อจำกัดในการสรุปผลไปยังประชากรที่กว้างขึ้น เนื่องจากผู้เข้าร่วมมีจำนวนน้อยและการคัดเลือกแบบไม่สุ่ม

3. ความท้าทายในการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้มีความซับซ้อนและต้องอาศัยทักษะในการตีความ ซึ่งอาจมีความเป็นอัตวิสัยสูง

4. ปัญหาความลับและความเป็นส่วนตัว การบันทึกการสนทนาและการมีผู้เข้าร่วมหลายคนอาจทำให้ผู้เข้าร่วมบางคนรู้สึกไม่สะดวกใจในการแบ่งปันข้อมูลที่ละเอียดอ่อน

5. **ข้อจำกัดด้านเวลาและความลึก** เวลาที่จำกัดและการต้องแบ่งปันกับผู้เข้าร่วมหลายคนอาจทำให้ไม่สามารถสำรวจประเด็นอย่างลึกซึ้งเท่าการสัมภาษณ์รายบุคคล

6.10 คุณภาพและความน่าเชื่อถือ

1. **ความตรงเชิงหน้า (Face Validity)** ไฟกัสม์รู้ปมีความตรงเชิงหน้าสูง เนื่องจากการสนทนาธรรมชาติที่สะท้อนความคิดและความรู้สึกจริง

2. **ความเชื่อถือได้ (Reliability)** แม้ว่าการทำซ้ำไฟกัสม์รู้ปอาจให้ผลที่แตกต่างกัน แต่ความสอดคล้องของธีมหลักที่เกิดขึ้นในกลุ่มต่างๆ บ่งชี้ถึงความเชื่อถือได้

3. **ความสามารถในการถ่ายทอด (Transferability)** Lincoln และ Guba (1985) เสนอว่าแทนการสรุปผลแบบสถิติ ควรพิจารณาความสามารถในการถ่ายทอดผลการศึกษาไปสู่บริบทที่คล้ายคลึงกัน

4. **การตรวจสอบโดยผู้ร่วมวิจัย (Peer Debriefing)** การมีผู้ช่วยวิจัยหรือผู้เชี่ยวชาญร่วมสังเกตและให้ความเห็นช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ

6.11 จริยธรรมและข้อพิจารณาพิเศษ

1. **การรักษาความลับ** เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมหลายคน การรักษาความลับจึงท้าทายกว่าการสัมภาษณ์รายบุคคล ต้องมีการตกลงเรื่องความลับกับทุกคนก่อนเริ่มการสนทนา

2. **ความยินยอมอย่างมีข้อมูล (Informed Consent)** ต้องชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม การบันทึก และการใช้ข้อมูล

3. **การจัดการข้อมูลที่จะเปิดเผยก่อน** หากมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือประสบการณ์ที่เจ็บปวด ผู้ดำเนินการต้องมีทักษะในการจัดการและการสนับสนุน

4. **ความยุติธรรมในการให้โอกาส** ต้องให้โอกาสทุกคนในการแสดงความคิดเห็นและป้องกันการครอบงำโดยสมาชิกบางคน

ไฟกัสม์รู้ปจึงเป็นเครื่องมือการวิจัยที่มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพเมื่อใช้อย่างเหมาะสมและระมัดระวัง ความสำเร็จขึ้นอยู่กับการวางแผนที่ดี การมีผู้ดำเนินการที่มีทักษะ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นระบบ เมื่อดำเนินการอย่างถูกต้องและคำนึงถึงข้อจำกัด ไฟกัสม์รู้ปสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีประโยชน์สำหรับการทำความเข้าใจมุมมอง ทศนคติ และประสบการณ์ของผู้คนในบริบทต่างๆ

7. การเขียนภาพอนาคต (Scenario Writing)

7.1 ความหมายและแนวคิดพื้นฐาน

การเขียนภาพอนาคต (Scenario Writing) หรือการสร้างสถานการณ์สมมติ เป็นวิธีการศึกษาอนาคตที่ใช้การเล่าเรื่องหรือการบรรยายเพื่อสร้างภาพของอนาคตที่เป็นไปได้

หลายรูปแบบ Kahn และ Wiener (1967) นิยาม Scenario ว่าเป็น "ลำดับเหตุการณ์สมมติที่สร้างขึ้นเพื่อให้ความสนใจเกี่ยวกับกระบวนการเชิงเหตุผลและจุดตัดสินใจ" โดยเน้นการสำรวจความเป็นไปได้ต่างๆ แทนการทำนายอนาคตที่แน่นอน Schwartz (1991) อธิบายว่า Scenario เป็นเครื่องมือสำหรับการวางแผนที่ช่วยให้เราเข้าใจและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตที่อาจเกิดขึ้น โดยการสร้างเรื่องราวที่สมเหตุสมผลเกี่ยวกับวิธีที่อนาคตอาจเป็นไปได้ แต่ละ Scenario จะสะท้อนการตีความที่แตกต่างกันของปัจจัยสำคัญและความไม่แน่นอน แนวคิดพื้นฐานของการเขียนภาพอนาคตอยู่บนความเชื่อที่ว่าอนาคตมีหลายทางเลือกและขึ้นอยู่กับการตัดสินใจและการกระทำในปัจจุบัน Godet (2006) เน้นว่า Scenario ไม่ใช่การทำนาย แต่เป็นการสำรวจอนาคตที่เป็นไปได้ (Possible Futures) อนาคตที่น่าจะเป็น (Probable Futures) และอนาคตที่น่าปรารถนา (Preferable Futures)

7.2 ประวัติศาสตร์และการพัฒนา

การเขียนภาพอนาคตมีรากฐานมาจากการวางแผนทางทหารในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเย็น Herman Kahn ซึ่งทำงานที่ RAND Corporation ได้พัฒนาเทคนิคนี้ในช่วงปี 1950-1960 เพื่อใช้ในการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางทหารและนโยบายป้องกันประเทศ Kahn (1960) ใช้ Scenario ในการศึกษาผลกระทบของสงครามนิวเคลียร์และกลยุทธ์การป้องกัน

ในช่วงปี 1970 Royal Dutch Shell ภายใต้การนำของ Pierre Wack ได้นำเทคนิค Scenario Planning มาใช้ในการวางแผนธุรกิจ ความสำเร็จของ Shell ในการคาดการณ์และเตรียมพร้อมสำหรับวิกฤตการณ์น้ำมันในปี 1973 ทำให้ Scenario Planning กลายเป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมในโลกธุรกิจ Wack (1985) อธิบายว่า Scenario ช่วยให้ผู้บริหารเปลี่ยนแปลง Mental Models และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตที่ไม่แน่นอน ในช่วงปี 1980-1990 การใช้ Scenario ได้ขยายไปสู่สาขาต่างๆ เช่น การวางแผนสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเมือง การวางแผนนโยบายสาธารณะ และการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) ได้ใช้ Scenario ในการศึกษาและสื่อสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

7.3 หลักการและทฤษฎีพื้นฐาน

ทฤษฎีความซับซ้อน (Complexity Theory) เป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียนภาพอนาคต Stacey (2007) อธิบายว่าระบบที่ซับซ้อนมีพฤติกรรมที่ไม่สามารถทำนายได้อย่างแม่นยำ การใช้ Scenario ช่วยให้เราสำรวจพฤติกรรมที่เป็นไปได้ของระบบเหล่านี้

ทฤษฎีการตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน (Decision Theory under Uncertainty) Knight (1921) แยกความแตกต่างระหว่างความเสี่ยงและความไม่แน่นอน Scenario ช่วยจัดการกับความไม่แน่นอนโดยการสำรวจความเป็นไปได้หลายรูปแบบ

ทฤษฎีการเรียนรู้องค์กร (Organizational Learning Theory) Senge (1990) เน้นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง Mental Models Scenario Planning เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และการปรับ Mental Models

ทฤษฎีการสร้างสรรค์ (Constructivism) Berger และ Luckmann (1966) เสนอว่าความเป็นจริงถูกสร้างขึ้นทางสังคม Scenario Writing เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความเป็นจริงที่เป็นไปได้ในอนาคต

7.4 ประเภทและรูปแบบของ Scenario

1. **Scenario แบบสำรวจ (Exploratory Scenarios)** เริ่มต้นจากสถานการณ์ปัจจุบันและสำรวจว่าอนาคตอาจเป็นไปได้อย่างไร โดยพิจารณาปัจจัยขับเคลื่อนต่างๆ และความไม่แน่นอนหลัก Börjeson et al. (2006) อธิบายว่าประเภทนี้มุ่งตอบคำถาม "จะเกิดอะไรขึ้น?"

2. **Scenario แบบมาตรฐาน (Normative Scenarios)** เริ่มต้นจากภาพอนาคตที่น่าปรารถนาและทำงานย้อนกลับมาเพื่อหาเส้นทางการบรรลุเป้าหมาย มุ่งตอบคำถาม "จะทำไมอย่างใดให้บรรลุเป้าหมาย?"

3. **Scenario แบบคาดการณ์ (Predictive Scenarios)** มุ่งค้นหาความน่าจะเป็นของอนาคตต่างๆ บนพื้นฐานของแนวโน้มปัจจุบัน มุ่งตอบคำถาม "อะไรจะเกิดขึ้นหากแนวโน้มปัจจุบันดำเนินต่อไป?"

4. **Scenario แบบร่วมสมัย (Cross-impact Scenarios)** ศึกษาปฏิสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นระบบ Gordon และ Hayward (1968) พัฒนาวิธีการ Cross-impact Analysis เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงซ้อนระหว่างเหตุการณ์ต่างๆ

5. **Scenario แบบคุณภาพและปริมาณ** แบ่งตามลักษณะของข้อมูลที่ใช้ Scenario เชิงคุณภาพเน้นการเล่าเรื่องและการบรรยาย ส่วน Scenario เชิงปริมาณใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์และข้อมูลสถิติ

7.5 กระบวนการและวิธีการ

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ รวมถึงการกำหนดคำถามหลัก ระยะเวลา ขอบเขตภูมิศาสตร์ และกลุ่มเป้าหมาย van der Heijden (2005) เน้นความสำคัญของการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนและเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 การระบุปัจจัยขับเคลื่อน (Driving Forces) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบในอนาคต ปัจจัยเหล่านี้อาจเป็นเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม หรือการเมือง

ขั้นตอนที่ 3 การระบุความไม่แน่นอนหลัก (Key Uncertainties) เป็นการเลือกปัจจัยที่มีผลกระทบสูงและมีความไม่แน่นอนสูง เพื่อใช้เป็นแกนในการสร้าง Scenario

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างโครงสร้าง Scenario มักใช้วิธี 2x2 Matrix โดยเลือกความไม่แน่นอนหลัก 2 ตัว เพื่อสร้าง 4 Scenario หรือใช้วิธีอื่นๆ เช่น Morphological Analysis

ขั้นตอนที่ 5 การเขียนเรื่องราว Scenario เป็นการแปลงโครงสร้างไปเป็นเรื่องราวที่สมเหตุสมผลและน่าเชื่อถือ โดยเน้นการเชื่อมโยงเหตุและผล

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินและการทดสอบ รวมถึงการตรวจสอบความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และความแตกต่างของ Scenario

ขั้นตอนที่ 7 การใช้ประโยชน์และการติดตาม เป็นการนำ Scenario ไปใช้ในการวางแผน การตัดสินใจ และการติดตามการเปลี่ยนแปลง

7.6 เทคนิคและเครื่องมือ

1. **การวิเคราะห์ Cross-impact** ใช้ในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์หรือแนวโน้มต่างๆ โดยการประเมินความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์หนึ่งจะส่งผลต่ออีกเหตุการณ์หนึ่ง

2. **Morphological Analysis** พัฒนาโดย Zwicky (1969) เป็นวิธีการสำรวจความเป็นไปได้ทั้งหมดโดยการแยกปัจจัยออกเป็นมิติต่างๆ และพิจารณาการผสมผสานที่เป็นไปได้

3. **แบบจำลองการจำลอง (Simulation Models)** ใช้คอมพิวเตอร์ในการจำลองพฤติกรรมของระบบภายใต้เงื่อนไขต่างๆ เช่น System Dynamics, Agent-based Models

4. **Trend Impact Analysis** เป็นการวิเคราะห์ว่าเหตุการณ์หรือนโยบายต่างๆ จะส่งผลกระทบต่อแนวโน้มในอนาคตอย่างไร

5. **การระดมสมองและ Delphi Method** ใช้ในการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้ Dalkey และ Helmer (1963) พัฒนา Delphi Method เป็นวิธีการเก็บความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ

7.7 การประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ

1. **การวางแผนกลยุทธ์องค์กร** Porter (1985) เสนอการใช้ Scenario ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการแข่งขันและการวางแผนกลยุทธ์ โดยพิจารณาอนาคตที่เป็นไปได้

หลายรูปแบบ Shell, General Electric และ Motorola เป็นตัวอย่างบริษัทที่ใช้ Scenario Planning ประสบความสำเร็จ

2. การวางแผนนโยบายสาธารณะ OECD และ EU ใช้ Scenario ในการวางแผนนโยบายระยะยาว เช่น นโยบายพลังงาน การขนส่ง และการพัฒนาเมือง Ringland (2006) อธิบายการใช้ Scenario ในการพัฒนานโยบายที่สามารถรับมือกับความไม่แน่นอน

3. การศึกษาสิ่งแวดล้อมและภูมิอากาศ IPCC ใช้ Scenario ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เป็นไปได้ Representative Concentration Pathways (RCPs) และ Shared Socioeconomic Pathways (SSPs) เป็นตัวอย่างของ Scenario ที่ใช้ในการศึกษาภูมิอากาศ

4. การวางแผนเทคโนโลยีและนวัตกรรม ใช้ในการสำรวจเส้นทางการพัฒนาเทคโนโลยีและผลกระทบของนวัตกรรม Technology Roadmapping มักรวม Scenario ในการวิเคราะห์อนาคตของเทคโนโลยี

5. การบริหารความเสี่ยง องค์กรใช้ Scenario ในการระบุและประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการวางแผนรับมือกับวิกฤต Stress Testing ในสถาบันการเงินเป็นตัวอย่างของการใช้ Scenario ในการบริหารความเสี่ยง

6. การพัฒนาชุมชนและเมือง ใช้ในการวางผังเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดการทรัพยากร โดยพิจารณาการเติบโตของประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และความต้องการใหม่ๆ

7.8 ประโยชน์และข้อดี

1. การเพิ่มความยืดหยุ่นเชิงกลยุทธ์ Courtney et al. (1997) อธิบายว่า Scenario ช่วยให้องค์กรเตรียมแผนสำหรับอนาคตหลายรูปแบบ ทำให้สามารถปรับตัวได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง

2. การปรับปรุงการตัดสินใจ โดยการพิจารณาผลกระทบของการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ทำให้การตัดสินใจมีความรอบคอบมากขึ้น

3. การส่งเสริมการคิดเชิงระบบ Scenario ช่วยให้เห็นความเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ส่งเสริมการคิดแบบองค์รวม

4. การสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในองค์กรหรือกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง Scenario ช่วยสร้างภาษาร่วมและความเข้าใจที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับอนาคต

5. การกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการสร้าง Scenario ช่วยกระตุ้นให้คิดนอกกรอบและสำรวจความเป็นไปได้ใหม่ๆ

6. การเตรียมพร้อมรับมือกับความไม่แน่นอน โดยการฝึกหัดการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ล่วงหน้า

7.9 ข้อจำกัดและความท้าทาย

1. **ความเป็นอัตวิสัย** การสร้าง Scenario อาศัยการตีความและการตัดสินใจของผู้สร้าง ซึ่งอาจมีความเอนเอียงและข้อจำกัดในมุมมอง

2. **ความซับซ้อนในการสร้าง** กระบวนการสร้าง Scenario ที่มีคุณภาพต้องใช้เวลา ทรัพยากร และความเชี่ยวชาญ อาจเป็นอุปสรรคสำหรับองค์กรที่มีข้อจำกัด

3. **ปัญหาการสื่อสารและการใช้ประโยชน์** Scenario ที่ซับซ้อนอาจยากต่อการสื่อสารและการนำไปใช้ในการตัดสินใจจริง

4. **ความเสี่ยงของการเลือกใช้แบบจำลองที่ผิด** หาก Scenario ไม่ครอบคลุมความเป็นไปได้ที่สำคัญ อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่เหมาะสม

5. **การเปลี่ยนแปลงของสมมติฐาน** ตัวแปรและความสัมพันธ์ที่ใช้ในการสร้าง Scenario อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ทำให้ Scenario ล้าสมัย

6. **ปัญหาการตรวจสอบความถูกต้อง** การประเมินคุณภาพของ Scenario เป็นเรื่องท้าทาย เนื่องจากไม่สามารถทดสอบกับความเป็นจริงได้จนกว่าเวลาจะผ่านไป

7.10 คุณภาพและเกณฑ์การประเมิน

1. **ความเป็นไปได้ (Plausibility)** Scenario ต้องสมเหตุสมผล และสอดคล้องกับความรู้ที่มีอยู่เกี่ยวกับการทำงานของระบบ

2. **ความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency)** องค์ประกอบต่างๆ ใน Scenario ต้องสอดคล้องกันและไม่ขัดแย้งกัน

3. **ความแตกต่าง (Differentiation)** แต่ละ Scenario ต้องมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ใช่เพียงรูปแบบเดียวกันในระดับที่ต่างกัน

4. **ความครอบคลุม (Comprehensiveness)** ชุดของ Scenario ต้องครอบคลุมช่วงของความเป็นไปได้ที่กว้างและสำคัญ

5. **ความท้าทาย (Challenging)** Scenario ต้องท้าทายสมมติฐานและ Mental Models ที่มีอยู่ ไม่ใช่เพียงการยืนยันความคิดเดิม

6. **ความเกี่ยวข้อง (Relevance)** ต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นและการตัดสินใจที่องค์กรต้องเผชิญ

7.11 แนวโน้มและการพัฒนาในอนาคต

1. การใช้ปัญญาประดิษฐ์และ Big Data ในการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่และการสร้าง Scenario อัตโนมัติ
2. การพัฒนาเครื่องมือและซอฟต์แวร์ ที่ช่วยให้การสร้างและการใช้ Scenario เป็นเรื่องง่ายและเข้าถึงได้มากขึ้น
3. การบูรณาการกับวิธีการอื่น เช่น Design Thinking, Agile Planning และ Real Options Theory
4. การใช้ในบริบทใหม่ เช่น การศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัล การวางแผนสำหรับสังคมสูงอายุ และการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

การเขียนภาพอนาคตจึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพสำหรับการจัดการกับความไม่แน่นอนและการวางแผนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมื่อดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสม Scenario Writing สามารถเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจ การปรับตัว และการสร้างอนาคตที่น่าปรารถนา การใช้เทคนิคนี้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความเข้าใจในหลักการ การฝึกฝนทักษะ และการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและวัตถุประสงค์เฉพาะ

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยอนาคต

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยอนาคต ดังนี้

อิบราฮิม ยู (2023) ศึกษาปัจจัยที่กระตุ้นการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ในอนาคต โดยวิเคราะห์การฝึกอบรมครูในช่วงวิกฤต COVID-19 และมุมมองของครูเกี่ยวกับอนาคตของการสอน การวิจัยใช้วิธีเก็บตัวอย่างแบบ opportunistic หรือ emergent sampling จากครูอายุ 30–50 ปีที่มีประสบการณ์สอนออนไลน์ในโรงเรียนต่าง ๆ ในซาอุดีอาระเบีย ผลการศึกษาชี้ว่า การจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับกรอบแบบการสอนที่รอบคอบ การพิจารณาผู้เรียน และการใช้โมเดลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้สามารถสร้างรูปแบบการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ข้อค้นพบนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับการสอนออนไลน์ในอนาคต และเปรียบเทียบมิติที่ศึกษาได้กับงานวิจัยก่อนหน้านี้เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนในอนาคต การเปลี่ยนผ่านในช่วงการระบาดใหญ่ยังถือเป็นโอกาสในการพัฒนารูปแบบการศึกษาที่ยั่งยืนสำหรับคนรุ่นต่อไป

เฮ-มิน ฮัน (2019) พัฒนารูปแบบการทำนายโดยอิงจาก *evolutionary causal matrices* (ECM) และ *Markov Chain* เพื่อพยากรณ์ผลกระทบระยะยาวของการแทรกแซงทางการศึกษาในการพัฒนาของวัยรุ่น โดยเฉพาะได้สร้างโมเดลคอมพิวเตอร์เพื่อพยากรณ์ผลกระทบระยะยาวของเรื่องราวตัวอย่างคุณธรรมต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครของวัยรุ่น งานวิจัยทดสอบว่า

โมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถพยากรณ์แนวโน้มระยะยาวของการเข้าร่วมอาสาสมัครได้แม่นยำหรือไม่ โดยเปรียบเทียบผลการทำนายกับข้อมูลจากการสำรวจ นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ว่าการแทรกแซงประเภทใดมีประสิทธิภาพสูงสุดในการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัคร และความถี่ขั้นต่ำของการแทรกแซงที่จำเป็นต่อการเกิดผลกระทบสูงสุด การศึกษานี้มีนัยสำคัญต่อการออกแบบการแทรกแซงทางการศึกษาโดยอิงแนวคิด *educational neuroscience* ช่วยให้เข้าใจวิธีสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อพฤติกรรมคุณธรรมและการมีส่วนร่วมในสังคมของวัยรุ่นอย่างเป็นระบบ

เฟอร์นันโด ริเอร่า (2023) ศึกษาผลของประสบการณ์สอนจริงต่อความพร้อมและความเข้าใจในวิชาชีพครูของครูในอนาคต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ผ่านการจัดการเรียนการสอนจริงกับนักเรียน รวมถึงการปรับแผนการสอนสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ งานวิจัยดำเนินการในรายวิชาที่มุ่งเตรียมความพร้อมสู่วิชาชีพครู และเก็บข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทดลองในด้านแรงจูงใจ ความพร้อม ความคุ้นเคยกับวิธีการสอน และการจัดการชั้นเรียน ผลการวิจัยชี้ว่า ประสบการณ์สอนจริงช่วยพัฒนาทั้งแรงจูงใจ ความคุ้นเคยกับวิธีการสอน และความมั่นใจในการสอนในห้องเรียน อีกทั้งยังเสริมสร้างการคิดเชิงวิพากษ์ ความสามารถในการปรับกลยุทธ์การสอนให้เหมาะกับบริบทที่หลากหลาย และทำให้เข้าใจบทบาทวิชาชีพครูได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้เน้นความสำคัญของการผสมผสานความรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง ตลอดจนแนวคิดเชิงสร้างสรรค์นิยม (constructivist approaches) เพื่อยกระดับสมรรถนะของครูในอนาคต ข้อค้นพบดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา โดยเสนอให้มีการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง เพื่อสร้างครูที่มีความสามารถ มั่นใจในวิชาชีพ และพร้อมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน

เดวิด เมเนนเดซ-อัลวาเรซ-เฮเวีย (2022) ศึกษาพัฒนาการของ *futures studies* ในแวดวงการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อทบทวนและอภิปรายความก้าวหน้าล่าสุดในระดับนานาชาติ งานวิจัยนี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจากฐานข้อมูล Web of Science และ Scopus ครอบคลุมบทความที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 2012–2022 จากจำนวน 437 บทความ เหลือ 50 บทความที่ตรงตามเกณฑ์และเกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง ผลการทบทวนพบว่า งานวิจัยด้านนี้ให้ความสำคัญกับวิธีการจัดการเรียนการสอนเฉพาะด้าน มีการผสมผสานงานเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ในสัดส่วนที่สมดุล และส่วนใหญ่เผยแพร่ในวารสารเฉพาะทาง รวมถึงมักจำกัดอยู่ในแวดวงสังคมศาสตร์โดยไม่ค่อยบูรณาการกับศาสตร์แขนงอื่น อีกทั้งไม่พบการใช้แนวทางเชิงพยากรณ์หรือมุมมองเชิงลบต่ออนาคต ข้อเสนอแนะว่า *futures literacy* เป็นองค์ประกอบสำคัญที่

ช่วยเชื่อมโยงแนวคิดของ *futures studies* เข้ากับการศึกษา สนับสนุนการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการ และกรมองอนาคตในเชิงการศึกษา พร้อมทั้งผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ และการปฏิรูปการเรียนรู้ในอนาคต

ผดุงเกียรติ สิงห์มนต์ (2561) ศึกษาอนาคตภาพการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดหนองคายในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562-2571) ด้านปรัชญา จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การบริหารหลักสูตรและคุณลักษณะบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้เชี่ยวชาญ 20 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามปลายปิด ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสาร ระยะที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 20 คนด้วยเทคนิค EDR ผลวิจัยพบว่าปรัชญาต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน จุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติงานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หลักสูตรควรจัดการศึกษาระบบทวิภาคี เนื้อหาต้องสอดคล้องกับบริบทสังคมเน้นความต้องการกำลังแรงงานในอนาคต การจัดการเรียนการสอนจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาในสาขาวิชาเฉพาะหรือสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงานในอนาคตการวัดและการประเมินผลประเมินผลตามสภาพจริงจากสถานประกอบการและสถานศึกษา การบริหารหลักสูตร มุ่งเน้นสมรรถนะในวิชาชีพตรงตามสาขางานของผู้เรียนในอนาคต คุณลักษณะบัณฑิตตรงตามความต้องการของสถานประกอบการด้านทักษะและความสามารถ

วิไลลักษณ์ ลังกา (2560) ศึกษาอนาคตภาพของคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้าและศึกษาแนวทางการพัฒนาครูไทยตามคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้าและศึกษาแนวทางการพัฒนาครูไทยตามคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้าโดยงานวิจัยระยะแรกเป็นการศึกษาอนาคตภาพของคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้าด้วยเทคนิควิธี EFR จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ ระยะที่สองเป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้า โดยศึกษาจากทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครู จำนวน 8 คน และการสนทนากลุ่มกับผู้แทนจากสถาบันการผลิตครูและผู้ใช้ครู จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสัมภาษณ์และประเด็นการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่าคุณลักษณะครูไทยที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด ในอีก 10 ปีข้างหน้า ครูต้องมีหลักของการดำเนินชีวิตบนฐานหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในด้านการรู้คิด ครูจะต้องมีความรู้ รอบรู้ รู้ลึก มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาเป็นพื้นฐาน บวกกับการมีปัญญา มีการรู้เท่าทัน มีความสามารถใน

การคิดขั้นสูง ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ในส่วนด้านจิตใจ นอกจากจะมีคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณความเป็นครู จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นพื้นฐานแล้ว ครูจะต้องมีจิตสาธารณะ จิตอาสา มีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ชุมชน และสังคม ในส่วนของทักษะ ครูจะต้องมีทักษะการสอน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการเป็นผู้ช่วยเหลือ และทักษะการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ และสังคม แนวทางในการพัฒนาครูไทยในทศวรรษหน้า กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครู ได้แก่กำหนดนโยบายการผลิตและพัฒนาครูที่มีจุดเน้นถึงคุณลักษณะครูในทศวรรษหน้า กำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณลักษณะครูไทย จัดตั้งองค์กรหน่วยงานการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อเป็นหน่วยงานกลางของประเทศไทยในการพัฒนาวิชาชีพครู สถาบันการผลิตครู ทั้งมหาวิทยาลัยและกลุ่มสถาบันราชภัฏที่ผลิตครู ควรมีแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครู ได้แก่พัฒนาหลักสูตรในรายวิชาครูควรมีการเสริมสร้างคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ ในทุกชั้นปีการศึกษา ศึกษาธิการภาคควรมีแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครู ได้แก่เพิ่มบทบาทการเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการพัฒนาครู ผู้บริหารโรงเรียนควรมีแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครู ได้แก่ การสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะครูที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เกิดกับครูในโรงเรียน

พัสฎาพร คำจันทร์, ทักษ์ อุดมรัตน์, วรินทร์ บุญยิ่ง และอัจฉรา ศรีพันธ์ (2566) ศึกษาอนาคตภาพการนิเทศการศึกษาสำหรับศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในทศวรรษหน้า: กรณีสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน จำนวน 2 รอบ ใช้สถิติในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ พบว่า อนาคตภาพการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการนิเทศการศึกษา ควรสร้างทีมในการนิเทศ ด้านการสร้างเครื่องมือการนิเทศการศึกษา ควรเป็นเครื่องมือที่ใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ควรมีการสรุปผลการนิเทศ/สะท้อนผลการนิเทศ ให้ผู้นิเทศได้ทราบ โดยใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้แสดงความคิดเห็น ด้านการประเมินผลการนิเทศการศึกษา ควรนำผลการนิเทศที่เป็นปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะไปพัฒนาการนิเทศในครั้งต่อไป

พรวี ทองสุข, รุติยะห์ หะ, ธนัทพันธ์ สุขประเสริฐ และ วรลักษณ์ ชูกำเนิด (2567) ศึกษาภาคอนาคตความคาดหวังจากการลงทุนทางการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนเจเนอเรชั่นแอลฟา ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล

ด้วยแบบสัมภาษณ์สอบถามจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน และแบบสอบถามถึงโครงสร้างในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 191 คน ผู้ปกครองมีความคาดหวัง 8 ข้อ คือ 1) มีความรู้พื้นฐานตามเกณฑ์ 2) บรรยากาศโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ 3) ได้รับการส่งเสริมทักษะทางด้านภาษา 4) ได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมพิเศษนอกเหนือหลักสูตร 5) สังคมภายในโรงเรียนที่เป็นบวก 6) มีทักษะชีวิตที่ดี 7) มีความสุขในการมาโรงเรียน 8) มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ได้ภาพอนาคต 6 แนวทางการจัดการศึกษา คือ 1) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 2) พัฒนาหลักสูตรที่เน้นให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข รวมถึงวัดและประเมินผลจากพัฒนาการมากกว่าผลสัมฤทธิ์ 3) พัฒนาหลักสูตรให้เด็กได้รับความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง 4) จัดกิจกรรมในหลักสูตรเน้นเสริมสมรรถนะใฝ่เรียนรู้ มีความฉลาดทางสุขภาวะ 5) ออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและเท่าทันสื่อเทคโนโลยี 6) กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นพัฒนาทักษะกระบวนการ

ศทาวุธ บุญรัตน์ และ วันทนา อมตาริยกุล (2565) ศึกษาแนวโน้มที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563 – 2572) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงอนาคต โดยใช้เทคนิควิธีวิจัยแบบ EDRF แบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ ระยะที่ 2 ศึกษาแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการบริหารงานวิชาการ ระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางอนาคตภาพการบริหารงานวิชาการ กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน พบว่า แนวโน้มที่ควรจะเป็นในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษในทศวรรษหน้า ที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในข้อที่ระบุว่า ครูใช้กระบวนการที่พัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะที่จำเป็นในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียน

จัญญศรี แจบไธส, รุ่งทิพา แยมรุ่ง และ วิไลลักษณ์ ลังกา (2566) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของประเทศไทยและประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงด้านการจัดการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษามัธยมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDRF จากผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์ จำนวน 17 คน พบว่า การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของประเทศไทยและประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงมีองค์ประกอบหลัก คือ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 – 2575) มี 3 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อย และ 114 รายการ ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ มี 3 ด้าน จำนวน 45 ข้อเสนอ

กัลยาณี ยังสังข์ (2557) ศึกษาอนาคตภาพการจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 5 ด้าน 1) ด้านการผลิตบัณฑิต 2) ด้านการวิจัย 3) ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม 4) ด้านการทำนุ บำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 5) บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เทคนิคการวิจัยแบบ EDRF ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 18 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 รอบ ระยะที่ 2 ศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์และแนวโน้มที่เกิดขึ้นกับอนาคต ใช้เทคนิควงล้ออนาคต และการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ มีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ระยะที่ 3 การเขียนอนาคตภาพการจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า ภาพอนาคตการจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีจำนวน 5 ภาพ ดังนี้ ด้านการผลิตบัณฑิต มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์และอัตลักษณ์ที่กำหนด หลักสูตรมีความหลากหลาย ทันสมัย มุ่งเน้นทั้งด้านวิชาการและทักษะปฏิบัติ ด้านการวิจัยเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมการสร้างระบบกลไกเพื่อยกระดับงานวิจัย โดยผลิตผลงานวิจัย รวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม เป็นศูนย์กลางบริการทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการทำนุ บำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มีแผนงาน โครงการ กิจกรรมในการทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรม ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ มุ่งเน้นการสร้างและรักษาอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ด้านบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ควรมีเอกภาพในการบริหารจัดการ โดยปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารให้ชัดเจนเพื่อให้มีการกระจายอำนาจทุกระดับ

นิตา อุบลทิพย์, จักรกฤษณ์ โปณะทอง และกาญจนา ภัทราวิวัฒน์ (2562) ศึกษาอนาคตภาพการบริหารงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาตามบริบทประเทศไทย 4.0 เป็นการวิจัยเชิงอนาคต กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 ท่าน วิธีการดำเนินการวิจัย โดยใช้เทคนิควิธีวิจัยแบบ อีดีเอฟอาร์ คือ (1) กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (2) กำหนดประเด็นแนวโน้มและสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย (3) ทำอีดีเอฟอาร์ รอบที่หนึ่ง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 ท่าน (4) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำอีดีเอฟอาร์ รอบที่ 1 (5) ทำอีดีเอฟอาร์ รอบที่ 2 จากแบบสอบถามและแนบข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ เพื่อหาฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และ (6) เขียนอนาคตภาพการบริหารงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา

ตามบริบทประเทศไทย 4.0 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ พบว่า อนาคตภาพการบริหารงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาตามบริบทประเทศไทย 4.0 มีทั้งสิ้น 96 แนวโน้ม โดยแยกเป็นองค์ประกอบได้ทั้งสิ้น 12 องค์ประกอบ ได้แก่ เป้าหมายการวิจัย นโยบายการวิจัย โครงสร้างพื้นฐานการพัฒนานักวิจัย กระบวนการบริหารงานวิจัย เครือข่ายงานวิจัย ธรรมชาติ วัฒนธรรมการวิจัย ทุนอุดหนุนการวิจัย การติดตามประเมินผล การเผยแพร่ผลงานวิจัยและการสนับสนุนงานวิจัย

สุทธิวัฒน์ มากมี, ชวนชม ชินะดังกูร, กมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา และ สำเร็จ อ่อนสัมพันธุ์ (2561) ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคต EDFR มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษา อนาคตภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย การดำเนินการวิจัย มี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยด้วยเทคนิค EDFR ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัยด้วยเทคนิควงล้อ อนาคต และขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบภาคตัด กลุ่มตัวอย่างกลุ่ม การวิจัยเป็นผู้เชี่ยวชาญ 21 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลคือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มี โครงสร้าง 2) แบบสอบถามปลายปิด สถิติวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย, ค่ามัธยฐาน, ค่าความสัมพันธ์และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ พบว่า ด้านการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาโรงเรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การผลิตและพัฒนาครูสอดคล้องกับความต้องการและ พัฒนาคูอย่างเป็นระบบ ด้านการบริหารงานวิชาการ มีการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาสื่อนวัตกรรม ทางการศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ด้านการบริหารงบประมาณโรงเรียนมี แผนพัฒนาสถานศึกษาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีตัวชี้วัดผลงานทุกองค์กรมีส่วนร่วมในการลงทุนเพื่อการศึกษา มีบุคลากรด้านบัญชีและพัสดุ และสินทรัพย์ ด้านการบริหารงานบุคคล โรงเรียนมีอำนาจในการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง พิจารณา ความสามารถในการสอน การใช้ภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีและการทำงานทีม และยืดหยุ่น ในการใช้ใบประกอบวิชาชีพครู ด้านการบริหารงานทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้และมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการบริหารโรงเรียน รับนักเรียนในเขตพื้นที่ก่อน และ มีส่วนร่วมกับทุกองค์กรในการจัดการศึกษา ปลูกฝังนักเรียนให้มีจิตสาธารณะและใกล้ชิดกับชุมชน ด้านรูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาผู้บริหารเลือกรูปแบบการบริหารที่หลากหลายตาม บริบท และสถานการณ์และมีระบบกำกับติดตามให้เกิดคุณภาพบริหารโดยใช้เทคโนโลยีและ ยึดหลักธรรมาภิบาล

วันทนา อมตารียกุล (2564) ศึกษาอนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่น ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (พ.ศ.2562-2571) กลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกประกอบด้วย

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เทคนิควิธีการวิจัยแบบดีเอฟอาร์ การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 การนำแบบสอบถามทำการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ มัธยฐานฐานนิยมและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ พบว่า ด้านบริบททั่วไป มีแนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ด้านปัจจัยนำเข้า มีแนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ สถานศึกษามีการจัดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้บริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านกระบวนการดำเนินงาน มีแนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ ศักยภาพในวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษา ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา ด้านผลผลิต แนวทางอนาคตภาพในระดับมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีสร้างความเชื่อมั่นให้กับท้องถิ่นในสาขาวิชาที่เปิดสอนให้แก่ครูคืนถิ่น

กัมปนาท สุ่มมาตย์ (2563) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมสำหรับทศวรรษหน้า เป็นการวิจัยอนาคต โดยใช้เทคนิควิจัย EDR ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 2. แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่ามัธยฐาน, ค่าฐานนิยม, ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า แนวทางการพัฒนาศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้เกิดสมรรถนะที่เหมาะสม สำหรับทศวรรษหน้า ประกอบด้วย 1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ 2. ด้านการเน้นความสำเร็จในงาน 3. ด้านการพัฒนาตน 4. ด้านความรู้ความสามารถในการวิจัย 5. ด้านความสามารถในการสื่อสาร 6. ด้านการมีจิตสาธารณะ 7. ด้านการพัฒนาคน 8. ด้านการสร้างแนวร่วมและทีมงาน

สุกิจ ทองพิลา (2565) ศึกษาอนาคตภาพหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ. 2565- 2569) การดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะ คือ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์สัณฐานวิทยาและการลงคะแนนเสียงจากนายกสโมสรนักศึกษา แพทย์ และผู้ทรงคุณวุฒิ 2) สรุปภาพอนาคตและการสร้างวงล้ออนาคตจากข้อมูลที่ได้ และ 3) ตรวจสอบและยืนยันอนาคตภาพโดยการลงชั้นตามติดจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า สภาพและปัญหาที่สำคัญ คือ บัณฑิตมีผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา และ ด้านทักษะการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายโดยเฉพาะทักษะด้านภาษาอังกฤษ และ ผลการสร้างอนาคตภาพหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 1) ด้านคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

ต้องมีความรู้ดี และปฏิบัติดี 2) ด้านปรัชญาของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เพื่อผลิตบัณฑิต พยาบาลที่เป็นคนเก่ง คนดี และมีสุข 3) ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตที่มี สมรรถนะดี คิดดี และคลอบคลุมดี 4) ด้านโครงสร้างของหลักสูตรต้องพัฒนาจุดเด่น และเน้นเวลา รู้ 5) ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ต้องทันสมัย และใช้ได้จริง 6) วิธีการจัดการเรียนรู้ต้องเน้นวิธีการ เรียนรู้ ควบคู่เทคโนโลยี และมีจุดเด่น 7) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ต้องทันสมัย ร่วมใช้ประโยชน์ และคุณภาพดี และ 8) ด้านการวัดและการประเมินผล ต้องมีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพ

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภโณ), จำนง อติพัฒนสิทธิ์ และ วชิรินทร์ ชาญศิลป์ (2567) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอนาคตภาพรัฐไทยในอุดมคติใน ทศวรรษหน้า โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยอนาคตแบบ EDR แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ 1. การรวบรวม ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 21 รูปหรือคน 2. การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 21 รูปหรือคน ด้วยเทคนิคเดลฟาย 2 รอบ โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ พบว่าอนาคต ภาพรัฐไทยในอุดมคติในทศวรรษหน้า มี 4 ด้าน 20 อนาคตภาพ ได้แก่ 1. ด้านอนาคตภาพ ประชากรไทย จำนวน 5 อนาคตภาพ 2. ด้านอนาคตภาพดินแดนไทย จำนวน 5 อนาคตภาพ 3. ด้านอนาคตภาพรัฐบาลไทย จำนวน 5 อนาคตภาพ 4. ด้านอนาคตภาพอำนาจอธิปไตยของไทย จำนวน 5 อนาคตภาพ

ภคณัฐ สวัสดิ์วิศิษฎ์ และ ดำรง เบญจศิริ (2563) ศึกษาอนาคตภาพการบริหาร การศึกษาของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ตามแนวยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการศึกษา ไทยแลนด์ 4.0 เป็นการวิจัยแบบรูปแบบคาดการณ์เชิงอนาคต EDR กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 17 ท่าน สถิติที่ใช้ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ ค่าพิสัยควอไทล์ พบว่า ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัย ควรจะต้องทำการศึกษาและทำการปรับปรุง หลักสูตรที่เป็นภาคภาษาอังกฤษให้เพิ่มมากขึ้น ด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัย ควรฝึกอบรมและส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษา นำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยี ทางการศึกษา เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เพิ่มมากขึ้น ด้านการประกันคุณภาพ การศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ควรมีความต่อเนื่องทั้งในส่วนกลางและ ส่วนวิทยาเขต ด้านการผลิตงานวิจัย มหาวิทยาลัยต้องส่งเสริมการจัดทำวิจัยให้เพิ่มขึ้น ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัย ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการสื่อสารเพื่อการศึกษาเพิ่มมากขึ้น พัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพ ด้านการบริหาร มหาวิทยาลัย จะต้องจัดทำโครงการการอบรมให้กับบุคลากรในดำเนินงานวิชาการให้เพิ่มขึ้น และ

วางแผนและปรับนโยบายของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องต่อการบริหารการศึกษาตาม
แนวยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการศึกษาไทยแลนด์ 4.0

สำราญ ทองแพง (2560) ศึกษาอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (2559-2569) การศึกษา 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาจาก
เอกสารและบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งการพิจารณา จุดแข็ง
จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ส่วนระยะที่ 2 เป็นการศึกษาอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทิศทางที่เป็นไปได้ โดยใช้การศึกษาด้วยเทคนิค EDPR สอบถามผู้ทรง
คุณวุฒิ 20 คน สำหรับระยะที่ 3 เป็นการสร้างอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยด้วยการสร้างแผนยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ ผลกระทบของแผนยุทธศาสตร์ การเขียน
ภาพร่างอนาคตของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการประเมินความเป็นไปได้ จาก
การทำการสนทนากลุ่ม ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน พบว่า ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis
ด้านจุดแข็ง เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มีเครือข่ายวิทยาเขตขยายไปหลายจังหวัด มีงานวิจัยและ
บริการชุมชนทางด้านพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์และชุมชนสังคม ด้านจุดอ่อน
พบว่า เนื่องจากขาดระบบการคัดเลือก ทำให้ได้นิสิตที่มีวิทยุฒิ และคุณวุฒิมีความรู้พื้นฐาน
แตกต่างกัน ด้านโอกาส พบว่า มีต้นทุนทางสังคมสูงจึงได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล คณะสงฆ์
และนานาชาติด้านงบประมาณ ด้านอุปสรรค พบว่า การขาดแคลนครุฑาจารย์ที่มีคุณวุฒิทาง
การศึกษาไม่ตรงตามสาขาวิชาที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากำหนด การศึกษาอนาคต
ภาพของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในมิติของแนวโน้ม พบว่า มหาวิทยาลัยมุ่งผลิต
สนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาในสาขา
ต่างๆ นอกจากนั้นยังมีหลักสูตรระยะสั้นอีกหลากหลายสาขา

4. บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยที่พัฒนามาจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่
ตั้งอยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของประเทศ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น วิทยาลัยครู หลังจากนั้น
ได้รับพระราชทานนาม “ราชภัฏ” จากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชม
หาราช บรมนาถบพิตร ให้เป็นชื่อประจำสถาบัน พร้อมทั้ง พระราชทาน พระราชลัญจกรเป็น
ตราประจำมหาวิทยาลัย โดยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีอยู่ทั้งสิ้น 38 แห่งทั่วประเทศ

4.1 ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่
5 ได้โปรดเกล้าแต่งตั้งสถาบันการฝึกหัดครูขึ้นในนามของโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์โดยโรงเรียน

ฝึกหัดอาจารย์แห่งแรกนั้นตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนเด็ก ตำบลสวนมะลิ ถนนบำรุงเมือง จังหวัดพระนคร สังกัดกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ ซึ่งปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยมีบทบาทหน้าที่ผลิตครูเพื่อรองรับการขยายตัวของระบบราชการแบบใหม่

พ.ศ. 2461 จากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนฝึกหัดครู” ทำการเปิดสอนหลักสูตรประโยคครูประถม (ป.ป) หลักสูตร 2 ปี โดยรับนักเรียนที่จบการศึกษาม. 6 และประกาศนียบัตรครูมูล

วันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศยกฐานะ โรงเรียนฝึกหัดครู เป็น “วิทยาลัยครู” โดยทำการเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง (ป.กศ. สูง) และหลักสูตรปริญญาตรีของสภาการฝึกหัดครู

พ.ศ. 2518 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู จึงมีผลทำให้วิทยาลัยครูสามารถเปิดสอนได้ถึงระดับปริญญาตรี โดยมีวิทยาลัยครู จำนวน 17 แห่ง ดังนี้ 1) วิทยาลัยครูจันทระเกษม กรุงเทพมหานคร 2) วิทยาลัยครูเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 3) วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี 4) วิทยาลัยครูนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 5) วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 6) วิทยาลัยครูนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 7) วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร 8) วิทยาลัยครูพระนคร กรุงเทพมหานคร 9) วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 10) วิทยาลัยครูพินุลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก 11) วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 12) วิทยาลัยครูยะลา จังหวัดยะลา 13) วิทยาลัยครูสงขลา จังหวัดสงขลา 14) วิทยาลัยครูสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร 15) วิทยาลัยครูสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร 16) วิทยาลัยครูอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 17) วิทยาลัยครูอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อ “สถาบันราชภัฏ” ทั่วประเทศ ดังนั้นวิทยาลัยครู จึงเปลี่ยนชื่อจากวิทยาลัยครู มาเป็นสถาบันราชภัฏ ซึ่งต่อมา วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2538 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชลัญจกรประจำพระองค์ให้เป็น “สัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ”

วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ได้รับการยกฐานะและปรับเปลี่ยนเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีจำนวน 38 แห่งทั่วประเทศดังต่อไปนี้

กลุ่มภาคเหนือ 8 แห่ง

- 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มรภ.ชม.)
- 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (มรภ.ชร.)
- 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (มรภ.ลป.)
- 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (มรภ.อ.)
- 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏพินุลสงคราม (มรภ.พส.)
- 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (มรภ.กพ.)
- 7) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (มรภ.พช.)
- 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ (มรภ.นว.)

กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11 แห่ง

- 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ (มรภ.ชย.)
- 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (มรภ.นม.)
- 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (มรภ.บร.)
- 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (มรภ.สร.)
- 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ (มรภ.ศก.)
- 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (มรภ.อบ.)
- 7) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มรภ.มค.)
- 8) มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (มรภ.รอ.)
- 9) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (มรภ.ล.)
- 10) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (มรภ.อด.)
- 11) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (มรภ.สน.)

กลุ่มภาคกลาง 5 แห่ง

- 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (มรว.)
- 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (มรภ.อย.)
- 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (มรภ.ท.)
- 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ (มรร.)
- 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (มรภ.รพ.)

กลุ่มภาคตะวันตก 4 แห่ง

- 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (มรภ.น.)

- 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี (มรภ.กจ.)
- 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง (มร.มจ.)
- 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (มรภ.พป.)

กลุ่มภาคใต้ 5 แห่ง

- 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (มรส.)
- 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต (มรภ.ภูเก็ต)
- 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (มรภ.นศ.)
- 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (มรภ.สข.)
- 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (มรย.)

กลุ่มรัตนโกสินทร์ 5 แห่ง

- 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (มจษ.)
- 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (มร.พน.)
- 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (มรธ.)
- 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (มบส.)
- 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (มร.สส.)

4.2 แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

4.2.1 วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ มีคุณภาพ มีสมรรถนะ และเป็นสถาบันหลักที่บูรณาการองค์ความรู้สู่นวัตกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ

4.2.2 พันธกิจ

1. ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ มีทัศนคติที่ดี เป็นพลเมืองดีในสังคมและมีสมรรถนะตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต
2. วิจัยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ มุ่งเน้นการบูรณาการเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. พัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพ สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และน้อมนำแนวพระราชดำริสู่การปฏิบัติ

4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนให้มีคุณธรรมและความสามารถในการบริหารงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. บริหารจัดการทรัพยากรภายในมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลักธรรมาภิบาล พร้อมรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4.2.3 อัตลักษณ์บัณฑิต

มีทัศนคติที่ดี และถูกต้อง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง เข้มแข็ง มีงานทำ มีอาชีพ เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย

4.2.4 สมรรถนะบัณฑิต

บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำรงสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาการ วิชาชีพ มีทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 มีความเป็นมืออาชีพ

4.2.5 ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น มีเป้าหมาย 4 ด้าน ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา โดยมีกลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ของยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น คือ การสร้างและพัฒนาร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัด ในการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ และดำเนินโครงการตามพันธกิจและศักยภาพของมหาวิทยาลัยโดยกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ และคุณภาพ รวมถึงกำหนดเวลา (Timeline) ในการดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม (ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว) ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดด้วย และการบูรณาการความร่วมมือในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาคม) ในการดำเนินโครงการพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน การวิจัยของนักศึกษาและอาจารย์กับการพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู มีเป้าหมาย ดังนี้ 1) บัณฑิตครูมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำรงมีอัตลักษณ์ และสมรรถนะเป็นเลิศ เป็นที่ต้องการของผู้ใช้บัณฑิต 2) บัณฑิตครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำรงด้วยคุณลักษณะ 4 และถ่ายทอด บ่มเพาะให้ศิษย์แต่ละช่วงวัย 3) บัณฑิตครูมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาที่เข้าสู่วิชาชีพได้รับการเสริมสมรรถนะเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู ได้แก่ 1) การปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตร์ และกระบวนการผลิตให้มีสมรรถนะเป็นเลิศ เป็นที่ยอมรับด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในสถานศึกษา (School integrated Learning) และสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ 2) พัฒนาสมรรถนะครูให้มีความเป็นมืออาชีพ 3) บ่มเพาะนักศึกษาครุศาสตร์ นักศึกษาศึกษาศาสตร์ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพพร้อมด้วยจิตวิญญาณความเป็นครูและคุณลักษณะ 4 ประการ คือ (1) มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง (2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง (3) มีงานทำมีอาชีพ (4) เป็นพลเมืองดีมีระเบียบวินัย 4) จัดทำแผนการดำเนินงานตามข้อ 1-3 โดยกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงขั้นตอนและระยะเวลา (Timeline) ในการปฏิบัติงาน ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา มีเป้าหมาย ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความเป็นเลิศในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศด้วยการบูรณาการองค์ความรู้สู่นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ 2) ยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้เป็นที่ต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ด้วยอัตลักษณ์ ด้านสมรรถนะและคุณลักษณะ 4 พร้อมรองรับบริบทที่เปลี่ยนแปลง 3) อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทุกสาขาวิชาเป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ

กลยุทธ์ยุทธศาสตร์ที่ 3 1) ปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ทันสมัยและพัฒนาหลักสูตรใหม่ในรูปแบบสหวิทยาการที่ตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่นและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ 2) พัฒนาศักยภาพผู้สอนให้เป็นมืออาชีพ 3) พัฒนาระบบปฏิบัติการ อุปกรณ์การเรียนรู้อุปกรณ์สนับสนุนการผลิตบัณฑิต 4) ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้บูรณาการกับการทำงาน และเสริมสร้างทักษะและจิตสำนึก ในการพัฒนาท้องถิ่น 5) ผลิตบัณฑิตได้ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ทั้งด้านสมรรถนะวิชาชีพ ทักษะบัณฑิตศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะ 4 ประการ คือ (1) มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง (2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง (3) มีอาชีพ มีงานทำ และ (4) มีความเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย 6) จัดทำแผนพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในลักษณะการ Reprofile อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงระยะเวลาและขั้นตอนการดำเนินการ (Timeline) ในการปฏิบัติอย่างชัดเจน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ มีเป้าหมาย ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับการยอมรับระดับชาติ และนานาชาติด้านการเป็นสถาบันการศึกษา เพื่อท้องถิ่นที่สร้างความมั่นคงให้กับประเทศ 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีระบบบริหารที่มี

ประสิทธิภาพ และคล่องตัวมุ่งเน้นการสร้างธรรมาภิบาลความพร้อมและความสามารถปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับสถานการณ์มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

กลยุทธ์ยุทธศาสตร์ที่ 4 1) ส่งเสริมบุคลากรที่เป็นคนดีและคนเก่งให้พัฒนาและแสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในการพัฒนามหาวิทยาลัยและท้องถิ่นอย่างเต็มที่ 2) เพิ่มบทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นโดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการการเรียนการสอนกับการพัฒนาท้องถิ่น และการสร้างผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา 3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายในและต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลตามวิสัยทัศน์และ พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 4) ปรับปรุงพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยเฉพาะฐานข้อมูลงบประมาณและบุคลากรให้ทันสมัย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีธรรมาภิบาล

4.3 แผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Action Plan) มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)

กระทรวงวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ ระยะเวลา 5 ปี เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ให้ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

4.3.1 กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะเวลา 5 ปี ใช้กระบวนการสร้างภาพอนาคต (Scenario Building) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงบวก (SOAR analysis) ในการค้นหาจุดแข็ง แรงแบบดาลใจ โอกาสและผลลัพธ์ที่มีผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาจุดแข็งและลดจุดอ่อนให้มากที่สุดในการวางแผนการทำงาน ประกอบด้วย Strengths (จุดแข็ง) Opportunities (โอกาส) Aspiration (แรงแบบดาลใจ) และ Result (ผลลัพธ์)

2. การกวาดหาแนวโน้ม (Horizontal Scanning) การระดมสมองในการกวาดหาแนวโน้มอนาคตที่จะเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่ออนาคตของหน่วยงานในทุกด้าน ได้แก่ สังคม (Social) เทคโนโลยี (Technology) เศรษฐกิจ (Economic) สิ่งแวดล้อม (Environment) และการเมือง/นโยบาย (Politics) เพื่อระบุแรงขับเคลื่อน (Drivers) สู่อนาคตที่สำคัญ

3. การระบุความไม่แน่นอนที่สำคัญ (Uncertainty Mapping) การระดมสมองระบุความไม่แน่นอนที่สำคัญของประเทศ หรือของโลกที่อาจทำให้บทบาทหรือวิธีทำงานของหน่วยงานเปลี่ยนแปลงไป และจัดลำดับความไม่แน่นอนและผลกระทบ

4. การสร้างชุดภาพฉากทัศน์อนาคต (Scenario Building) การระดมสมองเพื่อสร้างฉากทัศน์อนาคต 4 ภาพสำคัญ เพื่อใช้ทำนายว่าอนาคตของประเทศจะเป็นอย่างไร โดยจะมีการสร้างภาพอนาคตที่ดีที่สุด (Best Case Scenario) เพื่อใช้ในการวางแผน

4.3.2 แผนที่น่าสนใจการปฏิบัติการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566- 2570)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น มุ่งเน้นในการเปิดมิติใหม่ของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนเมืองตามลักษณะภูมิสังคมและความต้องการเชิงพื้นที่และตลาด (demand-driven) ด้วยความเชี่ยวชาญและอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งด้านการวิจัย บริการวิชาการ การจัดการเรียนรู้ ประสพการณ์ ความเข้าใจท้องถิ่น และการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยบูรณาการดำเนินการเป็น Platform การทำงานร่วมกับองค์กรและหน่วยงานในพื้นที่ (co-creation) โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อสร้างมูลค่าทุนชุมชนและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนการสร้างนวัตกรรมชุมชนเพื่อสร้างความสามารถในการบริหารจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นและชุมชนเมือง โดยมีแนวทางการขับเคลื่อน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนา Community – Based Innovation Parks ในพื้นที่เป้าหมาย 2) การสร้างนวัตกรรมชุมชนเพื่อสร้างความสามารถในการบริหารจัดการตนเองของชุมชนและบริหารจัดการความยากจน และ 3) สร้างความร่วมมือไตรภาคีเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนในพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู มุ่งเน้นเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะเพื่อการพัฒนากระบวนการผลิตครูให้มีความสมดุลทั้งคุณภาพและคุณธรรม เพื่อเป็นต้นแบบครูเพื่อศิษย์ ตลอดจนพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่ตอบโจทย์การศึกษาของโลกอนาคตร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การเป็นนักพัฒนาและนวัตกรรมที่มีทัศนคติที่ดีมีอัตลักษณ์ และความสามารถโดดเด่นหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการบุคลากรครูของท้องถิ่นและประเทศ และมีมาตรฐานระดับสากล พร้อมยกระดับความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูของบัณฑิตครูราชภัฏอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางการขับเคลื่อน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) Teacher Capacity Building : พัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการยกระดับทักษะและสมรรถนะใหม่ของนักศึกษาและบัณฑิตครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) Education Research and Innovation Platform : ส่งเสริมการทำผลงานวิจัยงานสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และ 3) Teacher System Reform: Reinventing ระบบพัฒนาครูและการส่งเสริมวิชาชีพครูคุณภาพสูงตอบโจทย์การศึกษาของโลกอนาคตร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยการใช้กระบวนการ “วิศวกรสังคม” เป็นกลไกการพัฒนา Soft Skills และคุณลักษณะ 4 ประการ ตามพระราชบัญญัติ และสมรรถนะทางวิชาชีพของนักศึกษาและบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และพลิกโฉมการจัดการศึกษาในทุกคณะและทุกสาขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทุกช่วงวัยตามความต้องการของท้องถิ่น ทุกพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏที่มีเอกลักษณ์ ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปและความต้องการของ พื้นที่ มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางการศึกษา หลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการศึกษาร่วมกับ พันธมิตร การบูรณาการองค์ความรู้จากท้องถิ่นสู่มาตรฐานสากล การยกระดับการจัดการศึกษา และงานวิจัยร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งระดับชาติและนานาชาติ รวมทั้งการพัฒนาและนำเทคโนโลยี มาใช้ในการจัดการศึกษาโดยมีแนวทางการขับเคลื่อน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ใช้กระบวนการ “วิศวกร สังคม” เป็นกลไกการพัฒนา Soft Skill และคุณลักษณะของนักศึกษาและบัณฑิต มรภ. ให้เป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) หลักสูตร Co-creation รองรับ Career of the Future และ Local Economic Growth 3) เชื่อมโยงนานาชาติ สร้างความเป็นเลิศทางทางการศึกษาของ มหาวิทยาลัยราชภัฏในสาขาที่มีฐานความเข้มแข็งและอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับต้นทุนทาง วัฒนธรรม และภูมิสังคมของพื้นที่ และ 4) พัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏให้เป็น University of Lifelong Learning for all ที่เป็นตัวอย่างระดับนานาชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ ด้วยการผนึกกำลัง 38 มหาวิทยาลัยราชภัฏ พัฒนาองค์กรสู่ Digital Organization & Green university และ ข้อมูล ควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลง Agile Learner และพร้อมทำงานเชิงรุก ซึ่งมีประเด็นการดำเนินงานที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) Digitalization และ Agile ระบบบริหาร จัดการของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) การเชื่อมโยงระบบข้อมูลร่วมกันทั้ง 38 มหาวิทยาลัย ราชภัฏ 3) เชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานร่วมกันทั้ง 38 มหาวิทยาลัยราชภัฏ 4) การเชื่อมกับ หน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างแหล่งสนับสนุนอื่นๆ ด้านนโยบายและแหล่งรายได้ และ 5) การพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าทางอาชีพบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

4.4 หลักสูตรวิชาชีพครู ด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมมหาวิทยาลัย ราชภัฏ

งานวิจัยนี้ศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ย้อนหลังตั้งแต่มี พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 หลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏ (2547 – 2561)

1. แนวคิดและที่มา

หลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปี 2561 เกิดจากแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ เดิมเป็นหลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปี พอสรุปได้ดังนี้

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

ระบุให้มีการปฏิรูปการศึกษา กล่าวไว้ในหมวดที่ 7 ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 ส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูง มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพ

การกำหนดให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงเกิดแนวคิดที่ว่าวิชาชีพชั้นสูงจะต้องได้รับการบ่มเพาะให้มีความรู้ ความสามารถสูงกว่าวิชาชีพโดยทั่วไป และนำมาเปรียบเทียบวิชาชีพที่ถือว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงอื่นๆ เช่นวิชาชีพแพทย์

1.2 สำนักงานปฏิรูปการศึกษาเสนอแนวคิดต้องการให้มีการผลิตครูที่มีมาตรฐานและคุณภาพ โดยปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครูให้เป็นหลักสูตรมีเวลาเรียน 6 ปี

การนำเสนอแนวคิดวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้นครูจะต้องมีความรู้ความสามารถที่เป็นพิเศษมากกว่าวิชาชีพอื่น ด้วยสังคมเชื่อว่า การศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ประเทศที่มีคนที่มีคุณภาพจะเป็นประเทศที่เจริญทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง แต่การนำเสนอแนวคิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจาก 4 ปี เป็นหลักสูตร 5 ปี เป็นการเสนอให้เปลี่ยนแปลงโดยกะทันหัน ยังขาดการศึกษาที่รอบด้านถึงผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายจากบนลงล่างในลักษณะคนสั่งไม่ได้ทำ คนทำไม่ได้สั่ง แต่ต้องทำตามคำสั่ง ยังไม่มีสิ่งใดรับรองได้ว่าครูที่ผลิตจากหลักสูตร 5 ปี จะมีคุณภาพมากกว่าครูที่เป็นผลผลิตจากหลักสูตร 4 ปีในเรื่องใด โดยเฉพาะหน่วยที่ผลิตครู ซึ่งได้แก่มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มีหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีความพร้อมมากน้อยเพียงไร

1.3 ที่ประชุมสภาคณบดี คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย มีมติเอกฉันท์ ให้ใช้หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 5 ปี แบ่งออกเป็นวิชาการ 4 ปี และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 ปี

การที่จำนวนปีลดลงจาก 6 ปี ตามข้อเสนอของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากสาเหตุของความไม่พร้อมของหน่วยผลิตในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และความพร้อมทางด้านคณาจารย์ที่จะต้องมีความรู้และจำนวนตามมาตรฐานหลักสูตร 6 ปี

2. พัฒนาการของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาตรี (5 ปี)

2.1 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548 เป็นผลให้หลักสูตรระดับปริญญาตรี 5 ปี ต้องเป็นไปตามประกาศฉบับนี้ ซึ่งมีโครงสร้างประกอบด้วย

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

หมวดวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 114 หน่วยกิต

หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

รวม 150 หน่วยกิต

ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมได้ถูกกำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548 ดังนี้

1) ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มุ่งเน้นให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพของสาขานั้นๆ โดยมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ทั้งทางทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ หมั่นแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม

2) โครงสร้างหลักสูตร หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร ความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่า ของศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

2.2 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกรอบมาตรฐานให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา หรือปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและประโยชน์ต่อการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิ

ในระดับอุดมศึกษา กำหนดให้คุณภาพของบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ครอบคลุม 5 ด้าน

- 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม
- 2) ด้านความรู้
- 3) ด้านทักษะทางปัญญา
- 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ
- 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศ

สำหรับมาตรฐานผลการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี ด้านคุณธรรม จริยธรรม อย่างน้อยต้องสามารถจัดการปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรม และวิชาชีพโดยใช้ดุลพินิจ ทาง ค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่น ค่านิยมพื้นฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม อาทิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจโลก เป็นต้น

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ในระดับปริญญาตรี

- 1) มีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหา และข้อโต้แย้งทั้งในสถานการณ์ส่วนบุคคล และของกลุ่ม โดยการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการแสวงหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมไปปฏิบัติได้
- 2) สามารถประยุกต์ความเข้าใจอันถ่องแท้ในทฤษฎีและระเบียบวิธีการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาของตนเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและข้อโต้แย้งในสถานการณ์อื่นๆ
- 3) สามารถพิจารณาแสวงหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางวิชาการ หรือวิชาชีพ โดยยอมรับข้อจำกัดของธรรมชาติของความรู้ในสาขาวิชาของตน
- 4) มีส่วนร่วมในการติดตามพัฒนาการในศาสตร์ของตนให้ทันสมัย และเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของตนอยู่เสมอ
- 5) มีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงทั้งในบริบททางวิชาการ ในวิชาชีพและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่จำเป็นต่อการพัฒนามาตรฐานผลการเรียนรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม

การพัฒนาเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับการผสมผสานความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามกาลเทศะ ทศนคติ และวุฒิภาวะในการตัดสินใจ ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาจะรวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดี การวิเคราะห์และสะท้อนพฤติกรรมของตนเองและ

ของผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ กัน การอภิปรายเป็นกลุ่มในเรื่องความขัดแย้งทางความคิดอย่างง่ายๆ และที่ซับซ้อนมากขึ้น จะช่วยให้นักศึกษาเห็นค่านิยมของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเกิดความคิดโดยใช้หลักการทั่วไปว่า สิ่งที่เราเชื่อควรเป็นแนวทางกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้ หลักในการถ่ายทอดการเรียนรู้ จะต้องมีการอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นไปได้ต่างๆ รวมถึงสถานการณ์ที่นักศึกษาจะต้องเผชิญในชีวิตภายนอกและในการทำงานแม้ว่าผลการเรียนรู้ด้านนี้อาจถูกจัดเป็นรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ควรใช้ทุกโอกาสในการเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในทุกรายวิชาที่สอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

จากการประกาศใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 ฉบับนี้ ส่งผลให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ จะต้องปรับปรุงหลักสูตรระดับปริญญาตรีให้นักศึกษามีผลการเรียนรู้อย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี

1. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขา ครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) ประกาศ ณ วันที่ 15 มีนาคม 2554 มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1) คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

1.1 มีคุณธรรม มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพครู และมีความรับผิดชอบต่อวิชาการ วิชาชีพ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

1.2 มีความอดทน ใจกว้างและมีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการทำงานร่วมกันกับผู้เรียนและผู้ร่วมงานทุกกลุ่ม

1.3 มีความรอบรู้และมีความสามารถประยุกต์ความเข้าใจอันถ่องแท้ ในทฤษฎีและระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างความรู้ใหม่

1.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา และข้อโต้แย้ง โดยการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการแสวงหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมและปฏิบัติได้

1.5 มีความสามารถในการพิจารณาแสวงหา และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางวิชาการ วิชาชีพและสังคมอย่างมีเหตุผลที่สมเหตุสมผล โดยการบูรณาการศาสตร์แบบสหวิทยาการและพหุวิทยาการ เพื่อสร้างเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.6 มีความสามารถในการติดตามพัฒนาการของศาสตร์ทั้งหลาย และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสมรรถนะของตนอยู่เสมอ

2) มาตรฐานผลการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม

2.1 แสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีคุณธรรมที่เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความเข้าใจผู้อื่น เข้าใจโลก มีจิตสาธารณะ เสียสละ และเป็นแบบอย่างที่ดี

2.2 สามารถจัดการและคิดแก้ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครูเชิงสัมพันธ์ โดยใช้ดุลพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่น และประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

3) โครงสร้างหลักสูตรครุศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ (5 ปี) ประกอบด้วย

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

หมวดวิชาเฉพาะด้าน 124 หน่วยกิต

- วิชาชีพครู ไม่น้อยกว่า 46 หน่วยกิต

- วิชาเอก ไม่น้อยกว่า 78 หน่วยกิต

หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

รวมหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต

4) ผลการเรียนรู้สำคัญด้านคุณธรรมจริยธรรม

4.1 หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

1) คุณธรรมค้ำจุนโลก : พรหมวิหาร 4 (ธรรมประจำใจอันประเสริฐ)
สังคหวัตถุ 4 (ธรรมยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชน)

2) ธรรมคัมภีร์ครองโลก : หิริโอตตปปะ

3) คุณธรรมจริยธรรมเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น จริยธรรมของเวลา สิทธิและความรับผิดชอบของมนุษย์ ความเป็นธรรมระหว่างคนรุ่นปัจจุบันกับคนรุ่นหลัง ความใจกว้าง และความอดทน

4) คุณธรรมจริยธรรมของพลเมืองที่มีหัวใจประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกต่อสังคม

4.2 หมวดวิชาเฉพาะด้าน (วิชาชีพครู)

1) คุณธรรมสำหรับครู เช่น กัลยาณมิตรธรรม 7

2) จรรยาบรรณวิชาชีพครู ที่กำหนดโดยองค์กรวิชาชีพ คือคุรุสภา

4.3 หมวดวิชาเฉพาะด้าน วิชาเอก

คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูวิชาเอกนั้นๆ

5) กลยุทธ์การสอน ด้านคุณธรรมจริยธรรม

5.1 การวิเคราะห์แบบภาษาวิธี (Dialectics) ในประเด็นวิกฤตด้านคุณธรรมจริยธรรมของสังคมและวิชาการ รวมทั้งประเด็นวิกฤตของจรรยาบรรณวิชาชีพครู

5.2 การเรียนรู้โดยการปฏิสัมพันธ์เชิงปฏิบัติการ (Interactive action learning)

5.3 การใช้กรณีศึกษา (Case study)

5.4 การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครู เป็นรายปีตลอดหลักสูตร

6) กลยุทธ์การประเมินผลการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม

6.1 วัดและประเมินจากผลการวิเคราะห์แบบภาษาวิธี

6.2 วัดและประเมินจากกลุ่มเพื่อน

6.3 วัดและประเมินจากผลงานกรณีศึกษา

6.4 วัดและประเมินจากผลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครู เป็นรายปีตลอดหลักสูตร

ระยะที่ 2 หลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏ (2562 – ปัจจุบัน)

1. แนวคิดและที่มา

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจากหลักสูตร 5 ปี เป็นหลักสูตร 4 ปี มีเหตุผลดังนี้

ด้วยการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งกระทบต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของมนุษย์ ตลอดจนพัฒนาการของวิทยาการใหม่ที่เป็นศาสตร์บูรณาการและข้ามวัฒนธรรม เป้าหมายของการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ครั้งนี้จึงมุ่งเน้นที่การสร้างหลักสูตรให้มีความทันสมัย ตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล ลักษณะของหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จึงทำขึ้นโดยอิงงานวิจัยในอดีตที่พบว่ามีความซ้ำซ้อนของโครงสร้างรายวิชา รวมทั้งอิงงานวิจัยจากบทเรียนการผลิตครูของประเทศต่างๆ ในสากลที่มีความก้าวหน้าในการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู ตลอดจนการระดมความคิดและประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ การจัดทำหลักสูตรวิชาชีพครู (มคอ.1) นี้อยู่ภายใต้หลักการสำคัญหลายประการได้แก่ 1) แนวคิดของการจัดทำหลักสูตรวิชาชีพครูเป็นหลักสูตรบูรณาการ และเป็นหลักสูตรอิงสมรรถนะมากกว่าหลักสูตรอิงเนื้อหา เน้นสมรรถนะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรมีความยืดหยุ่น และ

ตอบสนองความต้องการของการใช้ครูในโลกปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งความต้องการของผู้เรียน

3) การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร ได้ให้สถาบันผลิตครูมีอิสระในการสร้างหลักสูตรผลิตครูที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์และสภาพบริบทเชิงพื้นที่ของสถานศึกษาโดยยึดผลลัพธ์การเรียนรู้ซึ่งกำหนดขึ้นสำหรับแต่ละกลุ่มสาขาเป็นเป้าหมายร่วม ตลอดจนกำหนดโครงสร้างหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและสะท้อนอัตลักษณ์ของผู้เรียน

4) การส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรรายวิชาที่ทันสมัยตามสากล มีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อเทคโนโลยีซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล

5) การส่งเสริมการบริหารจัดการหลักสูตร การเรียนการสอน การปฏิบัติการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นครู และคุณสมบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครู และ

6) การส่งเสริมการวางระบบการประกันคุณภาพหลักสูตรที่เข้มข้น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามเป้าหมายของหลักสูตร

2. พัฒนาการของหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี)

1. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562

1.1. คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม สรุปได้ดังนี้

เป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดมั่นในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณครู และยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ปฏิบัติหน้าที่ตามอุดมการณ์ความเป็นครู ด้วยความรัก ศรัทธา ชื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ อุทิศตนและทุ่มเทเอาใจใส่ สร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาการเรียนรู้และผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน มีความพอเพียง และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพ

1.2 มาตรฐานผลการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม

1. รัก ศรัทธาและภูมิใจในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณครู และอุดมการณ์ความเป็นครู และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู

2. มีจิตอาสา จิตสาธารณะ อดทนอดกลั้น มีความเสียสละ รับผิดชอบและชื่อสัตย์ต่องานที่ได้รับมอบหมายทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ และสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ และเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. มีค่านิยมและคุณลักษณะเป็นประชาธิปไตย คือ การเคารพสิทธิ และให้เกียรติคนอื่น มีความสามัคคีและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใช้เหตุผลและปัญญาในการดำเนินชีวิต และการตัดสินใจ

4. มีความกล้าหาญและแสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรม สามารถวินิจฉัยจัดการและคิดแก้ปัญหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยความถูกต้องเหมาะสมกับสังคมการทำงานและสภาพแวดล้อม โดยอาศัยหลักการ เหตุผล และใช้ดุลพินิจทางค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม ความรู้สึกของผู้อื่นและประโยชน์ของสังคมส่วนรวม มีจิตสำนึกในการธำรงความโปร่งใสของสังคมและประเทศชาติ ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันและความไม่ถูกต้อง ไม่ใช่ข้อมูลบิดเบือน หรือการลอกเลียนผลงาน

1.3 โครงสร้างของหลักสูตร

1. โปรแกรมวิชาเอกเดียว หน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต

2. โปรแกรมวิชาเอกคู่ หน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต

3. โปรแกรมวิชาเอก โท หน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 140 หน่วยกิต

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

หมวดวิชาเฉพาะด้าน

- วิชาครู ไม่น้อยกว่า 34 หน่วยกิต

- วิชาเรียน ไม่น้อยกว่า 22 หน่วยกิต

- ปฏิบัติการสอน ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

- วิชาเอก

- วิชาเอกเดียว ไม่น้อยกว่า 60 หน่วยกิต

- วิชาเอกคู่ ไม่น้อยกว่า 80 หน่วยกิต

- วิชาเอก โท ไม่น้อยกว่า 70 หน่วยกิต

หมวดวิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

1.4 กิจกรรมเสริมความเป็นครู

นักศึกษาเข้าร่วมปีละไม่น้อยกว่า 2 กิจกรรม เช่น

1. กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม ศรัทธา ความมุ่งมั่นและรัก

ในอาชีพครู

2. กิจกรรมจิตอาสาและ/หรือจิตสาธารณะ/การบำเพ็ญ
ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม
3. กิจกรรมส่งเสริมความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และความ
เป็นไทย
4. กิจกรรมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ/
หรือศาสตร์พระราชา

5. กิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด
6. กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพะ การป้องกันโรค และเพศศึกษา
7. กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย รวมถึงการเลือกตั้ง
8. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์
9. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กีฬาและนันทนาการ
10. กิจกรรมทางวิชาการ
11. กิจกรรมอื่นๆ ที่สถานศึกษาเห็นสมควร

2. ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

1. แนวคิดและที่มา

เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวง
อุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 มีบทกำหนดให้มีบทกำหนดให้รัฐมนตรี
โดยข้อเสนอแนะและความเห็นชอบของคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาออกกฎกระทรวง
ในปี 2565 กำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษา มาตรฐานหลักสูตรการอุดมศึกษา มาตรฐาน
การจัดการระดับอุดมศึกษา และเพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงดังกล่าว คณะกรรมการมาตรฐาน
การอุดมศึกษา จึงออกประกาศของคณะกรรมการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี
และรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

2. ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับ ประกอบด้วยอย่างน้อย

4 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง สิ่งที่ได้สั่งสมจากการศึกษาเล่า
เรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ที่เกิดจากหลักสูตร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและเพียงพอต่อการนำไป
ปฏิบัติหรือต่อยอดความรู้ในการประกอบอาชีพ ดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันในสังคม และพัฒนา
อย่างยั่งยืน สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

2. ทักษะ (Skills) หมายถึง ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดความแคล่วคล่อง ว่องไว และชำนาญ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพหรือวิชาการ พัฒนาดนและพัฒนาสังคม สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

3. จริยธรรม (Ethics) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

4. ลักษณะบุคคล (Character) หมายถึง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และค่านิยมที่สะท้อนคุณลักษณะเฉพาะศาสตร์ วิชาชีพ และสถาบัน โดยพัฒนาผ่านการเรียนรู้ และการฝึกประสบการณ์จากหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมกับแต่ละระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

3. รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านจริยธรรม ระดับปริญญาตรี

จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

โครงสร้างของจริยธรรมแต่ละระดับคุณวุฒิ มีดังนี้

1. การกระทำที่เป็นไปตามกฎกติกา และเกิดประโยชน์ต่อสังคม

2. การหลีกเลี่ยงการกระทำสิ่งผิดกฎกติกาของสังคม และไม่ทำผิดกฎหมาย

ทั้งนี้หลักสูตรต้องกำหนดจริยธรรมที่เหมาะสมกับสาขาวิชา ในแต่ละคุณวุฒิและจริยธรรมเฉพาะวิชาชีพที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพ หรือประชาคมวิชาชีพ หรือจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ

ตัวอย่างจริยธรรม

การกระทำที่มีจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีจิตใจเมตตา ความโอบอ้อมอารี การมีจิตสาธารณะ การรักษาสีงแวดล้อม เป็นต้น

การกระทำที่ไม่มีจริยธรรม เช่น คัดลอกผลงาน การทุจริตทางวิชาการ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การละเมิดสิทธิเสรีภาพ การลักขโมย การทุจริตการสอบ การฉ้อโกง การไม่กระทำตามสัญญา การโฆษณาสรรพคุณสินค้าเกินจริง การกระทำที่เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น

4. โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี มีหน่วยกิตรวมไม่ต่ำกว่า 120 หน่วยกิต ประกอบด้วย หมวดวิชาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี

ตาราง 6 สังเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี (พ.ศ. 2547-2561) และหลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปี (พ.ศ.2562-ปัจจุบัน) ด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

องค์ประกอบ หลักสูตร	หลักสูตรครุศาสตร์ระดับปริญญาตรี 5 ปี (2547-2561)	หลักสูตรครุศาสตร์ระดับปริญญาตรี 4 ปี (2562-ปัจจุบัน)
1. ปรัชญาและ จุดประสงค์ของ หลักสูตร	มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ทั้งทาง ทฤษฎีและภาคปฏิบัติสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม มีความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบหมั่น แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและสามารถ ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็น ผู้มีคุณธรรมจริยธรรม	วิชาชีพรู ปฏิบัติหน้าที่ตามอุดมการณ์ความเป็น ครูด้วยความรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ ต่อวิชาชีพ อุทิศตนและทุ่มเทเอาใจใส่ สร้างแรง บันดาลใจ พัฒนาการเรียนรู้และผลประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้เรียน มีความพอเพียงและประพฤติตน เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ
2. คุณลักษณะ บัณฑิตที่พึง ประสงค์	- มีคุณธรรม มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มี จรรยาบรรณวิชาชีพมีความรับผิดชอบต่อ วิชาการวิชาชีพ เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม	วิชาชีพรู ปฏิบัติหน้าที่ตามอุดมการณ์ความเป็น ครูด้วยความรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ ต่อวิชาชีพ อุทิศตนและทุ่มเทเอาใจใส่ สร้างแรง บันดาลใจ พัฒนาการเรียนรู้และผลประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้เรียน มีความพอเพียงและประพฤติตน เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ
3. มาตรฐานผล การเรียนรู้ด้าน คุณธรรม จริยธรรม	- คุณธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีอย่าง น้อยต้องสามารถจัดการปัญหาทางด้าน คุณธรรมจริยธรรม โดยใช้ทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่นค่านิยมพื้นฐานและ จรรยาบรรณวิชาชีพแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ทางด้านคุณธรรมเช่นมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละเป็นแบบอย่างที่ดีเข้าใจ ผู้อื่นและเข้าใจโลก เป็นต้น	- รัก ศรัทธา ภูมิใจในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณ อุดมการณ์ ความเป็นครู ปฏิบัติตนตาม จรรยาบรรณวิชาชีพครู - มีจิตอาสา จิตสาธารณะ อดทน อดกลั้น มีความ เสียสละ รับผิดชอบต่อและซื่อสัตย์ต่องานที่ได้รับ หมายทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพและสามารถ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ครอบครัว สังคมและ ประเทศชาติและเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตาราง 6 (ต่อ)

องค์ประกอบ หลักสูตร	หลักสูตรครุศาสตรระดับปริญญาตรี 5 ปี (2547-2561)	หลักสูตรครุศาสตรระดับปริญญาตรี 4 ปี (2562-ปัจจุบัน)
	- แสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีคุณธรรมที่เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความกล้าหาญทางจริยธรรมมีความเข้าใจผู้อื่น เข้าใจโลก มีจิตสาธารณะ เสียสละและเป็นแบบอย่างที่ดี - สามารถจัดการและคิดแก้ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เชิงสัมพันธ์ โดยใช้ดุลพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่นและประโยชน์ของสังคมส่วนรวม	- มีค่านิยมและคุณลักษณะเป็นประชาธิปไตยคือ การเคารพสิทธิ และให้เกียรติผู้อื่นได้ใช้เหตุผลและปัญญาในการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจ - มีความกล้าหาญและแสดงออกทางคุณธรรม จริยธรรม สามารถวินิจฉัยจัดการและแก้ปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมด้วยความถูกต้องเหมาะสม กับ สังคม การทำงาน และสภาพแวดล้อมโดยอาศัยหลักการ เหตุผลและใช้ดุลพินิจทางค่านิยมบรรทัดฐานทางสังคม ความรู้สึกของผู้อื่นและประโยชน์ของสังคมส่วนรวม มีจิตสำนึกในการธำรงความโปร่งใสของสังคมและประเทศชาติต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน และความไม่ถูกต้อง ไม่ใช้ข้อมูลบิดเบือนหรือลอกเลียนผลงาน - จริยธรรมหมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลซึ่งสะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรมและจรรยาบรรณเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตนทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น มีโครงสร้างของจริยธรรมแต่ละระดับคุณวุฒิ ดังนี้ 1. การกระทำที่เป็นไปตามกฎกติกาและเกิดประโยชน์ต่อสังคม 2. การหลีกเลี่ยงการกระทำสิ่งที่ไม่ดีกฎกติกาของสังคมจะไม่ทำผิดกฎหมาย หลักสูตรต้องกำหนดจริยธรรมที่เหมาะสมกับสาขาวิชาในแต่ละคุณวุฒิและจริยธรรมเฉพาะวิชาชีพที่กำหนดโดยวิชาชีพหรือสมาคมวิชาชีพ ตัวอย่างจริยธรรม

ตาราง 6 (ต่อ)

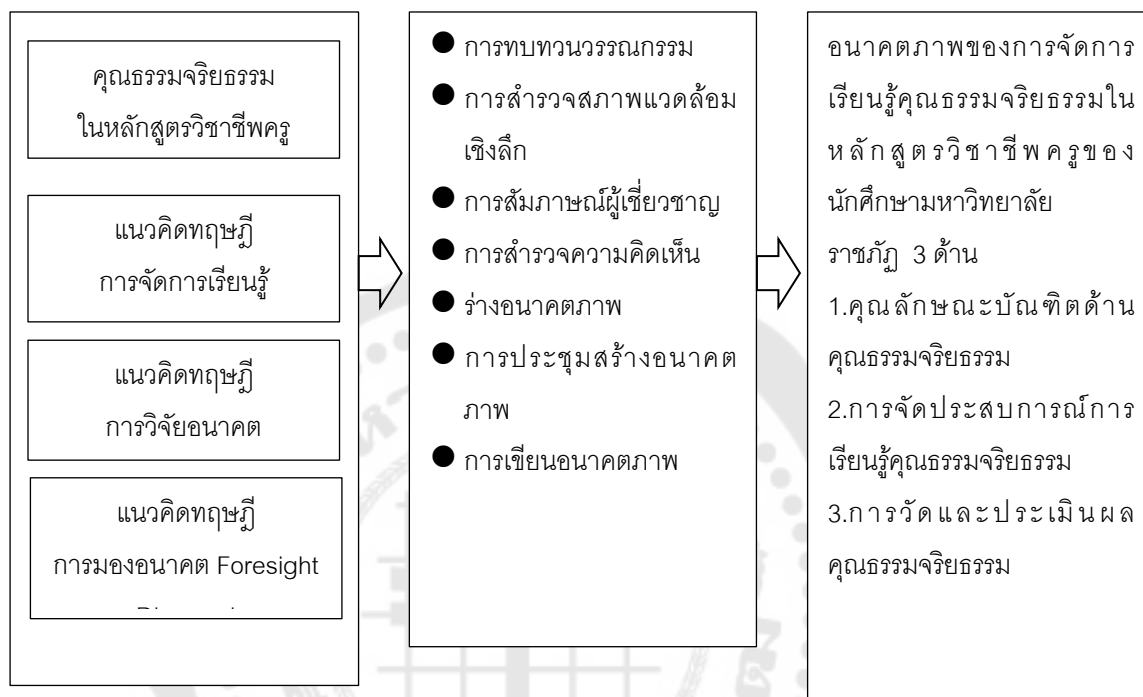
องค์ประกอบ หลักสูตร	หลักสูตรครุศาสตรระดับปริญญาตรี 5 ปี (2547-2561)	หลักสูตรครุศาสตรระดับปริญญาตรี 4 ปี (2562-ปัจจุบัน)
		- การกระทำที่มีจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีจิตใจเมตตา ความโอบอ้อมอารี การมีจิตสาธารณะและรักษาสีงแวดล้อมเป็นต้น - การกระทำที่ไม่ถูกจริยธรรม เช่น การคัดลอกผลงาน การทุจริตทางวิชาการ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การละเมิดสิทธิเสรีภาพ การลักขโมย การทุจริตการสอน การฉ้อโกง การไม่กระทำตามสัญญา การโฆษณาสรรพคุณสินค้าเกินจริง การกระทำที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น
4. ผลการเรียนรู้ สำคัญ ด้าน จ ริ ย ธิ ร ร ม ประจำหมวด วิชา	<u>หมวดวิชาศึกษาทั่วไป</u> 1. คุณธรรมค้ำจุนโลก: พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 2. คุณธรรมค้ำครองโลก: หิริโอตตัปปะ 3. คุณธรรมจริยธรรมเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น จริยธรรมของเวลา สิทธิและความรับผิดชอบของมนุษย์ ความเป็นธรรมระหว่างคนรุ่นปัจจุบันกับคนรุ่นหลัง ความใจกว้าง และความอดทน 4. คุณธรรมจริยธรรมของพลเมืองที่มีหัวใจประชาธิปไตยและมีจิตสำนึกต่อสังคม <u>หมวดวิชาเฉพาะด้าน (วิชาชีพครู)</u> 1. คุณธรรมสำหรับครู เช่น กัลยาณมิตรธรรม 7 2. จรรยาบรรณวิชาชีพครูที่กำหนดโดยองค์กรวิชาชีพ คือ ครูสภา <u>หมวดวิชาเฉพาะด้าน (วิชาเอก)</u> คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูวิชาเอกนั้นๆ	

ตาราง 6 (ต่อ)

องค์ประกอบ หลักสูตร	หลักสูตรครุศาสตรระดับปริญญาตรี 5 ปี (2547-2561)	หลักสูตรครุศาสตรระดับปริญญาตรี 4 ปี (2562-ปัจจุบัน)
5. กิจกรร มเสริมความเป็น ครู	นักศึกษาเข้าร่วมปีละไม่น้อยกว่า 2 กิจกรรม เช่น 1. กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ ความ มุ่งมั่นและรักในอาชีพครู 2. กิจกรรมจิตอาสาและ/หรือจิตสาธารณะ/ การบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม 3. กิจกรรมส่งเสริมความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และความเป็นไทย 4. กิจกรรมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง/หรือศาสตร์พระราชา 5. กิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด 6. กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพะ การป้องกันโรค และเพศศึกษา 7. กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย รวมถึงการเลือกตั้ง 8. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ 9. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กีฬา และ นันทนาการ 10. กิจกรรมทางวิชาการ 11. กิจกรรมอื่นๆ ที่สถานศึกษาเห็นสมควร	

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏดังนี้

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

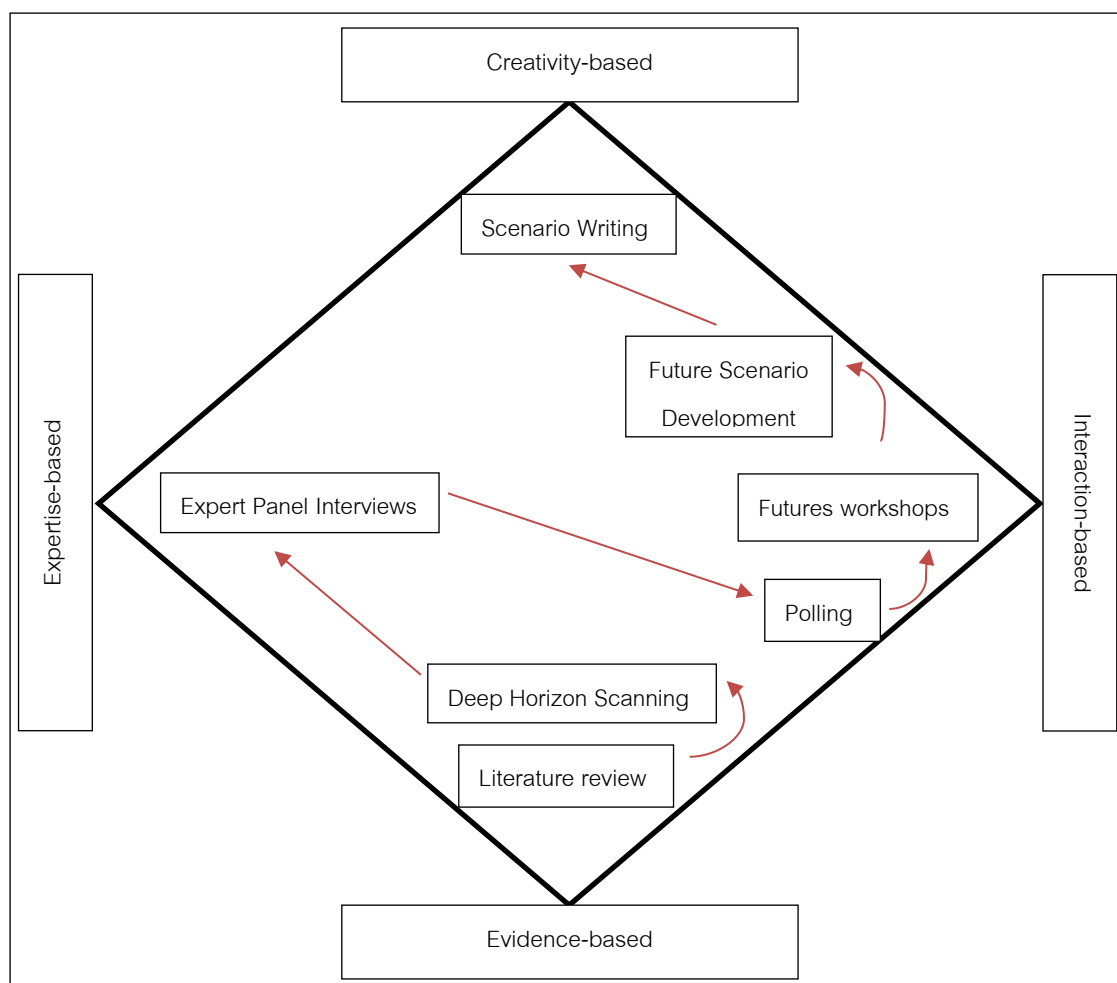
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพระของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง : SWUEC-672627 เป็นการวิจัยเชิงอนาคต (Futures Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพระของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏโดยประยุกต์ใช้เครื่องมือการมองอนาคตโมเดลเพชรของบอร์บเปอร์ The Foresight Diamond (Popper, 2008) มาเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดการมองอนาคตที่มีความครอบคลุมและเป็นระบบ โดยบูรณาการวิธีการวิจัยอนาคตที่หลากหลาย เข้าด้วยกันผ่าน 4 มิติหลัก ได้แก่ (1) มิติหลักฐาน (Evidence-based) (2) มิติความเชี่ยวชาญ (Expertise-based) (3) มิติการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction-based) และ (4) มิติความคิดสร้างสรรค์ (Creativity-based) ความครอบคลุมนี้ช่วยให้การวิจัยครั้งนี้สามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย ทั้งข้อมูลเชิงประจักษ์ ความรู้และประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความคิดสร้างสรรค์ในการจินตนาการอนาคต ส่งผลให้ได้ภาพอนาคตที่รอบด้านและสมบูรณ์มากขึ้น

นอกจากนี้ The Foresight Diamond ยังเป็นกรอบแนวคิดที่มีความยืดหยุ่นสูง ผู้วิจัยสามารถเลือกใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมกับบริบท วัตถุประสงค์ ทรัพยากร และข้อจำกัดของการวิจัย โดยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือทั้งหมดที่มีอยู่ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกเครื่องมือจากแต่ละมิติที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนี้ แหล่งความรู้ด้านการใช้หลักฐานเป็นฐาน (Evidence-based) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรม (Literature review) เพื่อสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องด้วยการค้นคว้าเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดระบบองค์ความรู้ สร้างเป็นกรอบแนวคิดใหม่ การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning) เพื่อค้นหาสัญญาณการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ด้านความเชี่ยวชาญเป็นฐาน (Expertise-based) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interviews) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะด้านการปฏิสัมพันธ์เป็นฐาน (Interaction-based) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสำรวจความคิดเห็น (Polling) เพื่อให้ได้ความคิดเห็นจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่างอนาคตภาพ (Future Scenario

Development) เพื่อสร้างภาพความเป็นไปได้ของอนาคตอย่างเป็นระบบโดยใช้กงล้ออนาคต (Future Wheels) การประชุมสร้างอนาคตภาพ (Futures workshops) เพื่อสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มและความเป็นไปได้ในอนาคต และด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การเขียนอนาคตภาพ (Scenario Writing) เพื่อเรียบเรียงและสรุปภาพอนาคตที่เป็นไปได้ของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครู ซึ่งจุดเด่นสำคัญของแนวคิดนี้คือความสามารถในการสร้างสมดุลระหว่างการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีความน่าเชื่อถือสูง กับการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการจินตนาการอนาคตที่อาจแตกต่างจากการคาดการณ์แบบเส้นตรงจากข้อมูลในอดีต มิติหลักฐานและมิติความเชี่ยวชาญช่วยให้การวิจัยมีรากฐานที่มั่นคงจากข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่ ในขณะที่มิติความคิดสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้สามารถมองเห็นความเป็นไปได้ใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของแนวโน้มเดิม ส่วนมิติการมีปฏิสัมพันธ์ใน The Foresight Diamond เน้นความสำคัญของการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกระบวนการมองอนาคต ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ศิษย์เก่า อาจารย์ ผู้บริหารคณะครุศาสตร์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏและผู้เกี่ยวข้องในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมยังช่วยให้ผลการวิจัยมีความเป็นประชาธิปไตย สะท้อนมุมมองที่หลากหลาย และมีโอกาสนำไปปฏิบัติได้จริงมากขึ้น เพราะเป็นการใช้วิธีการวิจัยหลายวิธีและแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของการวิจัยผ่านการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งต่างๆ สามารถนำมาตรวจสอบยืนยันข้อค้นพบทำให้ผลการวิจัยมีความมั่นคงและเชื่อถือได้มากขึ้น

The Foresight Diamond ไม่ได้เป็นเพียงกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่เป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีขั้นตอนและวิธีการที่ชัดเจน การใช้กรอบนี้ในการวิจัยครั้งนี้จะช่วยสร้างสะพานเชื่อมระหว่างความรู้ทางทฤษฎีเกี่ยวกับการมองอนาคต กับการนำไปประยุกต์ใช้จริงในบริบทของการศึกษาครูในประเทศไทย ผลการวิจัยที่ได้จะไม่เพียงแต่เป็นข้อมูลทางวิชาการ แต่ยังเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนการสอน และการกำหนดนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาพประกอบ 3 The Foresight Diamond (Popper, 2008)

โมเดลเพชรของ บอริบเปอร์ The Foresight Diamond (Popper, 2008)

ขั้นตอนดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การทบทวนวรรณกรรม เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ งานวิชาการที่ผ่านมาเพื่อนำไปสู่การต่อยอดงานวิจัยใหม่ๆ การรวบรวมงานวิจัย งานวิชาการที่มีความหลากหลายทำให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้มากขึ้น รวมทั้งเพิ่มความแม่นยำของผลที่ได้จากการวิจัยมากขึ้น ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ การวิจัยคืออนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจึงกำหนดขอบเขตการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

2. หลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ย้อนหลัง 20 ปี เริ่มตั้งแต่มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหาองค์ประกอบหลักของการจัดการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาทิศทางการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏย้อนหลัง ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน

แหล่งข้อมูล

1. หนังสือ เอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ วิทยาการการสอนหลักสูตรวิชาชีพครู
2. กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง เกี่ยวกับพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี รายงานการประชุมสภาคณบดีคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์หลักสูตร 5 ปี และหลักสูตร 4 ปี ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาเรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี
3. หลักสูตรวิชาชีพครูระดับปริญญาตรีครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ หลักสูตร 5 ปี พ.ศ. 2547 และหลักสูตร 4 ปี พ.ศ. 2562

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร

1. แบบบันทึกเอกสาร การทบทวนวรรณกรรม “องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้” (ภาคผนวก ข)
2. แบบบันทึกผลการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพครูย้อนหลัง 20 ปี (ภาคผนวก ฉ)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือและวิเคราะห์เอกสาร มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เอกสาร
2. นำแนวทางที่ได้มาจัดทำแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสารมีรายละเอียด

ดังนี้

2.1 หัวข้อเรื่องที่จะทำการวิเคราะห์

2.2 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์

2.3 กำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา

2.5 ใช้หลักเกณฑ์แนวคิด ทฤษฎี เทคนิคในการวิเคราะห์

2.6 สรุปผลการวิเคราะห์

3. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา (IOC : Index of item objective congruence) ข้อความที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

4. นำข้อความมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อจัดทำแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ในเรื่องต่อไปนี้

1. องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ ศิษyarรวบรวมข้อมูลตามขอบเขต ด้านความหมาย แนวคิดทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการเรียนรู้ องค์ประกอบ การเรียนรู้กับหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรมในอนาคต

2. หลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏยโสธรหลัง 20 ปี เริ่มตั้งแต่มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ตามขอบเขตด้าน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานผลการเรียนรู้ มาตรฐานหลักสูตร เอกสารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเอกสาร

ผู้วิจัยพิจารณาคุณค่าของเอกสาร ว่าเป็นเอกสารที่น่าเชื่อถือโดยใช้ความรู้ที่ผู้วิจัยมีอยู่ในการกลั่นกรองเป็นเบื้องต้น โดยพิจารณาชื่อผู้เขียน สำนักพิมพ์ ที่เป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการ โดยใช้เกณฑ์ความน่าเชื่อถือดังนี้

1. ความจริง (Authenticity) คือเอกสารนั้นต้องเป็นเอกสารข้อมูลที่แท้จริง โดยพิจารณาจากความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับผู้เขียน หน่วยงานที่เขียนเอกสาร

2. ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) เอกสารนั้นต้องไม่มีข้อมูลคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง

3. การเป็นตัวแทน (Representativeness) หมายถึงเอกสารนั้นใช้แทนเอกสารประเภทเดียวกันได้ ข้อมูลเป็นตัวแทนประชากรได้

4. ความหมาย (Meaning) ข้อมูลนั้นจะต้องมีความหมายต่องานวิจัยที่ทำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

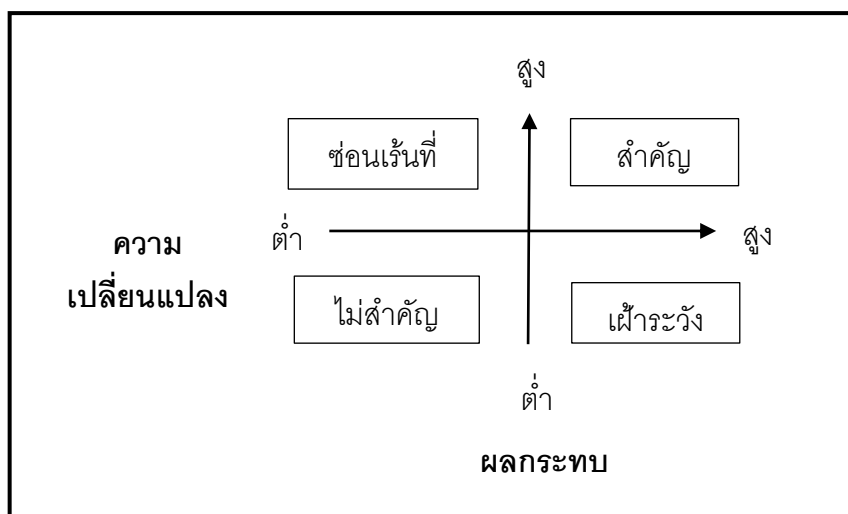
ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดำเนินการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูลมาจัดระเบียบข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลอยู่ในสภาพที่สะดวกและง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์
2. ทำดัชนีหรือรหัสของข้อมูล โดยใช้คำหลัก หรือ วลี ที่มีลักษณะเป็นมโนทัศน์ (Concept) ที่มีความหมายแทนข้อมูลที่บันทึกไว้ในภาคสนาม
3. การกำจัดข้อมูล เป็นการลดทอนหรือตัดทิ้งประเด็นที่มีรายละเอียดที่มีอยู่มาก ประเด็นที่ซ้ำซ้อน จนเหลือเฉพาะประเด็นหลักๆ
4. สร้างบทสรุป เป็นการจัดเชื่อมโยง สรุปข้อมูลเข้าด้วยกันจนได้บทสรุปที่ครอบคลุม สามารถอธิบายข้อเท็จจริงได้รอบด้าน

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning)

การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก เป็นเครื่องมือวิเคราะห์หาปัจจัยขับเคลื่อน (Driver) ที่เป็นไปได้สูงต่อการเปลี่ยนแปลง และมีผลกระทบต่อนโยบายอนาคตที่ต้องการมากที่สุด ในการวิจัยนี้ใช้เทคนิค STEP Analysis ประเมินสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในบริบทของปัจจุบันทางด้านสังคม (Social) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านเศรษฐกิจ (Economy) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านการเมือง (Politic) ซึ่งจำแนกปัจจัยที่ส่งสัญญาณต่อนโยบายอนาคตออกเป็น 4 กลุ่ม

1. ปัจจัยที่ไม่สำคัญ ได้แก่ปัจจัยที่มีความเปลี่ยนแปลงต่ำ
ระดับผลกระทบต่ำ
2. ปัจจัยที่ต้องเฝ้าระวังได้แก่ ปัจจัยที่มีความเปลี่ยนแปลงสูง
ระดับผลกระทบต่ำ
3. ปัจจัยซ่อนเร้นที่สำคัญได้แก่ ปัจจัยที่มีความเปลี่ยนแปลงต่ำ
ระดับผลกระทบสูง
4. ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยที่มีความเปลี่ยนแปลงสูง
ระดับผลกระทบสูง

ภาพประกอบ 4 ปัจจัยที่ส่งสัญญาณต่อภาพอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต

แหล่งข้อมูล

เอกสาร ตำรา งานวิจัย สื่อ ที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผล กระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร (ภาคผนวก ญ)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย สื่อ ที่เกี่ยวข้องกับ STEEP Analysis
2. นำแนวทางมาจัดทำแบบบันทึกผลการวิเคราะห์ ครอบคลุมแนวโน้มปัจจัย การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง ที่มีต่อหลักสูตร วิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม
3. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา (IOC : Index of item objective congruence) ข้อความที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

4. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและจัดทำเป็นแบบบันทึกผลการวิเคราะห์ต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย ศึกษาเอกสารและรวบรวมข้อมูลบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและด้านการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเอกสาร

ผู้วิจัยพิจารณาคุณค่าของเอกสาร ว่าเป็นเอกสารที่น่าเชื่อถือ โดยใช้ความรู้ที่ผู้วิจัยมีอยู่ ในการกลั่นกรองเบื้องต้น แล้วพิจารณาถึงการให้ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ เป็นเอกสารที่จัดพิมพ์ใหม่ๆ มีเนื้อหาสอดคล้องกับประเด็นที่วิจัย การนำเสนอภาพ ตาราง มีความถูกต้องชัดเจนเข้าใจง่าย ไม่ทำให้เกิดความผิด นอกจากนี้พิจารณาจากชื่อผู้เขียนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้นๆ และสำนักพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดำเนินการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูล มาจัดระเบียบข้อมูล เพื่อข้อมูลอยู่ในสภาพที่สะดวกและง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์
2. ทำดัชนีหรือรหัสของข้อมูล โดยใช้คำหลัก หรือวลี ที่มีลักษณะเป็นมโนทัศน์ (Concept) ที่มีความหมายแทนข้อมูลที่บันทึกในภาคสนาม
3. การกำจัดข้อมูล เป็นการลดทอนหรือตัดทิ้งประเด็นที่มีรายละเอียดที่มีอยู่มาก ประเด็นที่ซ้ำซ้อน จนเหลือเฉพาะประเด็นหลักๆ
4. สร้างบทสรุป เป็นการจัดเชื่อมโยง สรุปข้อมูลเข้าด้วยกันจนได้บทสรุปที่ครอบคลุม สามารถอธิบายข้อเท็จจริงได้รอบด้าน

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interview)

ผู้เชี่ยวชาญเป็นกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) โดยตรงกับเรื่องที่วิจัย และเป็นผู้ที่เต็มใจที่จะให้สัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์โดยสร้างคำถามไว้ล่วงหน้า (Semi-Structure Interview) เป็นคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง สามารถปรับเปลี่ยนคำถามที่ถามในแต่ละครั้ง แต่ละคน แต่ละกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แตกต่างกันไปตามบริบทและสถานการณ์แต่ต้องครอบคลุม โดยมีคำถามหลักที่จะตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ถามผู้เชี่ยวชาญทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่

1. คุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต 10 ปี ข้างหน้า ควรมีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดบ้าง

2. ในอนาคต 10 ปี ข้างหน้า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมควรดำเนินการอย่างไร

3. ในอนาคต 10 ปี ข้างหน้า การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมควรดำเนินการอย่างไร

จุดประสงค์หรือแนวคำถามที่เตรียมไว้ การสัมภาษณ์ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่ ผู้สัมภาษณ์เพียงสอดแทรกเพื่อไม่ให้เกิดการสัมภาษณ์ออกนอกประเด็น

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์อาจสรุปประเด็น ในช่วงท้าย เพื่อขอคำยืนยันจากผู้สัมภาษณ์

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวโน้มในอนาคตของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมด้านจุดมุ่งหมาย ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

แหล่งข้อมูล

1. การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ

กำหนดผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 17 คน ซึ่งอ้างอิงการศึกษาของ McMillan (1971) ที่พบว่า หากจำนวนผู้เชี่ยวชาญมีขนาดตั้งแต่ 17 คนขึ้นไปอัตราความคลาดเคลื่อนจะน้อยมากจนคงที่ ดังตาราง 8

ตาราง 7 การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	ความคลาดเคลื่อน	ความคลาดเคลื่อนน้อยลง
1 – 5	1.20 – 0.70	0.50
5 – 9	0.70 – 0.58	0.12
9 – 13	0.58 – 0.54	0.04
13 – 17	0.54 – 0.50	0.04
17 – 21	0.50 – 0.48	0.02
21 – 25	0.48 – 0.46	0.02
25 – 29	0.46 – 0.44	0.02

ที่มา : เกษม บุญอ่อน (2522)

2. แบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

แบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่นำนโยบายไปปฏิบัติ 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการศึกษาในคณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 4) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม

1. ผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย จำนวน 5 ท่าน มีคุณสมบัติดังนี้

1.1 เป็นอธิการบดี รองอธิการบดี และคณบดี ที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่นำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้แก่

2.1 ประธานหลักสูตรสาขาวิชาในคณะครุศาสตร์ และคณาจารย์ผู้สอน ในวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม วิชาชีพครู มีอายุงานการสอนในวิชานั้นๆ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เคยผ่านการศึกษาในคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 4 ท่าน มีคุณสมบัติเป็นครูหรือผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์

4. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานทางด้านคุณธรรมจริยธรรม มีคุณสมบัติเป็นนักวิชาการที่เคยได้รับรางวัลทางด้านคุณธรรมจริยธรรม จำนวนรวม 3 ท่าน

นอกจากคุณสมบัติดังกล่าวมาแล้ว การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เห็นความสำคัญของการวิจัยนี้ และเต็มใจ เพราะการเก็บข้อมูลจะใช้เวลามากและเก็บข้อมูลซ้ำ 2 ครั้ง การให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะเป็นหัวใจหลักของการวิจัย ดังนั้นการดำเนินการในขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญมาก

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (ภาคผนวก ง)

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ก)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่อดีตย้อนหลัง 20 ปี จนถึงปัจจุบัน

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยอนาคต

3. นำข้อมูลมาจัดทำแบบสัมภาษณ์

4. ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1 = ข้อความมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

0 = ไม่แน่ใจว่าข้อความมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

-1 = ข้อความไม่เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. ข้อความที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ต้องมีค่า IOC (Item objective Congruence) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

6. นำข้อความมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการดังนี้

1. ส่งข้อมูลการวิจัย บทที่ 1 และบทที่ 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจะได้เตรียมข้อมูลที่จะสัมภาษณ์

2. การสัมภาษณ์แบบเปิด และไม่ชี้นำ (Non – Directive Open Ended) มุ่งเน้นอนาคตภาพที่จะเกิดขึ้นจริง (Most Probably) โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เอง หลักการตั้งคำถามประกอบด้วย ความชัดเจน (Clarity) ครอบคลุม (Comprehensiveness) บริบท (Contextualization) ความต่อเนื่องและสอดคล้อง (Coherence) บันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียง เพื่อมิให้แต่ละคำพูดของผู้เชี่ยวชาญตกหล่นโดยกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ถึงแนวโน้มในอนาคตของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านจุดมุ่งหมายการเรียนรู้

2.2 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2.3 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ใช้วิธีทวนคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตอบซ้ำในช่วงท้ายของการสัมภาษณ์ ในประเด็นที่ยังไม่กระจ่างชัด หรือประเด็นที่ต้องการความชัดเจน

2. ใช้ทฤษฎีสามเส้า (Theory Triangulation) โดยนำประเด็นที่ต้องการความชัดเจน จากการสัมภาษณ์คนที่ผ่านมา มาถามผู้ให้สัมภาษณ์คนต่อไป และใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกของผู้วิจัยขณะทำการสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง มาจัดระเบียบข้อมูล ให้ข้อมูลอยู่ในสภาพสะดวกและง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์

2. ทำดัชนีหรือรหัสข้อมูล โดยใช้คำหลัก หรือวลีที่มีลักษณะเป็นมโนทัศน์ (Concept) ที่มีความหมายแทนข้อมูลที่บันทึกในภาคสนาม

3. การกำจัดข้อมูล เป็นการลดทอนหรือตัดทิ้งประเด็นรายละเอียดที่มีอยู่มาก หรือประเด็นที่ซ้ำซ้อน จนเหลือประเด็นหลักๆ

4. สร้างบทสรุป เป็นการจัดเชื่อมโยง สรุปข้อมูลเข้าด้วยกัน ดังนี้

4.1 ข้อมูลอนาคตที่เป็นไปได้ (Preposterous Futures) ข้อมูลอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ (possible Futures) ข้อมูลที่มีความเป็นไปได้ (Probable Futures) และอนาคตที่พึงประสงค์ (Preferable Futures) ซึ่งเป็นข้อมูลทางบวกของอนาคตหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณลักษณะบัณฑิต ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ไปจัดทำเป็นแบบสอบถามและดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยขั้นตอนต่อไป

4.2 ข้อมูลที่เป็นปัญหา ข้อมูลที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นข้อมูลทางลบของอนาคตหลักสูตรวิชาชีพครู นำไปเป็นเหตุผลประกอบในการเขียนภาพอนาคต ตามการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การสำรวจความคิดเห็น (Polling)

การสำรวจความคิดเห็น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อ เจตคติ หรือพฤติกรรมกระทำในการวิจัยนี้ เป็นการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นว่าประเด็นต่างๆที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมีความสำคัญแค่ไหน เพียงไร เพื่อจะนำประเด็นที่มีความสำคัญไปเป็นภาพอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อหาความสำคัญของข้อคิดเห็นที่ของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม ในหลักสูตรวิชาชีพครู

แหล่งข้อมูล

1. ประเด็นที่ได้จากการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2. ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่านที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวข้องกับหลักสูตรวิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยราชภัฏและเป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้มีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ แบบมาตราส่วนประเมินค่า
จำนวน 53 ข้อ (ภาคผนวก ข)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จัดระเบียบข้อมูลที่อยู่ในประเภทเดียวกันเข้าด้วยกัน จัดกลุ่ม จัดประเด็น ทำความถี่ แนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึง

2. การสร้างแบบสอบถามและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ตามกรอบ

1) ด้านจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทุกข้อความที่เป็นแนวโน้ม ซึ่งเป็นประเด็นย่อยของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน มาสร้างเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) จากน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด แทนค่าด้วย 1 2 3 4 5

2.2 การหาคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ข้อความที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาต้องมีค่า IOC (Item objective Congruence) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และนำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่านด้วยวิธีส่งเอกสารให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้เชี่ยวชาญส่งกลับในภายหลัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เป็นรายข้อโดยมีเกณฑ์ดังนี้

1) ค่ามัธยฐาน

ค่ามัธยฐาน 4.50 – 5.00 หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้มากที่สุด

ค่ามัธยฐาน 3.50 – 4.49 หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้มาก

ค่ามัธยฐาน 2.50 – 3.49 หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้ปานกลาง

ค่ามัธยฐาน 1.50 – 2.49 หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้น้อย

ค่ามัธยฐาน 1.00 – 1.49 หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

2.) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ได้จากการคำนวณหาความแตกต่างของควอไทล์ที่ 1 และค่าควอไทล์ที่ 3 ค่าพิสัยควอไทล์ที่คำนวณได้

มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน

มีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความไม่สอดคล้องกัน

3) แนวโน้มพึงประสงค์ มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป

การแปลผลอนาคตภาพ

ประเด็นที่ถือว่าเป็นแนวโน้มที่เป็นไปได้ในอนาคตต้องผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 เกณฑ์ ดังนี้

- 1 แนวโน้มที่เป็นไปได้ในระดับมากขึ้นไป มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป
- 2 แนวโน้มที่มีความสอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีค่าพิสัยควอไทล์ไม่เกิน 1.5
- 3 แนวโน้มพึงประสงค์ มีค่าร้อยละ 85 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 5 ร่างอนาคตภาพ (Future Scenario Development)

ร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดหัวข้อประเด็นคำถาม

1.1 อนาคตภาพ คุณลักษณะของนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านคุณธรรมจริยธรรม ควรเป็นอย่างไร

1.2 อนาคตภาพด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรเป็นอย่างไร

1.3 อนาคตภาพด้านการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 2 เลือกขอบเขตเวลา (Time Horizon) เพื่อไม่ให้วนกลับไปใช้ประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตมากำหนดเป็นฉากทัศน์ จนกลายเป็นฉากทัศน์แห่งอนาคตที่ถูกใช้แล้ว (Used Future Scenario) ในงานวิจัยนี้เลือกขอบเขตของเวลาดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลประวัติหลักสูตรวิชาชีพครูย้อนหลัง 20 ปี เริ่มตั้งแต่ปี 2547 ซึ่งเป็นปีที่มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 บังคับใช้จนถึง พ.ศ. 2567

2.2 กำหนดอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต 10 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นระยะเวลาการกำหนดแผนระยะกลาง โอกาสในการทำนายแนวโน้มในอนาคตได้ใกล้เคียงที่สุด

ขั้นที่ 3 ประมวลและวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประวัติหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมย้อนหลัง 20 ปี

3.2 ข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โดยวิธี STEEP Analysis ซึ่งเป็นปัจจัยด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิชาชีพครู

3.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

3.4 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็น (ในขั้นตอนที่ 4) ประกอบด้วย

- 1) แนวโน้มที่เป็นไปได้
- 2) แนวโน้มที่มีความสอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
- 3) แนวโน้มที่พึงประสงค์

ขั้นที่ 4 จัดทำกงล้ออนาคต

นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านเกณฑ์ แนวโน้มที่เป็นไปได้ แนวโน้มความสอดคล้อง ความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แนวโน้มที่พึงประสงค์ มาจัดทำกงล้ออนาคต “การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม” ของนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ขั้นที่ 5 ร่างอนาคตภาพ

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจัดทำขึ้นเป็นอนาคตภาพที่มีข้อมูลครบถ้วน และเรียงเรียงความคิดเป็นลำดับขั้น จะช่วยให้ภาพอนาคตมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

5.1 เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ

5.2 อนาคตที่เป็นไปได้

5.3 ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ

5.4 ภาพอนาคตที่พึงประสงค์

5.5 ภาพอนาคตที่ไม่พึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 6 ประชุมสร้างภาพอนาคต (Futures Workshops)

งานวิจัยนี้ใช้วิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการตรวจสอบเชิงยืนยันร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้ภาพอนาคตเป็นเหตุเป็นผลในเชิงทฤษฎี มีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ มีความชัดเจนในถ้อยคำ และการสื่อความ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อตรวจสอบเชิงยืนยันคุณภาพของอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แหล่งข้อมูล

1. ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัย 1 ท่าน ด้านคุณธรรมจริยธรรม 1 ท่าน ด้านการจัดการเรียนรู้ 1 ท่าน ด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน ด้านพัฒนาหลักสูตร 1 ท่าน ด้านบริหารหลักสูตร 1 ท่าน ด้านการวิจัยอนาคต 2 ท่าน รวม 8 ท่าน
2. ร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. ติดต่อประสานงานผู้เชี่ยวชาญ นัดวัน เวลา สถานที่
2. ส่งร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏและส่งข้อตกลงในการสนทนากลุ่ม (Protocol) ให้ผู้เชี่ยวชาญศึกษาล่วงหน้า
3. ประสานผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินการสนทนาให้ทราบภูมิหลังความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน ประเด็นที่ทำการสนทนา และขั้นตอนการดำเนินการ

4. จัดหาผู้จัดบันทึกที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สนทนาเพื่อการวิจัย ประเด็นได้ถูกต้อง ทำหน้าที่ผู้จัดบันทึกอย่างเดียว ไม่เป็นผู้ร่วมสนทนา
5. จัดหาเครื่องบันทึกเสียง ทำการบันทึกเสียงตั้งแต่ต้นจนจบ
6. จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีให้พร้อมก่อนการสนทนากลุ่ม
7. ดำเนินการสนทนากลุ่มให้ได้รายละเอียดแนวโน้มที่ยังอาจคลุมเครือ และ ค้นหาประเด็นใหม่ๆ จากการสนทนาของผู้เชี่ยวชาญจนเป็นข้อยุติ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

หลังจากการสนทนากลุ่ม ผู้จัดบันทึกจะทำการทวนซ้ำความเห็นในที่ประชุมที่มี ข้อยุติร่วมกันให้ที่ประชุมปรับปรุงแก้ไขหรือเห็นตามประเด็นที่มีการทวนซ้ำ จนได้ประเด็นที่เป็น ข้อยุติที่แท้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการประมวลข้อมูลที่ได้จากการจัดบันทึกและถอดเทป ลงในบันทึกเอกสารว่าต้องมีการพัฒนาปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง ตามแนวทางต่อไปนี้

1. เรื่องที่ที่ประชุมมีข้อยุติให้ปรับปรุงแก้ไข
2. เรื่องที่ให้ผู้วิจัยเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 การเขียนอนาคตภาพ (Scenario Writing)

เป็นขั้นตอนการเรียบเรียง และสรุปภาพอนาคตของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ในวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. อนาคตภาพของคุณลักษณะบัณฑิตครู ด้านคุณธรรมจริยธรรม
2. อนาคตภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตร วิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. อนาคตภาพของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมใน หลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ แบ่งการวิจัยออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning)

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interview)

ขั้นตอนที่ 4 การสำรวจความคิดเห็น (Polling)

ขั้นตอนที่ 5 ร่างอนาคตภาพ (Future Scenario Development)

ขั้นตอนที่ 6 ประชุมสร้างภาพอนาคต (Futures Workshops)

ขั้นตอนที่ 7 การเขียนอนาคตภาพ (Scenario Writing)

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยศึกษาเอกสารจาก
บทความวิชาการ เอกสารตำรา ผลงานวิจัย นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการ
เรียนรู้

จากการสังเคราะห์ข้อมูล องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย
3 ส่วนสำคัญ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย (Objective) เป็นการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่ต้องการให้
เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences) คือขั้นตอน
การดำเนินกิจกรรม กระบวนการสอน หรือการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน
เกิดการเรียนรู้ตามที่วางแผนไว้

3. การวัดและประเมินผล (Evaluation) เป็นการตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลเพื่อ
พิจารณาว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้รับ
การยอมรับและอ้างถึงโดยนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาจำนวนมาก เช่น กฤษฎา
ผ่องพิทยา (2565), ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์, ขำ แสงจันทร์, สวณีย์ เสริมสุข และสุกัญญา แซ่มซ้อย.
(2561), จงรักษ์ ภูพิช และมหาอริพงศ์ ภูวิธมโน (2567), ทิศนา ขมมณี. (2554), นวลอนงค์

โพธิ์ช่วย, พงศ์เทพ จิระโร, มนตรี แยมกสิกร และเกษมสันต์ พานิชเจริญ (2563), มารุต พัฒนา. (2567), ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ อ่างในอาภรณ์ ใจเพียง (2553), นันทิยา ต้นศรีเจริญ.(2564), พิมพันธ์ เดชะคุปต์และเพียว ยินดีสุข.(2560), รัชภูมิ สมสมัย. (2563), วัชรภรณ์ เชี่ยววัฒนา. (2561), วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนา. (2563), ส.วาสนา ปวาฬฤกษ์อ่างในวราเสฏฐ์ เกษีสังข์. (2559), สำนักทดสอบทางการศึกษา (2557) Tyler.R.W.(1949)

2. หลักสูตรวิชาที่ปกครองด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมย้อนหลัง 20 ปี

การทบทวนวรรณกรรมการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาที่ปกครองมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องที่เป็นแม่บทของการจัดทำหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏในขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายการเรียนรู้หรือคุณลักษณะบัณฑิต วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อันย้อนหลัง 20 ปี เริ่มต้นตั้งแต่ การมีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ ระยะแรกหลักสูตร 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2561 ระยะที่สอง หลักสูตร 4 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2562 ถึงปัจจุบัน ระยะแรกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องได้แก่ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) พ.ศ.2554 และระยะที่ 2 มีกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องได้แก่ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ประกอบกับการศึกษาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามช่วงเวลาดังกล่าว มีผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 สังเคราะห์การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาชีพครู หลักสูตร 5 ปี พ.ศ.2547-2561 และหลักสูตร 4 ปี พ.ศ.2562 – ปัจจุบัน ในด้านคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

การจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม	หลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี 2547-2561	หลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปี 2562-ปัจจุบัน
คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์	- มีคุณธรรม - มีความกล้าหาญทางจริยธรรม - มีจรรยาบรรณวิชาชีพครู - มีความรับผิดชอบสูง - มีความอดทน - มีใจกว้างเข้าใจผู้อื่น - เข้าใจโลก - มีจิตสาธารณะ - มีความเสียสละ - เป็นแบบอย่างที่ดี	- เป็นคนดี - มีจริยธรรม - มีคุณธรรม - ยึดมั่นในวิชาชีพครู - มีจิตวิญญาณครู - มีจรรยาบรรณวิชาชีพครู - รักและศรัทธาต่อวิชาชีพ - ซื่อสัตย์สุจริต - รับผิดชอบ - อุทิศตน - ยึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด - มีความพอเพียง - เป็นแบบอย่างที่ดี - มีใจเมตตา - มีใจโอบอ้อมอารี - มีจิตสาธารณะ - มีความอดทนอดกลั้น - มีความเสียสละ - มีความกล้าหาญทางจริยธรรม - ประพฤติตนตามกฎหมาย

จากตาราง 8 พบว่า ความเหมือนของหลักสูตร 5 ปี และหลักสูตร 4 ปี ทั้งสองหลักสูตรมีรากฐานความคาดหวังต่อบัณฑิตครูที่คล้ายคลึงกันในหลายมิติ เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพผู้สั่งคม โดยมีคุณลักษณะที่ร่วมกันดังนี้ ด้านพื้นฐานทางศีลธรรมและจริยธรรม ทั้งสองหลักสูตรมุ่งเน้นการมี คุณธรรม จริยธรรม และ ความกล้าหาญทางจริยธรรม ด้านมาตรฐาน

วิชาชีพกำหนดให้บัณฑิตต้องมี จรรยาบรรณวิชาชีพครู และ เป็นแบบอย่างที่ดี ด้านจิตสาธารณะ และการเสียสละ บัณฑิตต้องมีความรับผิดชอบ อดทน เสียสละ และมีจิตสาธารณะ

ส่วนความแตกต่างระหว่างหลักสูตร 5 ปี และหลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 4 ปี มีการระบุคุณลักษณะที่เฉพาะเจาะจงและขยายขอบเขตให้กว้างกว่าหลักสูตร 5 ปี ในบางประเด็น ดังนี้ ด้านจุดเน้นด้านทัศนคติ หลักสูตร 5 ปี เน้นเรื่องการมี "ใจกว้างเข้าใจผู้อื่นเข้าใจโลก" ในขณะที่หลักสูตร 4 ปี ปรับจุดเน้นไปที่ความรู้สึกภายในและความสัมพันธ์ต่อวิชาชีพมากขึ้น เช่น "ใจเมตตา" และ "ใจโอบอ้อมอารี" ด้านการปฏิบัติตนตามระเบียบ หลักสูตร 4 ปี มีการระบุชัดเจนถึงการ "ประพฤติตนตามกฎหมายกติกา" และความ "ซื่อสัตย์สุจริต" ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ไม่ได้ระบุไว้โดยตรงในตารางของหลักสูตร 5 ปี ประสิทธิภาพการใช้ชีวิต หลักสูตร 4 ปี เพิ่มคุณลักษณะ ด้าน "ความพอเพียง" เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของบัณฑิตที่พึงประสงค์

ตาราง 9 สังเคราะห์การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาชีพครู หลักสูตร 5 ปี พ.ศ.2547-2561 และหลักสูตร 4 ปี พ.ศ.2562 – ปัจจุบัน ในด้านกลยุทธ์การสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม

การจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม	หลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี 2547-2561	หลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปี 2562-ปัจจุบัน
กลยุทธ์การสอนด้าน คุณธรรมจริยธรรม	- การวิเคราะห์แบบวิภาษวิธี - การเรียนรู้โดยการปฏิสัมพันธ์เชิงปฏิบัติการ - การใช้กรณีศึกษา - การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครู	- การเรียนรู้จากกรณีศึกษา - การเรียนรู้จากกระบวนการกระจำคำนิยม - การเรียนรู้โดยบูรณาการการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา - การบรรยายเชิงปฏิสัมพันธ์ - การเรียนรู้แบบร่วมมือ - การเรียนรู้โดยใช้การสืบสวน - การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสร้างนิยม - การเรียนรู้โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล - การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

ตาราง 9 (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม	หลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี 2547-2561	หลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปี 2562-ปัจจุบัน
		- การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ - การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน - การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน - การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน - การเรียนรู้เชิงผลิตภาพ - การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง - การเรียนรู้ด้วยวิธีไฮเครติส - Team – based Learning - Workplace – based Learning - MOOC (Massive Open Online Course)

จากตาราง 9 พบว่ากลยุทธ์การสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม ระหว่างหลักสูตร 5 ปี และหลักสูตร 4 ปี ตามแหล่งข้อมูลที่กำหนด สามารถเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างได้ ดังนี้ ด้านการใช้กรณีศึกษา (Case Study) ทั้งสองหลักสูตรใช้ การเรียนรู้จากกรณีศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการฝึกฝนให้บัณฑิตพิจารณาและตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ความแตกต่างระหว่างหลักสูตร 5 ปี และ 4 ปี หลักสูตร 5 ปี มีกลยุทธ์ที่จำกัด และเน้นไปที่กระบวนการคิดวิเคราะห์และการปฏิสัมพันธ์พื้นฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์แบบวิภาษวิธี การเรียนรู้โดยการปฏิสัมพันธ์เชิงปฏิบัติการ และ การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความเป็นครู หลักสูตร 4 ปี มีการขยายขอบเขตกลยุทธ์การสอนอย่างกว้างขวางและหลากหลายกว่ามาก โดยมีการนำเทคนิคการสอนสมัยใหม่เข้ามาใช้อย่างเต็มรูปแบบ เช่น เน้นกระบวนการทางจิตวิทยาและความคิด เช่น กระบวนการกระจำค่านิยม ทฤษฎีสรรพสร้างนิยม, และ วิธีไฮเครติส เน้นเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped

Classroom) และ MOOC เน้นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมีความหลากหลายสูงมาก เช่น การเรียนรู้โดยใช้ โครงงาน การวิจัยปัญหาเป็นฐาน Team-based Learning และการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ

ตาราง 10 สังเคราะห์การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาชีพครู หลักสูตร 5 ปี พ.ศ.2547-2561 และหลักสูตร 4 ปี พ.ศ.2562 – ปัจจุบัน ในด้านกลยุทธ์การวัดและประเมินผล คุณธรรมจริยธรรม

การจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม	หลักสูตรครุศาสตร์ 5 ปี 2547-2561	หลักสูตรครุศาสตร์ 4 ปี 2562-ปัจจุบัน
กลยุทธ์การวัด และ ประเมินผลคุณธรรม จริยธรรม	- วัด และ ประเมิน การวิเคราะห์แบบวิภาษวิธี - วัดและประเมินจากกลุ่มเพื่อน - วัด และ ประเมิน จากกรณีศึกษา - วัดและประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรม	- การสังเกต - การประเมินโดยเพื่อนผู้ปกครอง - การประเมินกรณีศึกษา - การใช้แบบวัดทางจิตวิทยา - การทดสอบความรู้ - การวัดผลภาคปฏิบัติ - การวิเคราะห์แบบวิภาษวิธี

จากตาราง 10 พบว่า กลยุทธ์การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม ระหว่างหลักสูตร 5 ปี และหลักสูตร 4 ปี สามารถสรุปเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่าง และพัฒนาการได้ดังนี้

ความเหมือนของกลยุทธ์การวัดและประเมินผล ทั้งสองหลักสูตรยังมีเครื่องมือประเมินผลหลักที่ใช้ร่วมกัน เพื่อวัดทักษะการคิดและการยอมรับในกลุ่มเพื่อน ได้แก่ การวิเคราะห์แบบวิภาษวิธี: ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินกระบวนการคิดและเหตุผลเชิงจริยธรรม การประเมินจากกรณีศึกษา เพื่อวัดความสามารถในการนำหลักการไปปรับใช้ในสถานการณ์จำลอง การประเมินโดยกลุ่มเพื่อน เพื่อสะท้อนพฤติกรรมและการยอมรับจากคนรอบข้างในบริบทการเรียนรู้

ความแตกต่างระหว่างหลักสูตร 5 ปี และ 4 ปี หลักสูตร 5 ปี เน้นการประเมินในเชิงกระบวนการและการมีส่วนร่วมเป็นหลัก เช่น การวัดจากการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นการดูความสม่ำเสมอในการร่วมโครงการต่างๆ หลักสูตร 4 ปี มีการเพิ่มความหลากหลายและครอบคลุม

มิติของความเป็นมนุษย์มากขึ้น โดยเพิ่มเครื่องมือที่หลักสูตร 5 ปีไม่มี ได้แก่ การสังเกต เพื่อดูพฤติกรรมที่แสดงออกตามความเป็นจริง การประเมินโดยผู้ปกครอง เพื่อดึงคนใกล้ชิดในชีวิตจริง มาร่วมยืนยันคุณลักษณะของบัณฑิต การใช้แบบวัดทางจิตวิทยา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพจิตใจและทัศนคติที่เป็นวิทยาศาสตร์ การทดสอบความรู้และการวัดผลภาคปฏิบัติ เพื่อประเมินทั้งความรู้เชิงทฤษฎีและความสามารถในการปฏิบัติงานจริงอย่างมีคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning)

การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกเป็นการวิเคราะห์หาปัจจัยขับเคลื่อน (Driver) ที่เป็นไปได้สูงต่อการเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อภาพอนาคตที่ต้องการมากที่สุด ในการวิเคราะห์ใช้เทคนิค STEEP Analysis ประเมินสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในบริบทของปัจจุบันด้านสังคม (Social) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านเศรษฐกิจ (Economy) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านการเมือง (Politic) จำแนกปัจจัยที่ส่งสัญญาณต่อภาพอนาคตออกเป็นปัจจัยที่ไม่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยที่มีความเปลี่ยนแปลงต่ำ ผลกระทบต่ำ ปัจจัยที่ต้องเฝ้าระวัง ได้แก่ ปัจจัยที่มีความเปลี่ยนแปลงสูงระดับผลกระทบต่ำ ปัจจัยซ่อนเร้นที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยที่มีความเปลี่ยนแปลงต่ำ ระดับผลกระทบสูง และปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงระดับผลกระทบสูง ซึ่งสภาพแวดล้อมแต่ละด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงแล้วส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาโดยรวม และมีผลกระทบต่อหลักสูตรวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม และการวิเคราะห์ครั้งนี้จะนำเสนอเฉพาะปัจจัยที่ระดับผลกระทบสูง ได้แก่ ปัจจัยสำคัญ และปัจจัยซ่อนเร้น ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม (Social)

1.1 สังคมผู้สูงอายุ

ตามข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2564 ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 18.1 ของประชากรทั้งหมด และคาดว่าปี 2568 สัดส่วนของผู้สูงอายุจะเพิ่มไปเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society)” จำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลงจาก 679,502 คนในปี 2557 เหลือ 587,368 คน ในปี 2563 และมีแนวโน้มที่คนไทยจะมีอายุยืนขึ้น ซึ่งจะทำให้อัตราของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ในเรื่องนี้รัฐบาลได้ตระหนักถึงประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยกำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2580)

การที่ประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการศึกษา และการผลิตครูในหลายมิติ เช่นการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมผู้สูงอายุ การเตรียมความพร้อมของครูสำหรับการสอนในสังคมที่มีจำนวนนักเรียนน้อยลง แต่ต้องการคุณภาพเพิ่มขึ้น การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับผู้เรียนทุกช่วงวัย นอกจากนี้การวางแผนจัดการศึกษาที่ต้องยุบบางคณะ บางวิชาในมหาวิทยาลัย อันเนื่องมาจากจำนวนนักศึกษาเรียนน้อยลง การจัดการศึกษานอกระบบจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้น อันเนื่องมาจากนักเรียนจะมีอัตราออกกลางคันมากขึ้น เพราะเหตุต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุ

1.2 สังคมพหุวัฒนธรรม

จากข้อมูลกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ พบว่าประเทศไทยมีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองอยู่ประมาณ 6 ล้านกว่าคน ถึงแม้คนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธถึง 94.5 % แต่ก็ยังมีผู้นับถือศาสนาอื่น เช่น อิสลาม คริสต์ และศาสนาอื่นที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ จากข้อมูลของกรมศาสนามีมัสยิด มากกว่า 3,900 แห่ง มีโบสถ์คริสต์มากกว่า 5,000 แห่ง ซึ่งเป็นพลเมืองที่อาศัยอยู่ดั้งเดิม และจากข้อมูลของกระทรวงมหาดไทย มีแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมายไม่ต่ำกว่า 2.5 ล้านคน ส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว และกัมพูชา ยังไม่นับรวมแรงงานที่ผิดกฎหมายอีกเป็นจำนวนมาก

นอกจากประเภทแรงงานแล้วยังมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาพำนักในระยะยาวมากกว่า 100,000 คน ที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ไม่รวมนักท่องเที่ยวอีกจำนวนไม่น้อยกว่าปีละ 39 ล้านคน การเปิดประตูอาเซียนยิ่งทำให้การเข้าออกและพำนักอยู่ในประเทศของประชาคมอาเซียนทำได้สะดวกขึ้น และกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้แก่ชาวยุโรปที่เกษียณอายุแล้วนิยมแต่งงานกับหญิงไทยและเข้ามาพำนักอยู่เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เด็กต่างวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่หรืออพยพตามผู้ปกครองเข้ามาเข้าเรียนอยู่ในระบบการศึกษาเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่ต้องพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเตรียมครูให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะการสอนในบริบทพหุวัฒนธรรม ส่งเสริมให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนพัฒนาวิธีการเรียนการสอน ที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม นับเป็นความยากลำบากและเป็นความท้าทายต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นความเชื่อที่เป็นนามธรรม ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมจะต้องถูกปรับเปลี่ยนจากแนวคิดของศาสนาที่ตนเองนับถือมาเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่มีความเป็นสากลมากขึ้น

1.3 สังคมที่เหลื่อมล้ำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำในหลายด้าน เช่น ข้อมูลจากธนาคารโลกแสดงให้เห็นว่า ผู้มีรายได้สูงสุด 10% ถือครองรายได้ 22.8 ของรายได้ทั้งหมด ขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด 10% ถือครองเพียง 2.7% ในด้านทรัพย์สิน 1% ของคนไทยที่รวยที่สุด ถือครองทรัพย์สิน 50.4% ของทรัพย์สินทั้งหมดในประเทศ ในด้านที่ดิน 10% ของครัวเรือนที่รวยที่สุด ถือครองที่ดินมากกว่า 60% ของที่ดินทั้งหมด ความเหลื่อมล้ำทางด้านการศึกษา อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาของกลุ่มครัวเรือนที่รวยที่สุด 20% สูงกว่ากลุ่มที่จนที่สุด 20% ถึง 9 เท่า ผลการสอบ PISA ของนักเรียนในเมืองสูงกว่านักเรียนในชนบทอย่างมีนัยสำคัญ รายได้รายหัวของคนในกรุงเทพฯ สูงกว่าคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 เท่า อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของคนในเขตเมืองสูงกว่าเขตชนบท ประมาณ 20% ผู้หญิงได้รับค่าจ้างเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ชายประมาณ 15-20%

สำหรับงานในลักษณะเดียวกันและโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและการได้งานที่ดีมีความสัมพันธ์สูงกับฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว จะเห็นได้ว่าในสังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำกันทุกมิติของสังคม ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ยังมีช่องว่างระหว่างคนรวย คนจน คนที่อยู่ในตระกูลธรรมดา กับคนในตระกูลดัง คนในเมืองกับคนในชนบท คนที่มีโอกาสทางการศึกษา กับคนที่ด้อยโอกาส ไม่เว้นช่องว่างที่ยังแบ่งชายและหญิง ซึ่งเป็นความเหลื่อมล้ำที่คนด้อยกว่าถูกเอารัดเอาเปรียบ การจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการสร้างความรู้เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในสังคม ผีกทักษะการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนจากหลากหลายภูมิหลัง พัฒนาความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อลดช่องว่างทางการศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความเมตตา กรุณา ความเสียสละ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความพอเพียง ความมีจิตสาธารณะ เป็นต้น

1.4 สังคมที่วิกฤตทางคุณธรรม

จากการวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมของศูนย์คุณธรรมปี 2555 พบว่าเด็กและเยาวชนยอมรับได้กับคนที่ทำผิดกฎหมาย คนวัยทำงานไม่รู้ไม่เห็นกับการทุจริตในองค์กร คนวัยผู้ใหญ่คบคนที่ให้ผลประโยชน์ สังคมกำลังมองการทุจริตเป็นของปกติ เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มจะเจริญรอยตาม ผู้มีหน้าที่รักษากฎหมาย ผู้มีหน้าที่ดูแลเรื่องคุณธรรมกระทำผิดเสียเอง ผู้บริหารทุกระดับ ผู้นำการเมือง มีพฤติกรรมที่มีชอบอย่างกว้างขวาง ดัชนีการรับรู้การทุจริต (PPI) ของไทยในปี 2564 อยู่ที่ 35 คะแนน จาก 100 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 110 จาก 180 ประเทศ นอกจาก

ปัญหาด้านการทุจริตคอร์รัปชันแล้ว ยังมีปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น จากสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปี 2563 มีคดีจำนวน 545,439 คดี เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มี 519,512

นอกจากนี้ยังพบว่ามียอดอาชญากรรมทางไซเบอร์และการฉ้อโกงออนไลน์เพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงของความเสียหายมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ยังไม่มีทีท่าว่าจะเบาบางได้โดยง่าย จะเห็นได้จากการจับกุมที่มีจำนวนยาเสพติดที่จับได้เพิ่มมากขึ้นในแต่ละครั้งที่จับกุมได้ นอกจากนี้ยังมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน การค้ามนุษย์ที่ยังเป็นข่าวอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงปัญหาทางครอบครัวที่มีการหย่าร้างกันเพิ่มขึ้นอย่างมาก จากสถิติของกระทรวงมหาดไทยอัตราการหย่าร้างและความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อนในสังคมไทย ซึ่งยึดถือสถาบันครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ วัฒนธรรมผัวเดียวเมียเดียว ถูกละเลย ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม นับเป็นวิกฤตทางจริยธรรมโดยแท้ ไม่เว้นแม้แต่ในวงการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้เจริญ มีการทุจริตในการสอบ มีการซื้อปริญญา การคัดลอกผลงานเป็นต้น สังคมเกิดความเสื่อมถอย ละเลยวัฒนธรรมดั้งเดิมอันดีงามโดยการรับวัฒนธรรมต่างชาติที่ขาดการกลั่นกรอง ทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างมาก ทำให้วงการศึกษาต้องหันเข้ามาเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทุกระดับการศึกษาอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือนักศึกษาครูที่จะต้องไปเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและเป็นตัวอย่างกับสังคม

1.5 เป็นสังคมที่เปราะบาง

ความเปราะบางมีหลายด้าน เช่น ความเปราะบางทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากหนี้สินครัวเรือนของไทยอยู่ในระดับสูง โดยสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2564 ไทยมีหนี้สินครัวเรือนอยู่ที่ 89.3% ของ GDP นอกจากนี้ยังเกิดจากแรงงานนอกระบบมีสัดส่วนสูงถึง 55.9% ของแรงงานทั้งหมด ทำให้ขาดความมั่นคงทางรายได้และสวัสดิการ ความเปราะบางทางสังคมอันเนื่องมาจากครอบครัวเปลี่ยนโครงสร้างเป็นครอบครัวเดี่ยว และอัตราผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้ครอบครัวขาดความมั่นคง ด้านความเปราะบางทางสิ่งแวดล้อมประเทศอยู่ในความเสี่ยงกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง มีปัญหาทั้งภัยแล้งทั้งน้ำท่วม ทำให้ขาดความมั่นคงทางอาหาร การเกิดโรคระบาด เป็นปัญหาที่ซ้ำเติมเกิดความเสี่ยงสูงทางสุขภาพ

นอกจากนี้ไทยยังประสบกับความปลอดภัยทางการเมืองที่ยังมีการแบ่งแยกข้าง ระบบประชาธิปไตยถูกเว้นวรรคเป็นความเปราะบางทางการเมืองที่มีอาจคาดเดาเหตุการณ์ ทำให้การพัฒนาประเทศไม่ติดต่อขาดความเชื่อถือนระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีความเปราะบางทางวัฒนธรรมเกิดความสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมดั้งเดิมด้วย

การรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาตามการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นโลกาภิวัตน์ และการศึกษา ก็ยังคงมีความเปราะบางอันเนื่องมาจากคุณภาพการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเมืองกับชนบท ผลผลิตของการศึกษาไม่สนองต่อความต้องการด้านแรงงาน ความเปราะบางของสังคมดังกล่าวกระทบต่อการจัดการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งหลักสูตรการศึกษาต้องเน้นทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่นทางความคิด ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ซับซ้อนและไม่แน่นอน พัฒนาความสามารถในการจัดการความเสี่ยง และการตัดสินใจ ภายใต้ภาวะวิกฤต ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาทักษะการสื่อสารและการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในด้านการมีจิตสาธารณะ ความเป็นกัลยาณมิตร ความมีเมตตากรุณา เป็นต้น

ผลกระทบต่อการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1. หลักสูตรวิชาชีพครูต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการสอนในห้องเรียนที่มีความหลากหลายทางวัยและวัฒนธรรมมากขึ้น
2. ต้องเน้นทักษะการสื่อสารระหว่างวัยและการเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม
3. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องคำนึงถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นสากลและค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน

ปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม
2. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนและสังคม
3. การสร้างแรงบันดาลใจและปลูกจิตวิญญาณความเป็นครู

ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง

1. การลดลงของปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวเนื่องจากการใช้เทคโนโลยี
2. ความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่อาจนำไปสู่การเข้าถึงการศึกษาที่ไม่เท่าเทียม

ไม่เท่าเทียม

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี (Technology)

2.1 การพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยจะเห็นได้จากจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี 2564 มีผู้ใช้ถึง 48.59 ล้านคน การใช้สมาร์ทโฟน ที่สูงขึ้นถึง 97.2% ของประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ต การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล ประเทศไทยมีความ

ครอบคลุมของเครือข่าย 4G ถึง 98% ของประชากรและเครือข่าย 5G กำลังเข้ามาแทนที่อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การพัฒนาทางเทคโนโลยียังจะดูได้จากการเติบโตของ E-commerce ที่ประเทศไทยมีความเติบโตอย่างรวดเร็วในปี 2563 มีมูลค่าถึง 294.5 พันล้านบาท เพิ่มขึ้น 81% จากปีก่อนหน้า การใช้บริการทางการเงินดิจิทัล มีจำนวนผู้ใช้ Mobile Banking เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2563 มีผู้ใช้งานมากกว่า 55 ล้านบัญชีเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า 20% นอกจากนี้การพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วเกิดจากนโยบายภาครัฐที่มีนโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล มีการจัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในปี 2559 เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนระบบดิจิทัลของประเทศ การเติบโตของ Startup ด้านเทคโนโลยี

ซึ่งจากรายงานสำนักนวัตกรรมแห่งชาติในปี 2563 ประเทศไทยมี Startup ด้านเทคโนโลยีไม่ต่ำกว่า 1,000 ราย และที่ทำให้เทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็วที่เห็นได้ชัดเห็นได้แก่การนำ AI และ Big Data มาใช้ในหลายภาคส่วน เช่นการวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้าในธุรกิจค้าปลีก การพยากรณ์อากาศ และการวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพ เป็นต้น ในด้านการศึกษาที่เช่นกันจำนวนผู้เรียนออนไลน์ในไทยเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดโดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 โดยในปี 2563 มีผู้ใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์มากกว่า 5 ล้านคน

2.2 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์มีลักษณะดังนี้ การเติบโตของ MOOC (Massive Open Online Courses) มีการเปิดตัวแพลตฟอร์ม Thai MOOC ในปี 2560 โดยคณะกรรมการอุดมศึกษา ในปี 2564 มีผู้ใช้มากกว่า 1 ล้านคน และมีหลักสูตรมากกว่า 500 หลักสูตร มีการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งสถาบันการศึกษาหลายแห่งนำระบบ LMS (Learning Management System) มาใช้ เช่น Moodle, Google Classroom มีการผสมผสานระหว่างห้องเรียนกับการเรียนออนไลน์มากขึ้น การใช้เทคโนโลยี AR/VR ในการเรียนรู้ เช่นมีการพัฒนาแอปพลิเคชัน เพื่อการศึกษาที่ใช้ AR เช่น แอป สื่อการเรียนรู้ 3 มิติของ สสวท. บางมหาวิทยาลัยเริ่มนำ VR มาใช้ในการฝึกปฏิบัติทางการแพทย์และวิศวกรรม การเรียนรู้ผ่านโซเชียลมีเดีย มีการใช้ Facebook, Youtube และ TikTok เพื่อการเรียนรู้มากขึ้น เกิดชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ในหลากหลายสาขา การเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชัน (Gamification) มีแนวคิดเอาเกมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้มากขึ้น แอปพลิเคชัน เช่น Kahoot ได้รับความนิยมในการประเมินผลการเรียนรู้

การใช้ AI ในการเรียนรู้มีการพัฒนาระบบ AI เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียน และให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน มีบางแพลตฟอร์มใช้ AI ในการตรวจการบ้านและให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่สำคัญ ได้แก่ การออก

ใบประกาศนียบัตรดิจิทัล สำหรับการเรียนออนไลน์ มีบางหลักสูตรออนไลน์ได้รับรองจากสถาบันการศึกษาและนำไปเทียบโอนหน่วยกิตได้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเหล่านี้ส่งผลให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นสามารถเข้าถึงง่ายขึ้น และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้หลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีความท้าทายในเรื่องคุณภาพการศึกษา การรับรองมาตรฐานและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูต่อไป

2.3 การใช้ Big Data และ Analytics ในการวิเคราะห์และปรับปรุงการศึกษาเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ (LMS) เก็บพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ระบบทดสอบออนไลน์เก็บข้อมูลผลการสอบและการทำแบบฝึกหัด เซ็นเซอร์และอุปกรณ์ IT ในห้องเรียน เก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของนักเรียน มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค Machine Learning วิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ในด้านการปรับปรุงหลักสูตรและการสอน พัฒนาระบบการเรียนรู้ตามระดับความสามารถของผู้เรียนตามรูปแบบที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น

ในด้านการติดตามและประเมินผลโดยสร้างระบบ Real - Time ใช้ Visual Analysis นำเสนอข้อมูลเชิงลึกให้ครูและผู้บริหารการศึกษา พัฒนาระบบแจ้งเตือนอัตโนมัติ เมื่อพบนักเรียนมีความเสี่ยงทางการเรียน การพัฒนาครู วิเคราะห์ประสิทธิภาพการสอนของครูจากผลการเรียนของนักเรียน จัดทำโปรแกรมการพัฒนาคูที่ตรงกับความต้องการและช่องว่างทักษะที่พบจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการบริหารทรัพยากรการศึกษา วิเคราะห์การใช้ทรัพยากรการเรียนการสอนเพื่อการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการวิจัยทางการศึกษาสามารถใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ในการวิจัยเพื่อค้นหาลำดับที่ส่งผลสำเร็จทางการศึกษาพัฒนาโมเดลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ใช้ Big Data ให้เกิดประโยชน์ในด้านอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่ง Big Data จะส่งผลดีต่อการศึกษาโดยตรงแต่ต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว และการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล รวมถึงต้องพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลให้กับบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครูให้นักศึกษามีความพร้อมในการใช้ Big Data และ Analytics เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนในอนาคต

2.4 การใช้ Virtual Reality (VR) และ Augmented Reality (AR) การใช้ VR และ AR ในระบบการศึกษา มีการพัฒนาและระบบใช้งานดังนี้ การใช้ VR ในการศึกษา เช่น สร้างแบบจำลองสถานการณ์การเรียนรู้ การท่องอวกาศ การสำรวจใต้ทะเลลึก ใช้ฝึกทักษะทางการ

แพทย์และวิศวกรรมในมหาวิทยาลัยบางแห่ง พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมผ่านสถานการณ์จำลอง ใช้ AR พร้อมหนังสือเรียนให้มีภาพเคลื่อนไหวและโมเดล 3 มิติ ใช้แอปพลิเคชัน AR สำหรับการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ใช้ในสอนภาษาโดยสร้างสภาพแวดล้อมเสมือนจริง ซึ่งหน่วยงานหลายหน่วยงานได้พัฒนา AR/VR เพื่อการศึกษา เช่น สสวท.พัฒนาแอป “สื่อการเรียนรู้อัจฉริยะ 3 มิติ” ใช้ AR ในการสอนวิทยาศาสตร์ การฝึกอบรมด้าน VR/AR มหาวิทยาลัยบางแห่งเริ่มบรรจุหลักสูตร VR/AR ในการผลิตครู แต่ยังมีอุปสรรคในการพัฒนา เช่น บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและอุปกรณ์ยังมีต้นทุนที่สูงและในอนาคต VR/AR จะมีบทบาทในการทดสอบและประเมินผลมากขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีด้านนี้มีแนวโน้มที่จะได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วในวงการศึกษา เพราะจะช่วยเพิ่มความสนใจให้กับผู้เรียน ช่วยให้เข้าใจสิ่งที่สลับซับซ้อนได้ง่ายขึ้น และยังเป็นการสนับสนุนการเรียนการสอนแบบ Active Learning สำหรับหลักสูตรวิชาชีพครูควรบรรจุเนื้อหาการใช้ VR และ AR ในการสอนรวมทั้งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ ซึ่งการลงทุนในอุปกรณ์ต่างๆ ยังมีราคาสูงจำเป็นต้องได้รับความสนใจจากผู้บริหารระดับกำหนดนโยบายอย่างจริงจัง

ผลกระทบต่อการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1. หลักสูตรวิชาชีพครูต้องเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน
2. สอนจริยธรรมในโลกดิจิทัล เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรับผิดชอบ
3. การใช้เทคโนโลยี VR และ AR ในการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม
2. การพัฒนาอาจารย์อย่างต่อเนื่องในด้านทักษะดิจิทัล
3. การสร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง

1. การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปอาจส่งผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์
2. ความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ (Economy)

3.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจกำลังเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจดิจิทัลและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ข้อมูลที่สนับสนุนเรื่องนี้ ได้แก่ ภาครัฐได้มีนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนา

เศรษฐกิจดิจิทัลและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561-2580 ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล จากข้อมูลกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม คาดการณ์ว่า ภายในปี 2568 เศรษฐกิจดิจิทัลจะมีสัดส่วน 30% ของ GDP การเติบโตของ E-commerce ในปี 2563 เติบโต 81% จากปีก่อนหน้านี้ และข้อมูลจากสำนักส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในปี 2562 มีมูลค่า 1.45 ล้านล้านบาท คิดเป็น 8.7 ของ GDP ข้อมูลของสำนักนวัตกรรมแห่งชาติ ปี 2563 การเติบโตของ Startup ไทยเพิ่มจาก 1,000 ภายในปี 2559 เป็นมากกว่า 3,000 ภายในปี 2563 ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2564 จำนวนผู้ใช้ Mobile Banking เพิ่มขึ้นจาก 40 ล้านบัญชีในปี 2561 เป็น 76 ล้านบัญชีในปี 2564 การส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มีการจัดตั้งย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในหลายจังหวัด ธุรกิจดั้งเดิมที่เป็นค้าปลีกและบริการหันมาใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19

3.2 ความผันผวนทางเศรษฐกิจและผลกระทบต่องบประมาณด้านศึกษา เศรษฐกิจผันผวนอันเกิดจากการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่สม่ำเสมอโดยเฉพาะในช่วงการเกิดโควิด 19 นอกจากนี้ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยอัตราแลกเปลี่ยนเงินมีความผันผวนสูง ส่งผลให้ส่งผลกระทบต่องบประมาณด้านการศึกษา สัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษา ต่อ GDP ปี 2561 4.1% ปี 2562 3.9% ปี 2563 3.7% ปี 2564 3.5% การเปลี่ยนแปลงงบประมาณเฉพาะกิจในช่วงวิกฤตในปีงบประมาณ 2563 มีการปรับลดงบประมาณด้านการศึกษาลง 10% จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าความผันผวนทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่องบประมาณด้านการศึกษาซึ่งนำไปสู่ผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูจึงควรคำนึงถึงประเด็นเหล่านี้ และเตรียมความพร้อมให้ครูสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และการจัดการทรัพยากรที่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การแข่งขันในตลาดแรงงานโลกและความต้องการทักษะใหม่ๆ

การแข่งขันในตลาดแรงงาน เช่น การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในกลุ่มประชาคมอาเซียน ที่อนุญาตให้แรงงานวิชาชีพ 8 สาขาเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีในอาเซียน รวมถึงวิชาชีพครู การทำงานในระยะไกล ซึ่งเป็นผลมาจากการระบาดของโควิด 19 ส่งผลให้สามารถจ้างแรงงานได้จากทั่วโลก การแข่งขันกับ AI และระบบอัตโนมัติ Economic Forum คาดการณ์ว่า ภายในปี 2568 งานที่ทำโดยมนุษย์และเครื่องจักรจะมีสัดส่วนเท่าๆกันในด้านความต้องการทักษะใหม่ๆ รายงานจาก OECD ระบุว่า 14% ของงานทั่วโลกมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกระบบอัตโนมัติ

แทนที่ และทักษะที่โลกต้องการ ได้แก่ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การคิดสร้างสรรค์ และมีการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ทักษะด้านเทคโนโลยีเฉพาะทาง เช่น AI , Machine Learning, Data Science , Cybersecurity เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันไทยขาดแรงงานทักษะที่รองรับอุตสาหกรรม 4.0 แนวโน้มอนาคตแรงงานที่มีทักษะผสมผสาน เช่น นักการตลาดที่เข้าใจ DATA Analytics หรือนักพัฒนาซอฟต์แวร์ ที่มีทักษะการออกแบบ UX/UI เป็นต้น

ผลกระทบต่อการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1. หลักสูตรต้องเน้นการพัฒนาทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการปรับตัว

2. ต้องสอนจริยธรรมในการทำงานยุคใหม่ เช่น ความรับผิดชอบในการทำงานอิสระ การรักษาความลับทางธุรกิจในยุคดิจิทัล

3. ปลุกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
ปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอสำหรับการพัฒนาหลักสูตร
 2. การเชื่อมโยงทฤษฎีการปฏิบัติในบริบทเศรษฐกิจจริง
 3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม
- ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง

1. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอาจส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษา
2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของตลาดแรงงานที่อาจทำให้ทักษะล้าหลัง

4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

4.1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบต่อระบบนิเวศ ข้อมูลจากสำนักนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2563 คาดการณ์ว่าอุณหภูมิเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้น 1.2 -2 องศา c ภายในปี 2593 ข้อมูลจากกรมอุตุนิยมวิทยา ปี 2564 คาดการณ์ว่าปริมาณน้ำฝนของประเทศไทยจะลดลง เฉลี่ย 0.5 ม.ม. ต่อปี เกิดภาวะฝนทิ้งช่วง และแล้งบ่อยครั้งขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ น้ำทะเลในอ่าวไทยจะมีระดับเพิ่มขึ้น 3.0 -5.0 ม.ม.ต่อปี และคาดการณ์ว่าพื้นที่ชายฝั่งของไทยจะถูกน้ำท่วมถึง 2,300 ตารางกิโลเมตรในปี 2593 ปะการังฟอกขาวจะเพิ่มขึ้นขึ้น 10% ในทะเลอันดามันและอ่าวไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ข้อมูลจากสำนักวิจัยการเกษตร 2564 พบว่าผลผลิตข้าวลดลง 17.8 % ต่อการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิ 1 องศา c ข้อมูลจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563 คาดการณ์ว่าจำนวนครั้งของการเกิดอุทกภัยและ

ภัยแล้งจะเพิ่มขึ้น 3 เท่าในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ความเสียหายจากภัยพิบัติจะเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 14% ต่อปี

4.2 การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ข้อมูลจากกรมป่าไม้ปี 2564 แสดงพื้นที่ป่าไม้ของไทยลดลง 53.3% เหลือ 31.6% ในปี 2563 อัตราการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้เฉลี่ย 100,000 ไร่ต่อปี และ 40% ของพื้นที่การเกษตรเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ด้านทรัพยากรประมง ปริมาณสัตว์น้ำในอ่าวไทยลดลง 90% เมื่อเทียบกับ 50 ปีที่แล้ว 40% ของแหล่งประมงไทยอยู่ในสภาวะเสื่อมโทรม ข้อมูลจากกรมทรัพยากรธรณีปี 2563 พบว่าแหล่งแร่สำคัญหลายแห่งในไทย กำลังจะหมดลง เช่น ทองแดง สังกะสี ตะกั่ว การนำเข้าเพิ่มขึ้น 15% ต่อปี ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ในด้านพลังงานข้อมูลจากกระทรวงพลังงาน ปี 2564 พบว่าไทยพึ่งพานำเข้าพลังงานถึง 60% ของความต้องการใช้พลังงานทั้งหมด ปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยคาดว่าจะหมดภายใน 7-8 ปี ขณะที่ความต้องการไฟฟ้าเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 3% ต่อปี คาดว่าความต้องการจะเพิ่มขึ้นเป็น 75% ภายในปี 2579 ซึ่งผลกระทบจากความไม่สมดุลทางธรรมชาติทำให้เกิดน้ำท่วม น้ำแล้ง ไฟป่า ฝุ่นพิษ เป็นต้น

4.3 มลพิษทางอากาศ ทางน้ำ และทางดินที่เพิ่มขึ้น ข้อมูลจากกรมการขนส่งทางบก ปี 2563 พบว่าจำนวนรถยนต์ในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้น 2.5% ต่อปี ส่งผลให้มลพิษจากการจราจร เพิ่มขึ้น การเผาที่โล่งเพิ่มขึ้น 8% ต่อปี ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ฝุ่นละออง คาร์บอนเพิ่มขึ้น ข้อมูลจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม และกรมวิชาการเกษตรในปี 2563 พบว่าน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 5% ต่อปี การใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรเพิ่มขึ้น 10% ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ในดิน นอกจากนี้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น 1.5% ต่อปี ทำให้เกิดการปนเปื้อนในดิน และยากแก่การแก้ไขทำลาย ส่งผลต่อสุขภาพของเกษตรกรโดยตรง และผู้บริโภค ผลผลิตที่ปนเปื้อนสารพิษดังกล่าว ส่งผลต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจที่ต้องรักษาพยาบาลผู้ป่วย และต้นทุนในการบำบัดน้ำเสียเพิ่มขึ้น ต้นทุนในการฟื้นฟูบำรุงดินเพิ่มขึ้น เสี่ยงประมาณในการชดเชยเยียวยาผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ อีกปีละจำนวนมาก ทำให้ประเทศขาดงบประมาณในการพัฒนา การพัฒนาประเทศจึงชะงักหรือช้าลงด้วยขาดงบลงทุนที่มากพอ

4.4 การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ อันเกิดจากการลดลงของป่าไม้ทำให้สัตว์ถูกคุกคาม พันธุ์พืชถูกคุกคาม ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศทางทะเล เช่น การลดลงของแนวปะการัง การระบายน้ำเสียลงทะเล การทิ้งขยะลงทะเล การจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องจับสัตว์น้ำที่ไม่เหมาะสม ทำให้ธรรมชาติขาดความสมดุลส่งผลให้สัตว์ป่าหลายชนิดสูญพันธุ์ สัตว์ป่าหลายชนิดเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ พันธุ์พืชพื้นเมืองของไทยหลายชนิดสูญหายไป มีพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

จากต่างถิ่นเข้ามาสู่รุกราน ส่งผลต่อระบบนิเวศและเกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ ปี 2564 พบว่ามูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจจากการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพของไทย ประมาณ 2% ของ GDP ต่อปี การสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ 5-10% ต่อปี

ผลกระทบต่อการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1. หลักสูตรต้องบูรณาการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน
ทุกรายวิชา

2. ต้องปลูกฝังจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
การบริโภคอย่างยั่งยืน

3. สอนทักษะการคิดเชิงระบบเพื่อให้เข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างการทำ
ของมนุษย์ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. การบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรกับคุณธรรมจริยธรรม
2. สร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
3. การพัฒนาโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง

1. ผลกระทบของภัยพิบัติทางธรรมชาติต่อการจัดการศึกษา
2. การเพิ่มขึ้นของโรคอุบัติใหม่และผลกระทบต่อการเรียนการสอน

5. การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง (Politic)

5.1 ความไม่มั่นคงด้านการเมือง เกิดจากเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้งในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีการรัฐประหารถึง 2 ครั้ง คือในปี 2549 และปี 2557 มีการแบ่งช่วงการเมืองระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลและกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาล มีการชุมนุมทางการเมืองขนาดใหญ่เกิดขึ้นหลายครั้ง เช่น ในปี 2553, 2556-2557 และปี 2563-2564 ทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพไม่อาจกำหนดนโยบายระยะยาว เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนได้ นโยบายสำคัญหลายอย่างถูกยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลเกิดความไม่เชื่อมั่น ดัชนีเชื่อมั่นทางการเมืองของไทยอยู่ในระดับต่ำ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนลดลงเนื่องจากการปกครองที่เกิดจากการรัฐประหาร และการเลือกตั้งที่ใช้เงินเป็นปัจจัยหลัก ทำให้ปัญหาของประชาชนถูกละเลยการบริหารงานของรัฐบาลเป็นไปเพื่อความอยู่รอดของรัฐบาล

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่อง การทุจริตคอร์รัปชันที่ยังมีความรุนแรง ดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของไทยปี 2563 อยู่ที่ 36 คะแนน (จาก 100) อยู่ในลำดับที่ 104 จาก 180 ประเทศ และความขัดแย้งระหว่างสถาบัน เช่น สถาบันตุลาการกับฝ่ายบริหาร เช่น กรณียุบพรรคการเมือง ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับองค์กรอิสระเหล่านี้เป็นปัญหาความมั่นคงทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การลงทุนชะลอตัว ดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจมีความผันผวนตามสถานการณ์ทางการเมือง นอกจากนี้ยังส่งผลถึงการดำเนินการตามนโยบายระยะยาวทำได้ยาก การแก้ไขปัญหาของประเทศ เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำ การปฏิรูปการศึกษาชะลอตัวหรือหยุดชะงัก เกิดความล่าช้าในโครงการขนาดใหญ่ เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูง โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

5.2 การให้คุณค่าความสำคัญกับการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็นโดยพิจารณาได้จากการได้รับจัดสรรงบประมาณที่ลดลง การไม่จริงจังต่อคุณภาพการศึกษาที่ได้จากผลการสอบ PISA ของไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ในทุกด้าน โดยในปี 2561 ไทยอยู่ลำดับที่ 66 จาก 79 ประเทศ คะแนน O-NET ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีแนวโน้มลดลงหลายวิชา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ยังไม่ได้รับการแก้ไข เช่น ช่องว่างของคุณภาพโรงเรียนในเมือง กับโรงเรียนในชนบท การพัฒนาครูระหว่างทำการยังได้รับงบประมาณในการสนับสนุนน้อยมาก ครูยังมีภาระนอกจากการเรียนการสอนมาก ส่งผลถึงคุณภาพการเรียนการสอน และยังเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้หมดไป

ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดแคลนทั้งครู ทั้งทรัพยากร การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงของโรงเรียนในชนบทที่ยังไม่ครอบคลุม ยังเป็นปัญหาที่รอการแก้ไข การลงทุนทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ยังไม่เพียงพอต่อการรองรับการเรียนออนไลน์ รวมทั้งการพัฒนาครูให้มีทักษะดิจิทัล ยังเป็นความจำเป็นสำหรับคุณภาพการศึกษาในอนาคตงบประมาณในการสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนา ยังต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการศึกษายังมีน้อย เหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาของรัฐบาลยังมีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

5.3 นโยบาย เอกภาพ คุณภาพ ของสถาบันผลิตบัณฑิตครู ความหลากหลายของสถาบันผลิตครูในระดับอุดมศึกษามีสถาบันที่ผลิตครูมากกว่า 100 แห่งทั่วประเทศ ทั้งที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ มิได้มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ควบคุมการผลิตครูโดยเฉพาะ มีแต่ครูสภาที่เป็นองค์กรวิชาชีพ ที่มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพ การออกและเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพ ในทางบริหารมีการทำงานร่วมกัน

ผ่านที่ประชุมอธิการบดีที่พิจารณาเรื่องราวที่ต้องตัดสินใจร่วมกันในบางเรื่อง และมีการทำงานร่วมกันของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง ในการกำหนดแผนนโยบายในบางเรื่องที่ต้องดำเนินการร่วมกัน ในภาพรวมแล้วมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งต่างเป็นอิสระในการบริหารองค์กร จึงทำให้การผลิตบัณฑิตครูมีคุณภาพต่างกัน ขึ้นกับความพร้อมและทรัพยากรของแต่ละมหาวิทยาลัย ซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นกับนโยบายในการผลิตครูของแต่ละมหาวิทยาลัย บางแห่งเน้นการผลิตครูเป็นหลัก บางแห่งให้ความสำคัญในการผลิตครูน้อยกว่าผลิตบัณฑิตด้านอื่น

ด้านหลักสูตรแม้จะใช้หลักสูตรครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ 4 ปี ที่มีเกณฑ์กลางเดียวกัน แต่คุณภาพของบัณฑิตแรกเข้า มีคุณภาพต่างกัน คุณภาพของการจัดการเรียนการสอน คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน ทรัพยากรที่สนับสนุน คุณภาพของโรงเรียนที่นิสิตเข้าฝึกวิชาชีพต่างกัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้บัณฑิตครูที่จบการศึกษาในแต่ละสถาบันที่ผลิตมีคุณภาพต่างกัน ในด้านของจำนวนของบัณฑิตครูที่ผลิตในแต่ละปี สถาบันผลิตครูส่วนใหญ่ ผลิตตามความพร้อมและนโยบายของสถาบันนั้นๆเป็นหลัก โดยมีได้คำนึงถึงสถาบันอื่นๆว่าจะมีการผลิตที่ซ้ำซ้อนกัน ทำให้บัณฑิตครูหลายสาขาวิชาที่มากเกินไปจนความต้องการจำเป็นต้องเปลี่ยนไปประกอบอาชีพที่มีวิชาชีพครูเกิดความสูญเปล่าในการลงทุน อันเป็นผลจากสถาบันผลิตครูไม่มีการกลางที่ทำหน้าที่ควบคุมทั้งจำนวน และคุณภาพในการผลิตครู ขาดความร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตครู

ผลกระทบต่อการศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

1. หลักสูตรต้องเน้นการสอนเรื่องประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. สอนจริยธรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์
3. พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง

ปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับประเทศและระดับสถาบันที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย
2. ความยืดหยุ่นในการปรับตัวของหลักสูตรตามนโยบายการศึกษา
3. การสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบัน

ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง

1. การแทรกแซงทางการเมืองในเนื้อหาหลักสูตร

2. ความไม่แน่นอนของนโยบายการศึกษา ที่อาจส่งผลต่อการวางแผน

ระยะยาว

ตาราง 11 สังเคราะห์การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ประเด็นการเปลี่ยนแปลง	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จ	ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง
1. สังคมผู้สูงอายุ	1. ห ล ก สู ต ร ต้ อ ง	1. สร้างวัฒนธรรมองค์กร	1. ก า ร ล ด ล ง ข อ ง
2. สังคมพหุวัฒนธรรม	เตรียมพร้อมสำหรับ	ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน
3. สังคมที่เหลื่อมล้ำ	ห้องเรียนที่มีความ	2. สร้างการมีส่วนร่วม	2. ความเหลื่อมล้ำอาจ
4. สังคมที่วิกฤตทางคุณธรรม	หลากหลาย	3. สร้างแรงบันดาลใจ	นำไปสู่การศึกษาที่ไม่เท่าเทียม
5. สังคมที่เปราะบาง	2. ห ล ก สู ต ร ต้ อ ง เน้น	ปลูกวิญญาณความเป็นครู	
	ทักษะการสื่อสารระหว่างวัยและเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม		
	3. คุณธรรมจริยธรรมต้องเป็นสากลขึ้นให้ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตและการทำงาน		

จากตาราง 11 พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ สังคมผู้สูงอายุ สังคมพหุวัฒนธรรม สังคมที่เหลื่อมล้ำ สังคมที่วิกฤตทางคุณธรรม และสังคมที่เปราะบาง ส่งผลกระทบต่อหลักสูตรวิชาชีพครูโดยหลักสูตรต้อง (1) เตรียมครูให้พร้อมรับมือกับความหลากหลายของผู้เรียน (2) เน้นทักษะการสื่อสารระหว่างวัยและความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และ (3) พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นสากลและสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จคือการสร้างวัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วม และการปลูกฝังวิญญาณความเป็นครู ขณะที่ปัจจัยเสี่ยงที่ต้องเฝ้าระวังคือการลดลงของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและความเหลื่อมล้ำที่นำไปสู่การศึกษาไม่เท่าเทียม

ตาราง 12 สังเคราะห์การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี

ประเด็นการเปลี่ยนแปลง	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม	ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จ	ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง
1.การพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว	1.หลักสูตรต้องเน้นทักษะดิจิทัลและใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอน	1.การบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	1.การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อทักษะการคิดการคิดวิเคราะห์
2.การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์	2.สอนจริยธรรมในโลกดิจิทัลและการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรับผิดชอบ	2.พัฒนาอาจารย์ในด้านทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง	2.ความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนตัว
3.การใช้ Big Data และ Analytics	3.หลักสูตรเน้นการใช้ VR และ AR เพื่อฝึกการตัดสินใจเชิงจริยธรรม	3.สร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่เอื้อต่อการเรียนรู้	
4.การใช้ AR และ VR			

จากตาราง 12 พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี 4 ด้าน ส่งผลให้หลักสูตรต้องเน้นทักษะดิจิทัล การสอนจริยธรรมดิจิทัลและการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรับผิดชอบ รวมถึงการใช้ VR และ AR เพื่อฝึกการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ปัจจัยสำเร็จคือการบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยเสี่ยงคือการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปที่อาจลดทักษะการคิดวิเคราะห์ และความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์

ตาราง 13 สังเคราะห์การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

ประเด็นการเปลี่ยนแปลง	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จ	ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง
1. โครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนไป	1. หลักสูตรต้องเน้นทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ	1. สนับสนุนทรัพยากรอย่างพอเพียงในการพัฒนาหลักสูตร	1. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอาจส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษา
2. ความผันผวนด้านเศรษฐกิจ	2. หลักสูตรต้องสอนจริยธรรมในการทำงานยุคใหม่	2. เชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับบริบทเศรษฐกิจจริง	2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของตลาดแรงงานอาจทำให้หลักสูตรล้าหลัง
3. การแข่งขันในตลาดแรงงานโลก	3. ปลุกฝังแนวคิดเศรษฐกิจเศรษฐกิจพอเพียง	3. สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม	

จากตาราง 13 พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ 3 ด้าน ส่งผลให้หลักสูตรต้องเน้นทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ สอนจริยธรรมการทำงานยุคใหม่ และปลุกฝังปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยสำเร็จคือการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ การเชื่อมโยงทฤษฎีกับบริบทจริง และความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ส่วนปัจจัยเสี่ยงคือความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่กระทบโอกาสการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงตลาดแรงงานที่รวดเร็วจนหลักสูตรอาจล้าสมัย

ตาราง 14 สังเคราะห์การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม

ประเด็นการเปลี่ยนแปลง	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จ	ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง
1. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	1. หลักสูตรต้องบูรณาการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาที่ยั่งยืน	1. บูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมกับคุณธรรมจริยธรรม	1. ภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษา

ตาราง 14 (ต่อ)

ประเด็นการเปลี่ยนแปลง	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม	ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จ	ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง
2. การขาดแคลนทรัพยากรและพลังงาน	2. การปลูกฝังจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม	2. สร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นมิตร	2. การเพิ่มขึ้นของโรคอุบัติใหม่อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้การสอน
3. มลพิษ	3. บรรจุทักษะการคิดเชิงระบบเชื่อมโยงการกระทำของมนุษย์กับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	3. พัฒนาโครงสร้างการรับมือกับภัยพิบัติและสิ่งแวดล้อม	
4. การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ			

จากตาราง 14 พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม 4 ด้าน ส่งผลให้หลักสูตรต้องบูรณาการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ปลูกฝังจริยธรรมสิ่งแวดล้อม และสอนทักษะการคิดเชิงระบบที่เชื่อมโยงการกระทำกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยสำเร็จคือการบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมกับคุณธรรม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตร และการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนปัจจัยเสี่ยงคือภัยพิบัติธรรมชาติและโรคอุบัติใหม่ที่กระทบการเรียนรู้การสอน

ตาราง 15 การสำรวจสังเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงลึกการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง

ประเด็นการเปลี่ยนแปลง	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จ	ปัจจัยซ่อนเร้นที่ควรเฝ้าระวัง
1. ความไม่มั่นคงด้านการเมือง	1. หลักสูตรต้องเน้นประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมทางการเมือง	1. ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับประเทศ	1. การแทรกแซงทางการเมืองอาจกระทบต่อหลักสูตร
2. การให้ความสำคัญด้านการศึกษา	2. สอนจริยธรรมการใช้สื่อออนไลน์แสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์	2. ความยืดหยุ่นของหลักสูตร	2. ความไม่แน่นอนทางการเมืองอาจส่งผลกระทบต่อแผนระยะยาว
3. นโยบายของสถาบันผลิตบัณฑิตครู	3. พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง	3. การสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบัน	

จากตาราง 15 พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง 3 ด้าน ส่งผลให้หลักสูตรต้องเน้นประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง สอนจริยธรรมการใช้สื่อออนไลน์แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์บนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ปัจจัยสำเร็จคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารระดับประเทศ ความยืดหยุ่นของหลักสูตร และการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบัน ส่วนปัจจัยเสี่ยงคือการแทรกแซงทางการเมืองที่กระทบหลักสูตร และความไม่แน่นอนทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนระยะยาว

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interview)

ผู้วิจัยกำหนดผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) โดยตรงกับเรื่องที่วิจัย และเป็นผู้เต็มใจที่จะให้สัมภาษณ์ จำนวน 17 ท่าน โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่บทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย จำนวน 4 ท่าน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่นำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งได้แก่คณาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 5 ท่าน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เคยผ่านการศึกษาในคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 5 ท่านและผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 3 ท่าน ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญใน 3 ประเด็นหลัก คือ

1. ปัญหา การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการเขียนภาพอนาคตที่ไม่เพียงประสงค์ สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 16 การสังเคราะห์สภาพที่ไม่เพียงประสงค์การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมเป็นรายด้านตามความเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม		
คุณลักษณะบัณฑิต	การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
1.มีความรับผิดชอบต่อการเรียน	นักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
น้อย	วิชาชีพ	1. มีองค์ความรู้ในเรื่อง
2.ขาดความซื่อสัตย์ในการเรียน	1. ขาดความมั่นใจในเนื้อหาที่สอน	ทฤษฎีการวัดและประเมินผล
เช่นการคัดลอกงาน การทุจริตในการสอบ	2. ขาดการนำนวัตกรรมมาสอนไปใช้	2. ใช้ข้อสอบเพียงอย่างเดียว
3.ขาดการมีส่วนร่วม มักหลบหลีก	3. ขาดความมั่นใจในขณะทำ	ประเมินผลนักเรียน
ทิ้งภาระให้ผู้อื่น	หน้าที่ครู	3. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและ
4.ให้ความเคารพต่อครูอาจารย์	4. ไม่นำจิตวิทยาการเรียนรู้	ประเมินผลยังขาดคุณภาพ
น้อยลง	จิตวิทยาพัฒนาการไปใช้	4. วัดคุณธรรมจริยธรรมเพียง
5.มีบุคลิกภาพและความประพฤติ	5. ขาดความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย	ความรู้ความจำ
ไม่สมกับผู้ที่จะมีวิชาชีพครู	6. ใช้การลงโทษมากกว่าการให้	
6.ปฏิบัติตนในทางชั่ววอกแบบ	รางวัล	
เปิดเผย	7. ขาดความรู้ในการจัดทำ	
7.เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน	แผนการสอนและการเตรียมการสอน	
มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม	8. ล้มเหลวในการคุมชั้นเรียน	
8.ขาดความมุ่งมั่นในการศึกษาหา		
ความรู้		

จากตาราง 16 พบว่า สภาพที่ไม่เพียงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาครูปรากฏอย่างชัดเจน ทั้งในด้านคุณลักษณะบัณฑิต การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดประเมินผล โดยนักศึกษามีความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ทางวิชาการต่ำ

ขาดการมีส่วนร่วมและขาดความเคารพต่อครูอาจารย์ อีกทั้งยังมีพฤติกรรมส่วนบุคคลไม่เหมาะสมต่อวิชาชีพครู ขณะที่การฝึกประสบการณ์มีข้อจำกัดด้านความมั่นใจ นวัตกรรมการสอน และการควบคุมชั้นเรียน รวมถึงการวัดและประเมินผลยังเน้นข้อสอบเพียงอย่างเดียว และขาดการประเมินคุณธรรมจริยธรรมในเชิงพฤติกรรมอย่างรอบด้าน

2. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลกด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง ที่มีผลในทางไม่พึงประสงค์ต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านความเชี่ยวชาญ (Expertise) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งเป็นข้อมูลด้าน Evidence เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการเขียนภาพอนาคต ผลของการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ที่มีต่อการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคต เป็นดังนี้

ตาราง 17 การเปลี่ยนแปลงของโลกที่ส่งผลกระทบในทางที่ไม่พึงประสงค์ต่อการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการเปลี่ยนแปลง	การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม		
	คุณลักษณะบัณฑิต	การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
1.ด้านสังคม	1.ขาดความเมตตา	1.ทักษะการสื่อสารลด	1.ขาดการประเมินเชิงคุณภาพ
1.เป็นสังคมก้มหน้า	ธรรม	น้อยลง	คุณภาพ
ความสัมพันธ์ระหว่างกัน	2.มุ่งแต่ประโยชน์ส่วน	2.ขาดการแลกเปลี่ยน	2.ยังคงค่านิยมการวัด
น้อยลง	ตน	เรียนรู้	เชิงปริมาณ
2.เป็นสิ่งที่มีความ	3.เพิกเฉยหรือยอมรับ	3.ลดความสำคัญของ	3.ขาดการคำนึงถึง
หลากหลายทาง	ได้ต่อความไม่ถูกต้องใน	คุณธรรมจริยธรรม	ความแตกต่างระหว่าง
วัฒนธรรม	สังคม เช่น การกดขี่ การ	4.ขาดต้นแบบที่จะ	บุคคล
	ทุจริต	สร้างแรงบันดาลใจ	

ตาราง 17 (ต่อ)

ด้านการเปลี่ยนแปลง	การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม		
	คุณลักษณะบัณฑิต	การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
3.เป็นสังคมที่หลือมล้ำ เอารัดเอาเปรียบ		5.ละเลยการพัฒนาจิต พิสัย	4.ขาดการประเมิน ความรู้สึกรภายใน 5.มุ่งตัดสินมากกว่า การพัฒนา
4.ด้านเทคโนโลยี 1.เทคโนโลยีเข้ามามี บทบาทสำคัญในการ จัดการเรียนรู้ 2.เทคโนโลยีเป็นแหล่ง ความรู้ที่สำคัญ	1.ขาดสื่อสารแบบ เผชิญหน้า 2.ขาดมนุษย์สัมพันธ์ 3.ขาดความเห็นอก เห็นใจกัน 4.ขาดความซื่อสัตย์ ทางวิชาการ 5.ลดทอนการเคารพ ความเห็นของผู้อื่น	1.ขาดการคิด วิเคราะห์ในสิ่งที่เรียนรู้ 2.ขาดการเรียนรู้แบบ สะท้อนคิด 3.ขาดประสบการณ์ ตรง 4.ขาดการมีส่วนร่วม 5.ลดความน่าเชื่อถือ ของผู้สอน	1.ขาดการประเมิน ตามสภาพจริง 2.อาจละเมิดความ เป็นส่วนตัว 3.ขาดการพิจารณา ข้อมูลอย่างรอบด้าน 4.อาจเกิดการทุจริต ในการวัดและ ประเมินผลได้โดยง่าย 5.ไม่สามารถวัด อารมณ์และความรู้สึกได้ อย่างแท้จริง
5.ด้านเศรษฐกิจ 1.ช่องว่างระหว่างคน รวยกับคนจนเพิ่มขึ้น 2.ระบบเศรษฐกิจทำ ให้คุณธรรมเสื่อมถอย 3.เงินคือพระเจ้า	1.ขาดจิตสาธารณะ 2.ขาดความเอื้ออาทร 3.มุ่งประโยชน์ส่วนตน 4.ขาดความพอเพียง 5.ขาดจรรยาบรรณ วิชาชีพ 6.ลดความสำคัญของ ความซื่อสัตย์	1.เน้นทักษะเชิง พาณิชย์ 2.ลดเวลาเรียนด้าน คุณธรรม	1.วัดความสำเร็จที่ตัว เงิน 2.ขาดการประเมิน คุณธรรมภายใน 3.มุ่งวัดเชิงปริมาณ

ตาราง 17 (ต่อ)

ด้านการเปลี่ยนแปลง	การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม		
	คุณลักษณะบัณฑิต	การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
4.ด้านสิ่งแวดล้อม	1. ขาดจิตสำนึกสิ่งแวดล้อม	1.ขาดการเรียนรู้โดย	1. วัด เพื่ ย ิง
1.เกิดภัยพิบัติน้ำท่วม	2.ขาดความซื่อสัตย์	การปฏิบัติจริง	ภาคทฤษฎี
ฝนแล้ง อันเกิดจากการ	3.ไม่เห็นความสำคัญ	2.การเรียนรู้ไม่	2. ขาดการประเมิน
กระทำของมนุษย์	ของการใช้ทรัพยากร	เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎี	พฤติกรรม
2.สภาพแวดล้อมถูก	อย่างคุ้มค่า	กับปฏิบัติ	
ทำลาย	3.ขาดการปลูกฝัง	จิตสำนึก	
3.เกิดโลกอุบัติใหม่	1.ยอมรับการทุจริต	1.เรียนรู้แบบรับฟัง	1.วัดเพียงภาคทฤษฎี
5.ด้านการเมือง	2.เพิกเฉยต่อปัญหา	ฝ่ายเดียว	2. ขาดการมีส่วนร่วม
1.การ เมือง ขาด	สังคม	2.ขาดการมีส่วนร่วม	3.ขาดการติดตาม
เสถียรภาพ	3.ไม่สนใจปัญหา	3.ตัว อย่าง ที่ ไม่	พัฒนาการ
2.ขาดการวางแผน	การเมือง	เหมาะสมของ	
ระยะยาว	4.ขาดความเป็น	นักการเมืองเป็นอุปสรรค	
3.นโยบายการศึกษา	กลาง	ต่อการจัดการเรียนรู้	
ไม่ต่อเนื่อง	4.มีภาพการทุจริต	คุณธรรมจริยธรรม	
เชิงนโยบาย		4.ไม่เปิดพื้นที่ให้	
		แลกเปลี่ยนความคิดเห็น	

จากตาราง 17 พบว่า การเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง ส่งผลกระทบในทางที่ไม่พึงประสงค์ต่อการจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาครูในหลายมิติ กล่าวคือ ทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะด้านเมตตา จิตสาธารณะ และความซื่อสัตย์ ขาดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและประสบการณ์ตรง รวมทั้งการวัด และประเมินผลยังคงเน้นเชิงปริมาณมากกว่าการพัฒนาเชิงคุณภาพและจิตพิสัย ส่งผลให้การ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูเกิดข้อจำกัดในการบ่มเพาะผู้เรียนอย่างรอบด้าน

3. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ประเด็นการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีผลกระทบต่อการ จัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ตามประเด็นที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมือง เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งทางด้านหลักฐาน

(Evidence) และข้อมูลที่ได้จากความเชี่ยวชาญ (Expertise) เป็นการขยายขอบเขตของข้อมูลให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จากการสังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของโลกที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญนำมาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก ได้ดังนี้

ตาราง 18 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	
	การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก	การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
1.สังคมผู้สูงอายุ	1.หลักสูตรต้องเตรียมพร้อมสำหรับ	1.หลักสูตรระยะสั้นจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้น
2.สังคมพหุวัฒนธรรม	ห้องเรียนที่มีความหลากหลาย	
3.สังคมที่เหลื่อมล้ำ	2.หลักสูตรต้องเน้นทักษะการสื่อสาร	2.หลักสูตรสายสามัญต้องเพิ่ม
4.สังคมที่วิกฤตทางคุณธรรม	ระหว่างวัยและเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม	วิชาที่เป็นอาชีพเพิ่มขึ้น
5.สังคมที่เปราะบาง	3.คุณธรรมจริยธรรมต้องเป็นสากลขึ้น	คุณธรรมที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะมีความจำเป็นมากขึ้น
	4.ให้ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน	4.คุณธรรมต้องขยายขอบเขตเป็นคุณธรรมที่เป็นสากล
		5.ให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิมากขึ้น
		6.จัดการเรียนการสอนที่เน้นความร่วมมือ
		7.หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่นความแตกต่างระหว่างบุคคล
		8.ใช้กรณีตัวอย่างในสังคมเป็นสื่อในการปลูกฝังคุณธรรม

จากตาราง 18 พบว่า ข้อมูลประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยเปรียบเทียบระหว่าง ข้อมูลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก และ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปผลกระทบและความเชื่อมโยงได้ดังนี้ การปรับตัวสู่ความเป็นสากลและความเท่าเทียม (Universal & Rights-based) ทั้งสองแหล่งข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ต้องเน้นเรื่อง การเคารพสิทธิ ของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปราะบางและเหลื่อมล้ำในปัจจุบัน การตอบรับต่อสังคมพหุวัฒนธรรมและความแตกต่าง (Multicultural & Diverse) ส่งผลโดยตรงต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การสำรวจสภาพแวดล้อม เน้นว่าหลักสูตรต้องเตรียมความพร้อมสำหรับห้องเรียนที่มีความหลากหลาย และสร้างทักษะการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เสนอทางออกด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความร่วมมือ เพื่อให้คนที่มีความหลากหลายสามารถทำงานและอยู่ร่วมกันได้ การรับมือกับสังคมผู้สูงอายุและการสื่อสารระหว่างวัย (Aging Society) เมื่อสังคมก้าวสู่ยุคผู้สูงอายุ การจัดการเรียนรู้ต้องปรับจุดเน้นด้านความสัมพันธ์ การสำรวจสภาพแวดล้อม ชี้ให้เห็นผลกระทบที่ต้องเน้น ทักษะการสื่อสารระหว่างวัย เพื่อลดช่องว่างทางความคิด การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มองว่า คุณธรรมที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จะมีความจำเป็นและทวีความสำคัญมากขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจในสังคมที่มีโครงสร้างประชากรเปลี่ยนไป

ตาราง 19 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	
	การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก	การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
1.การพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว	1.หลักสูตรต้องเน้นทักษะดิจิทัลและใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอน	1.การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในอนาคต
2.การเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์	2.สอนจริยธรรมในโลกดิจิทัลและการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรับผิดชอบ	2.การจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลควรนำ

ตาราง 19 (ต่อ)

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยี	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	
	การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก	การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
3. การใช้ Big Data และ Analytics	3.หลักสูตรเน้นการใช้ VR และ AR เพื่อฝึกการตัดสินใจเชิงจริยธรรม	เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. การใช้ AR และ VR		3.การใช้เทคโนโลยีควรคำนึงถึงมิติความเป็นมนุษย์ 4.ความซื่อสัตย์สุจริต ความเกรงกลัวต่อบาปจะเป็นคุณธรรมที่ช่วยกำกับให้การใช้เทคโนโลยีเป็นไปด้วยความถูกต้อง 5.เทคโนโลยีจะเปลี่ยนบทบาทครู จากผู้ให้ความรู้เป็นผู้รับรองความรู้ 6.การใช้ข้อมูลบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนควรได้รับการประเมินซ้ำจากครูผู้มีความรู้ขั้นหนึ่ง

จากตาราง 19 พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปผลกระทบที่สำคัญได้ดังนี้ การนำเทคโนโลยีล้ำสมัยมาใช้เป็นเครื่องมือบ่มเพาะคุณธรรม ทั้งสองแหล่งข้อมูลเห็นพ้องในการใช้เทคโนโลยีเพื่อจำลองการเรียนรู้เสมือนจริง การสำรวจสภาพแวดล้อม ระบุถึงการใช้เทคโนโลยี AR (Augmented Reality) และ VR (Virtual Reality) เพื่อเป็นเครื่องมือในการ ฝึกการตัดสินใจเชิงจริยธรรม รวมถึงการพัฒนาทักษะดิจิทัลในหลักสูตร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยต้องคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตจริยธรรมในโลกดิจิทัลและหลักการกำกับตนเอง เมื่อการเรียนรู้ย้ายไปอยู่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ รูปแบบของคุณธรรมที่ต้องเน้นย้ำจึงเปลี่ยนไป การสำรวจสภาพแวดล้อม มุ่งเน้นไปที่การสอน จริยธรรมในโลกดิจิทัล และการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรับผิดชอบ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ให้ความสำคัญกับรากฐานภายใน โดย

มองว่า ความซื่อสัตย์สุจริตและความเกรงกลัวต่อบาป (หิริโอตตปปะ) จะเป็นคุณธรรมหลักที่ช่วยกำกับให้การใช้เทคโนโลยีเป็นไปอย่างถูกต้อง และต้องไม่ลืมนิยามความเป็นมนุษย์ในการใช้เทคโนโลยี

ตาราง 20 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	
	การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก	การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
1.โครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป	1.หลักสูตรต้องเน้นทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ	1.ส่งเสริมจิตสาธารณะควบคู่กับทักษะอาชีพ
2.ความผันผวนด้านเศรษฐกิจ	2.หลักสูตรต้องสอนจริยธรรมในการทำงานยุคใหม่	2.ในอนาคตทุนทางเทคโนโลยีจะสำคัญกว่าเงินทุน
3.การแข่งขันในตลาดแรงงานโลก	3.ปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	3.ปลูกฝังความพอเพียง ประหยัด ออมเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในอนาคต 4.ในอนาคตผู้ที่เป็นคนดีจะสำคัญกว่าผู้ที่มีความรู้ดี 5.จรรยาบรรณในวิชาชีพ ควรได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง

จากตาราง 20 พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

การปรับตัวเพื่อตอบโจทยตลาดแรงงานและการทำงานยุคใหม่ ทั้งสองแหล่งข้อมูลมองเห็นผลกระทบจากการที่โครงสร้างเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในตลาดแรงงานโลกที่สูงขึ้น การสำรวจสภาพแวดล้อม ระบุว่าหลักสูตรต้องเน้นการสร้าง ทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ ควบคู่ไปกับการสอน จริยธรรมในการทำงานยุคใหม่ เพื่อให้บัณฑิตพร้อมรับมือกับความผันผวน การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ให้มุมมองที่ลึกซึ้งกว่าเดิมว่า ในอนาคต "ผู้ที่เป็นคนดีจะสำคัญกว่าผู้ที่มีความรู้ดี" ดังนั้นการส่งเสริม จรรยาบรรณวิชาชีพ และการสร้างจิตสาธารณะควบคู่กับทักษะอาชีพ จึงเป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างจริงจัง การใช้หลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นภูมิคุ้มกัน ประเด็นความผันผวนทางเศรษฐกิจทำให้ทั้งสองแหล่งข้อมูลเห็นพ้องในการนำหลักความพอเพียงมาใช้ การสำรวจสภาพแวดล้อม เน้นการ ปลุกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนมีหลักคิดในการดำรงชีวิต การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ขยายความถึงวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น โดยมุ่งเน้นการปลุกฝังเรื่อง ความประหยัดและการออม เพื่อสร้างเป็น "ภูมิคุ้มกันในอนาคต" ให้กับผู้เรียนท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน

ตาราง 21 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงทาง สภาพแวดล้อม	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	
	การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก	การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
1. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	1.หลักสูตรต้องบูรณาการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาที่ยั่งยืน	1.ให้ความสำคัญกับการปลุกฝังจิตสาธารณะ
2. การขาดแคลนทรัพยากรและพลังงาน	2. การปลุกฝังจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม	2. ปลุกฝังความพอเพียง
3. มลพิษ	3. บรรจุทักษะการคิดเชิงระบบเชื่อมโยงการกระทำของมนุษย์กับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
4. การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ		4. ปลุกจิตสำนึกเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต
		5. สร้างจริยธรรมการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม
		6. เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม
		7. ปลุกฝังค่านิยมรักษ์โลก รักสิ่งแวดล้อม

จากตาราง 21 พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขาดแคลนทรัพยากร มลพิษ และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ ความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ต้องปรับเปลี่ยนจากการ

สอนทฤษฎีทั่วไปสู่การคิดที่ซับซ้อนขึ้น การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก ระบุว่าหลักสูตรต้องมีการบูรณาการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้าไปอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการฝึกให้ผู้เรียนมี ทักษะการคิดเชิงระบบ เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงว่าการกระทำของมนุษย์ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เสนอให้ใช้กลยุทธ์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์จริงและฝึกแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์ การปลูกฝังจิตสำนึกและจริยธรรมในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

ตาราง 22 การสังเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง	ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	
	การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก	การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
1.ความไม่มั่นคงด้านการเมือง	1.หลักสูตรต้องเน้นประชาธิปไตย	1.นโยบายการศึกษาควรมี
2.การให้คุณค่าความสำคัญด้านการศึกษา	การมีส่วนร่วมทางการเมือง	แผนพัฒนาที่ต่อเนื่อง
3.นโยบายของสถาบันผลิตบัณฑิตครู	2.สอนจริยธรรมการใช้สื่อออนไลน์	2.นโยบายระดับประเทศควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของพลเมือง
	แสดงความเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์	3.ยกระดับให้การศึกษา มีความสำคัญมากกว่าที่เป็นอยู่
	3.พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์	4.เร่งผลิตนักการศึกษาที่มีความรู้คู่คุณธรรม
	การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง	5.การผลิตครูควรคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ
		6.คุณภาพผู้เรียนมีความใกล้ชิดกันมากกับคุณภาพครู

จากตาราง 22 พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ การสร้างพลเมืองประชาธิปไตย

และการสื่อสารที่สร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลให้หลักสูตรต้องมุ่งเน้นการสร้างพื้นฐานความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก ระบุว่าหลักสูตรต้องให้ความสำคัญกับการสอนเรื่อง ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงความเห็นทางการเมืองได้อย่างสร้างสรรค์ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มองในภาพใหญ่ว่า นโยบายระดับประเทศควรให้ความสำคัญกับการยกระดับการศึกษาให้มีความสำคัญมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ ในสภาวะที่การเมืองมีความไม่แน่นอน การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก มองว่านโยบายของสถาบันผลิตบัณฑิตครูต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการให้คุณค่าต่อการศึกษา การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เน้นย้ำว่าต้องเร่งผลิตนักการศึกษาที่มีทั้ง "ความรู้คู่คุณธรรม" โดยกระบวนการผลิตครูต้องคำนึงถึง คุณภาพมากกว่าปริมาณ เนื่องจากคุณภาพของครูมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพของผู้เรียน

4. แนวโน้มการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นไปได้ในอนาคตผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นข้อมูลหลักที่จะตอบคำถามของการวิจัยและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ประเด็นสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

1.1 ด้านคุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต

ตาราง 23 ประเด็นสำคัญของแนวโน้มด้านคุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคตด้านคุณธรรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นสำคัญด้านคุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครู
คนที่ 11	ผู้ที่เป็นครูต้องเป็นผู้ที่ศึศตนและเสียสละเพราะงานครูมิได้ทำเฉพาะในเวลา แต่ต้องเตรียมวิชาความรู้ เตรียมการสอน ตลอดจนการช่วยเหลือดูแลนักเรียนแทนพ่อแม่ถ้าไม่เป็นผู้เสียสละ ุติศตนจะไม่สามารถทำงานครูได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
คนที่ 17	สมัยก่อนที่เรียน ผมได้แบบอย่างมาจากครูของผม ทั้งการแต่งกาย การพูดจา กิริยามารยาท ความเป็นครูจะถูกสั่งสอนและถูกตักเตือนให้ระลึกเสมอว่า เราจะต้องไปเป็นครู ซึ่งขณะเรียนจะรู้สึกว่าการที่เราเหมือนจะเป็นคนเขยๆ ไม่ทันสมัยเหมือนสาขาวิชาอื่น แต่หลังจากออกไปทำงานจึงพบว่า ความเป็นครูได้ถูกถ่ายทอดลงในวิญญาณของเรา การปลูกฝังของครูสมัยเก่านั้นจะยังได้ผลในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ตาราง 23 (ต่อ)

ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นสำคัญด้านคุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครู
คนที่ 15	คิดว่าในอนาคต นักศึกษาครูต้องมีคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ เพราะถ้ามีความรับผิดชอบ จะครอบคลุม ความรับผิดชอบต่อตนเองในการศึกษาหาความรู้ให้ทันสมัย รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนในฐานะครู ซึ่งมีภาระมากมาย ซึ่งถ้ามีคุณธรรมเรื่องความรับผิดชอบ ความดีงามอื่นๆจะตามมา
คนที่ 16	คุณลักษณะครูใน 10 ปีข้างหน้าจะเปลี่ยนไปให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงเพียงใดก็ตามแต่ต้องไม่ทิ้งแก่นของคุณธรรมเดิม เช่น ความเมตตา กรุณา การเสียสละ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความศรัทธา ฯลฯ ที่เป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติที่ดี ที่อ้างอิงหลักธรรมของศาสนา
คนที่ 3	คิดว่า จรรยาบรรณในวิชาชีพครูต้องมีความศักดิ์สิทธิ์ บังคับใช้อย่างจริงจัง จึงจะสามารถยกระดับวิชาชีพครู ให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงได้ต้องมีการตรวจสอบดูแลอย่างเข้มข้น เช่นครูที่ไม่เตรียมการสอน ครูที่ละทิ้งชั้นเรียน ครูที่ใช้แบบทดสอบที่ไม่ตรวจสอบคุณภาพ ถือว่าผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ เพราะนอกจากจะไม่ยุติคนแล้วยังไม่ปฏิบัติหน้าที่ของครู ถ้าทำได้ วิชาชีพครูจะเหมาะสมที่จะเป็นวิชาชีพชั้นสูง
คนที่ 6	ในอนาคตจะมีช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมากขึ้น ผู้ด้อยโอกาส อันเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจ และผู้ที่มีความต่างทางวัฒนธรรมจะมีมากขึ้น คิดว่า ความเมตตา กรุณา ในจิตใจครูจะมีความจำเป็นอย่างมาก
คนที่ 1	สังคมปัจจุบันการทุจริตขยายวงกว้างขวางขึ้น และในอนาคตการทุจริตจะมีความซับซ้อนขึ้น คิดว่าครูต้องเป็นต้นแบบในการซื่อสัตย์สุจริต ความซื่อสัตย์สุจริตมิได้หมายความว่าไม่คอร์รัปชันเพียงอย่างเดียว แต่ต้องรวมถึงการซื่อสัตย์ในวิชาชีพ ทำหน้าที่อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
คนที่ 2	คิดว่าอีก 10 ปีข้างหน้าเทคโนโลยีคงมีการพัฒนาไปไกลจนยากที่จะคาดเดา ในทางลบการใช้เทคโนโลยีในการกระทำความผิดเป็นความน่ากลัวอย่างยิ่ง โลกจะต้องกำหนดจรรยาบรรณในการใช้เทคโนโลยีร่วมกัน โดยมีครูเป็นผู้ปลูกฝังให้กับผู้เรียนและเป็นสิ่งที่ต้องเร่งทำ เพราะการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องใช้เวลา
คนที่ 5	ในอนาคต ความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของผู้คนจะน้อยลง การเอาตัวเอาเปรียบของคนที่มั่งคั่งหรือการเหนือกว่าจะมีมากขึ้น จิตสาธารณะจะทำให้คนลดความเห็นแก่ตัว เห็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากขึ้น โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรส่วนรวมที่ต้องช่วยกันรักษา มิฉะนั้นโลกจะพบกับภัยพิบัติ เช่น ดินโคลนถล่ม น้ำท่วม ไฟป่า ฝนแล้ง งบประมาณจะถูกนำไปใช้เพื่อการเยียวยา ประเทศจะขาดงบประมาณเพื่อพัฒนา ความล้าหลังจะเข้ามาเยือน

ตาราง 23 (ต่อ)

ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นสำคัญด้านคุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครู
คนที่ 7	ควรปลูกฝังให้ความพอเพียง เป็นคุณธรรมประจำใจของคนในชาติ เพราะจะทำให้การเบียดเบียน เอาจัดเอาเปรียบน้อยลง ความสุขของคนในชาติจะมากขึ้น โดยเฉพาะผู้เป็นครูจะต้องยึดมั่นในความพอเพียงให้เป็นแบบอย่าง
คนที่ 1	ครูต้องเป็น idol ของเด็กเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กอยากเป็นครู การผลิตครูจะได้มีตัวเลือกที่มีคุณภาพมากขึ้น จะได้ ได้คนที่มีความรักความศรัทธาในวิชาชีพครู ซึ่งปัจจุบันคนที่เข้ามาเป็นครูมักจะคิดถึงการเป็นข้าราชการ มีความมั่นคง มากกว่าคิดที่จะมาเป็นครูด้วยความรักความศรัทธา

จากตาราง 23 พบว่า ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวโน้มด้านคุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคตด้านคุณธรรมจริยธรรม สามารถสรุปประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ความสำคัญได้ดังนี้

การรักษา "แก่น" ของความเป็นครูและการเป็นต้นแบบ (Role Model) ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เน้นย้ำว่า แม้โลกจะเปลี่ยนไปแต่บัณฑิตครูต้องไม่ทิ้งแก่นแท้ของค่านิยมเดิม การเป็นต้นแบบ (Idol) ครูต้องเป็นผู้ที่สร้างแรงบันดาลใจและเป็นต้นแบบที่ดีในทุกด้าน ทั้งการแต่งกายกิริยามารยาท และการพูดจา เพื่อให้ศิษย์เกิดความศรัทธา จิตวิญญาณและความรักในวิชาชีพ ต้องมีครูที่เข้ามาทำงานด้วยความรักและศรัทธาในวิชาชีพ มากกว่าการมองเพียงความมั่นคงของอาชีพข้าราชการ คุณธรรมหลักที่จำเป็นในวิชาชีพ (Core Virtues) คุณธรรมที่ผู้เชี่ยวชาญระบุถึงบ่อยครั้งว่าเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับครูในอนาคต ได้แก่ ความเมตตากรุณาและการเสียสละ ครูต้องเป็นผู้อุทิศตน เสียสละเวลาเพื่อดูแลช่วยเหลือศิษย์ และมีความเมตตาต่อผู้ด้อยโอกาสซึ่งจะมีมากขึ้นในสังคมอนาคต ความซื่อสัตย์สุจริต ต้องซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและต่อวิชาชีพ โดยการทำหน้าที่อย่างครบถ้วนสมบูรณ์และไม่คอร์รัปชั่น ความรับผิดชอบ ถือเป็นคุณธรรมที่จะนำไปสู่ความดีงามอื่น ๆ ทั้งความรับผิดชอบต่อการศึกษาคหาความรู้ให้ทันสมัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จรรยาบรรณวิชาชีพที่เข้มงวด (Professional Ethics) ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า จรรยาบรรณวิชาชีพครูต้องมีความศักดิ์สิทธิ์และบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อยกระดับให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ต้องมีการตรวจสอบดูแลพฤติกรรมที่ผิดจรรยาบรรณอย่างเข้มข้น เช่น การละทิ้งชั้นเรียน เพื่อรักษามาตรฐานของวิชาชีพ การตอบรับต่อความท้าทายในอนาคต (Future Trends) ครูยุคใหม่ต้องมีคุณธรรมที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลก

1.2 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

ตาราง 24 ประเด็นสำคัญของแนวโน้มด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมใน
อนาคตตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นสำคัญด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
คนที่ 8	ปัจจุบันความรู้หาได้โดยง่ายจากแหล่งความรู้ทางเทคโนโลยี จะทำอะไร อยากรู้อะไร มีโทรศัพท์มือถือเครื่องเดียว สามารถหาความรู้ได้อย่างหลากหลาย และเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ยิ่งอนาคตจะยิ่งพัฒนาไปมากกว่านี้มาก การเรียนรู้ด้วยตนเอง น่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดกับโลกในอนาคต
คนที่ 3	อีก 10 ปีข้างหน้า การพัฒนาของคอมพิวเตอร์จะพัฒนาไปถึงไหน ยากที่จะคาดเดาแต่มีแนวโน้มว่าจะพัฒนาไปไกล อาจมีโปรแกรมการศึกษาสำเร็จรูปที่มีทุกวิชา ทุกระดับ การศึกษาที่เหมือนกับการเรียนจริงในห้องเรียน ครูอาจเปลี่ยนไปเป็นผู้แนะแนวและทำงานธุรการมากกว่าการสอน แต่ความพร้อมของประเทศไทยคงไม่ไปไกลขนาดนั้น จะเป็นลักษณะค่อยๆนำเทคโนโลยีมาช่วยงานครูในการสอน ให้น่าสนใจขึ้น ให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว และคงเพิ่มขึ้น ควบคู่ไปกับการทำหน้าที่ครูที่ปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่
คนที่ 6	สถานการณ์โควิดบังคับให้รูปแบบการสอนจาก On Side เป็น On line ครูต้องปรับตัวปรับเปลี่ยนวิธีสอนต่างไปจากเดิมมาก จนปัจจุบันกลายเป็นความปกติใหม่ ระบบการสอนที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แทรกซึมเข้ามาโดยไม่รู้ตัว
คนที่ 12	คิดว่าการจ้ำจี้จ้ำไช ของครูโบราณยังใช้ได้กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หรือเรียกตามสมัยใหม่ว่า การสอนสอดแทรกคุณธรรมแต่การสอนสอดแทรกจะต้องพัฒนาให้มีเป้าหมายและมีการประเมินผลด้วย
คนที่ 9	คิดว่าในอนาคตรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มีหลักการที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญยังใช้ได้อยู่ เพียงแต่ปรับวิธีการให้ทันยุคทันสมัย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในอัตราที่มากขึ้น ครูปรับบทบาทเป็นโค้ช การเรียนรู้เชิงรุก เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนที่เน้นกระบวนการทางจิตพิสัยก็ยังทันสมัยอยู่
คนที่ 10	วิธีสอนที่ฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล เช่นวิธีสะท้อนคิด วิธีสอนแบบซักค้าน จะฝึกให้เกิดการยอมรับและการมองตนเองอย่างถูกต้อง เพราะธรรมชาติของมนุษย์จะมีความลำเอียงในการเข้าข้างตนเอง

ตาราง 24 (ต่อ)

ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นสำคัญด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
คนที่ 2	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมมักจะเกิดจากเลียนแบบและกระทำตามสังคมที่แวดล้อมตนเอง อยู่ ถ้าฟังโรงเรียนหรือการสอนของครูแม้จะมีส่วนช่วยผู้เรียนให้เป็นคนดีได้ แต่ก็เพียงส่วนเล็กๆส่วนหนึ่ง เพราะชีวิตส่วนใหญ่ผู้คนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม ทั้งการทำงานและการใช้ชีวิตปกติ รัฐจะต้องให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง ดังตัวอย่างของประเทศญี่ปุ่นที่เน้นการมีวินัย การให้ความสำคัญต่อคุณภาพของคนในประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น คุณธรรมจริยธรรมต้องได้รับการฝึกฝนและปฏิบัติตั้งแต่เกิดจนตาย
คนที่ 16	อีก 10 ปีข้างหน้าวิธีการเรียนการสอนอาจเปลี่ยนไปเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณธรรมจริยธรรมจะเป็นหน้าที่หลักในการสอนของครูเนื่องจากเทคโนโลยีไม่อาจทดแทนครูในด้านนี้ได้
คนที่ 10	ต่อไป Portfolio ที่ใช้แฟ้ม ใช้กระดาษ จะพัฒนาเป็น Digital Portfolio ซึ่งจะทำให้ความเชื่อถือมีมากเพราะสามารถใช้เทคโนโลยีในการช่วยวิเคราะห์

จากตาราง 24 พบว่า ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวโน้มด้าน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคต สามารถสรุปเรื่องที่ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เน้นย้ำได้ดังนี้ การปรับบทบาทของครูสู่การเป็น "โค้ช" และ "ผู้แนะแนว" ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าบทบาทการสอนแบบเดิมจะลดลง และเปลี่ยนไปสู่บทบาทใหม่ ได้แก่ การเป็นโค้ช (Coach) ครูต้องปรับบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเป็นผู้แนะแนว (Mentor) ครูจะเน้นงานด้านการแนะแนวมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมงานสอนให้น่าสนใจและเกิดการเรียนรู้ที่คงทน แม้เทคโนโลยีจะก้าวหน้าเพียงใด แต่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า คุณธรรมจริยธรรมยังคงเป็นหน้าที่หลักของครู เพราะเทคโนโลยีไม่สามารถทำหน้าที่ปลูกฝังด้านนี้แทนมนุษย์ได้ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากความรู้ในปัจจุบันสามารถหาได้ง่ายผ่านเทคโนโลยี แนวโน้มการเรียนรู้จึงเปลี่ยนไป การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) จะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดสำหรับโลกในอนาคต การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) บัณฑิตครูและนักเรียนต้องมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และกระบวนการสะท้อนคิด ผู้เชี่ยวชาญเน้นการจัดประสบการณ์ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและฝึกกระบวนการคิด ได้แก่ วิธีสอนแบบซักค้ำ้นและสะท้อนคิด

(Reflection) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) รวมถึงการเน้นกระบวนการทางจิตพิสัยที่ยังคงมีความสำคัญในอนาคต การสอดแทรกคุณธรรม ยังคงจำเป็นต้องมี "การจ้ำจี้จ้ำไช" หรือการพร่ำสอนแบบเดิมแต่ต้องปรับปรุงให้มี เป้าหมายและการประเมินผลที่ชัดเจน การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และประเมินผลความปกติใหม่ (New Normal) เทคโนโลยีจะแทรกซึมเข้าสู่ระบบการสอนอย่างเต็มตัว ทั้งในรูปแบบ Online และการใช้เครื่องมือดิจิทัล Digital Portfolio การวัดและประเมินผลจะพัฒนาไปสู่รูปแบบดิจิทัล ซึ่งมีความน่าเชื่อถือสูงเพราะสามารถใช้เทคโนโลยีช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมได้อย่างแม่นยำ

1.3 ด้านการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม

ตาราง 25 ประเด็นสำคัญของแนวโน้มการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมในอนาคตตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นสำคัญด้านการวัดและประเมินผล
คนที่ 4	การประเมินคุณธรรมจริยธรรม ไม่อาจประเมินได้ด้วยพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งคิดว่าเป็นอนาคต การประเมินแบบ 360 องศา ที่รวบรวมข้อมูลจากทุกฝ่าย ทำให้สะท้อนมุมมองของหลายฝ่าย จะทำให้ผลการประเมินแม่นยำขึ้น
คนที่ 1	อีก 10 ปีข้างหน้า เทคโนโลยี AI จะเข้ามามีส่วนในการประเมินคุณธรรมจริยธรรมเพราะสามารถวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถทำนายพฤติกรรมในอนาคตได้ง่ายต่อการให้คำแนะนำของครู และการวางแผนการพัฒนาได้ตรงจุด
คนที่ 6	การวัดและประเมินผลต้องเน้นการประเมินตามสภาพจริง เช่นการสังเกตพฤติกรรมและเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา เช่น ประเมินด้วยวิธีสะท้อนคิด มากกว่าการประเมินเพื่อตัดสิน กฎระเบียบเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลต้องมีการปรับเปลี่ยน ให้สอดคล้องกับการวัดและประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเปลี่ยนไป
คนที่ 9	การวัดและประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานในอนาคตจะพัฒนาเป็นการประเมินผ่าน Digital Portfolio Assessment จะเป็นการวัดที่มีความน่าเชื่อถือได้มากขึ้น
คนที่ 10	การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงที่ได้ความจริงมากที่สุด คือการใช้วิธีสังเกตพฤติกรรม และมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถทำกับนักเรียนจำนวนมากได้ ดังนั้นควรใช้แบบสังเกตวัดเพียงบางพฤติกรรมแล้วใช้ร่วมกับแบบทดสอบสถานการณ์ที่ใช้เทคโนโลยีช่วยจะทำให้การวัดมีความเที่ยงตรงมากขึ้น

ตาราง 25 (ต่อ)

ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นสำคัญด้านการวัดและประเมินผล
คนที่ 3	การวัดและประเมินผลในอนาคตจะเป็นการวัดสมรรถนะ คือวัดว่าทำอะไรได้ ซึ่งจะใช้กระบวนการที่ซับซ้อนกว่า การวัดความรู้ด้วยแบบทดสอบ หลักเกณฑ์ รูปแบบ วิธีการวัด และประเมินผล ต้องเปลี่ยนไป จากปัจจุบันที่มีการวัดกลางภาคและปลายภาคเป็นสำคัญ
คนที่ 16	การประเมินคุณธรรมจริยธรรมนับเป็นเรื่องยาก ส่วนใหญ่จะวัดได้แต่ความรู้ความจำ ซึ่งอาจจะไม่ใช่คุณธรรมที่แท้จริงของบุคคลนั้น ถ้าจะให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความจริงต้องให้การสังเกตพฤติกรรมในสถานการณ์จริง
คนที่ 17	สมัยก่อนโรงเรียนฝึกหัดครูหรือวิทยาลัยครู มีนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาครู ครูอาจารย์ก็เป็นครูที่เขาเป็นแบบอย่างได้ อาจารย์ทุกท่านอบรมสั่งสอนทางด้านคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมกับการเรียนทางวิชาการ นักศึกษาจึงถูกประเมินพฤติกรรมจากอาจารย์ทุกท่าน และมีการสะท้อนคิดของอาจารย์ทันทั่วๆ ที่ ทำให้นักศึกษารู้สึกตัวว่าควรปรับปรุงตนในเรื่องใด ค่อยๆเป็นเช่นนี้จนปฏิบัติเป็นนิสัย
คนที่ 5	ในอนาคต 10 ปีข้างหน้าจะมีการประเมินผ่านสถานการณ์จำลองเสมือนจริง (VR Assessment) แต่จะถูกนำมาใช้แพร่หลายขนาดไหน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของประเทศด้านเทคโนโลยี และความพร้อมด้านเศรษฐกิจ แต่การนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือประเมินจะมีใช้อย่างแพร่หลายขึ้น
คนที่ 3	ในอนาคตอาจได้เห็น การประเมินแบบ Real – time Monitoring โดยใช้ AI ในการติดตามพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ข้อมูลในสถานการณ์จริงและป้อนข้อมูลย้อนกลับทันที

จากตาราง 25 พบว่าแนวโน้มการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมในอนาคต สามารถสรุปเรื่องที่คุณเชี่ยวชาญส่วนใหญ่เน้นย้ำได้ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านเน้นว่าการวัดเพียงความรู้ความจำไม่สามารถสะท้อนคุณธรรมที่แท้จริงได้ ควรเน้นการสังเกตพฤติกรรมในสถานการณ์จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด แทนการใช้เพียงแบบทดสอบความรู้ การประเมินเพื่อพัฒนา มุ่งเน้นการประเมินที่ส่งผลต่อการปรับปรุงตนเอง เช่น การใช้วิธีสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อให้ผู้เรียนรู้ตัวและพัฒนาเป็นนิสัย มากกว่าการประเมินเพื่อตัดสินผลเพียงอย่างเดียว และเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความแม่นยำและความสะดวกในการวัดผล AI จะถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมเชิงลึก ทำนายพฤติกรรมในอนาคต และติดตามผลแบบ Real-time Monitoring เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับได้ทันที

การใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง (VR Assessment) เพื่อวัดการตัดสินใจในสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงความจริง การใช้ Digital Portfolio การเก็บสะสมงานในรูปแบบดิจิทัลจะช่วยให้การวัดผลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น การประเมินแบบรอบด้าน 360 องศา และการวัดสมรรถนะการรวบรวมข้อมูลจากทุกฝ่าย การประเมินในอนาคตจะไม่ขึ้นอยู่กับครูเพียงคนเดียว แต่จะรวบรวมมุมมองจากหลายฝ่ายเพื่อให้ผลการประเมินแม่นยำและสะท้อนภาพลักษณ์ที่แท้จริง

2. แนวโน้มของอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ คำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญได้ แนวโน้ม ด้านคุณลักษณะบัณฑิตครูด้านคุณธรรมจริยธรรม รวม 27 แนวโน้ม แยกเป็นคุณลักษณะบัณฑิตครูด้านคุณธรรมจริยธรรม 18 แนวโน้ม และด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครู 9 แนวโน้ม ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จำนวน 17 แนวโน้ม และด้านการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 13 แนวโน้ม ดังตารางแสดงความคิดเห็นของแต่ละแนวโน้ม ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ตาราง 26 ความถี่ของแนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

แนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม	ความถี่
แนวโน้มด้านคุณธรรม	
1. มีความรับผิดชอบ	12
2. มีความเสียสละ	10
3. มีความเมตตากรุณา	14
4. มีความซื่อสัตย์สุจริต	12
5. มีความขยันหมั่นเพียร	9
6. มีความพอเพียง	13
7. มีความอดทน	5
8. มีความละเอียดรอบคอบ	6
9. ความเป็นกัลยาณมิตร	11
10. มีจิตสาธารณะ	13
11. มีความสภาพอ่อนน้อม	6
12. มีความกตัญญูตเวที	4

ตาราง 26 (ต่อ)

แนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม	ความถี่
13. มีใจฝ่สัสมุทธี	4
14. รู้ผิดชอบชั่วดี	6
15. เคารพสิทธิผู้อื่น	3
16. มีเหตุมีผล	6
17. มีความเชื่อมั่น	4
18. รู้จักกาลเทศะ	3

จากตาราง 26 พบว่าแนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความสำคัญในอนาคต ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความพอเพียง จิตสาธารณะ ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรวิชาชีพควรมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม การยึดมั่นในความดี และการเป็นแบบอย่างที่ดีทางจริยธรรม เพื่อพัฒนาครูให้มีทั้งจิตใจงดงามและความเป็นมืออาชีพ

ตาราง 27 ความถี่ของแนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

แนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม	ความถี่
แนวโน้มด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ	
1. พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ	12
2. รักและศรัทธาในวิชาชีพ	16
3. อุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ	14
4. มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด	12
5. สำนึกในหน้าที่	6
6. มีความยุติธรรม	11
7. มีความสามัคคี	8
8. มีความกล้าหาญทางจริยธรรม	13
9. เป็นแบบอย่างที่ดี	14

จากตาราง 27 พบว่า แนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การรักและศรัทธาในวิชาชีพ การอุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และการเป็นแบบอย่างที่ดี รองลงมาคือความกล้าหาญทางจริยธรรม ความยุติธรรม และการยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคตควรมุ่งเน้นการพัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูที่มั่นคง ยึดมั่นในคุณธรรม จรรยาบรรณ และความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ

ตาราง 28 ความถี่ของแนวโน้มการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

แนวโน้มการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	ความถี่
1. กรณีตัวอย่าง	15
2. สถานการณ์จำลอง	16
3. บทบาทสมมุติ	8
4. การแสดงละคร	3
5. การนำตนเอง	12
6. กระจำจ้านิยม	10
7. วิธีซักค้ำน	10
8. ใ้ปัญหาเป็นฐาน	10
9. ใ้โครงการเป็นฐาน	12
10. แบบสะท้อนคิด	12
11. แบบร่วมมือ	5
12. กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย	11
13. การสอดแทรกคุณธรรม	17
14. กิจกรรมเสริมความเป็นครู	6
15. กิจกรรมกิจการนักศึกษา	6
16. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4
17. ดิจิทัลแพลตฟอร์ม	17

จากตาราง 28 พบว่า แนวโน้มการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสำคัญในอนาคต ได้แก่ การสอดแทรกคุณธรรมและการใช้ดิจิทัล

แพลตฟอร์ม ซึ่งได้รับความนิยมมากที่สุด รองลงมาคือการใช้สถานการณ์จำลอง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบโครงงาน และการสะท้อนคิด แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรวิชาชีพครูควรบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการปลูกฝังคุณธรรม พร้อมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และพัฒนาจิตพิสัยอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 29 ความถี่แนวโน้มการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

แนวโน้มการวัดและประเมินผล	ความถี่
1.ประเมินตนเอง	13
2.ประเมินโดยเพื่อน	10
3.ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน	12
4.ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน	6
5.ประเมินจากชิ้นงาน	6
6.ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม	15
7.ประเมินโดยการสัมภาษณ์	4
8.ประเมินจากการพูดคุย	5
9.ประเมินจากการสะท้อนคิด	12
10.ประเมินจากแบบทดสอบสถานการณ์	14
11.ประเมินจากแบบทดสอบทางจิตวิทยา	6
12.ประเมินจากแบบทดสอบอัตนัย	5
13.ประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน	15

จากตาราง 29 พบว่าแนวโน้มการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมในอนาคต จะเน้นการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมและการใช้เทคโนโลยีช่วยประเมินมากที่สุด รองลงมาคือการประเมินตนเองและการใช้แบบทดสอบสถานการณ์ รวมถึงการประเมินจากแฟ้มสะสมงานและการสะท้อนคิด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการประเมินในอนาคตจะมุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริงที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริง

ตาราง 30 แนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ จำแนกตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์

แนวโน้ม	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	ผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย	ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ	ศิษย์เก่าครุศาสตร์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรม
คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม					
ด้านคุณธรรม					
1. มีความรับผิดชอบ		✓	✓	✓	✓
2. มีความเสียสละ		✓	✓	✓	✓
3. มีความเมตตากรุณา		✓	✓	✓	✓
4. มีความซื่อสัตย์สุจริต		✓	✓	✓	✓
5. มีความขยันหมั่นเพียร			✓	✓	✓
6. มีความพอเพียง		✓	✓	✓	✓
7. มีความอดทน		✓	✓	✓	
8. มีความละเอียดรอบคอบ			✓	✓	✓
9. ความเป็นกัลยาณมิตร		✓	✓	✓	✓
10. มีจิตสาธารณะ		✓	✓	✓	✓
11. มีความสุภาพอ่อนน้อม		✓	✓	✓	✓
12. มีความกตัญญูกตเวที		✓	✓	✓	✓
13. มีใจฝั่มฤทธิ์		✓	✓	✓	
14. รู้ผิดชอบชั่วดี		✓	✓	✓	✓
15. เคารพสิทธิผู้อื่น			✓	✓	✓
16. มีเหตุมีผล		✓		✓	✓
17. มีความเชื่อมั่น		✓	✓	✓	
18. รู้จักกาลเทศะ		✓	✓		✓
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ					
1. พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ		✓	✓	✓	✓
2. รักและศรัทธาในวิชาชีพ		✓	✓	✓	✓
3. อุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ		✓	✓	✓	✓

ตาราง 30 (ต่อ)

แนวโน้มน	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	ผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย	ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ	ศิษย์เก่าครุศาสตร์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรม
4. มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด		✓	✓	✓	✓
5. สำนึกในหน้าที่		✓	✓	✓	
6. มีความยุติธรรม		✓	✓		✓
7. มีความสามัคคี		✓	✓		✓
8. มีความกล้าหาญทางจริยธรรม		✓	✓	✓	✓
9. เป็นแบบอย่างที่ดี		✓	✓	✓	✓

จากตาราง 30 พบว่า แนวโน้มคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทุกกลุ่มเห็นพ้องกัน ได้แก่ การมีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความพอเพียง และการมีจิตสาธารณะ เป็นต้น ขณะที่ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพให้ความสำคัญกับการรักและศรัทธาในวิชาชีพ การอุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และการเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคตควรมุ่งสร้างครูที่มีคุณธรรม จรรยาบรรณ และจิตวิญญาณความเป็นครู

ตาราง 31 แนวโน้มการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จำแนกตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์

แนวโน้มน	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	ผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย	ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ	ศิษย์เก่าครุศาสตร์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรม
การจัดประสบการณ์การเรียนรู้					
1. กรณีตัวอย่าง		✓	✓	✓	✓
2. สถานการณ์จำลอง		✓	✓	✓	✓
3. บทบาทสมมุติ			✓	✓	✓

ตาราง 31 (ต่อ)

แนวโน้มน	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	ผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย	ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ	ศิษย์เก่าครูศาสตร์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรม
4. การแสดงละคร			✓	✓	✓
5. การนำตนเอง		✓	✓	✓	✓
6. กระจำงค่านิยม		✓	✓	✓	✓
7. วิธีชักค้ำน		✓	✓	✓	✓
8. ใช้ปัญหาเป็นฐาน		✓	✓	✓	✓
9. ใช้โครงการเป็นฐาน		✓	✓		✓
10. แบบสะท้อนคิด		✓	✓	✓	✓
11. แบบร่วมมือ			✓	✓	✓
12. กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย		✓	✓	✓	✓
13. การสอดแทรกคุณธรรม		✓	✓	✓	✓
14. กิจกรรมเสริมความเป็นครู		✓	✓		✓
15. กิจกรรมกิจการนักศึกษา		✓	✓	✓	
16. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้			✓	✓	
17. ดิจิทัลแพลตฟอร์ม		✓	✓	✓	✓

จากตาราง 31 พบว่าแนวโน้มนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องกัน ได้แก่ การสอดแทรกคุณธรรม การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม การใช้โครงการเป็นฐาน การสะท้อนคิด และการพัฒนาจิตพิสัย เป็นต้น ซึ่งสะท้อนว่าหลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคตควรบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างลึกซึ้งและต่อเนื่องในบริบทการเรียนรู้ที่ทันสมัย

ตาราง 32 แนวโน้มการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมจำแนกตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์

แนวโน้ม	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	ผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบาย	ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ	ศิษย์เก่าครูศาสตร์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรม
รูปแบบและวิธีการประเมินผล					
1. ประเมินตนเอง		✓	✓	✓	✓
2. ประเมินโดยเพื่อน		✓	✓	✓	✓
3. ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน		✓	✓	✓	✓
4. ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน			✓	✓	
5. ประเมินจากชิ้นงาน		✓	✓	✓	
6. ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม		✓	✓	✓	✓
7. ประเมินโดยการสัมภาษณ์		✓	✓	✓	
8. ประเมินจากการพูดคุย			✓	✓	✓
9. ประเมินจากการสะท้อนคิด		✓	✓	✓	✓
10. ประเมินจากแบบทดสอบสถานการณื		✓	✓	✓	✓
11. ประเมินจากแบบทดสอบทางจิตวิทยา		✓			✓
12. ประเมินจากแบบทดสอบอัตนัย		✓		✓	
13. ประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน		✓	✓	✓	✓

จากตาราง 32 พบว่าแนวโน้มการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นร่วมกัน ได้แก่ การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม การประเมินตนเอง การใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การสะท้อนคิด แบบทดสอบสถานการณื และการประเมินโดยเพื่อน ซึ่งสะท้อนว่าการประเมินในอนาคตจะเน้นการวัดตามสภาพจริงแบบองค์รวม ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุน และมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางคุณธรรมได้อย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 4 การสำรวจความคิดเห็น (Polling)

การสำรวจความคิดเห็น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาแนวโน้มที่จะมีโอกาสเป็นไปได้ในอนาคต เกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตครูทางด้านคุณธรรมจริยธรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมและการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมารวบรวมเป็นประเด็นข้อคำถาม จัดทำเป็นแบบสอบถาม นำไปสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน มีผลสำรวจความคิดเห็น ดังนี้

ตาราง 33 แสดงค่ามัธยฐาน โอกาสที่เป็นไปได้และการผ่านเกณฑ์ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม	มัธยฐาน Mdn	โอกาสเป็นไปได้	ผ่านเกณฑ์ ≥ 3.5
1. ตัวบ่งชี้คุณธรรม			
- มีความรับผิดชอบ	4.38	มาก	ผ่าน
- มีความเสียสละ	4.20	มาก	ผ่าน
- มีความเมตตากรุณา	4.42	มาก	ผ่าน
- มีความซื่อสัตย์สุจริต	4.27	มาก	ผ่าน
- มีความขยันหมั่นเพียร	2.68	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีความพอเพียง	4.11	มาก	ผ่าน
- มีความอดทน	2.74	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีความละเอียดรอบคอบ	2.63	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีความเป็นกัลยาณมิตร	3.99	มาก	ผ่าน
- มีจิตสาธารณะ	3.90	มาก	ผ่าน
- มีความสุภาพอ่อนน้อม	2.63	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีความกตัญญูกตเวที	2.74	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีใจใฝ่สัมฤทธิ์	3.11	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- รู้ผิดชอบชั่วดี	2.63	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- เคารพสิทธิผู้อื่น	2.68	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีเหตุมีผล	2.63	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีความเชื่อมั่น	2.74	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- รู้จักกาลเทศะ	2.68	ปานกลาง	ไม่ผ่าน

จากตาราง 33 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมในอนาคต มีโอกาสเป็นไปได้มาก จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ เรียงลำดับจากตัวบ่งชี้ที่มีค่ามัธยฐานมากไปน้อย 3 ลำดับแรกได้แก่ มีความเมตตากรุณา (4.42) มีความรับผิดชอบ (4.28) และมีความซื่อสัตย์สุจริต (4.27) และมีตัวบ่งชี้คุณธรรมที่ผ่านเกณฑ์ที่มีค่ามัธยฐาน ≥ 3.5 จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ มีความเมตตากรุณา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความพอเพียง ความเป็นกัลยาณมิตร และมีจิตสาธารณะ

ตาราง 34 แสดงค่ามัธยฐาน โอกาสที่เป็นไปได้และการผ่านเกณฑ์ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ	มัธยฐาน Mdn	โอกาสเป็นไปได้	ผ่านเกณฑ์ ≥ 3.5
- พัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและวิชาชีพ	4.27	มาก	ผ่าน
- รักและศรัทธาในวิชาชีพ	4.33	มาก	ผ่าน
- อุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ	2.74	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด	4.27	มาก	ผ่าน
- สำนึกในหน้าที่	2.74	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีความยุติธรรม	2.74	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีความสามัคคี	2.68	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- มีความกล้าหาญทางจริยธรรม	3.99	มาก	ผ่าน
- เป็นแบบอย่างที่ดี	3.81	มาก	ผ่าน

จากตาราง 34 พบว่าผู้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าคุณลักษณะบัณฑิต ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพในอนาคตมีโอกาสเป็นไปได้มาก จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ เรียงลำดับที่มีค่ามัธยฐานจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ รักและศรัทธาในวิชาชีพ (4.33) พัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและวิชาชีพ (4.27) และมีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด (4.27) และมีตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์ที่มีค่ามัธยฐาน ≥ 3.5 จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและวิชาชีพ รักและศรัทธาในวิชาชีพ มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด มีความกล้าหาญทางจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี

ตาราง 35 แสดงค่ามัธยฐาน โอกาสที่เป็นไปได้และการผ่านเกณฑ์ของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	มัธยฐาน Mdn	โอกาสเป็นไปได้	ผ่านเกณฑ์ ≥ 3.5
- กรณีตัวอย่าง	4.27	มาก	ผ่าน
- สถานการณ์จำลอง	4.11	มาก	ผ่าน
- บทบาทสมมุติ	2.81	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- การแสดงละคร	2.81	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- การนำตนเอง	4.33	มาก	ผ่าน
- กระจ่างค่านิยม	3.81	มาก	ผ่าน
- วิชัศกค่าน	3.70	มาก	ผ่าน
- ใช้ปัญหาเป็นฐาน	4.11	มาก	ผ่าน
- ใช้โครงงานเป็นฐาน	2.90	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- แบบสะท้อนคิด	3.99	มาก	ผ่าน
- แบบร่วมมือ	2.90	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย	3.90	มาก	ผ่าน
- การสอดแทรกคุณธรรม	3.90	มาก	ผ่าน
- กิจกรรมเสริมความเป็นครู	2.68	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- กิจกรรมกิจการนักศึกษา	2.81	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	2.90	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- ดิจิทัลแพลตฟอร์ม	4.42	มาก	ผ่าน

จากตาราง 35 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าในอนาคการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม มีวิธีที่มีโอกาสเป็นไปได้มากจำนวน 10 วิธี มีค่ามัธยฐานจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับได้แก่ ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (4.42) การนำตนเอง (4.33) และกรณีตัวอย่าง (4.27) และมีวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านเกณฑ์ที่มีค่ามัธยฐาน ≥ 3.5 จำนวน 10 วิธี ได้แก่ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง การนำตนเอง กระจ่างค่านิยม วิชัศกค่าน ใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบสะท้อนคิด กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย การสอดแทรกคุณธรรม และดิจิทัลแพลตฟอร์ม

ตาราง 36 แสดงค่ามัธยฐาน โอกาสเป็นไปได้และการผ่านเกณฑ์ของรูปแบบและวิธีวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

รูปแบบและวิธีวัดและประเมินผล คุณธรรมจริยธรรม	มัธยฐาน Mdn	โอกาสเป็นไปได้	ผ่านเกณฑ์ ≥ 3.5
- ประเมินตนเอง	3.60	มาก	ผ่าน
- ประเมินโดยเพื่อนและผู้เกี่ยวข้อง	3.99	มาก	ผ่าน
- ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน	3.55	มาก	ผ่าน
- ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน	2.77	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- ประเมินจากชิ้นงาน	2.80	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม	3.52	มาก	ผ่าน
- ประเมินโดยการสัมภาษณ์	2.90	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- ประเมินจากการพูดคุย	2.88	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- ประเมินจากการสะท้อนคิด	4.42	มาก	ผ่าน
- ประเมินจากแบบทดสอบสถานการณ์	4.20	มาก	ผ่าน
- ประเมินจากแบบทดสอบทางจิตวิทยา	2.90	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- ประเมินจากแบบทดสอบอัตนัย	2.77	ปานกลาง	ไม่ผ่าน
- ประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน	4.49	มาก	ผ่าน

จากตาราง 36 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าในอนาคต การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม มีวิธีที่มีโอกาสเป็นไปได้มาก จำนวน 7 วิธี วิธีที่มีค่ามัธยฐานจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน (4.49) ประเมินจากการสะท้อนคิด (4.42) และประเมินโดยใช้แบบทดสอบสถานการณ์ (4.20) และมีวิธีวัดและประเมินผลที่ผ่านเกณฑ์ที่มีค่ามัธยฐาน ≥ 3.5 จำนวน 7 วิธี ได้แก่ ประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อนและผู้เกี่ยวข้อง ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม ประเมินจากการสะท้อนคิด ประเมินจากแบบทดสอบสถานการณ์ และประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน

ตาราง 37 แสดงค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ การผ่านเกณฑ์ IQR และความสอดคล้องของความเห็น
ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คุณลักษณะบัณฑิตด้าน	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์				ความสอดคล้อง	ผ่านเกณฑ์
คุณธรรมจริยธรรม	Q1	Q2	Q3	IQR	ของความเห็น	$IQR \leq 1.5$
ตัวบ่งชี้คุณธรรม						
- มีความรับผิดชอบ	4.07	4.38	4.68	.61	สอดคล้อง	✓
- มีความเสียสละ	3.71	4.20	4.60	.89	สอดคล้อง	✓
- มีความเมตตา กรุณา	4.14	4.42	4.71	.57	สอดคล้อง	✓
- มีความซื่อสัตย์สุจริต	3.83	4.27	4.63	.80	สอดคล้อง	✓
- มีความขยันหมั่นเพียร	2.38	2.68	2.98	.60	สอดคล้อง	✓
- มีความพอเพียง	3.62	4.11	4.55	.93	สอดคล้อง	✓
- มีความอดทน	2.41	2.74	3.33	.92	สอดคล้อง	✓
- มีความละเอียดรอบาป	2.35	2.63	2.92	.57	สอดคล้อง	✓
- ความเป็นกัลยาณมิตร	3.55	3.99	4.50	.95	สอดคล้อง	✓
- มีจิตสาธารณะ	3.50	3.90	4.42	.92	สอดคล้อง	✓
- มีความสุภาพอ่อนน้อม	2.35	2.63	2.92	.57	สอดคล้อง	✓
- มีความกตัญญูกตเวที	2.41	2.74	3.33	.92	สอดคล้อง	✓
- มีใจใฝ่สัมฤทธิ์	2.49	3.11	3.55	1.06	สอดคล้อง	✓
- รู้ผิดชอบชั่วดี	2.35	2.63	2.92	.57	สอดคล้อง	✓
- เคารพสิทธิผู้อื่น	2.38	2.68	2.98	.60	สอดคล้อง	✓
- มีเหตุมีผล	2.35	2.63	2.92	.57	สอดคล้อง	✓
- มีความเชื่อมั่น	2.41	2.74	3.33	.92	สอดคล้อง	✓
- รู้จักกาลเทศะ	2.38	2.68	2.98	.60	สอดคล้อง	✓

จากตาราง 37 พบว่าคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น
สอดคล้องกันและผ่านเกณฑ์ IQR ≤ 1.5 ทุกตัวบ่งชี้

ตาราง 38 แสดงค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ การผ่านเกณฑ์ IQR และความสอดคล้องของความเห็น
ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คุณลักษณะบัณฑิตด้าน คุณธรรมจริยธรรม	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์				ความ สอดคล้องของ ความเห็น	ผ่านเกณฑ์ IQR ≤ 1.5
	Q1	Q2	Q3	IQR		
จรรยาบรรณวิชาชีพ						
- พัฒนาคณะเองด้านวิชาการและ วิชาชีพ	3.81	4.27	4.63	.80	สอดคล้อง	✓
- รักและศรัทธาในวิชาชีพ	4.00	4.33	4.66	.66	สอดคล้อง	✓
- อุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ	2.41	2.74	3.25	.84	สอดคล้อง	✓
- มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ ผู้เรียน สูงสุด	3.83	4.27	4.63	.80	สอดคล้อง	✓
- สำนึกในหน้าที่	2.41	2.74	3.33	.92	สอดคล้อง	✓
- มีความยุติธรรม	2.41	2.74	3.20	.79	สอดคล้อง	✓
- มีความสามัคคี	2.38	2.68	2.99	.60	สอดคล้อง	✓
- มีความกล้าหาญทางจริยธรรม	3.33	3.99	4.50	1.17	สอดคล้อง	✓
- เป็นแบบอย่างที่ดี	3.45	3.81	4.33	.88	สอดคล้อง	✓

จากตาราง 38 พบว่าคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญมี
ความเห็นสอดคล้องกัน และผ่านเกณฑ์ IQR ≤ 1.5 ทุกตัวบ่งชี้

ตาราง 39 แสดงค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ การผ่านเกณฑ์ IQR และความสอดคล้องของความเห็นด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์				ความสอดคล้อง ของ ความเห็น	ผ่าน เกณฑ์ IQR ≤ 1.5
	Q1	Q2	Q3	IQR		
- กรณีตัวอย่าง	3.83	4.27	4.63	.80	สอดคล้อง	✓
- สถานการณ์จำลอง	3.62	4.11	4.63	1.01	สอดคล้อง	✓
- บทบาทสมมุติ	2.45	2.81	3.33	.88	สอดคล้อง	✓
- การแสดงละคร	2.45	2.81	3.33	.88	สอดคล้อง	✓
- การนำตนเอง	4.00	4.33	4.66	.66	สอดคล้อง	✓
- กระจำค่านิยม	3.45	3.81	4.33	.88	สอดคล้อง	✓
- วิธีซักค้ำน	3.30	3.70	4.20	.87	สอดคล้อง	✓
- ใช้ปัญหาเป็นฐาน	3.62	4.11	4.55	.93	สอดคล้อง	✓
- ใช้โครงงานเป็นฐาน	2.50	2.90	3.42	.92	สอดคล้อง	✓
- แบบสะท้อนคิด	3.55	3.99	4.50	.95	สอดคล้อง	✓
- แบบร่วมมือ	2.50	2.90	3.42	.92	สอดคล้อง	✓
- กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย	3.50	3.90	4.42	.92	สอดคล้อง	✓
- การสอดแทรกคุณธรรม	3.50	3.90	4.42	.92	สอดคล้อง	✓
- กิจกรรมเสริมความเป็นครู	2.38	2.68	2.98	.60	สอดคล้อง	✓
- กิจกรรมกิจการนักศึกษา	2.45	2.81	3.33	.88	สอดคล้อง	✓
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	2.50	2.90	3.42	.92	สอดคล้อง	✓
- ดิจิทัลแพลตฟอร์ม	4.14	4.42	4.71	.57	สอดคล้อง	✓

จากตาราง 39 พบว่าด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและผ่านเกณฑ์ $IQR \leq 1.5$ ทุกวิธี

ตาราง 40 แสดงค่าพิสัยควอร์ไทล์ การผ่านเกณฑ์ IQR และความสอดคล้องของความเห็นด้านรูปแบบและวิธีวัดและประเมินผล ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คุณลักษณะบัณฑิตด้าน คุณธรรมจริยธรรม	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์				ความ สอดคล้อง	ผ่าน เกณฑ์
	Q1	Q2	Q3	IQR	ของ ความเห็น	IQR ≤1.5
รูปแบบและวิธีวัดและประเมินผล						
-ประเมินตนเอง	3.10	3.60	4.00	.90	สอดคล้อง	✓
-ประเมินโดยเพื่อน	3.55	3.99	4.50	.95	สอดคล้อง	✓
-ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน	3.11	3.55	3.99	.88	สอดคล้อง	✓
-ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน	2.33	2.77	3.33	1.00	สอดคล้อง	✓
-ประเมินจากชิ้นงาน	2.40	2.80	3.33	.93	สอดคล้อง	✓
-ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม	3.26	3.52	3.79	.53	สอดคล้อง	✓
-ประเมินโดยการสัมภาษณ์	2.50	2.90	3.42	.92	สอดคล้อง	✓
-ประเมินจากการพูดคุย	2.44	2.88	3.42	.98	สอดคล้อง	✓
-ประเมินจากการสะท้อนคิด	4.14	4.42	4.71	.57	สอดคล้อง	✓
-ประเมินจากแบบทดสอบ	3.71	4.20	4.60	.89	สอดคล้อง	✓
สถานการณ์						
-ประเมินจากแบบทดสอบทาง	2.50	2.90	3.42	.92	สอดคล้อง	✓
จิตวิทยา						
-ประเมินจากแบบทดสอบอัตนัย	2.33	2.77	3.33	1.00	สอดคล้อง	✓
-ประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วย	4.24	4.49	4.74	.50	สอดคล้อง	✓
ประเมิน						

จากตาราง 40 พบว่า ด้านการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน และผ่านเกณฑ์ $IQR \leq 1.5$ ทุกวิธี

ตาราง 41 ค่าร้อยละภาพอนาคตที่พึงประสงค์และการผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะ
บัณฑิตด้านคุณธรรม ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คุณลักษณะบัณฑิตด้าน คุณธรรมจริยธรรม	ร้อยละ		ภาพอนาคต	ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 85
	พึงประสงค์	ไม่พึงประสงค์		
1. ตัวบ่งชี้คุณธรรม				
- มีความรับผิดชอบ	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความเสียสละ	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความเมตตากรุณา	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความซื่อสัตย์สุจริต	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความขยันหมั่นเพียร	88	12	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความพอเพียง	88	12	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความอดทน	82	18	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- มีความละเอียดรอบคอบ	88	12	พึงประสงค์	ผ่าน
- ความเป็นกัลยาณมิตร	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีจิตสาธารณะ	88	12	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความสุภาพอ่อนน้อม	88	12	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความกตัญญูกตเวที	88	12	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีใจใฝ่สัมฤทธิ์	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- รู้ผิดชอบชั่วดี	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- เคารพสิทธิผู้อื่น	82	18	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- มีเหตุมีผล	82	18	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- มีความเชื่อมั่น	82	18	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- รู้จักกาลเทศะ	76	24	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน

จากตาราง 41 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม มีภาพอนาคตที่พึงประสงค์ และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 85 จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ – มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ มีความเมตตากรุณา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความขยันหมั่นเพียร มีความพอเพียง มีความละเอียดรอบคอบ ความเป็นกัลยาณมิตร มีจิตสาธารณะ มีความสุภาพอ่อนน้อม มีความกตัญญูกตเวที มีใจใฝ่สัมฤทธิ์ รู้ผิดชอบชั่วดี

ตาราง 42 ค่าร้อยละภาพอนาคตที่พึงประสงค์ และการผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

จรรยาบรรณวิชาชีพ	ร้อยละ		ภาพอนาคต	ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 85
	พึงประสงค์	ไม่พึงประสงค์		
- พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- รักและศรัทธาในวิชาชีพ	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- อุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- สำนึกในหน้าที่	88	12	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความยุติธรรม	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความสามัคคี	88	12	พึงประสงค์	ผ่าน
- มีความกล้าหาญทางจริยธรรม	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- เป็นแบบอย่างที่ดี	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน

จากตาราง 42 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ มีขนาดภาพที่พึงประสงค์และผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 85 ทุกตัวบ่งชี้ มีตัวบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 100 เห็นว่าเป็นภาพอนาคตที่พึงประสงค์ได้แก่ การพัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ รักและศรัทธาในวิชาชีพ และมีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด มีความกล้าหาญทางจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี

ตาราง 43 ค่าร้อยละภาพอนาคตที่พึงประสงค์และการผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ของการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	ร้อยละ		ภาพอนาคต	ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 85
	พึงประสงค์	ไม่พึงประสงค์		
- กรณีตัวอย่าง	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- สถานการณ์จำลอง	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- บทบาทสมมุติ	82	18	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- การแสดงละคร	76	24	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- การนำตนเอง	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- กระจำค่านิยม	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- วิธีซักค้าน	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- ใช้ปัญหาเป็นฐาน	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- ใช้โครงงานเป็นฐาน	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- แบบสะท้อนคิด	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- แบบร่วมมือ	82	18	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- การสอดแทรกคุณธรรม	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- กิจกรรมเสริมความเป็นครู	82	18	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- กิจกรรมกิจการนักศึกษา	82	18	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	76	24	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- ดิจิทัลแพลตฟอร์ม	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน

จากตาราง 43 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรม
จริยธรรม มีภาพที่พึงประสงค์ และผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 85 จำนวน 11 วิธี ได้แก่ กรณีตัวอย่าง
สถานการณ์จำลอง การนำตนเอง กระจำค่านิยม วิธีซักค้าน ใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้โครงงานเป็น
ฐาน แบบสะท้อนคิด กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย การสอดแทรกคุณธรรม ดิจิทัลแพลตฟอร์ม

ตาราง 44 ร้อยละภาพอนาคตที่พึงประสงค์ และการผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบและวิธีการวัดและประเมินผลตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

รูปแบบและวิธีการประเมินผล	ร้อยละ		ภาพอนาคต	ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 85
	พึงประสงค์	ไม่พึงประสงค์		
- ประเมินตนเอง	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- ประเมินโดยเพื่อน	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- ประเมินจากชิ้นงาน	82	18	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- ประเมินโดยการสัมภาษณ์	76	24	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- ประเมินจากการพูดคุย	71	29	ไม่พึงประสงค์	ไม่ผ่าน
- ประเมินจากการสะท้อนคิด	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- ประเมินจากแบบทดสอบสถานการณ์	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน
- ประเมินจากแบบทดสอบทางจิตวิทยา	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- ประเมินจากแบบทดสอบอัตนัย	94	6	พึงประสงค์	ผ่าน
- ประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอน	100	-	พึงประสงค์	ผ่าน

จากตาราง 44 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม มีภาพพึงประสงค์และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 85 จำนวน 10 วิธี ได้แก่ ประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม ประเมินจากการสะท้อนคิด ประเมินจากแบบทดสอบสถานการณ์ ประเมินจากแบบทดสอบทางจิตวิทยา ประเมินจากแบบทดสอบอัตนัย ประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วยสอน

ตาราง 45 การผ่านเกณฑ์พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐาน ของคุณลักษณะบัณฑิต
ด้านคุณธรรม

คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม	เกณฑ์			
	IQR ≤ 1.5	มัธยฐาน ≥ 3.5	พึงประสงค์ 85%	ผ่าน 3 เกณฑ์
- มีความรับผิดชอบ	✓	✓	✓	✓
- มีความเสียสละ	✓	✓	✓	✓
- มีความเมตตากรุณา	✓	✓	✓	✓
- มีความซื่อสัตย์สุจริต	✓	✓	✓	✓
- มีความขยันหมั่นเพียร	✓	✗	✓	✗
- มีความพอเพียง	✓	✓	✓	✓
- มีความอดทน	✓	✗	✗	✗
- มีความละเอียดรอบคอบ	✓	✗	✓	✗
- มีความเป็นกัลยาณมิตร	✓	✓	✓	✓
- จิตสาธารณะ	✓	✓	✓	✓
- มีความสภาพอ่อนน้อม	✓	✗	✓	✗
- มีความกตัญญูกตเวที	✓	✗	✓	✗
- มีใจใฝ่สัมฤทธิ์	✓	✗	✓	✗
- รู้ผิดชอบชั่วดี	✓	✗	✓	✗
- เคารพสิทธิผู้อื่น	✓	✗	✗	✗
- มีเหตุมีผล	✓	✗	✗	✗
- มีความเชื่อมั่น	✓	✗	✗	✗
- รู้จักกาลเทศะ	✓	✗	✗	✗

จากตาราง 45 พบว่า คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสามด้าน ได้แก่ เกณฑ์พึงประสงค์ ($\geq 85\%$) เกณฑ์ค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ($IQR \leq 1.50$) และเกณฑ์ค่ามัธยฐาน (≥ 3.50) ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความพอเพียง ความเสียสละ ความเป็นกัลยาณมิตร และจิตสาธารณะ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าศึกษาให้ความสำคัญกับคุณธรรมพื้นฐานที่ส่งเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู และเป็นรากฐานของการพัฒนาครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน

ตาราง 46 ผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐาน ของคุณลักษณะบัณฑิตด้าน จริยธรรม (จรรยาบรรณวิชาชีพครู)

คุณลักษณะบัณฑิตด้าน จรรยาบรรณวิชาชีพ	เกณฑ์			
	IQR ≤ 1.5	มัธยฐาน ≥ 3.5	พึงประสงค์ 85%	ผ่าน 3 เกณฑ์
- พัฒนาตนเองด้านวิชาการและ วิชาชีพ	✓	✓	✓	✓
- รักและศรัทธาในวิชาชีพ	✓	✓	✓	✓
- อุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ	✓	✗	✓	
- มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ ผู้เรียนสูงสุด	✓	✓	✓	✓
- สำนึกในหน้าที่	✓	✗	✓	
- มีความยุติธรรม	✓	✗	✓	
- มีความสามัคคี	✓	✗	✓	
- มีความกล้าหาญทางจริยธรรม	✓	✓	✓	✓
- เป็นแบบอย่างที่ดี	✓	✓	✓	✓

จากตาราง 46 พบว่า คุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู ที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสามด้าน ได้แก่ เกณฑ์พึงประสงค์ ($\geq 85\%$) เกณฑ์ค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ($IQR \leq 1.50$) และ เกณฑ์ค่ามัธยฐาน (≥ 3.50) ได้แก่ การพัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ การรักและศรัทธาในวิชาชีพ การมีความปรารถนาดียึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ความกล้าหาญทางจริยธรรม และการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสะท้อนว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูให้มีจรรยาบรรณทางวิชาชีพที่มั่นคงและเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมแก่ผู้เรียน

ตาราง 47 การผ่านเกณฑ์พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐาน ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	เกณฑ์			
	IQR ≤ 1.5	มัธยฐาน ≥ 3.5	IQR ≤ 1.5	ผ่าน 3 เกณฑ์
- กรณีตัวอย่าง	✓	✓	✓	✓
- สถานการณ์จำลอง	✓	✓	✓	✓
- บทบาทสมมุติ	✓	✗	✗	
- การแสดงละคร	✓	✗	✗	
- การนำตนเอง	✓	✓	✓	✓
- กระจำนัย	✓	✓	✓	✓
- วิธีซักค้าน	✓	✓	✓	✓
- ใช้ปัญหาเป็นฐาน	✓	✓	✓	✓
- ใช้โครงงานเป็นฐาน	✓	✗	✓	
- แบบสะท้อนคิด	✓	✓	✓	✓
- แบบร่วมมือ	✓	✗	✗	
- กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย	✓	✓	✓	✓
- การสอดแทรกคุณธรรม	✓	✓	✓	✓
- กิจกรรมเสริมความเป็นครู	✓	✗	✗	
- กิจกรรมกิจการนักศึกษา	✓	✗	✗	
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	✓	✗	✗	
- ดิจิทัลแพลตฟอร์ม	✓	✓	✓	✓

ตาราง 47 พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสามด้าน ได้แก่ เกณฑ์พึงประสงค์ ($\geq 85\%$) เกณฑ์ค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ($IQR \leq 1.50$) และเกณฑ์ค่ามัธยฐาน (≥ 3.50) จำนวน 10 วิธี ได้แก่ การใช้กรณีตัวอย่าง การใช้สถานการณ์จำลอง การนำตนเอง การใช้แบบสะท้อนคิด การสอดแทรกคุณธรรม การพัฒนาจิตพิสัย และการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม กระจำนัย วิธีซักค้าน ใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งสะท้อนว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์จริงและการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน

ตาราง 48 การผ่านเกณฑ์พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐานของรูปแบบและวิธีวัดและประเมินผล

รูปแบบและวิธีวัดและ ประเมินผล	เกณฑ์			
	IQR ≤ 1.5	มัธยฐาน ≥ 3.5	พึงประสงค์ 85%	ผ่าน 3 เกณฑ์
- ประเมินตนเอง	✓	✓	✓	✓
- ประเมินโดยเพื่อน	✓	✓	✓	✓
- ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน	✓	✓	✓	✓
- ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน	✓	✗	✓	
- ประเมินจากชิ้นงาน	✓	✗	✗	
- ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม	✓	✓	✓	✓
- ประเมินโดยการสัมภาษณ์	✓	✗	✗	
- ประเมินจากการพูดคุย	✓	✗	✗	
- ประเมินจากการสะท้อนคิด	✓	✓	✓	✓
- ประเมินจากแบบทดสอบ สถานการณ์	✓	✓	✓	✓
- ประเมินจากแบบทดสอบทาง จิตวิทยา	✓	✗	✓	
- ประเมินจากแบบทดสอบอัตนัย	✓	✗	✓	
- ประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วย ประเมิน	✓	✓	✓	✓

จากตาราง 48 พบว่า รูปแบบและวิธีการวัดและประเมินผลที่ผ่านเกณฑ์ทั้งสามด้าน ได้แก่ เกณฑ์พึงประสงค์ ($\geq 85\%$) เกณฑ์ค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ ($IQR \leq 1.50$) และเกณฑ์ค่ามัธยฐาน (≥ 3.50) จำนวน 7 วิธี ได้แก่ การประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม การประเมินจากการสะท้อนคิด การใช้แบบทดสอบสถานการณ์ และการประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน ซึ่งสะท้อนว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับการประเมินตามสภาพจริงและการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 49 แสดงองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่ผ่านเกณฑ์พึงประสงค์ร้อยละ 85 มีฐาน ≥ 3.5 และความสอดคล้อง IQR ≤ 1.5 ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม					
ที่	คุณลักษณะบัณฑิต	ที่	การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	ที่	การวัดและประเมินผล
ก.ด้านคุณธรรม		1	กรณีตัวอย่าง	1	ประเมินตนเอง
1	ความรับผิดชอบต่อ	2	สถานการณ์จำลอง	2	ประเมินโดยเพื่อน
2	ความเสียสละ	3	การนำตนเอง	3	ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน
3	ความเมตตากรุณา	4	กระจำงค่านิยม	4	ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม
4	ความซื่อสัตย์สุจริต	5	วิธีซักค้าน	5	ประเมินจากการสะท้อนคิด
5	ความพอเพียง	6	ใช้ปัญหาเป็นฐาน	6	ประเมินจากแบบทดสอบสถานการณ์
6	ความเป็นกัลยาณมิตร	7	วิธีสะท้อนคิด	7	ประเมินโดยใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน
7	จิตสาธารณะ	8	กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย		
ข.ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ		9	การสอดแทรกคุณธรรม		
1	พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ	10	ดิจิทัลแพลตฟอร์ม		
2	รักและศรัทธาในวิชาชีพ				
3	มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด				
4	มีความกล้าหาญทางจริยธรรม				
5	เป็นแบบอย่างที่ดี				

ตาราง 49 พบว่าองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วยคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ วิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จำนวน 10 วิธี และวิธีวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 7 วิธี

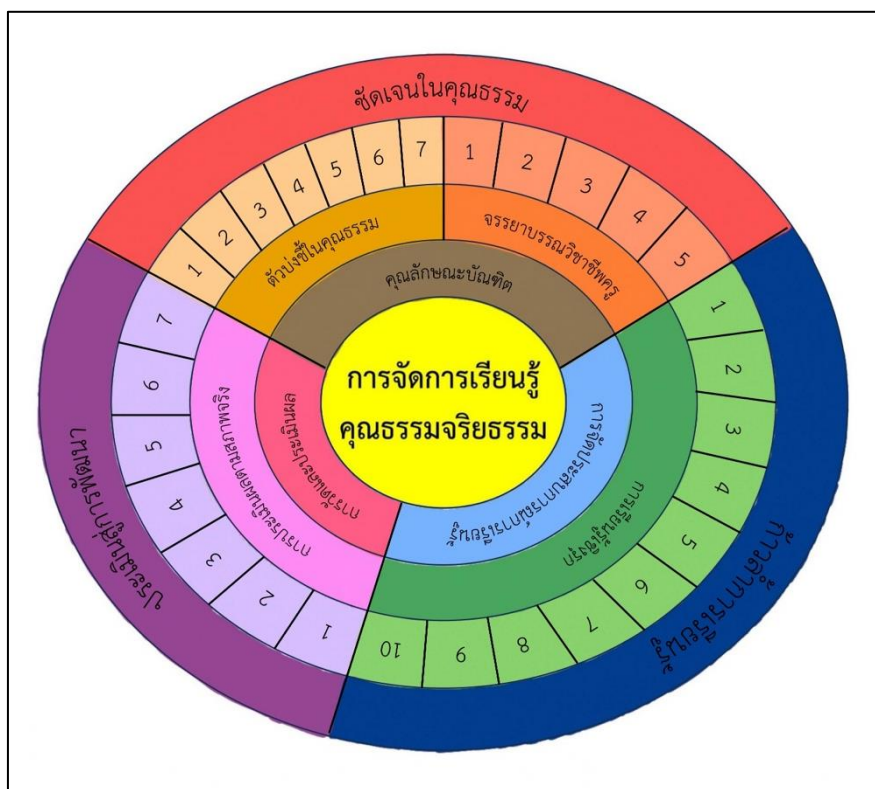
ขั้นตอนที่ 5 อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครู ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

การร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการดำเนินการ แบ่งออกเป็น 2 ขั้น ขั้นที่ 1 การจัดทำกลัออนาคต ขั้นที่ 2 การร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีผลการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 การจัดทำกลัออนาคต

กลัออนาคตเป็นวิธีวิจัยอนาคตที่เป็นการสร้างแผนภาพเพื่อจัดหมวดหมู่ความคิด และเรียบเรียงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเหตุการณ์ที่เลือกหรือกำหนดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดแนวโน้มหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในการวิจัยอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในครั้งนี้ ได้นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาจัดหมวดหมู่ สร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่าในประเด็นย่อยของคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม มีโอกาสเกิดขึ้นในอนาคตมากน้อยเพียงไร แล้วนำผลการสำรวจความคิดเห็นมาหาค่าตามระเบียบวิธีการวิจัย นำประเด็นที่ผ่านเกณฑ์คือมีความถี่ฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ค่าที่พึงประสงค์ร้อยละ 85 ขึ้นไป ค่าพิสัยควอไทล์ Q3 – Q1 น้อยกว่า 1.50 ขึ้นไป มาจัดทำเป็นกลัออนาคตการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมมีผลสืบเนื่องของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ผลสืบเนื่องที่ 1 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1. คุณลักษณะบัณฑิตแบ่งออกเป็นตัวบ่งชี้คุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ 2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม 3. การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งมีผลสืบเนื่องลำดับที่ 2 ด้านคุณลักษณะบัณฑิตที่เป็นตัวบ่งชี้คุณธรรม จำนวน 7 ข้อ ที่เป็นจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 5 ข้อ ซึ่งคุณลักษณะบัณฑิตต้องมีความ “ชัดเจนในคุณธรรม” เพื่อการผลิตบัณฑิตครูของประเทศที่มีเป้าหมายทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจน สะท้อนต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ปฏิบัติ และสามารถมองเห็นภาพการวัดและประเมินผลคุณภาพของบัณฑิตครูทางด้านคุณธรรมจริยธรรมแจ่มชัดขึ้น ผลสืบเนื่องลำดับ 2 ของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จำนวน 10 ข้อ เป็นวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต เป็นการ “ก้าวล้ำการเรียนรู้” ด้านคุณธรรมจริยธรรมและผลสืบเนื่องลำดับที่ 2 ด้านการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมมีผลสืบเนื่องลำดับที่ 2 จำนวน 7 ข้อ เป็นการ “ประเมินมุ่งสู่การพัฒนา” ทดแทนการประเมินที่มุ่งตัดสินผลการเรียนในปัจจุบัน

สรุป ปัจจัยการขับเคลื่อนกลไกการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม 3 ปัจจัย ได้แก่ ชัดเจนในคุณธรรม ก้าวล้ำการเรียนรู้ ประเมินสู่การพัฒนา

ภาพประกอบ 5 กลไกขนาดจัดการการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

ตาราง 50 คำอธิบายกลไกขนาดจัดการการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

คุณลักษณะบัณฑิต		การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
ชัดเจนในคุณธรรม		ก้าวล้ำการเรียนรู้	ประเมินสู่การพัฒนา
ตัวบ่งชี้คุณธรรม	จรรยาบรรณวิชาชีพครู	การเรียนรู้เชิงรุก	การประเมินผลตามสภาพจริง
1. ความรับผิดชอบ	1. พัฒนาตนเองด้าน	1. กรณีตัวอย่าง	1. ประเมินตนเอง
2. ความเสียสละ	วิชาการและวิชาชีพ	2. สถานการณ์จำลอง	2. ประเมินโดยเพื่อน
3. ความเมตตากรุณา	2. รักและศรัทธาใน	3. การนำตนเอง	3. แพ้ผสมงาน

ตาราง 50 (ต่อ)

คุณลักษณะบัณฑิต		การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
ชัดเจนในคุณธรรม		ก้าวล้ำการเรียนรู้	ประเมินสู่การพัฒนา
ตัวบ่งชี้คุณธรรม	จรรยาบรรณวิชาชีพครู	การเรียนรู้เชิงรุก	การประเมินผลตามสภาพจริง
4. ความซื่อสัตย์สุจริต	วิชาชีพ	4. กระจำนาคานิยม	4. สังเกตพฤติกรรม
5. ความพอเพียง	3. ป ร ร าร ณ าค ติ ยี ติ	5. วิธีซักคาน	5. การสะท้อนคิด
6. ความเป็นกัลยาณมิตร	ประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด	6. ใช้ปัญหาเป็นฐาน	6. แ บ บ ท ติ ส ติ อ บ
7. จิตสาธารณะ	4. ก ล ้า ห าค ญ าค าว าค	7. วิธีสะท้อนคิด	สถานการณ์
	จริยธรรม	8. กระบวนการพัฒนาจิต	7. เท ค ติ โ ล ยี ช าว าค
	5. เป็นแบบอย่างที่ดี	พิสัย	ประเมิน
		9. การสอดแทรกคุณธรรม	
		10. ดิจิทัลแพลตฟอร์ม	

ขั้นที่ 2 รานาคตภาพของการจัดการเรียนรู้อคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

การขับเคลื่อนกลล้อนาคตของการจัดการเรียนรู้อคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้อประสบความสำเร็จต้องขับเคลื่อนด้วยปัจจัยแห่งความล้าสำเร็จ 3 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรมต้องมีความชัดเจน วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมต้องก้าวล้าหน้าการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตเพราะคุณธรรมจริยธรรมต้องใช้เวลาในการปลูกฝัาง และวิธีการวัดและประเมินผลต้องเน้นเพื่อการพัฒนา ซึ่งในงานวิจัยนี้จะเขียนร่างภาพอนาคตที่เน้นการเชื่อมโยางอดีต ปัจจุบัน ที่เป็นบทเรียนกับอนาคตที่คาคการณ์ว่าโลกจะมีแนวโนม้การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมือง เป็นอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้อคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนี้

(ร่าง) านาคตภาพของการจัดการเรียนรู้อคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
(ภาคผนวก รฐ.)

ขั้นตอนที่ 6 ประชุมปฏิบัติการสร้างภาพอนาคต (Futures Workshops)

งานวิจัยนี้ใช้วิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นเทคนิค การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการตรวจสอบเชิงยืนยัน ร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อทำให้ภาพอนาคตเป็นเหตุเป็นผลในเชิงทฤษฎีมีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ มีความชัดเจนในถ้อยคำและการสื่อความ มีผู้เชี่ยวชาญ เข้าร่วมประชุม 7 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม 1 ท่าน ด้านการวิจัย 1 ท่าน ด้านการจัดการเรียนรู้ 1 ท่าน ด้านวัดและประเมินผล 1 ท่าน ด้านพัฒนาหลักสูตร 1 ท่าน ด้านบริหารหลักสูตร 1 ท่าน ด้านการวิจัยอนาคต 1 ท่าน รวม 7 ท่าน

ขั้นตอนการดำเนินการประชุมปฏิบัติการ

1. จัดทำข้อตกลง

1. ติดต่อประสานงานผู้เชี่ยวชาญ นัดวัน
2. ส่งงานวิจัยบทที่ 1 บทที่ 3 และบทที่ 4 พร้อมร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏและแบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญให้ผู้เชี่ยวชาญล่วงหน้า
3. ประสานผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินการสนทนาให้ทราบภูมิหลังความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน ประเด็นที่ทำการสนทนาและขั้นตอนการดำเนินการ
4. จัดหาผู้จัดบันทึกที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สนทนาเพื่อทำการวิจัย ประเด็นได้ถูกต้อง ทำหน้าที่ผู้จัดบันทึกอย่างเดียว ไม่เป็นผู้ร่วมสนทนา
5. จัดหาเครื่องบันทึกเสียง ทำการบันทึกเสียงตั้งแต่ต้นจนจบ
6. จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีให้พร้อมก่อนการสนทนากลุ่ม
7. ดำเนินการสนทนากลุ่มให้ได้รายละเอียดแนวโน้มที่ยังอาจคลุมเครือและค้นหาประเด็นใหม่ๆจากการสนทนาของผู้เชี่ยวชาญ
8. รวบรวมแบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกของผู้เชี่ยวชาญ และจากการจัดบันทึกและถอดเทป บันทึกการสนทนากลุ่มลงในแบบบันทึกเอกสารว่าต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงเพิ่มเติมในเรื่องใดบ้าง

ตาราง 51 การปรับปรุงร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อคำถาม	ความเดิม	ข้อเสนอแนะ/เหตุผลที่ควรปรับปรุง
1. ท่านเห็นอย่างไรกับบริบทและสภาพแวดล้อม	1.1 บริบทและสภาพแวดล้อม 1.2 การบรรยายสภาพแวดล้อม 1.3 ยังไม่เสนอสภาพที่เป็นปัญหาของหลักสูตรวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏที่หนักแน่นพอ 1.4 การเสนอความสำคัญ ความจำเป็นที่นักศึกษาครูต้องมีคุณธรรมจริยธรรมยังไม่เพียงพอ	1.1 ควรเปลี่ยนเป็นหลักการและเหตุผล: ทำให้การสื่อความหมายชัดเจนและเป็นหัวข้อที่ใช้กันในหลักสูตร 1.2 ควรเน้นสภาพแวดล้อมทางจริยธรรมให้เห็นภาพ : เพราะเป็นงานวิจัยที่เน้นจริยธรรม 1.3 เพื่อให้งานวิจัยมีเหตุผลที่ต้องวิจัยที่หนักแน่นพอ น่าจะนำปัญหาที่เสนอไว้ในบทที่ 1 มาใส่ไว้ในบริบทและสภาพแวดล้อม 1.4 เพิ่มเติมเหตุผลและความจำเป็นที่นักศึกษาครูต้องมีคุณธรรมจริยธรรม
2. ภาพที่ 1 “ชัดเจนในคุณธรรม” ตัวบ่งชี้คุณธรรมมีความสอดคล้องกับภาพบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร	2.1 คุณธรรมจริยธรรมแต่ละข้อควรใส่ความหมายหรือคำจำกัดความที่เป็นความหมายดั้งเดิมก่อน 2.2 คุณธรรมที่ไม่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก เช่น ความยุติธรรมฯลฯ ไม่ควรตัดทิ้ง 2.3 คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ข้อ 2	2.1 ใส่ความหมายหรือคำจำกัดความของคุณธรรมจริยธรรมแต่ละข้อก่อนกล่าวถึงอนาคต 2.2 นำคุณธรรมที่มีได้รับคัดเลือกนำมารวมไว้กับคุณธรรมหลัก เช่น ความยุติธรรม สามารถนำมาขยายความในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริตได้ ความสามัคคีรวมไว้กับความเป็นกัลยาณมิตร เป็นต้น 2.3 ควรตัด “คุณลักษณะบัณฑิตที่มีความเข้มแข็งทางจริยธรรม” ออกเพราะกล่าวซ้ำมาตลอดๆโดยมีความสัมพันธ์กับบริบทในข้อนี้น้อย

ตาราง 51 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความเดิม	ข้อเสนอแนะ/เหตุผลที่ควรปรับปรุง
3. ภาพที่ 2 “ก้าวล้ำการเรียนรู้” เป็นการคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหลักสูตรในอนาคตได้ตรงประเด็นหรือไม่อย่างไร	3.1 ความหมายของวิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้แต่ละวิธีไม่ได้ใส่ว่า อาจทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนได้ 3.2 ปัจจัยขับเคลื่อนข้อที่ 2 มีน้ำหนักไม่มากพอที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง	3.1 ใส่ความหมายหรือคำจำกัดความของวิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้แต่ละวิธีก่อนกล่าวถึงอนาคตว่าจะเป็นเช่นไร 3.2 ตัดออกทั้งข้อ
4. ภาพที่ 3 “ประเมินสู่การพัฒนา” แสดงถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการวัดและประเมินผลในอนาคตอย่างไร	4.1 พบว่าวิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมใช้วิธีวัดและประเมินผลที่เป็นไปได้ 7 วิธี 4.2 แบบทดสอบสถานการณ์ 4.3 การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่พึงประสงค์ ข้อ 1 ข้อความยังไม่สมบูรณ์ 4.4 การประเมินที่ขาดความต่อเนื่องในข้อที่ 4 4.5 การประเมินที่ขาดความยุติธรรม (ในข้อ 5)	4.1 เปลี่ยนเป็น “พบว่าวิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมใช้หลักการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงที่เป็นไปได้ 7 วิธี 4.2 ควรเปลี่ยนเป็นแบบประเมินสถานการณ์ จะทำให้ได้ความหมายที่กว้างขวางครอบคลุมกว่า 4.3 วิธีการวัดและประเมินที่ขาดความเที่ยงตรง เช่น (เดิม) การนำแบบทดสอบด้านพุทธิพิสัย มาใช้วัดจิตพิสัย - เปลี่ยนคำว่า ใช้ข้อสอบเป็น ใช้แบบประเมิน - ตัด ตั้งแต่ “เครื่องมือการประเมินขาดหลักวิชาการ ขาดความทดสอบความเชื่อมั่น และมีเกณฑ์ไม่ชัดเจน” ออก เพราะความหมายซ้ำกับข้ออื่นๆ

ตาราง 51 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความเดิม	ข้อเสนอแนะ/เหตุผลที่ควรปรับปรุง
		4.4 ตัดคำว่า เช่น “ประเมินช่วงกลางภาคและปลายภาค” ออก เพราะการประเมินช่วงกลางภาค ปลายภาค เป็นการประเมินเพื่อวัดความรู้เป็นหลัก
		4.5 (เดิม) และไม่แจ้งเกณฑ์ให้ผู้เรียนทราบ
5. คำถามที่เป็นความคาดหวัง ท่านคาดว่าข้อค้นพบตามงานวิจัยนี้ จะทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างไร และ มากน้อยเพียงไร	5.1 การกำหนดระยะเวลา 10 ปี โลกเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเกินที่คาดเดา 5.2 ผลงานวิจัยนี้มีตัวบ่งชี้ คุณธรรมจริยธรรม มีวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีชีวิตวัด และประเมินผลอย่างหลากหลาย 5.3 ลักษณะของหลักสูตรที่งานวิจัยนี้นำเสนอ เป็นการพัฒนาศูนย์กลางตามกระบวนทัศน์เชิงปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มี ส่วน ร่วม ใน กระบวนการพัฒนาหลักสูตร	5.1 ควรนำหลักสูตรนี้ไปใช้ใน ระดับห้องเรียนได้ทันที ในฐานะ เป็นหลักสูตรเสริม จะทำให้หลักสูตรหลักในแต่ละรายวิชา มีเป้าหมายและวิธีการจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรมได้ชัดเจนขึ้น 5.2 การพัฒนาหลักสูตรของแต่ละสาขาวิชาสามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัย 5.3 ระดับผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสมกับรายวิชา สามารถนำไปพัฒนาหลักสูตร และระดับมหาวิทยาลัยสามารถนำไปออกแบบนโยบาย ทางด้าน คุณธรรมจริยธรรมได้โดยไม่ต้องรอนโยบายระดับกระทรวงหรือระดับชาติ ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคมาก

ขั้นตอนที่ 7 การเขียนอนาคตภาพ (Scenario Writing)

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วยอนาคตภาพคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม และจริยธรรมซึ่งเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพ อนาคตภาพด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม และด้านการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมเป็น ดังนี้

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครู ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

หลักการและเหตุผล

พลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมยุคดิจิทัล อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีส่งผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมทางจริยธรรม ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อมุมมองด้านจริยธรรมที่เปลี่ยนไปในบริบทท้องถิ่นและระดับโลกเกิดความท้าทายในการกำหนดมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นสากลในสังคมพหุวัฒนธรรม การปฏิรูปการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามแนวคิด การศึกษา 4.0 ที่มุ่งเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ควบคู่กับคุณธรรม การบูรณาการแนวคิด Self-Skills และ Emotion Intelligence เข้ากับหลักสูตร เป็นความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพครู แท้จริงแล้วได้ยึดโยงมาจากหลักธรรมของศาสนา ที่คนส่วนมากในประเทศนับถือและเห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพครูควรมี ในอนาคตจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีประพฤติปฏิบัติให้เป็นสากลมากขึ้นด้วยพลเมืองจะกลายเป็นพลโลก แต่การปรับเปลี่ยนนั้นจะยังคงรักษาแก่นแท้ของคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องนั้นๆไว้ เพียงแต่ขยายขอบเขตและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของโลกในอนาคตที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษาและการดำเนินชีวิตเช่น คุณธรรมในเรื่องความรับผิดชอบของครู ดังเดิมครูต้องรับผิดชอบในการเตรียมการสอน สอนตรงงาน ให้คะแนนอย่างยุติธรรม ในอนาคตความรับผิดชอบอาจขยายขอบเขตไปถึง รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง เพื่อให้ความรู้ที่จะนำมาถ่ายทอดนักเรียนทันสมัย หรือความซื่อสัตย์สุจริต ดังเดิมคือการไม่เบียดบังเวลาราชการ ไม่เรียกรับผลประโยชน์ แต่ในอนาคตอาจขยายขอบเขตไปถึงความซื่อสัตย์ในการใช้ข้อมูลดิจิทัล ไม่ละเมิดสิทธิ์และการใช้ AI อย่างจริยธรรมเป็นต้น แต่แก่นแท้ของหลักธรรมก็ยังเป็นเช่นเดิม ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ก็เช่นกัน ศาสตร์การสอนที่เป็นวิธีสอนแบบต่างๆ แก่นแท้หรือหัวใจของวิธีสอนแต่ละวิธียังคงมีคุณค่า สามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี แต่ต้องปรับเปลี่ยน บูรณาการประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทโลกที่เปลี่ยนไป นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้มากขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการสอน การจัดการเรียนการสอนจะเป็นรูปแบบที่

ผสมผสานระหว่างออนไลน์และออฟไลน์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 เชื่อมโยงกับคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

ในด้านการวัดและประเมินผลก็เช่นกัน อิทธิพลของเทคโนโลยีต่อการวัดและประเมินผล โดยใช้ Big Data และ AI ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจริยธรรม เกิดประเด็นด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประเมินผล เช่น ความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นมหาวิทยาลัยในการพัฒนาท้องถิ่น จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย โรงเรียน และชุมชน ทั้งให้ความสำคัญกับการผลิตครูที่มีความเข้าใจในบริบทท้องถิ่นและมีจริยธรรมสูง เกิดความท้าทายในการปรับหลักสูตร ให้มีความสมดุลระหว่างความต้องการของท้องถิ่นและความเป็นมาตรฐานสากล รักษาความสมดุลของคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นแก่นแท้กับการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต รักษาความสมดุลของจิตวิญญาณความเป็นครูที่เป็นมนุษย์กับการสอนโดยใช้เทคโนโลยี รักษาความสมดุลในการวัดและประเมินผลอย่างเที่ยงตรง โปร่งใส กับความยืดหยุ่นและเมตตาธรรม ในบริบทเหล่านี้ล้วนเป็นความท้าทายต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏที่จะจบไปเป็นครูที่ดีในภายภาคหน้าตามความมุ่งหวังของสังคม

ขณะที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่การจัดการศึกษายังมีปัญหายู่มาก โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่ความหวังฝากไว้กับสถาบันการศึกษาในการปลูกฝังเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดี แต่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมยังมีอุปสรรคและปัญหายู่มาก เช่นในระดับของนักศึกษายังมองไม่เห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมว่าสำคัญกับชีวิต สำคัญกับวิชาชีพอย่างไร คุณธรรมจริยธรรมไม่มีการวัดและประเมินผลที่เป็นคะแนน นักศึกษาจึงไม่ให้ความสำคัญมากเท่าวิชาที่มีผลได้ ตก ครู อาจารย์ที่เป็นผู้สอนในมหาวิทยาลัย ขาดแคลนผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านคุณธรรมจริยธรรม การเรียนการสอนให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่เป็นวิชาการ มากกว่าการปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านหลักสูตรระดับปริญญาตรีในสาขาครุศาสตร์ มีรายวิชาที่เป็นคุณธรรมจริยธรรมน้อยมาก ไม่เพียงพอที่จะปลูกฝังให้นักศึกษาเกิดคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครูได้ ในด้านนโยบายยังไม่ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่ได้จากข้อมูลที่ใช้หลักฐานเป็นฐาน (Evidence-based) โดยการทบทวนวรรณกรรมและสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning) ข้อมูลที่ใช้

ความเชี่ยวชาญเป็นฐาน (Expertise-based) โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interviews) ข้อมูลที่ได้จากการปฏิสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องเป็นฐาน (Interaction-based) โดยการสำรวจความคิดเห็น (Polling) ของผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสีย และข้อมูลที่ได้จากความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based) โดยการเขียนภาพอนาคต (Scenario Writing) จะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้การคิดไตร่ตรองร่วมกัน (Deliberation) เป็นหลักสูตรเสริมที่ผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชา ได้อย่างมีเป้าหมาย และวิธีดำเนินการที่ชัดเจนขึ้น

ภาพที่ 1 “ชัดเจนในคุณธรรม”

ภาพอนาคตคุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม

เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ

หลักสูตรวิชาชีพครูต้องมีความชัดเจนในเรื่องคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตมีตัวชี้วัดที่สามารถนำไปจัดประสบการณ์การเรียนรู้และวัดประเมินผลได้อย่างแท้จริง

จากผลการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์พบว่า

1. คุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครูแนวโน้มมีคุณธรรม 7 ประการ

ดังนี้

1.1 มีความเมตตากรุณา คือ ความรักปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตใจอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่ผู้อื่น สงสาร คิดช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ในยุคเทคโนโลยี AI และระบบอัตโนมัติมีบทบาทมากขึ้น ความเมตตากรุณาจะเป็นคุณลักษณะที่แยกครูออกจากเครื่องจักร การเรียนรู้ทางไกลและออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น จะแยกคนออกจากกันทำให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ครูมีความเมตตากรุณาจะช่วยสร้างความเชื่อมโยง อารมณ์และสังคมให้มากยิ่งขึ้น ปัญหาทางสุขภาพจิตในเด็กและเยาวชนที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต ต้องการครูที่มีความเข้าใจและเมตตากรุณา

1.2 มีความรับผิดชอบ คือ คุณธรรมที่แสดงถึงการยอมรับทั้งผลดีและไม่ดี ในกิจกรรมที่ตนทำลงไป หรืออยู่ในการควบคุมดูแลของตน โดยไม่ต้องให้ใครว่ากล่าวตักเตือน การเรียนรู้ในอนาคตที่เน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบนำตนเองจะเพิ่มมากขึ้น ครูต้องรับผิดชอบในการออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ช่วยชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ที่หลากหลายมากกว่าเดิม ดังนั้นคุณสมบัติความรับผิดชอบของครูจะต้องมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในอนาคตต้องอาศัยเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ ความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลอย่างมีจริยธรรม จะเป็นประเด็น

สำคัญในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจะสำคัญมากขึ้น เนื่องจากความรู้จะล้าสมัยเร็วขึ้นในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และในอนาคตจะมีระบบการติดตามและวิเคราะห์การเรียนรู้ (Learning Analytics) เพื่อให้ครูต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 มีความซื่อสัตย์สุจริต คือ พฤติกรรมที่แสดงถึงความประพฤติที่ถูกต้อง จริ่งใจ ไม่คิดทรยศ คดโกง หลอกลวง เบียดเบียนผู้อื่นทั้งที่เป็นบุคคลและส่วนรวม ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารท่วมท้น ข่าวปลอมแพร่หลายอย่างกว้างขวาง ความซื่อสัตย์สุจริตของครูจะเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจ การใช้เทคโนโลยี AI ในการตรวจสอบ การคัดลอกผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพบการทุจริตจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งครูจะต้องเป็นแบบอย่างในเรื่องความซื่อสัตย์ทางวิชาการ ในอนาคตจะมีการใช้ Block chain ในการบันทึกการเรียนรู้และการประเมินเพื่อสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในระบบการศึกษา ความซื่อสัตย์สุจริตจะถือเป็นเรื่องสำคัญเพิ่มขึ้น

1.4 มีความเสียสละ คือ การให้โดยยินยอมด้วยความเต็มใจ เป็นการลดละความเห็นแก่ตัว แบ่งปันคนอื่นด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา ให้คำปรึกษาเป็นธุระทั้งในเวลา นอกเวลา เพื่อผลประโยชน์แก่ศิษย์และองค์กร ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่อาจเพิ่มขึ้นในอนาคต เนื่องจากการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมกัน ครูที่เสียสละจะมีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างนี้ ในสถานการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาต้องการครูที่มีความเสียสละและทุ่มเทเพื่อพัฒนาตนเองและผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และในสถานการณ์ที่โลกมีภาวะวิกฤตหรือภัยพิบัติบ่อยครั้ง ครูผู้เสียสละจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและฟื้นฟู ซึ่งในอนาคตการสร้างเครือข่ายอาสาที่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารทางไกลในการช่วยเหลือและสอนนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลและขาดแคลน จำเป็นจะต้องได้รับการช่วยเหลือจากผู้มีน้ำใจที่เสียสละ

1.5 มีความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ไม่มากไม่น้อยเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวในโลกที่มีการบริโภคและใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ครูที่มีความพอเพียงจะเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืน และในอนาคตการใช้เทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว อาจนำไปสู่การลงทุนด้านอุปกรณ์การศึกษาที่เกินความจำเป็น ความพอเพียงจะช่วยให้การตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ครูที่มีความพอเพียงจะ

สามารถปรับตัวและเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตได้ดี หลักสูตรในอนาคตควรมีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างสมดุล

1.6 มีความเป็นกัลยาณมิตร คือ คุณธรรมที่แสดงถึงความเป็นมิตรที่ดี มิตรแท้ เป็นผู้ที่ทำตัวน่ารัก ชวนให้เข้าไปปรึกษาไต่ถาม กระทำตัวสมฐานะ เป็นที่น่าเคารพเลื่อมใส เป็นที่น่ายกย่องในฐานะผู้ทรงความรู้ที่รู้จักใช้เหตุผลในการแนะนำ ตักเตือน พร้อมทั้งจะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์อย่างอดทน สามารถชี้แจง อธิบายเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ ไม่ชี้นำไปในทางที่ผิด ในโลกที่มีการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์อาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลลดลง การเป็นกัลยาณมิตรของครูจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ให้มากขึ้น และในยุคที่ข้อมูลและความรู้มีมากมายความเป็นกัลยาณมิตรจะช่วยให้ครูเป็นผู้ชี้แนะและให้คำปรึกษาที่ดีแก่ผู้เรียน และในอนาคตการทำงานร่วมกันในทีมที่มีความหลากหลายและข้ามวัฒนธรรมจะเพิ่มขึ้น ครูที่มีความเป็นกัลยาณมิตรจะช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีขึ้น

1.7 มีจิตสาธารณะ ได้แก่การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระที่จะกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อส่วนรวม เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความเสียสละ ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ปัญหาที่เป็นปัญหาระดับโลก เช่น ปัญหาโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ต้องการการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม ครูที่มีจิตสาธารณะจะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในอนาคต การเรียนรู้ผ่านบริการสังคม (Service Learning) จะมีบทบาทมากขึ้นในการศึกษา ครูที่มีจิตสาธารณะจะสามารถออกแบบและแนะนำกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจิตสาธารณะเป็นเครื่องแสดงความเป็นมนุษย์ที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบต่างๆ ไม่อาจทำได้

2. คุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครูแนวใหม่มีจริยธรรมหรือ จรรยาบรรณวิชาชีพ 5 ประการ ดังนี้

2.1 รักและศรัทธาในวิชาชีพ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในคุณค่าของวิชาชีพครู รวมถึงความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ เป็นจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่มีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของโลกทุกด้าน ซึ่งในยุคที่เทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอน ครูต้องปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆอย่างต่อเนื่อง โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของความเป็นครู ในด้านสังคมและวัฒนธรรมครูต้องเข้าใจและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น ขณะที่ต้องรับมือกับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพ นอกจากนี้ ครูยังต้องรักษาจุดยืนทางวิชาชีพภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบายต่างๆ ด้วยการใช้ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพเป็นที่ตั้ง

2.2 พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ หมายถึงการที่ครู มุ่งมั่นในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถในการด้านวิชาการที่เกี่ยวกับศาสตร์และวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญและความทันสมัยเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพที่มีความสำคัญมากขึ้น ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูต้องเรียนรู้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการสอนและพัฒนาตนเอง ต้องเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น ต้องพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานหรือผู้รับบริการ นอกจากนี้ครูยังต้องติดตามนโยบาย การศึกษา และพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบาย

2.3 มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด หมายถึงการที่ ครูมีเจตนาที่ดี มุ่งหวังให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จและตัดสินใจหรือกระทำใดๆ โดยคำนึงถึง ประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นจรรยาบรรณที่ต้องปรับให้เข้ากับบริบทใหม่ๆ ครูต้องใช้ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน ต้องเข้าใจและตอบสนองความต้องการ ที่หลากหลายของผู้เรียนในสังคมพหุวัฒนธรรม ต้องเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทาย ทางเศรษฐกิจในอนาคต ปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มี ความรับผิดชอบ

2.4 มีความกล้าหาญทางจริยธรรม หมายถึง การมีจุดยืนที่มั่นคง ในการยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ แม้จะอยู่ใน สถานการณ์ที่ยากลำบาก เป็นจรรยาบรรณที่มีความสำคัญมากขึ้นในโลกที่มีความซับซ้อนและ ขัดแย้ง ครูต้องกล้าที่จะตั้งคำถามและท้าทายการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมในการศึกษา ต่อต้าน การเลือกปฏิบัติทางวัฒนธรรมในระบบการศึกษา เสนอแนะทางการศึกษาที่อาจขัดแย้งกับ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจบางประการ ยืนหยัดในการสอนความจริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศและจุดยืนทางจริยธรรมแม้ว่าจะขัดแย้งกับนโยบายบางประการ

2.5 เป็นแบบอย่างที่ดี การเป็นแบบอย่างที่ดีของครูได้แก่การ พัฒนาตน พัฒนางานให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม เช่น ความมีอุทิศสละ ขยันอดทน มุ่งมั่นและ รับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ของงาน ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีความศรัทธาและปฏิบัติตามหลัก ศาสนา ยึดมั่นในหลักนิติธรรม ในยุคที่ข้อมูลและแบบอย่างมีมากมายบนโลกออนไลน์ การเป็น แบบอย่างที่ดีของครูในชีวิตจริงจะมีความสำคัญมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและ รับผิดชอบต่อจะเป็นประเด็นสำคัญที่ครูต้องเป็นแบบอย่างในเรื่องนี้ ในอนาคตสังคมมีความ หลากหลายมากขึ้น การเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพความแตกต่างและความเท่าเทียมจะมีความ สำคัญมากขึ้น

โดยสรุปแล้วในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในหลายด้าน วิชาชีพครูจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ๆ อย่างไรก็ตามแม้บริบทแวดล้อมจะเปลี่ยนไป แต่แก่นแท้ของจรรยาบรรณวิชาชีพครูยังคงมีความสำคัญและต้องได้รับการรักษาไว้

ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ

1. การพัฒนาเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ เช่น การใช้ AI เข้ามาช่วยบทบาทในการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล การใช้ Big Data และ Learning Analytics ในการติดตามและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาครู
2. แนวคิดการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม มีปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ เช่น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางอารมณ์ สังคม และจริยธรรมควบคู่ไปกับทักษะทางปัญญา การนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษา
3. นโยบายการปฏิรูปการศึกษา เช่น การปรับเปลี่ยนนโยบายการผลิตครูให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลง การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมเป็นสมรรถนะที่สำคัญ
4. ความคาดหวังของสังคม สังคมมีความคาดหวังสูงต่อบทบาทของครูในการเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

คุณลักษณะบัณฑิต (ที่พึงประสงค์)

ภาพอนาคตที่พึงประสงค์

คุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต 10 ปีข้างหน้า จะมีภาพที่พึงประสงค์ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1. บัณฑิตครู เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง มีความเป็นครูมืออาชีพที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. บัณฑิตครู เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งทางคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ที่ซับซ้อน มีการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมผ่านการเป็นแบบอย่างที่ดี
3. บัณฑิตครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้ทุกรายวิชา และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

4. บัณฑิตควรเป็นผู้มีพื้นฐานทางคุณธรรมจริยธรรมที่ดี โดยผ่านกระบวนการคัดเลือกที่สามารถประเมินศักยภาพด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้สมัครเข้าศึกษา และมีระบบการพัฒนาที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

คุณลักษณะบัณฑิต (ที่ไม่พึงประสงค์)

1. ขาดความรับผิดชอบ ทอดทิ้งภาระหน้าที่ เป็นพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความไม่พร้อม ขาดคุณสมบัติของความเป็นครู เช่น ไม่เข้าชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ งานที่ได้รับมอบหมายไม่เป็นไปตามกำหนด ไม่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นต้น ซึ่งการขาดความรับผิดชอบเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครู และคุณภาพของครูในอนาคต

2. ขาดความซื่อสัตย์ ในการเรียนและการสอน เป็นพฤติกรรมที่ละเมิดจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ รูปแบบในการขาดความซื่อสัตย์ เช่น การคัดลอกคำตอบจากเพื่อน จากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การคัดลอกผลงานวิชาการ จ้างทำงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะเป็นการเสียโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง บั่นทอนคุณค่าของวิชาชีพครู สร้างลักษณะนิสัยที่ไม่ดีในการประกอบวิชาชีพในอนาคต

3. ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อหลักมนุษยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นครู เช่น การล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น การกลั่นแกล้งหรือทำร้ายจิตใจผู้อื่น การละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญา การคัดลอกผลงานโดยไม่อ้างอิง ตลอดจนการไม่ยอมรับความเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากเหตุผล เป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นปฏิปักษ์ในการเรียนรู้ และก่อให้เกิดการสูญเสียความน่าเชื่อถือและเกียรติยศ

4. ขาดความเคารพต่อครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ เป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อวัฒนธรรมไทยที่ยึดถือว่าความกตัญญูรู้คุณเป็นสิ่งที่ผู้น้อยควรปฏิบัติและยึดถือ การขาดความเคารพต่อครูอาจารย์ อาจแสดงออกในการพูดจาหรือใช้น้ำเสียงที่ก้าวร้าว การขัดจังหวะหรือโต้แย้งอย่างไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ การไม่ตั้งใจฟัง หรือใช้โทรศัพท์ระหว่างเรียน การขาดเรียนโดยไม่แจ้งหรือขออนุญาต การวิพากษ์วิจารณ์ผ่านสื่อ การละเลยเพิกเฉยต่อคำแนะนำ การแต่งกายไม่สุภาพขณะอยู่ต่อหน้าครูอาจารย์ ซึ่งจะทำให้สูญเสียโอกาสในการได้รับความรู้และพัฒนา ลดทอนโอกาสการได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์สร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในวิชาชีพ

5. ขาดจิตสำนึกสาธารณะมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตน เป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อปรัชญาและอุดมการณ์ของวิชาชีพครู ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ การขาดจิตสำนึกสาธารณะอาจแสดงออกโดย ไม่สนใจร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ละเลยการช่วยเหลือผู้อื่น ในยามจำเป็น คำนึงถึงแต่ความก้าวหน้าของตนเอง ไม่เห็นความสำคัญของการเสียสละเพื่อ

ส่วนรวม ส่งผลให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมที่เห็นแก่ตัว ไม่สามารถเป็นครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ทำให้ไม่สามารถเป็นครูที่มีคุณภาพได้ในอนาคต

6. ขาดความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาตลอดเวลา มิฉะนั้นจะส่งผลทำให้ความรู้ล้าหลัง เกิดความสูญเปล่าในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการขาดความมุ่งมั่นในการพัฒนาอาจแสดงออกโดย การไม่สนใจศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ไม่เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลทำให้ เกิดความล้าหลังทางวิชาการและวิชาชีพ ขาดความสามารถในการแข่งขัน ลดโอกาสที่จะก้าวหน้าในวิชาชีพ สร้างปัญหาให้การศึกษาโดยรวมด้วยคุณภาพ

7. แสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ทางเพศโดยไม่คำนึงถึงวัฒนธรรมไทย เป็นการแสดงออกที่ขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ และบรรทัดฐานทางสังคม เป็นการแสดงที่แสดงออกถึงความสนิทสนมเกินขอบเขตในที่สาธารณะ การแสดงออกทางเพศที่ขาดความเคารพต่อผู้อื่น การใช้ภาษาและคำพูดที่สื่อไปในทางเพศ การสร้างความอับอายหรือกีดกันทางเพศ ทำให้ นักศึกษาครู สูญเสียความน่าเชื่อถือ กระทบต่อภาพลักษณ์ส่วนตัวและระบบการศึกษาโดยรวม

8. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ถูกต้อง เป็นพฤติกรรมที่แพร่กระจายไปในหมู่เยาวชนอย่างรวดเร็ว ขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพครูและอาจสร้างผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อตนเอง สถาบันและวิชาชีพ การใช้สื่อที่ไม่เหมาะสมอาจแสดงออกในรูป การโพสต์ข้อความหรือรูปภาพ ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย การวิพากษ์วิจารณ์บุคคลอย่างไร้เหตุผล การเผยแพร่ข้อมูลผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต การใช้ภาษาที่หยาบคาย ดูถูกหรือสร้างความเกลียดชัง เป็นต้น ซึ่งผู้มีวิชาชีพครูต้องตระหนักถึงผลกระทบและความรับผิดชอบในการสื่อสารผ่านออนไลน์

9. การแต่งกายและแสดงออกที่ไม่เหมาะสมกับวิชาชีพครู เป็นพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความไม่เข้าใจในบทบาทและความรับผิดชอบของครูด้านการแต่งกายอาจแสดงออกโดยการเปิดเผยร่างกายเกินความเหมาะสม แต่งกายที่ขัดระเบียบของสถานศึกษา แต่งกายที่ไม่เรียบร้อยและสกปรก ด้านการแสดงออก อาจใช้ภาษา ท่าทางที่ไม่เหมาะสม ใช้วาจาที่หยาบคาย และไม่สุภาพ เป็นต้น ส่งผลกระทบทำให้ขาดความเชื่อถือ เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในสังคม

10. มีพฤติกรรมก้าวร้าวใช้ความรุนแรงทางกายหรือวาจา เป็นการกระทำที่ขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพครูอย่างร้ายแรง เป็นอุปสรรคต่อการเป็นครูที่มีคุณภาพ และเป็นปัญหาต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้ความรุนแรงอาจแสดงออกโดยการข่มขู่ คุกคาม ใช้ท่าทางให้หวาดกลัว ใช้วาจาที่ดูถูกเหยียดหยาม วิพากษ์วิจารณ์อย่างไร้เหตุผล สร้างบรรยากาศที่

นำหวาดกลัวเป็นต้น นักศึกษาจะต้องตระหนักถึงผลเสียและควบคุมอารมณ์และสื่อสารทั้งทางกาย วาจา อย่างสร้างสรรค์

11. ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดของนักศึกษาครูเป็นภัยต่อตนเอง การศึกษาและสังคมอย่างร้ายแรง ซึ่งอาจแสดงออกโดย การใช้ยาเสพติดชนิดต่างๆ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ หรือบุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น การยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นสิ่งที่นักศึกษาต้องหลีกเลี่ยง ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องโดยเด็ดขาด

ภาพที่ 2 “ก้าวล้ำการเรียนรู้”

ภาพอนาคตการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

จากการวิจัยอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่พบว่ามียุทธศาสตร์ประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต 10 วิธี ได้แก่ การใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม การนำตนเอง กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ใช้ปัญหาเป็นฐาน วิธีสะท้อนคิด กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย การสอดแทรกคุณธรรม วิธีกระจายอำนาจ วิธีชักจูง เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของโลก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมือง มีแนวโน้มเป็นดังนี้

1. ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หรือใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน จะก้าวไปสู่การใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality) และความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) ในการจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เรียนได้เผชิญและตัดสินใจในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริง โดยมีระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) วิเคราะห์และให้ข้อมูลย้อนกลับแบบทันทีทันใด

2. การนำตนเอง (Self – Directed Learning) หรือบางท่านอาจเรียกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้และประเมินความก้าวหน้าได้ด้วยตนเอง จะได้รับการพัฒนาผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลที่ชาญฉลาด ซึ่งสามารถปรับเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ติดตามความก้าวหน้าและ

ประเมินพัฒนาการของตนเองได้อย่างเป็นระบบ โดยมีระบบที่ปรึกษาอัจฉริยะคอยให้คำปรึกษาและสนับสนุน

3. กรณีตัวอย่าง (Case Study) หรือกรณีศึกษา เป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่ยกขึ้นมาเป็นกรณีตัวอย่าง จะเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มีการยกตัวอย่าง แล้วนำมาอภิปราย พัฒนาเป็นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่สมจริง นอกจากเรียนรู้ได้จากครู และผู้เชี่ยวชาญผู้ที่เป็นต้นแบบ หรือเหตุการณ์จริงแล้ว ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับสถานการณ์จริงผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน ที่ระบบจะจำลองผลกระทบที่เกิดจากการตัดสินใจให้เห็นทันที เป็นการเรียนรู้ความผิดพลาดโดยไม่ต้องกังวลกับผลเสียที่จะเกิดในชีวิตจริง

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นวิธีสอนที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงว่า สถานการณ์หนึ่งจะมีวิธีคิด วิธีปฏิบัติได้หลายวิธี โดยให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่จำลองขึ้น ในอนาคตสถานการณ์จำลองจะเป็นวิธีสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่จะเข้ามาช่วยจำลองสถานการณ์ที่สมจริงซึ่งอาจเป็นสถานการณ์ที่สลับซับซ้อน สถานการณ์ที่เป็นอันตรายที่บุคคลไม่อาจเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งเทคโนโลยีจะเข้ามาช่วยวิเคราะห์การตัดสินใจแบบเรียลไทม์แสดงผลการตัดสินใจระยะสั้นระยะยาว ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาและเปิดโอกาสให้ทดลองแก้ปัญหาที่หลากหลาย

5. กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย (Affective Development) เป็นวิธีการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต เช่น พัฒนาด้านอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพฤติกรรมทางจริยธรรม จะได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยมากขึ้น เช่น ขั้นการรับรู้ อาจใช้มัลติมีเดียที่สร้างผลกระทบทางอารมณ์ ใช้ VR/AR สร้างประสบการณ์ที่กระตุ้นความสนใจ ขั้นตอนสนองใช้แพลตฟอร์มโต้ตอบอัจฉริยะขึ้นเห็นคุณค่า อาจใช้ AI วิเคราะห์ค่านิยมของผู้เรียน ขั้นการจัดระบบ ใช้เทคโนโลยีในการสร้างแผนผังความคิด และ ขั้นสร้างลักษณะนิสัย ใช้ AI ในการติดตามพฤติกรรม ใช้ Big data ในการเก็บและบันทึกข้อมูลด้านคุณธรรมจริยธรรมรายบุคคล เป็นต้น

6. การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Learning) เป็นวิธีจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาจริงหรือจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายในอนาคตจะกับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในโลกดิจิทัล เช่น การหลอกลวงทางไซเบอร์และละเมิดลิขสิทธิ์ และความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ เป็นต้น ผู้เรียนจะได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา เสนอแนวทางแก้ไข และสร้างนวัตกรรมเพื่อป้องกันปัญหาในอนาคต

7. วิธีสะท้อนคิด (Reflection) เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเองโดยใช้คำถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยไม่มีการโน้มน้าวหรือบังคับให้ผู้เรียนต้องคิดเหมือนผู้สอน เป็นการดึงศักยภาพในตัวของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุด จะถูกพัฒนาเป็นระบบดิจิทัล พอร์ต โฟลิโอ ที่ผู้เรียนสามารถบันทึกการเรียนรู้ ความคิดและความรู้สึกผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น การเขียนบล็อก วิดีโอบล็อก และการบันทึกเสียงโดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้น และอาจารย์ ผ่านชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์

8. การสอดแทรกคุณธรรม (Moral Infusion) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาเห็นความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมกับการดำรงชีวิตและการประกอบวิชาชีพครู การสอดแทรกคุณธรรมในทุกโอกาส จะเป็นไปอย่างแนบเนียนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผ่านการใช้สื่อมัลติมีเดีย เกมการศึกษา และการเล่าเรื่องที่สอดแทรกประเด็นทางจริยธรรม ผู้เรียนจะได้เรียนรู้คุณธรรมผ่านประสบการณ์ที่สนุก น่าสนใจและมีความหมาย

9. วิธีกระจ่างค่านิยม (Values Clarification) เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบกลุ่มสัมพันธ์ ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ที่เป็นทักษะที่จำเป็นในโลกที่ซับซ้อนขึ้น เป็นการเตรียมความพร้อมในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน จะใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ในการช่วยผู้เรียนสำรวจ และทำความเข้าใจค่านิยมของตนเอง เปรียบเทียบกับค่านิยมของสังคม โดยใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ที่ช่วยให้เห็นความสอดคล้องหรือขัดแย้งในระบบค่านิยมของตน

10. วิธีซักค้าน (Socratic Method) เป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับประเด็นปัญหาที่ขัดแย้งยากที่จะตัดสินใจ ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหา แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น วิเคราะห์หาเหตุที่อยู่เบื้องหลังปัญหา ประมวลข้อมูล ตัดสินใจเลือกอย่างเหมาะสม จะถูกพัฒนาให้เป็นระบบโต้แย้งเชิงจริยธรรมแบบออนไลน์ ผู้เรียนจะสามารถอภิปรายประเด็นทางจริยธรรมกับเพื่อนร่วมชั้นและผู้เรียนจากทั่วโลก ภายใต้การดูแลของระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ช่วยกำกับการอภิปรายให้อยู่ในกรอบที่สร้างสรรค์และมีเหตุผล

ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ

1. นโยบายปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ นโยบายระดับชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้สถาบันการศึกษา ต้องปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการประเมินให้มีความสอดคล้อง มาตรฐานวิชาชีพครู กำหนดให้ครูต้องมีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้

ประเมินคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญมากขึ้น ในกระบวนการผลิตครู นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดให้สถาบันการศึกษาต้องมีระบบการพัฒนาและประเมินคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาคู่มือและวิธีการประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่หลากหลายขึ้น เกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาระบบการประเมิน

2. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (AI และ Big Data) เทคโนโลยีสมัยใหม่ เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลที่มีความแม่นยำ ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมจากข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การแสดงออกทางสีหน้า น้ำเสียง และภาษากาย Big Data ช่วยในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากเกี่ยวกับพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้เรียนในสถานการณ์ต่างๆ Virtual Reality (VR) และ Augmented Reality (AR) ช่วยในการจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมที่สมจริง เพื่อประเมินการตัดสินใจของผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการประเมินอัตโนมัติ ที่สามารถติดตามและวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดการพัฒนาลักษณะและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยี AR, VR ในการฝึกฝนและประเมินทักษะทางจริยธรรม

3. ความต้องการครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูงในสังคม ความคาดหวังสูงต่อครูในฐานะแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้การประเมินคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น โดยสังคมต้องการเห็นหลักฐานชัดเจน ว่าครูมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่ครูจะมีบทบาทเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาของสังคม เช่น การทุจริต คอร์รัปชัน ความรุนแรง เป็นต้น นอกจากนี้สังคมยังคาดหวังสูงว่าครูจะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้กับเยาวชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาระบบการคัดเลือกและประเมินครูที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น จะเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูให้เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างเข้มข้น จะเกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตครู โรงเรียน และชุมชน ในการประเมินและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู

4. การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากในปัจจุบันและในอนาคตสังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องมาจากการอพยพมาทำงานของคนในประเทศเพื่อนบ้าน การเปิดประตูอาเซียน และโลกมีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์ ทำให้ต้องหันมาพิจารณามุมมองทางจริยธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม การเปลี่ยนโครงสร้าง

ของครอบครัว ทำให้บทบาทของครูและสถาบันการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ มีผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของเยาวชน ทำให้ต้องคำนึงถึงบริบททางดิจิทัลด้วย

5. แนวคิดการประเมินตามสภาพจริง แนวคิดนี้เน้นการประเมินที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง สำหรับการประเมินคุณธรรมจริยธรรม แนวคิดนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนา รูปแบบการประเมินที่เน้นการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมในสถานการณ์จริง มีการใช้เทคโนโลยีช่วยการประเมิน เช่น การบันทึกวิดีโอ การใช้แอปพลิเคชันในการเก็บข้อมูลพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากวัฒนธรรม การทดสอบแบบดั้งเดิมไปสู่การประเมินที่เน้นการพัฒนา

ปัจจัยขับเคลื่อนเหล่านี้ มีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน การพัฒนาระบบการประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ อย่างรอบด้าน และบูรณาการแนวคิดและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ากับหลักการทางการศึกษา และจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับการวิจัย และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกิดนวัตกรรมในการประเมินที่สามารถรองรับความท้าทายในอนาคตได้

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม (ที่พึงประสงค์)

ภาพอนาคตที่พึงประสงค์

ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย สาระสำคัญ ดังนี้

1. มีการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในทุกมิติของหลักสูตร เช่น การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในทุกรายวิชาและกิจกรรม การจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เช่น ค่ายอาสา กิจกรรมร่วมงานกับชุมชน เป็นต้น

2. การใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เช่น การใช้ AR ในการจำลองสถานการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรมที่ซับซ้อนให้นักศึกษาได้ฝึกตัดสินใจ การใช้ AI ในการวิเคราะห์พฤติกรรมและให้ข้อมูล

ย้อนกลับแบบเฉพาะรายบุคคล มีแบบฟอร์มออนไลน์ที่รวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา ใช้ Blockchain ในการบันทึกและรับรองประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรม

3. การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เช่น ให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่หลากหลายจัดให้มี

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้นักศึกษาร่วมโครงการพัฒนาชุมชนที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

4. พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เช่นการจัดอภิปรายโต้แย้งที่ประเด็นทางจริยธรรมที่ซับซ้อน พัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรมโดยการจัดหลักสูตรพิเศษและโครงการที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคม เป็นต้น

5. สร้างเครือข่ายร่วมมือระหว่างสถาบัน ในการแลกเปลี่ยน นักศึกษา ครูอาจารย์ พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม (ที่ไม่พึงประสงค์)

1. การสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว เป็นวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ขาดประสิทธิภาพในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพราะมีข้อจำกัด เช่นขาดการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้แบบทางเดียว ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับความรู้เฉพาะทฤษฎี ไม่สามารถปลูกฝังคุณธรรมได้อย่างแท้จริง ทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ทั้งนี้การสอนแบบบรรยายยังใช้ในสถานศึกษาด้วยความเคยชินของผู้สอนและขาดการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน

2. การสอนที่มุ่งเน้นทฤษฎีขาดการปฏิบัติ เป็นการสอนที่ล้มเหลวในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริง เพราะเป็นวิธีสอนที่มีข้อจำกัด เช่น เกิดการเรียนรู้เพียงระดับความรู้ความเข้าใจ ขาดการเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับการกระทำ ขาดการฝึกฝนทักษะการตัดสินใจทางจริยธรรมทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความรู้กับการปฏิบัติเพราะความรู้ทางทฤษฎีไม่อาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เป็นการลดทอนคุณภาพการศึกษาด้านคุณธรรม

3. การสอนที่ขาดการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการสอนที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้เพียงอย่างเดียว ขาดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่เปิดโอกาสให้ซักถามหรือแสดงความคิดเห็น เป็นการสอนแบบทิศทางเดียว ทำให้ไม่สามารถสร้างความเข้าใจเชิงลึก ขาดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น ขาดแรงจูงใจในการเรียนคุณธรรม การสอนที่ขาดการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สาเหตุอาจเกิดมาจากข้อจำกัดเรื่องเวลา และความเคยชินของผู้สอน

4. การสอนที่ตำหนิหรือประจานที่สร้างความอับอาย เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และขัดกับหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อาจพบเห็นพฤติกรรมผู้สอนที่ใช้การวิจารณ์อย่างรุนแรงต่อหน้าสาธารณะใช้คำพูดดูถูกและเหยียดหยามเปิดเผยข้อบกพร่องส่วนตัวของผู้เรียน ใช้น้ำเสียงและอารมณ์ที่ก้าวร้าว เปรียบเทียบให้รู้สึกต่ำต้อย ทำให้ผู้เรียนรู้สึกด้อยค่า ทำลายความเชื่อมั่นในตัวเอง เกิดความเครียดและวิตกกังวล สร้าง

ทัศนคติเชิงลบ กระตุ้นพฤติกรรมที่ต่อต้านและก้าวร้าว เป็นการทลายบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นการขัดขวางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมการใช้วิธีสอนที่ไม่เหมาะสมแบบนี้ อาจสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมการสอนแบบดั้งเดิม ผู้สอนขาดความเข้าใจในหลักจิตวิทยา ขาดความอดทนและความเมตตาธรรม เป็นต้น

5. วิธีสอนที่ไม่มีแผน เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ขาดระบบ ขาดความต่อเนื่อง และขาดทิศทางที่ชัดเจน ไม่มีการเตรียมการสอนทำให้ขาดการกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ขาดการออกแบบกิจกรรมล่วงหน้า การสอนเป็นไปแบบเลื่อนลอยไร้ทิศทาง ขาดการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การสอน ทำให้การเรียนการสอนขาดความต่อเนื่องและขาดการติดตามพัฒนาการของผู้เรียน สร้างผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา ไม่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในตัวผู้เรียนได้เพราะขาดความต่อเนื่องและไม่มีแผนการสอนที่แน่นอน

6. วิธีสอนที่ขาดกระบวนการการสะท้อนคิดและพัฒนา เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และพัฒนาตนเองเป็นการสอนที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งคำถาม ขาดการแลกเปลี่ยนความเห็น เน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ ละเลยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขาดความตระหนักรู้ในพฤติกรรมของตนเอง บั่นทอนการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพที่ 3 “ประเมินสู่การพัฒนา”

ภาพอนาคตการวัดและประเมินคุณธรรมจริยธรรม

เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ

การประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมต้องให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและมีความเหมาะสมกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก

จากการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพระดับของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่า วิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมแนวโน้มใช้วิธีวัดและประเมินผล 7 วิธี ดังนี้

1. ใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI-Powered Behavioral Analysis) ใช้ AI วิเคราะห์พฤติกรรมและตัดสินใจเชิงจริยธรรม จากข้อมูลหลากหลายแหล่ง เช่น การแสดงออกทางสีหน้า น้ำเสียง และการเคลื่อนไหวร่างกาย การจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality Ethical Simulations) เป็นการสร้างสถานการณ์จำลองที่ซับซ้อนในโลกเสมือนจริง เพื่อประเมินการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสภาพแวดล้อมที่สมจริง การใช้เทคโนโลยี Block chain

ในการบันทึกประวัติด้านจริยธรรม (Block for Ethical Track Record) เป็นเทคนิคบันทึกการติดตามประวัติการตัดสินใจเชิงจริยธรรมตลอดหลักสูตรอย่างโปร่งใสและไม่สามารถแก้ไขได้

2. ประเมินโดยวิธีสะท้อนคิด เช่น การบันทึกสะท้อนคิดด้วยความช่วยเหลือของปัญญาประดิษฐ์ (AI-assisted Reflective Journaling) ใช้ AI วิเคราะห์บันทึกการสะท้อนคิดของผู้เรียน เพื่อติดตามการพัฒนาทางความคิดและทัศนคติด้านจริยธรรม การสนทนาแลกเปลี่ยนทางจริยธรรมระหว่างเพื่อน (Peer-to-Peer Ethical Dialogues) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงจริยธรรมระหว่างผู้เรียนโดยมี AI เป็นผู้วิเคราะห์คุณภาพของการอภิปราย แฟ้มสะสมผลงานการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (Ethical Decision Making Portfolio) ที่ให้ผู้เรียนสร้างแฟ้มสะสมงานที่แสดงถึงกระบวนการคิด และตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ต่างๆ

3. ใช้แบบทดสอบสถานการณ์ เช่น การสร้างสถานการณ์แบบพลวัต (Dynamic Scenario Generation) ใช้ AI สร้างสถานการณ์ทดสอบที่ปรับเปลี่ยนตามการตอบสนองของผู้เรียน ทำให้การทดสอบมีความท้าทายสมจริงมากขึ้นสถานการณ์ขัดแย้งทางจริยธรรมในบริบทวัฒนธรรม (Multicultural Ethical Dilemmas) สร้างสถานการณ์ที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความซับซ้อนของประเด็นจริยธรรมในระดับโลก การตัดสินใจเชิงจริยธรรมแบบเรียลไทม์ (Real Ethical Decision Making) ใช้เทคโนโลยี AR ในการจำลองสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเชิงจริยธรรมแบบทันที เพื่อประเมินการตัดสินใจภายใต้ความกดดัน

4. ประเมินโดยเพื่อนและผู้เกี่ยวข้อง เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับทางจริยธรรมแบบ 360 องศา (360 degree Ethical Feedback) ใช้ระบบการประเมินแบบ 360 องศา ที่รวบรวมข้อมูลจากเพื่อนร่วมงาน อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างภาพรวมของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ระบบการรายงานทางจริยธรรมแบบไม่มีตัวตน (Anonymous Ethical Reporting System) สร้างระบบรายงานพฤติกรรมทางจริยธรรมแบบไม่ระบุตัวตน เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การประเมินโดยเพื่อนข้ามวัฒนธรรม (Cross – cultural Peer Assessment) เป็นวิธีจับคู่ผู้เรียนต่างวัฒนธรรมให้ประเมินซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในมุมมองทางจริยธรรมที่หลากหลาย

5. การประเมินตนเอง เช่น สะท้อนตนเองด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI powered Self Reflection Tools) ใช้ AI ช่วยวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะจากการประเมินตนเองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใช้โปรแกรมจำลองการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (Ethical Decision Making Simulators) สร้างโปรแกรมจำลองสถานการณ์ที่ผู้เรียนสามารถทดลองตัดสินใจ และเห็นผลลัพธ์เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ใช้แผน

ควบคุมจริยธรรมส่วนบุคคล (Personal Ethics Dashboard) พัฒนาแดชบอร์ด ส่วนตัวที่แสดงพัฒนาการด้านจริยธรรมของผู้เรียน โดยรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งและวิเคราะห์แนวโน้ม

6. ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน เช่น แฟ้มสะสมงานทางจริยธรรมดิจิทัล (Digital Ethical Portfolio) เป็นการพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานดิจิทัล ที่รวบรวมหลักฐานการพัฒนา ด้านจริยธรรม เช่น วิธีโอการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม บันทึกการสะท้อนคิด และผลงานที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับการยืนยันด้วยบล็อกเชน (Block chain-Verified Achievements) ใช้เทคโนโลยี Block chain ในการรับรองความถูกต้องของผลงานและความสำเร็จด้านจริยธรรม ทำให้แฟ้มผลงานมีความน่าเชื่อถือสูง แฟ้มสะสมงานที่คัดสรรด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI – Curated Portfolio) ใช้ AI ในการเลือกและจัดระเบียบผลงานที่แสดงถึงพัฒนาการด้านจริยธรรมได้ดีที่สุด รวมถึงวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดที่ควรพัฒนา รวบรวมกรณีศึกษาทางจริยธรรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Ethical Case Studies) รวบรวมกรณีศึกษาที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม โดยนำเสนอในรูปแบบที่ตอบโต้ได้ เช่น วิธีโอ 360 องศา หรือสถานการณ์จำลองแบบโต้ตอบ

7. การสังเกตพฤติกรรม เช่น การใช้แบบบันทึกพฤติกรรมที่มีโครงสร้าง (Structured observation) ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ ที่มีการกำหนดพฤติกรรมที่ชัดเจน มีเกณฑ์การให้คะแนน และกำหนดช่วงเวลาสังเกตที่แน่นอนและบันทึกพฤติกรรมที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured observation) ที่บันทึกพฤติกรรมเหตุการณ์สำคัญแบบพรรณนา แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ที่ผู้สังเกตมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกสังเกต แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant observation) แบบสังเกตแบบต่อเนื่อง (Continues observation) ติดตามพฤติกรรมระยะยาว แบบสังเกตผ่านสื่อดิจิทัล (Digital observation) เช่น การใช้กล้องวงจรปิด การบันทึกวีดิทัศน์ การติดตามพฤติกรรมออนไลน์ การสังเกตในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง (Virtual Environment) เป็นการสังเกตในห้องเรียนเสมือน และการสังเกตโดยใช้ AI (AI – assisted observation) ที่สามารถวิเคราะห์ภาษากาย ประมวลผลการแสดงออกทางอารมณ์ ติดตามพฤติกรรมและสร้างรายงานอัตโนมัติ

ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ

1. นโยบายปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ นโยบายระดับชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้สถาบันการศึกษา ต้องปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการประเมินให้มี

ความสอดคล้อง มาตรฐานวิชาชีพครู กำหนดให้ครูต้องมีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ประเมินคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญมากขึ้น ในกระบวนการผลิตครู นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดให้สถาบันการศึกษาต้องมีระบบการพัฒนาและประเมินคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาคือเครื่องมือและวิธีการประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่หลากหลายขึ้น เกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาระบบการประเมิน

2. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (AI และ Big Data) เทคโนโลยีสมัยใหม่ เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลที่มีความแม่นยำ ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมจากข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การแสดงออกทางสีหน้า น้ำเสียง และภาษากาย Big Data ช่วยในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากเกี่ยวกับพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้เรียนในสถานการณ์ต่างๆ Virtual Reality (VR) และ Augmented Reality (AR) ช่วยในการจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมที่สมจริง เพื่อประเมินการตัดสินใจของผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการประเมินอัตโนมัติ ที่สามารถติดตามและวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดการพัฒนาลักษณะและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยี AR, VR ในการฝึกฝนและประเมินทักษะทางจริยธรรม

3. ความต้องการครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูงในสังคม ความคาดหวังสูงต่อครูในฐานะแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้การประเมินคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น โดยสังคมต้องการเห็นหลักฐานชัดเจน ว่าครูมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่ครูจะมีบทบาทเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาของสังคม เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน ความรุนแรง เป็นต้น นอกจากนี้สังคมยังคาดหวังสูงว่าครูจะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้กับเยาวชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาระบบการคัดเลือกและประเมินครูที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น จะเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูให้เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างเข้มข้น จะเกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตครู โรงเรียน และชุมชน ในการประเมินและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู

4. การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากในปัจจุบันและในอนาคตสังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องมาจากการอพยพมาทำงานของคนในประเทศเพื่อนบ้าน การเปิดประตูอาเซียน และโลกมีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์ ทำให้ต้องหันมาพิจารณามุมมองทางจริยธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม การเปลี่ยน

โครงสร้างของครอบครัว ทำให้บทบาทของครูและสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญมากขึ้น อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ มีผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของเยาวชน ทำให้ต้องคำนึงถึงบริบททางดิจิทัลด้วย

5. แนวคิดการประเมินตามสภาพจริง แนวคิดนี้เน้นการประเมินที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง สำหรับการประเมินคุณธรรมจริยธรรม แนวคิดนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบการประเมินที่เน้นการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมในสถานการณ์จริง มีการใช้เทคโนโลยีช่วยการประเมินเช่น การบันทึกวิดีโอ การใช้แอปพลิเคชันในการเก็บข้อมูลพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากวัฒนธรรม การทดสอบแบบดั้งเดิมไปสู่การประเมินที่เน้นการพัฒนา

ปัจจัยขับเคลื่อนเหล่านี้ มีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน การพัฒนาระบบการประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ อย่างรอบด้าน และบูรณาการแนวคิดและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ากับหลักการทางการศึกษา และจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับการวิจัย และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกิดนวัตกรรมในการประเมินที่สามารถรองรับความท้าทายในอนาคตได้

การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม (ที่พึงประสงค์)

การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคตจะมีภาพที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. มีระบบการวัดและประเมินผลที่มีความแม่นยำ เทียบตรง และครอบคลุมทุกมิติ ด้วยการใช้ AI และ Big Data ระบบ AI จะวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น พฤติกรรมในชั้นเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม การตัดสินใจในสถานการณ์จำลอง เพื่อให้เห็นภาพรวมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ระบบจะติดตามและประเมินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตลอดหลักสูตร ไม่ใช่เพียงการทดสอบเป็นครั้งคราว และจะใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบทดสอบสถานการณ์เสมือนจริง การสังเกตพฤติกรรม และการวิเคราะห์ตัดสินใจในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ผลที่ได้จะได้ผลประเมินที่สะท้อนคุณธรรมจริยธรรมที่แท้จริงของผู้เรียน ลดความอคติและความผิดพลาดในการประเมิน สามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างแม่นยำ

2. ประเมินที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ระบบการประเมินในอนาคตจะไม่เพียงแต่วัดผลแต่จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนโดยการให้ข้อมูลย้อนกลับแบบทันที ผู้เรียนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับหลังจากการ

ตัดสินใจหรือการกระทำ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงการประเมินเข้ากับการเรียนการสอน ทำให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ผลที่ได้รับคือผู้เรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติที่ยั่งยืน และเป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต

3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและผู้ร่วมชั้นเรียน การมีส่วนร่วมในการประเมินจะช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ และความรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการประเมินแบบเพื่อนช่วยเพื่อนจะมีระบบที่ช่วยให้ผู้เรียนให้ข้อมูลย้อนกลับแก่เพื่อนอย่างสร้างสรรค์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินและร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และในอนาคตระบบการประเมินแบบอัจฉริยะ ผู้เรียนสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล วิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง ช่วยให้เกิดการสะท้อนคิด และตระหนักรู้ เป็นผลให้ผู้เรียนเข้าใจในคุณค่า และความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น สร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

4. การเชื่อมโยงการประเมินกับการพัฒนาวิชาชีพครูในอนาคต ระบบการประเมินไม่เพียงแต่เป็นผลในปัจจุบัน แต่จะเป็นเครื่องมือคาดการณ์และส่งเสริมความสำเร็จในวิชาชีพ ด้วยการติดตามในระยะยาวที่จะมีระบบติดตามผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนไปจนถึงการปฏิบัติงานจริงในฐานะครู ผลการประเมินจะถูกใช้ในการวางแผนพัฒนาวิชาชีพ และฝึกอบรมเพิ่มเติมสำหรับครูใหม่และจะมีการให้คำปรึกษาและสนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ครูใหม่ โดยอ้างอิงจากผลการประเมินในช่วง การศึกษาในมหาวิทยาลัย ผลที่ได้รับคือจะมีระบบการผลิตครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูง ลดอัตราการออกของครู เนื่องจากปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และช่วยยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม

5. สังคมยอมรับและเชื่อมั่นในระบบการวัดและประเมินผล ระบบการวัดและประเมินผลจะมีความโปร่งใส สังคมจะสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการ เกณฑ์การประเมิน การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม จะมีกลไกให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบการประเมิน ส่งผลให้สังคมเชื่อมั่นในคุณภาพของครูที่ผ่านการประเมิน เป็นการยกระดับมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมในสังคมโดยรวม

ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมนี้มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งสู่การสร้างระบบที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน การบรรลุวิสัยทัศน์นี้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งสถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน รวมถึงการลงทุนในเทคโนโลยีและการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์สุดท้ายไม่เพียงแต่ยกระดับคุณภาพของครูเท่านั้น ยังจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมอีกด้วย

การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม (ที่ไม่พึงประสงค์)

การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นการวัดและประเมินผลที่ขาดความเที่ยงตรง (Validity) ขาดความน่าเชื่อถือ (Reliability) ขาดความครอบคลุม (Comprehensiveness) ขาดความต่อเนื่อง (Continuity) และขาดความยุติธรรม (Fairness) ดังนี้

1. วิธีการประเมินที่ขาดความเที่ยงตรง เช่น แบบทดสอบที่วัดเพียงความรู้ความเข้าใจ ข้อสอบที่เน้นการท่องจำไม่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติ ใช้ข้อสอบเดียวกันวัดคุณธรรมจริยธรรมของทุกคนโดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังของผู้รับการประเมิน ใช้เกณฑ์ในการประเมินเดียวกันกับทุกสถานการณ์ ประเมินจากผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว ขาดมุมมองจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เครื่องมือการประเมินขาดหลักวิชาการ ขาดการทดสอบความเชื่อมั่นและมีเกณฑ์ที่ไม่ชัดเจน ทั้งนี้เกิดจากความเคยชินในการประเมินแบบดั้งเดิม บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจหลักและวิธีการประเมินผลรวมทั้งขาดการพัฒนาเครื่องมือในการประเมิน และข้อจำกัดเรื่องเวลาและทรัพยากร เป็นต้น

2. วิธีการประเมินที่ขาดความน่าเชื่อถือ เช่น การประเมินที่มีอคติต่อผู้เรียน ตัดสินตามความรู้สึกส่วนตัวแทนข้อเท็จจริง ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ไม่กำหนดตัวชี้วัดที่แน่นอนขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปผลโดยไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือไม่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และใช้ซ้ำๆ โดยไม่มีการปรับปรุง ผลการประเมินขาดการสอบทานจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งผลให้คุณธรรมจริยธรรมในตัวนักศึกษาครู ได้รับการพัฒนาอย่างไม่เป็นระบบ และขาดความน่าเชื่อถือในกระบวนการเรียนการสอนและคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม

3. วิธีการประเมินที่ขาดความครอบคลุม เป็นการประเมินเพียงความรู้ทางทฤษฎี วัดเฉพาะผลการเรียน ไม่พิจารณาพฤติกรรมและทัศนคติ ละเลยการประเมินจิตสำนึกและคุณลักษณะภายใน ขาดการวัดพัฒนาการทางจริยธรรม ละเลยบริบทและสถานการณ์ที่แตกต่าง ใช้เพียงแบบทดสอบหรือแบบสอบถาม ขาดการสังเกตพฤติกรรมจริงและไม่มีการบันทึกการพัฒนารอบอย่างต่อเนื่อง

4. การประเมินที่ขาดความต่อเนื่อง เช่น ประเมินช่วงกลางภาคและปลายภาค ขาดการบันทึกเปรียบเทียบความก้าวหน้า เป็นการประเมินแบบใช้เฉพาะผล ไม่เห็นกระบวนการ ไม่มีการสะท้อนผลเพื่อพัฒนา ทำให้ไม่เห็นศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน ไม่มีข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน

5. การประเมินที่ขาดความยุติธรรม เป็นการประเมินที่มีอคติเลือกปฏิบัติต่อผู้เรียน ให้คะแนนโดยไม่คำนึงถึงบริบทส่วนบุคคลขาดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและไม่แจ้งให้ผู้เรียนทราบ ซ่อนเร้นข้อมูลการประเมิน ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนชี้แจงหรือโต้แย้ง สร้างความขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้เรียน ท้อแท้ เสียกำลังใจ และสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาชีพครู

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือการมองอนาคตโมเดลเพชรของบอร์บเปอร์ The Foresight Diamond (Popper:2008) มาเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย อิงจากแหล่งความรู้ 4 แหล่ง แก่ แหล่งความรู้ด้านการใช้หลักฐานเป็นฐาน (Evidence-based) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรม (Literature review) การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning) ด้านความเชี่ยวชาญเป็นฐาน (Expertise-based) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interviews) ด้านการปฏิสัมพันธ์เป็นฐาน (Interaction-based) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสำรวจความคิดเห็น (Polling) การประชุมสร้างภาพอนาคต (Futures workshops) และด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity-based) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การเขียนอนาคตภาพ (Scenario Writing)

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) การทบทวนวรรณกรรมเป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์งานวิชาการที่ผ่านมาเพื่อนำไปสู่การต่อยอดงานวิจัยใหม่ ๆ งานวิจัยที่มีความหลากหลายทำให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้มากขึ้น รวมทั้งเพิ่มความแม่นยำของผลที่ได้จากการวิจัยมากขึ้น ในงานวิจัยนี้มุ่งผลลัพธ์การวิจัย คืออนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ กำหนดขอบเขตการทบทวนวรรณกรรมไว้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ส่วนที่ 2 ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรวิชาชีพระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏย้อนหลัง 20 ปี ตั้งแต่มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning) เพื่อหาปัจจัยขับเคลื่อนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ STEEP Analysis ประเมินสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในบริบทของปัจจุบันด้านสังคม

(Social) เทคโนโลยี (Technology) เศรษฐกิจ (Economy) สิ่งแวดล้อม (Environment) และ การเมือง (Politics)

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interview) เพื่อศึกษา แนวโน้มในอนาคตของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือ คุณลักษณะบัณฑิต ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลด้วยแบบ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน โดยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เป็น ผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายจำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญที่นำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญที่เคยศึกษาในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 4 ท่าน และ ผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 3 ท่าน นำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์มาสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่เพื่อนำไปจัดทำแบบสอบถาม ความคิดเห็น หาแนวโน้มที่จะเป็นไปได้ในอนาคตตามขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การสำรวจความคิดเห็น (Polling) เพื่อแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับ ความคิด ความเห็น ความเชื่อ เจตคติ หรือพฤติกรรม ในงานวิจัยนี้ เป็นการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้ แบบสอบถามความคิดเห็นแนวโน้มที่เป็นไปได้ในอนาคตด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ในเรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมและการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม สำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่านที่ เคยให้สัมภาษณ์ในขั้นตอนสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตรวิชาชีพครู แบบสำรวจความคิดเห็นที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบลิเคิร์ต (Likert Scale) แนวโน้มที่เป็นไปได้จากน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด แทนค่าด้วย 1, 2, 3, 4, 5 นำ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละที่พึงประสงค์ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์ มีเกณฑ์ร้อยละที่พึงประสงค์ตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป แสดงว่าแนวโน้มเป็นไปได้ และค่าพิสัยควอไทล์ มีค่าตั้งแต่ 1.5 ลงมา แสดงว่าความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน นำไปเป็นข้อมูลในการจัดทำกลัอนาคตในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 ร่างอนาคตภาพ (Future Scenario Development) ของการจัดการ เรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดทำกลัอนาคต เป็นการสร้างแผนภาพเพื่อจัดหมวดหมู่ ความคิดจาก ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ข้อมูลที่พึงประสงค์ตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป ข้อมูลที่มีแนวโน้มที่

เป็นไปได้มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป และข้อมูลที่เกี่ยวข้องหาญมีความเห็นสอดคล้องกัน มีค่าควอไทล์ Q3-Q1 ตั้งแต่ 1.5 ลงมาเป็นข้อมูลในการจัดทำงลัอนาคต

ขั้นที่ 2 รำงอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยกำหนดข้อประเด็นคำถาม

1.1 อนาคตภาพ คุณลักษณะของนักศึกษาวิชาชีพรของมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านคุณธรรมจริยธรรม ควรเป็นอย่างไร

1.2 อนาคตภาพด้านการจัดประสภารณการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรเป็นอย่างไร

1.3 อนาคตภาพด้านการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรเป็นอย่างไร

ขั้นตอนที่ 6 การประชุมสร้างภาพอนาคต (Future Workshops) เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบเชิงยืนยันรำงอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ทำให้ภาพอนาคตเป็นเหตุเป็นผลในเชิงทฤษฎี มีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ มีความชัดเจนในถ้อยคำและการสื่อความ โดยสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัย ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการจัดประสภารณการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านพัฒนาหลักสูตร ด้านบริหารหลักสูตร และด้านวิจัยอนาคต อย่างละ 1 ท่าน ดำเนินการประชุมพิจารณารำงอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้ได้รายละเอียดแนวโน้มที่ยังอาจคลุมเครือ ให้มีความกระจ่างขึ้น ค้นหาประเด็นใหม่ ๆ จากการประชุมนำมาประมวลว่ามีประเด็นใดที่ต้องมีการพัฒนา เพิ่มเติมปรับปรุงอย่างใดบ้าง เพื่อนำข้อมูลไปเขียนภาพอนาคตต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 การเขียนอนาคตภาพ (Scenario writing) เป็นขั้นตอนการเรียบเรียง และสรุปอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในด้านอนาคตภาพคุณลักษณะบัณฑิตครูด้านคุณธรรมจริยธรรม การจัดประสภารณการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมและการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ แบบมาตราส่วนประมาณค่า ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอดีตย้อนหลัง 20 ปี ด้วยแบบวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ได้องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก ด้วยเทคนิค STEEP Analysis หาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กระทบต่อการศึกษา ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการเมือง เพื่อหาปัจจัยขับเคลื่อนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาแนวโน้มในอนาคตของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านจุดมุ่งหมาย หรือคุณลักษณะบัณฑิต ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อนำข้อมูลไปจัดทำแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 สสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเป็นข้อมูลในการจัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ค่าร้อยละที่พึงประสงค์ ค่าพิสัยควอไทล์ Q3-Q1 เพื่อหาแนวโน้มที่พึงประสงค์ โอกาสที่เป็นไปได้ และความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นำไปเป็นข้อมูลในการจัดทำกัลลอนาคตในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 รวบรวมอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยนำข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะข้อมูลที่มีค่าร้อยละที่พึงประสงค์ ตั้งแต่ 85 ขึ้นไป ข้อมูลที่มีความเห็นผู้เชี่ยวชาญสอดคล้องกัน มีค่าควอไทล์ ตั้งแต่ 1.5 ลงมา ข้อมูลที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ที่มีค่ามัธยฐาน

ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป เป็นข้อมูลในการจัดทำวงล้ออนาคต และจัดทำร่างอนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

ขั้นตอนที่ 6 ประชุมปฏิบัติการสร้างภาพอนาคต โดยวิธีประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group) เพื่อตรวจสอบเชิงยืนยันร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบวิเคราะห์เอกสาร หารายละเอียดแนวโน้มที่อาจคลุมเครือ ค้นหาประเด็นใหม่ๆ จากการสนทนาของผู้เชี่ยวชาญ นำมาปรับปรุงร่างอนาคตภาพด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 สรุปเรียบเรียงอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ หรือคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม และการประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม มีผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. คุณลักษณะบัณฑิตครูด้านคุณธรรมจริยธรรม ในอนาคตประกอบด้วยตัวบ่งชี้คุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่ชัดเจนและมีแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคต ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความพอเพียง ความเป็นกัลยาณมิตรและจิตสาธารณะ ด้านจริยธรรมของบัณฑิตครูหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคตได้แก่ รักและศรัทธาในวิชาชีพ พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ ปรรณาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด ความกล้าหาญทางจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคต มีวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก มีแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคต ได้แก่ การใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม การนำตนเอง กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ปัญหาเป็นฐาน วิธีสะท้อนคิด วิธีพัฒนาจิตพิสัย การสอดแทรกคุณธรรม วิธีกระจายอำนาจนิยม วิธีชักจูง

3. การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม เป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อพัฒนาผู้เรียน มีวิธีที่มีแนวโน้มเป็นไปได้ในอนาคตได้แก่ การใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน

การประเมินจากการสะท้อนคิด ใช้แบบทดสอบสถานการณ์ ประเมินโดยเพื่อนและผู้เกี่ยวข้อง ประเมินตนเอง ประเมินจากแฟ้มสะสมงานและประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม

สรุปการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย หรือคุณลักษณะของบัณฑิตครู ด้านคุณธรรมจริยธรรม หลักสูตรจะต้องกำหนด จุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในคุณธรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องก้าวล้ำการเรียนรู้ เพื่อให้ทัน การเปลี่ยนแปลงในโลกในอนาคต และการวัดและประเมินผลต้องเป็นการประเมินเพื่อการพัฒนา เพื่อให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่เป็นที่พึงประสงค์ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

อภิปรายผล

ผลการวิจัยอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครู ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือคุณลักษณะบัณฑิตครู ต้อง มีความชัดเจนในคุณธรรม ก้าวล้ำการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ต้องเป็นการเรียนรู้เชิงรุกที่ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ต้องเป็นการประเมินสู่การ พัฒนา

จากผลการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอดีตย้อนหลัง 20 ปี เริ่มตั้งแต่มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราช ภัฏ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาพบว่า มาตรฐานหลักสูตรมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านคุณธรรมจริยธรรมได้ ดำเนินการกำหนดตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education : TQF) และมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขา ครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ซึ่งการกำหนดคุณธรรมจริยธรรมเป็นการกำหนดอย่างกว้างๆ มิได้ชี้เฉพาะเจาะจงว่าบัณฑิตครูควรหรือต้องมีคุณธรรมใดบ้าง ทำให้มีการตีความและปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันไปตามจุดเน้นของแต่ละมหาวิทยาลัย คุณลักษณะบัณฑิตด้าน คุณธรรมจริยธรรมจึงมีความแตกต่างกัน ทำให้บัณฑิตครูไม่สามารถตอบสนองความต้องการของ สังคม ประเทศชาติโดยรวมได้

จากการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาและวิชาชีพ ครู ด้วยวิธี STEEP Analysis พบว่าโลกในปัจจุบันและในอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านสังคม เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และการเมือง ส่งผลให้วิชาความรู้ซึ่งเป็น Hard Skills มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความรู้ใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา กระทบต่อ การประกอบอาชีพ เพราะอาชีพบางอย่างอาจหายไป และมีอาชีพใหม่ๆเกิดขึ้น ความรู้หลายสาขา ที่นักศึกษาได้เล่าเรียนมาอาจไม่เป็นที่ต้องการของสังคมอีกต่อไปในอนาคต คุณธรรมจริยธรรมซึ่ง

เป็นทักษะที่เป็นความสัมพันธ์ของบุคคล ซึ่งเป็น Soft Skills จะมีความสำคัญเพิ่มขึ้น เพราะจะทำให้คนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้ แม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงเพียงใดก็ตาม ดังนั้นบัณฑิตครูต้องมีคุณธรรมจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม และวิธีวัดและประเมินผล ในหลักสูตรวิชาชีพครูต้องเปลี่ยนแปลงไป และจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยเป็นรายด้านดังนี้

1. คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วยคุณลักษณะบัณฑิตครูด้านคุณธรรมและคุณลักษณะบัณฑิตครูด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่มีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน เพราะคุณลักษณะบัณฑิตเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา การมีเป้าหมายที่ชัดเจนจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องรู้ทิศทางและไปถึงจุดหมายได้อย่างมั่นใจ สอดคล้องกับการกำหนดเป้าหมายด้วยแนวคิด SMART ที่มีความเฉพาะเจาะจง (Specific) ว่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุคืออะไร ชัดเจน ไม่คลุมเครือ สามารถวัดผลได้ (Measurable) เพื่อให้สามารถติดตามความคืบหน้าและประเมินการบรรลุเป้าหมายได้ สามารถทำได้จริง (Achievable) มีใช้เพื่อฝัน มีความสอดคล้อง (Relevant) กับงานหรือเป้าหมายใหญ่และมีกรอบเวลา (Time-bound) เพื่อมิให้เป้าหมายนั้นถูกละเลย สอดคล้องกับคำกล่าวของ จันสุตา บุญบังเกิด และเนตรดาว ชัยเขต (2565) ที่ว่า การบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพจะต้องกำหนดเป้าหมาย ให้มีความชัดเจน ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์กร โดยนำทฤษฎีการกำหนดเป้าหมายของ Locke and Latham และหลักการ SMART มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานตลอดจนใช้เป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินการขององค์กรทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อีกด้วย ผู้วิจัยขอแยกอภิปรายเป็นรายตัวบ่งชี้ดังนี้

1.1 คุณลักษณะบัณฑิตครูด้านคุณธรรม จากการวิจัยพบว่า บัณฑิตครูต้องมีคุณธรรมดังต่อไปนี้

1.1.1 ความเมตตากรุณา เมตตาคือความรักปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตใจอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ส่วนกรุณาคือความสงสาร คิดช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ความเมตตากรุณาเป็นเครื่องผูกไมตรีระหว่างบุคคลกับบุคคล หมู่คณะ ให้สนิทสนมกัน เพื่อแผ่เจือจาน สงเคราะห์กัน ความเมตตากรุณาเกิดจากจิตใจอันงดงามไม่หวังสิ่งตอบแทนเป็นคุณลักษณะทางบวกของนักศึกษาวิชาชีพครู (นฤมล พระใหญ่และสิทธิพร ครามานนท์ 2566) และมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของโลกอนาคตที่กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) กำลังมีบทบาทมากขึ้นในวงการศึกษา ความเมตตากรุณาจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญที่แยกแยะความเป็นมนุษย์ออกจาก

เครื่องจักรและ AI ในบริบทของความเป็นครูในอนาคต การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเน้นทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะโดยความเมตตากรุณาเป็นหนึ่งในคุณลักษณะสำคัญที่จะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ในอนาคตครูต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ซึ่งต้องอาศัยความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์และไว้วางใจกับผู้เรียน และในโลกอนาคตที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเมตตากรุณาของครูจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเคารพความแตกต่าง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความเมตตากรุณา และการเข้าใจความหลากหลายช่วยลดอคติ และเพิ่มความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ในยุคข้อมูลข่าวสารท่วมท้น และมีการแพร่กระจายของข่าวปลอม ครูที่มีความเมตตากรุณาจะมีบทบาทสำคัญในการสอนให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ โดยไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น อย่างไรก็ตามการพัฒนาความเมตตากรุณาของบัณฑิตวิชาชีพครู ท่ามกลางความท้าทายของโลกอนาคตมิใช่เรื่องง่าย เนื่องจากครูต้องเผชิญกับความกดดันจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นโยบายการศึกษา และความคาดหวังของสังคมซึ่งเป็นสังคมที่มีแนวโน้มในการกระทำต่อเด็กและเยาวชนที่รุนแรงขึ้น ชฎาพร บุญหนาและชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ (2566) เสนอแนวทางการป้องกันและแก้ปัญหาการกระทำรุนแรงต่อเด็กด้วยหลักพุทธธรรม เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา เป็นเกราะป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การกระทำที่รุนแรงต่อเด็กได้

การบูรณาการความเมตตากรุณาเข้ากับหลักสูตรวิชาชีพครูในบริบทของโลกอนาคต อาจทำได้โดย การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) เพื่อจำลองสถานการณ์ที่ท้าทายทางจริยธรรมและฝึกให้นักศึกษาครูตัดสินใจบนพื้นฐานของความเมตตากรุณา นอกจากนี้ การใช้การเรียนรู้ผ่านโครงการที่แก้ปัญหาในชุมชนจริง (Community Based Learning) จะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาความเมตตากรุณาควบคู่ไปกับการเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรม และในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีพันธกิจในการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นความเมตตากรุณาจะช่วยสร้างครูให้เข้าใจและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิดา เลนะวัฒนะและคณะ (2563) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าสถาบันครูต้องผลิตครูให้มีบุคลิกภาพดี เป็นผู้นำ สุภาพอ่อนโยน แสดงออกซึ่งความรักเมตตาต่อศิษย์ จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความเมตตากรุณาในบัณฑิตวิชาชีพครู ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในการรับมือกับความท้าทายของโลกอนาคต ไม่ว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือความซับซ้อนของปัญหาสังคม อย่างไรก็ตาม

การพัฒนาหลักสูตรในประเด็นนี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะของสังคมไทย และความท้าทายในการประกอบวิชาชีพครูในอนาคต

1.1.2 ความรับผิดชอบ เป็นคุณธรรมที่แสดงถึงการยอมรับทั้งผลดีและไม่ดี ในกิจกรรมที่ตนทำลงไป หรืออยู่ในการควบคุมดูแลของตน โดยไม่ต้องให้ใครว่ากล่าวตักเตือน การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบตามสถานะและบทบาทของตนได้ดี ย่อมได้รับการยอมรับ บุคคลแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติตามสถานะของตน บัณฑิตครูต้องมีคุณธรรมในด้านนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่มีต่อวิชาชีพครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล พระใหญ่ และสิทธิพร ครามานนท์ (2566) พบว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะทางบวกของนักศึกษาครู และ วรเวทย์พิสิษ ยศศิริ และคณะ (2560) ศึกษาความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ พบว่า ความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลาเป็นประเด็นที่นักศึกษาเล็งเห็นความสำคัญมากที่สุด และในบริบทของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ความรับผิดชอบของครูจะขยายขอบเขตที่กว้างขวางขึ้นไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการสอนในห้องเรียน แต่ยังรวมถึงการรับผิดชอบต่อผู้เรียนในทุกมิติ เช่น รับผิดชอบในการพัฒนาทักษะดิจิทัล และการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน เพื่อให้รับมือกับความท้าทายในอนาคตได้ และในโลกอนาคตที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีบทบาทมากขึ้น ความรับผิดชอบของครูจะขยายไปเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ (Learning Designer) และผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) มากกว่าเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้

นอกจากนี้ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารท่วมท้น และมีการเผยแพร่กระจายของข่าวปลอม ครูมีความรับผิดชอบสำคัญในการสอนให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อ และมีวิจารณญาณในการบริโภคข้อมูล การพัฒนาทักษะรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาครูมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นครูในยุคดิจิทัล ซึ่งความรับผิดชอบของครูในอนาคตยังรวมถึงการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนทั้งในด้านวัฒนธรรม ความสามารถ ครูจะต้องรับผิดชอบในการสร้างห้องเรียนที่เป็นธรรมและเท่าเทียมโดยใช้วิธีสอนที่หลากหลายและยืดหยุ่น

การบูรณาการ การพัฒนาความรับผิดชอบเข้ากับหลักสูตรวิชาชีพครู ในบริบทของโลกอนาคต สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การใช้การเรียนรู้ผ่านโครงการ (Project – Based Learning) ที่ให้นักศึกษาครูรับผิดชอบในการออกแบบและดำเนินการ อาจใช้เทคโนโลยีจำลองสถานการณ์ เพื่อช่วยให้นักศึกษาฝึกรับมือกับสถานการณ์ที่ท้าทายและตัดสินใจอย่างมี

ความรับผิดชอบ และใช้วิธีอื่นๆที่ผ่านกระบวนการวิจัย ว่าใช้ปลูกฝัง ส่งเสริมความรับผิดชอบอย่าง
 ได้ผลดี เช่น สุทธิพร บุญส่ง และสายพิน สีสหรัษ์ (2563) ใช้กระบวนการกระจายค่านิยม
 ผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาสาขาวิชาวิชาชีพครู
 อนุสิษฐ์ พันธกล้า (2560) ใช้บทบาทสมมติพัฒนาทักษะความรับผิดชอบของนักศึกษาวิชาชีพครู
 และรักษิต สุทธิพงษ์ (2562) ใช้เทคนิคจิตตปัญญาศึกษา ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักศึกษา
 เป็นต้น และในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีภารกิจในการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนา
 หลักสูตรที่เน้นความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมจะช่วยให้ครูมีจิตสำนึกรับผิดชอบในการพัฒนา
 ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยนี้ที่พบว่าคุณลักษณะบัณฑิตครูต้องมีคุณธรรมด้าน
 ความรับผิดชอบ จะเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของครู ที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต
 และเป็นคุณลักษณะที่เทคโนโลยีไม่อาจทดแทนได้ทั้งหมด

1.1.3 ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความประพฤติที่ถูกต้อง
 จริงใจ ไม่คิดทรยศ คดโกง หลอกลวง เบียดเบียนผู้อื่นทั้งที่เป็นบุคคลและส่วนรวม ความประพฤติ
 ของครูควรถ่ายทอดความรู้โดยไม่ปิดบังอำพราง ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาแอบอ้างเป็นของตน ไม่
 เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือส่วนราชการ ไม่อวดอ้างเกินจริง ไม่ชักชวนศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย
 ปฏิบัติดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง รักษาความสัตย์สุจริตเป็นต้น บัณฑิตครูต้องมีคุณธรรมด้านความ
 ซื่อสัตย์สุจริต สะท้อนให้เห็นความสำคัญของคุณลักษณะพื้นฐานที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งใน
 วิชาชีพครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโลกอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ
 ซับซ้อน ความซื่อสัตย์สุจริตของครูจะมีความหมายที่กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น ไม่เพียงแต่เป็น
 แบบอย่างทางจริยธรรมแก่ผู้เรียน แต่ยังรวมถึงการรักษาจรรยาบรรณวิชาชีพในยุคดิจิทัล และเป็น
 ผู้นำทางคุณธรรมในสังคม ความซื่อสัตย์สุจริตของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความไว้วางใจ
 ของผู้ปกครองและชุมชนต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะในยุคข้อมูลข่าวสารแพร่กระจาย
 อย่างรวดเร็วผ่านสื่อออนไลน์ ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้นำเชิงคุณธรรม ที่สามารถสร้าง
 ความเชื่อมั่นและเป็นที่พึ่งทางปัญญา ให้กับสังคมได้ และในโลกอนาคตที่เทคโนโลยี
 ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มีบทบาทสำคัญในวงการศึกษา
 ความซื่อสัตย์สุจริตของครูจะขยายความหมายไปถึงการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลอย่างมีจริยธรรม
 ครูต้องมีความซื่อสัตย์ในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน และต้องระมัดระวังในการนำเสนอ
 ข้อมูลที่อาจมีอคติหรือไม่ถูกต้อง

นอกจากนี้ในยุคที่การเรียนการสอนออนไลน์และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ความซื่อสัตย์สุจริตของครูยังรวมถึงการรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้เรียน การเคารพสิทธิและทรัพย์สินทางปัญญาและการป้องกันการทุจริตในการสอบออนไลน์ การพัฒนาจริยธรรมทางดิจิทัล ในนักศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นครูในยุคดิจิทัล ความซื่อสัตย์สุจริตของครูในอนาคตยังรวมถึงการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย และรอบด้าน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างมี วิจารณ์ญาณ การบูรณาการการพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริตเข้าหลักสูตรวิชาชีพครู ในบริบทของ โลกอนาคตอาจทำได้ โดยใช้เทคโนโลยีจำลองสถานการณ์ การใช้การสอนแบบกรณีตัวอย่าง การใช้ปัญหาเป็นฐาน การสะท้อนคิด กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย การสอนสอดแทรกคุณธรรม วิธีกระจำค่านิยม และวิธีชักค้ำ ซึ่ง เป็นวิธีสอนที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจาก การลงมือทำ และนำมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีอยู่ สามารถต่อยอดความรู้ของตนเองได้ตลอด ชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ ธีระวิทย์ (2559) ที่ศึกษาการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (constructionism) สามารถพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตอย่างได้ผล ซึ่งวิธีสอนที่กล่าวมาแล้ว เป็นวิธีสอนให้ นักศึกษาได้ฝึกคิดฝึกปฏิบัติและสร้างสภาพแวดล้อมทางคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษาได้ซึมซับ จนติดเป็นนิสัย เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันก่อนที่จะออกไปเผชิญกับโลกภายนอกที่เต็มไปด้วยความ ทุจริตและประพดมิชอบให้เห็นกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน และมีแนวโน้มแผ่ขยายเป็นวงกว้าง ในอนาคต สำหรับในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งเป็นต้นแบบในการผลิตครู และมีพันธกิจ ในการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นความซื่อสัตย์สุจริต การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น จะช่วยให้ครูมีจิตสำนึกในการประกอบวิชาชีพ และพัฒนาท้องถิ่นได้อย่าง โปร่งใสและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปแล้วผลงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนา ความซื่อสัตย์สุจริตของบัณฑิตวิชาชีพครู ซึ่งจะเป็นคุณลักษณะสำคัญในการรับมือกับความท้าทายของโลกอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม การรักษาความลับของข้อมูล หรือการเป็นต้นแบบที่ดีในสังคม

1.1.4 ความเสียสละ คือการให้โดยยินยอมด้วยความเต็มใจ เป็นการ ลดละความเห็นแก่ตัว แบ่งปันคนอื่นด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา ให้คำปรึกษา เป็นธุระทั้งในเวลา นอกเวลา เพื่อผลประโยชน์แก่ศิษย์และองค์กร ความเสียสละเป็นคุณธรรมที่คู่ กับครูมาเป็นเวลาช้านาน ดังคำที่เรียกครูว่า “ครูคือผู้ให้” ครูคือผู้เสียสละ หากบุคคลใดขาด

คุณธรรมในข้อนี้ การประกอบวิชาชีพครูมีโอกาสสำเร็จลงได้ เพราะวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพแห่งการเสียสละ การวิจัยนี้ที่พบว่าบัณฑิตครูต้องมีคุณธรรมด้านความเสียสละ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคุณลักษณะที่เป็นที่เปี่ยมแน่นแท้ของวิชาชีพครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณกร พรประเสริฐ และคณะ (2561) ที่พบว่าความเสียสละเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะของนิสิตครูคุณภาพ และณัฐมน พันธุ์ชาติ (2559) ที่พบว่าความเสียสละเป็นคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโลกอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ความเสียสละของครูจะมีความหมายที่กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้นไม่เพียงแต่การทุ่มเทเวลาและร่างกายแต่ยังรวมถึงการเสียสละเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมเพื่อเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต นอกจากนั้นความเสียสละของครูที่สำคัญคือเสียสละความเคยชิน สบายกาย สบายใจ เปลี่ยนบทบาทให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ปรับตัว ปรับบทบาทในการสอน เปลี่ยนการสอนแบบดั้งเดิมมาใช้เทคโนโลยีช่วยสอน เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันสมัย ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

อย่างไรก็ตามการพัฒนาความเสียสละของบัณฑิตวิชาชีพครูท่ามกลางการเอาตัวเปรียบของผู้ที่มีกำลังมากกว่า ท่ามกลางการถดถอยทางเศรษฐกิจ ท่ามกลางการแก่งแย่งด้านทรัพยากร ท่ามกลางพหุวัฒนธรรม ที่การงานถูกต่างชาติเข้ามาแย่งงานคนไทยทำ เป็นความท้าทายที่หลักสูตรการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมต้องมีระบบที่ปลูกฝังต่อบัณฑิตครูอย่างเข้มข้นตลอดหลักสูตร เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูและความเสียสละได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการหลักสูตรวิชาชีพครูให้เกิดความเสียสละในบริบทโลกอนาคตอาจทำผ่านวิธีการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เช่น การสอนแบบกรณีตัวอย่าง กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย การสอดแทรกคุณธรรม วิธีกระจำคำนิยาม เป็นต้น และในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีพันธกิจ ในการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นความเสียสละเพื่อชุมชนและสังคมจะช่วยสร้างครูที่มีจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

1.1.5 มีความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ไม่มากไม่น้อยเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พื่อต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการดำเนินการใด ๆ และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจให้มีความสำนึกในคุณธรรม จากการวิจัยนี้ที่พบว่า บัณฑิตครู

ต้องมีคุณธรรมด้านความพอเพียงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐมน พันธุ์ชาติ (2559) ที่พบว่า ความพอเพียงเป็นคุณลักษณะครูด้านคุณธรรมจริยธรรม สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาวิชาชีพครูโดยเฉพาะในบริบทของโลกอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน ความพอเพียงของครูจะมีความหมายที่กว้างและลึกซึ้งขึ้นไม่แต่เพียงการดำรงชีวิตส่วนตัว แต่รวมถึงการจัดการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของความพอประมาณ เป็นการประเมินคาดคะเน วิเคราะห์เพื่อการรู้จักตนเอง ความมีเหตุผลในการวางแผนที่คำนึงถึงความเป็นจริง และการมีภูมิคุ้มกันโดยการมีวินัยในตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับสภาวะที่ไม่แน่นอนในอนาคต และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน (จกฤษณ์ โปตาพล, 2560) และโลกที่มีข่าวสารท่วมท้น ความพอเพียงของครูจะรวมถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างพอประมาณ ใช้อย่างมีวิจารณญาณ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน ไม่หลงไปกับกระแสเทคโนโลยีจนละเลยคุณค่าของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ นอกจากนี้ความพอเพียงของครูยังอาจรวมไปถึงการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เน้นความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม โดยไม่มุ่งเน้นการแข่งขันหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งความพอเพียงในอนาคตยังรวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การบูรณาการและการพัฒนาคุณธรรมด้านความพอเพียงเข้ากับหลักสูตรวิชาชีพครูอาจทำได้โดย การจัดการเรียนรู้ผ่านโครงการ เป็นฐาน การใช้ปัญหาเป็นฐานที่ให้นักศึกษาครูได้ออกแบบและดำเนินการโครงการบนพื้นฐานของความพอเพียง และในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งมีพันธกิจในการพัฒนาท้องถิ่นการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นความพอเพียงจะช่วยสร้างครูที่มีความเข้าใจในบริบทและความต้องการของชุมชนและสามารถจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับทรัพยากรและศักยภาพของท้องถิ่น

1.1.6 ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นคุณธรรมที่แสดงถึงความเป็นมิตรที่ดี มิตรแท้ เป็นผู้ที่ทำตัวน่ารัก ชวนให้เข้าไปปรึกษาได้ตาม กระทำตัวสมฐานะ เป็นที่น่าเคารพเลื่อมใส เป็นที่น่ายกย่องในฐานะผู้ทรงความรู้ที่รู้จักใช้เหตุผลในการแนะนำ ตักเตือน พร้อมที่จะรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์อย่างอดทน สามารถชี้แจง อธิบายเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ ไม่ชี้นำไปในทางที่ผิด ทั้งหมดนี้เป็นคุณสมบัติของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู ที่มีความเป็นกัลยาณมิตร (อมรรัตน์ แก่นสาร และคณะ (2560) ซึ่งเป็นคนต้นแบบแห่งความดีทั้งกาย วาจา ใจ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ศิษย์พบกับความสำเร็จ (ประทีป พืชทองกลางและญาดาวิมินทร์ พืชทองกลาง 2561) หรืออีก

นัยหนึ่งความเป็นกัลยาณมิตรจะเป็นเครื่องนำทางหรืออำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือผู้เรียนดำเนินเข้าสู่ปัญญา (พระครูวินัยธร ธฤติ วิโรจโน (2565)

จากผลการวิจัยนี้พบว่าบัณฑิตครูต้องมีคุณธรรมด้าน “ความเป็นกัลยาณมิตร” สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูและผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโลกอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ความเป็นกัลยาณมิตรของครูจะมีความหมายที่กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น ไม่เพียงแต่เป็นผู้ให้คำแนะนำและสนับสนุนในห้องเรียน แต่ยังรวมถึงการเป็นที่พึ่งทางปัญญาและจิตใจในโลกดิจิทัล แต่หลักธรรมทางศาสนาได้แก่ หลักกัลยาณมิตร 7 ประการ ได้แก่ น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ รู้จักพูด อดทนต่อถ้อยคำ แกล้งเรื่องเล็กน้อยได้ และไม่ชักนำไปในทางเสื่อม ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาวิชาชีพครูในยุคดิจิทัล และโลกอนาคตที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทมากขึ้นในการศึกษา ความเป็นกัลยาณมิตรของครูจะรวมถึงการเป็นผู้ชี้แนะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม นอกจากนี้ในยุคที่มีความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีมากขึ้น ความเป็นกัลยาณมิตรของครูยังรวมถึงการเป็นผู้สร้างบรรยากาศแห่งการยอมรับและเข้าใจความแตกต่างและการเป็นผู้สนับสนุนสุขภาวะทางจิตใจของผู้เรียนในยุคที่ความเครียดและปัญหาสุขภาพจิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาในการพัฒนาครูจะช่วยเสริมความเป็นกัลยาณมิตรและความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง

การบูรณาการ การพัฒนาหลักคุณธรรมความเป็นกัลยาณมิตรเข้ากับหลักสูตรวิชาชีพครู เป็นการสอนให้รักก่อนสอนให้รู้ (สมชาย เบญจวรรณ และคณะ 2565) และในบริบทของโลกอนาคตอาจทำได้โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยวิธี การใช้คอมพิวเตอร์จำลองสถานการณ์ การใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อให้นักศึกษาได้ทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน ในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีภารกิจสำคัญในการเป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นความเป็นกัลยาณมิตรจะช่วยสร้างครูที่มีความเข้าใจในบริบทความต้องการของชุมชนและเป็นที่พึ่งทางปัญญาให้กับท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

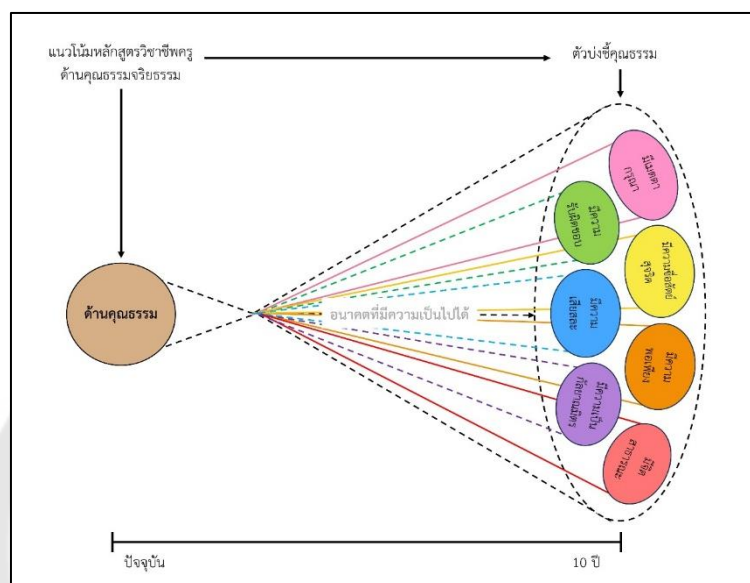
กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาความเป็นกัลยาณมิตรของบัณฑิตครูซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในการรับมือกับความท้าทายของโลกอนาคตที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งคนไทยเป็นคนที่ได้รับการยกย่องว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรสูงมาก ครูซึ่งเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ เป็นผู้นำทางสังคมยังจะต้องได้รับการปลูกฝังให้มีคุณลักษณะนี้

1.1.7 มีจิตสาธารณะ ได้แก่การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระที่จะกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อส่วนรวม เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความเสียสละ ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความเจริญก้าวหน้า การรักษาชื่อเสียงความเป็นครูมิให้ต่างพร้อย ให้ได้รับการยกย่องนับถือให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู ก็เป็นจิตสาธารณะที่เห็นประโยชน์ของวงวิชาชีพครู จากผลการวิจัยนี้ที่พบว่าบัณฑิตครูต้องมีคุณธรรมด้านการมีจิตสาธารณะ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมในวิชาชีพครู ศุภวรรณ เล็กวิไลและเรียม ศรีทอง (2562) ได้ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครู พบว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาและการใช้เวลาที่ต่อเนื่องทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครูโดยเฉพาะบริบทของโลกอนาคตที่มีความท้าทายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อนมากขึ้น การมีจิตสาธารณะของครูจะมีความหมายที่กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้นไม่เพียงแต่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมทั่วไปแต่ยังรวมถึงการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาระดับโลก

การพัฒนาจิตสาธารณะในครูเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การแพร่ระบาดของโรคติดต่อที่มีความรุนแรงมากขึ้น การมีจิตสาธารณะของครูยังรวมถึงการสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้ให้กับผู้เรียน และการมีจิตสาธารณะของครูในอนาคตยังอาจขยายไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์กรต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาสังคมอย่างบูรณาการ ดังเช่นงานวิจัยของกัมปนาท บริบูรณ์ (2562) ที่ศึกษารูปแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมในประเทศไทย อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่สมบูรณ์ โดยเสนอปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียนผู้สูงอายุว่า ต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ทุ่มเท เสียสละ มีเป้าหมายชัดเจนและมีกิจกรรมต่อเนื่อง มีการมีส่วนร่วม มีเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็ง และมีการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุ จะเป็นพื้นที่การเรียนรู้ และถ่ายทอดภูมิปัญญาและเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วม ในการทำประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นการฝึกให้คนในชุมชนได้ฝึกฝนความมีจิตสาธารณะได้เป็นอย่างดี ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับบัณฑิตครู ซึ่งจะเป็นคุณลักษณะสำคัญในการรับมือกับความท้าทายของโลกอนาคต ไม่ว่าจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การใช้เทคโนโลยีเพื่อ

ประโยชน์ส่วนรวม หรือการตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาระดับโลกซึ่งจะส่งผลกระทบยาวต่อคุณภาพ การศึกษา และการพัฒนาสังคมไทยในอนาคต

แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะ บัณฑิตด้านคุณธรรม ประกอบด้วยตัวบ่งชี้คุณธรรม 7 ประการ สามารถเขียนสรุปเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 6 แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม

1.2 คุณลักษณะบัณฑิตครูด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ จากการวิจัยพบว่าบัณฑิตครูต้องมีจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ ดังนี้

1.2.1 รักและศรัทธาในวิชาชีพ หมายถึงความรู้สึกผูกพัน ภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในคุณค่าของวิชาชีพครู รวมถึงความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ จากผลการวิจัยนี้พบว่าบัณฑิตครูต้องมีจริยธรรมในเรื่องความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ จะช่วยส่งเสริมให้ครูมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านวิชาการ และบุคลิกภาพ ช่วยครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ มีความเมตตาต่อศิษย์และทุ่มเทในการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ ช่วยให้ครูมีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกับเพื่อนร่วมวิชาชีพเพื่อพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน ช่วยให้ครูตระหนักถึงบทบาทสำคัญของตนในการพัฒนาสังคมและ

มีแรงบันดาลใจในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนและสังคม ครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพจะตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนในทุกด้านและหลีกเลี่ยงการกระทำใดๆที่จะเป็นอุปสรรคต่อความเจริญของศิษย์ ไม่มองว่าวิชาชีพครูเป็นเพียงแค่ช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว แต่จะเน้นที่การให้การศึกษาและพัฒนาศิษย์อย่างจริงจัง ละเว้นการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะบัณฑิตครูด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต้องมี “ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ” นั้นสะท้อนให้เห็นความสำคัญของปัจจัยด้านจิตวิญญาณความเป็นครูที่ยังคงมีความจำเป็น แม้แต่โลกจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตามความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูยังคงเป็นคุณลักษณะที่ไม่อาจทดแทนได้ด้วยเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร อุ่นจิตต์และคณะ (2566) ที่พบว่านักศึกษาวิชาชีพครูต้องมีสมรรถนะด้านจริยธรรมคือประพฤติตนเป็นคนดี มีศีลธรรม และการประพฤติเป็นครูที่ดี มีบุคลิกภาพเหมาะสมของผู้ประกอบวิชาชีพครู และความภาคภูมิใจในวิชาชีพครู อย่างไรก็ตามหลักสูตรวิชาชีพครูที่มีการพัฒนาความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูในบริบทของโลกอนาคตจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของครูในยุคดิจิทัล

การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการรักษาจิตวิญญาณความเป็นครู หรือการสร้างเครือข่ายครูทั้งในประเทศและระดับโลก เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างแรงบันดาลใจซึ่งกันและกัน แนวทางการพัฒนาครูในยุคดิจิทัลควรคำนึงถึงการรักษาจิตวิญญาณความเป็นครูควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู อนุสรณ์ จันทรประทักษ์และจันทรเพ็ญ ภูโสภา (2563) ได้เสนอแนวทางความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู โดยใช้วิธีตามหลักศาสนาและหลักจิตวิทยา ใช้จัดกิจกรรมในชั้นเรียน ใช้การเรียนรู้จากสถานการณ์จริงและเรียนรู้จากตัวแบบ ใช้การเปิดเวทีเสวนาและจัดค่ายฝึกอบรม ซึ่งการสร้างเสริมคุณลักษณะทางด้านคุณธรรมจริยธรรมจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทนจนสามารถปฏิบัติจนเป็นนิสัย ดังเช่น สุกัลยา สุขเมธ (2563) ได้ศึกษาความคงทนด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาปฐมวัย โดยให้ นิสิตเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ย่อมาจาก Competency- based Learning เรียนรู้โดยสมรรถนะเป็นฐาน Reflective Thinking ให้นิสิตไตร่ตรองและสะท้อนคิด Experience - based Learning เรียนรู้ตามแนวประสบการณ์เป็นฐาน Active Learning ใช้การเรียนรู้เชิงรุก และ Modeling ให้เลียนแบบจากตัวแบบ

จากผลการวิจัยฉบับนี้พบว่าคุณลักษณะบัณฑิตครูด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต้องมีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า รักและศรัทธาในวิชาชีพครูเป็นคุณลักษณะครูด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ (ณัฐมน พันธุ์ชาติรี 2559) เป็นองค์ประกอบด้านจิตวิญญาณความเป็นครู (วรรณกร พรประเสริฐและคณะ 2561) เป็นลักษณะครูดี (จักษณา อธิรัตน์ปัญญา และคณะ 2558) สะท้อนให้เห็นความสำคัญด้านจิตวิญญาณความเป็นครูที่ยังคงมีความจำเป็นกับวิชาชีพครู การพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงควรให้ความสำคัญของการปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะนี้ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ เพื่อสร้างครูที่มีคุณภาพ มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและสังคมในอนาคต และเป็นผู้มีความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพในภาคหน้า ดังผลงานวิจัยของ สายฝน อุไร (2565) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธาในวิชาชีพกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพพบว่า ความศรัทธาในวิชาชีพมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

1.2.2 พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ หมายถึงการที่ครูมุ่งมั่นในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถในด้านวิชาการที่เกี่ยวกับศาสตร์และวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญและความทันสมัยส่งผลต่อความก้าวหน้าของตนเองและประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน จากการวิจัยนี้พบว่าคุณลักษณะบัณฑิตครูต้องมีการพัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ เป็นส่วนสำคัญของการมีวินัยในตนเองและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพโดยรวม ทำให้มีความรู้ที่ทันสมัยสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถที่จะแบ่งปันความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมวิชาชีพได้ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูที่พัฒนาตนเองจะเห็นคุณค่าของการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว ในบริบทของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา การพัฒนาจำเป็นต้องควบคู่กันทั้งความรู้ในสาขาที่สอนและเทคโนโลยีการศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในอนาคต มีแนวโน้มจะผสมผสานระหว่างการเรียนในห้องเรียนและการเรียนออนไลน์มากขึ้น นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่นทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และ

การสื่อสาร ครูต้องสามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ในตนเองก่อน จึงจะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในงานวิจัยนี้ การที่ครูพัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้สามารถรับมือกับประเด็นทางจริยธรรมใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่นจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี AI หรือการรับมือกับข้อมูลข่าวสารที่มากมายในยุคดิจิทัล ซึ่งครูจะสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมในอนาคต ครูที่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสามารถจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่เชื่อมโยงกับประเด็นร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ศกพลวรรณ พาเรือง (2561) ที่เสนอแนะว่าสถาบันอุดมศึกษาจะต้องสอดแทรกจรรยาบรรณในวิชาชีพครูร่วมกับจรรยาบรรณในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อบรรจุไปเป็นส่วนหนึ่งในบทเรียนทุกวิชาในคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์

ผลการวิจัยที่พบว่าคุณลักษณะบัณฑิตครูด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต้องมีการพัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ” นั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูในบริบทของการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต การพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคตซึ่งควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังทัศนคติในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้และทักษะจำเป็นในโลกยุคใหม่ เพื่อสร้างครูที่มีคุณภาพมีความสามารถในการปรับตัวพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในอนาคต

1.2.3 บรรณานิติยัติประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด หมายถึงการที่ครูมีเจตนาที่ดีมุ่งหวังให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จและตัดสินใจหรือกระทำใดๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นหัวใจของการเป็นครูที่ดี สร้างความไว้วางใจจากผู้เรียนและผู้ปกครอง ช่วยให้ผู้เรียนเป้าหมายที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ความปรารถนาดีต่อยุทธประโยชน์ผู้เรียนเป็นหลักเป็นคุณลักษณะที่เป็นความต้องการของโลกในอนาคต ที่เต็มไปด้วยข้อมูลและทางเลือก ครูที่มีความปรารถนาดีจะช่วยชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน ช่วยให้การศึกษายังคงมีมนุษยธรรมท่ามกลางความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งเป็นผลดีต่อการจัดการเรียนรู้

การมีจริยธรรมข้อนี้ของครู จะทำให้ครูภาคภูมิใจและมีความสุขในการทำงานอันเกิดจากการได้รับความไว้วางใจจากผู้เรียนและผู้ปกครอง บังเกิดผลดีต่อนักเรียน ทำให้ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมและเต็มศักยภาพ มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และเรียนรู้อย่างมี

ความสุข เป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมกันในสังคม ครูที่มีความปรารถนาดี ยึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุดอาจแสดงออกโดยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ ปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเมตตา เอาใจใส่อย่างเท่าเทียม จัดการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รับฟังปัญหาและพร้อมให้คำปรึกษาแนะนำส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาทุกด้าน เหล่านี้เป็นจิตวิญญาณของความเป็นครูมืออาชีพ ซึ่งงานวิจัยของ จรุงศรี มาติลกโกวิทย์ และคณะ (2561) พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ และคณะ (2562) และน้ำทิพย์ และธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย (2567) ที่ศึกษาเกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครู พบว่าความปรารถนาดี คำนึงถึงประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด เป็นองค์ประกอบหนึ่งของจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

จากงานวิจัยที่พบว่าบัณฑิตครูต้องมีจริยธรรมในด้านความปรารถนาดี ยึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด นอกจากจะมีความสอดคล้องและครอบคลุมจรรยาบรรณวิชาชีพครูด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการแล้ว ยังครอบคลุมจรรยาบรรณวิชาชีพครูในทุกด้าน เช่น จรรยาบรรณต่อตนเอง การยึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุดจะก่อให้เกิดการมีวินัยในตนเอง การพัฒนาตนเองให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ การยึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุดจะก่อให้เกิดความรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ สามารถแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ซึ่งเป็นจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และการยึดถือประโยชน์ผู้เรียนสูงสุดจะทำให้ครูเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างต่อสังคม ในการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งเป็นจรรยาบรรณด้านสังคม นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังสะท้อนให้เห็นความสำคัญมิติด้านจิตใจ และจริยธรรมของครู ซึ่งไม่อาจทดแทนด้วยเทคโนโลยีได้อย่างสมบูรณ์ ครูที่มีความปรารถนาดีและยึดประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีแนวโน้มจะสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้เรียนซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัยนี้ หลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคตอาจเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความกดดันจากระบบการศึกษาที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ การสร้างความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายกับผู้เรียน หลักสูตรวิชาชีพครูควรให้ความสำคัญกับการจัดการความเครียด และการดูแลสุขภาพจิตใจของครู การจัดองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานของครูเหล่านี้จะส่งผลต่อความมั่นคงในความปรารถนาดีของครูที่ยึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด

1.2.4 มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ในบริบทของวิชาชีพครู หมายถึง การมีจุดยืนที่มั่นคงในการยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ แม้จะอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก กดดัน หรือเสี่ยง รวมถึง กล้าที่จะคัดค้าน หรือต่อต้านการกระทำที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม ความกล้าหาญทางจริยธรรม ประกอบด้วย การยึดมั่นในหลักการทางจริยธรรม กล้าเผชิญหน้าต่อผลลัพธ์ของการกระทำ ดำรงเป้าหมายแห่งจริยธรรม และมีพฤติกรรม การแสดงออกแบบผู้นำ (อาภา หวังสุขไพศาล, 2566) มีความสำคัญและสัมพันธ์ต่อจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ความกล้าหาญทางจริยธรรมสัมพันธ์กับจรรยาบรรณต่อตนเอง ช่วยให้ครูมีวินัยในตนเองและกล้าที่พัฒนาตนเองแม้ในสถานการณ์ที่ท้าทาย รวมถึงกล้าที่จะยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง สัมพันธ์ต่อจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ความกล้าหาญทางจริยธรรมทำให้ครูกล้ายืนหยัดในความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อวิชาชีพ แม้สถานการณ์อาจเกิดความกดดันให้ละเมิดจรรยาบรรณในด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ความกล้าหาญทางจริยธรรมช่วยให้ครูกล้าปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเท่าเทียมกัน กล้าที่จะสอนหรือแนะนำสิ่งที่ถูกต้องแม้อาจไม่เป็นที่นิยม ในด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมวิชาชีพ ความกล้าหาญทางจริยธรรมใช้ให้ครูกล้าที่จะแนะนำ ตักเตือนผู้ร่วมวิชาชีพ เมื่อพบเห็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม กล้าที่จะยืนหยัดในความถูกต้อง แม้ อาจไม่ถูกใจเพื่อนร่วมงาน ในด้านสังคมความกล้าหาญทางจริยธรรมจะช่วยให้ครูกล้าที่จะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดีขึ้น แม้ต้องเผชิญกับแรงต้านหรือไม่เข้าใจจากสังคม

จากงานวิจัยนี้ พบว่าคุณลักษณะบัณฑิตครูด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู ต้องมีความกล้าหาญทางจริยธรรมในบริบทของโลกที่มีความซับซ้อนและมีประเด็นทางจริยธรรมใหม่ๆเกิดขึ้นอยู่เสมอ ความกล้าหาญทางจริยธรรมของครูถือว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่ง ในยุคที่ต้องเผชิญกับความท้าทายที่เกิดจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูที่มีความกล้าหาญทางจริยธรรมสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียนในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรมดีขึ้น และในยุคที่ข้อมูลข่าวสารมีมากมาย และมีการแพร่กระจายของข่าวลวง ความกล้าหาญทางจริยธรรมของครูจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณในผู้เรียน ครูที่มีความกล้าหาญทางจริยธรรมจะสามารถสอนให้ผู้เรียนตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบ ในด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในงานวิจัยนี้ ความกล้าหาญทางจริยธรรมของครูจะช่วยให้สามารถจัดการกับประเด็นที่อ่อนไหวหรือมีความขัดแย้งทางความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเปิดพื้นที่ให้มีการอภิปรายประเด็นทางจริยธรรมที่ซับซ้อนอย่างเปิดกว้างและเคารพความเห็นที่แตกต่าง

อย่างไรก็ตามการรักษาความกล้าหาญทางจริยธรรมในบริบทของโลกอนาคต อาจเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่นแรงกดดันทางสังคมออนไลน์ ความขัดแย้งทางความคิดที่รุนแรงขึ้น และความเสี่ยงต่อการโจมตีหรือคุกคาม เมื่อแสดงจุดยืนที่แตกต่าง ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคตจึงควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจเชิงจริยธรรม การจัดการความขัดแย้งและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจและการดูแลสุขภาพทางจิตของครู เพื่อให้สามารถรักษาความกล้าหาญทางจริยธรรมได้อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัยที่พบว่าคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพต้องมี “ความกล้าหาญทางจริยธรรม” นั้นสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องและการเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมในบริบทของการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต การพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคต จึงควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังและเสริมสร้างความกล้าหาญทางจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะในการจัดการกับความท้าทายทางจริยธรรมในยุคดิจิทัล เพื่อสร้างครูที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการเป็นผู้นำทางจริยธรรม พร้อมทั้งจะเป็นแบบอย่างที่ดีในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมให้กับผู้เรียนและสังคม

1.2.5 เป็นแบบอย่างที่ดี การเป็นแบบอย่างที่ดีของครูได้แก่การพัฒนาตน พัฒนางานให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม เช่น ความมีอุดมคติ ขยันอดทน มุ่งมั่นและรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ของงาน ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีความศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนา ยึดมั่นในหลักนิติธรรมยืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น และในฐานะครูต้องวางตัวให้เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจา ใจ ทุกอริยาบถของครูจะถูกจับจ้องด้วยสายตาของนักเรียน และถูกเลียนแบบด้วยความศรัทธาและเชื่อมั่นในความเป็นครู ดังนั้นในสถาบันการศึกษานอกจากจะคัดกรองผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ มาเป็นครูอาจารย์แล้ว จะต้องคำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรมของผู้ที่เป็นครู อาจารย์ เพราะจะเป็นต้นแบบให้แก่ผู้เรียน ยิ่งการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ความรู้สามารถหาได้โดยง่าย และครูมิใช่แหล่งความรู้แหล่งเดียวเหมือนก่อน ความสำคัญของครูด้านเป็นแหล่งความรู้เริ่มลดลง แต่สิ่งที่ไม่อาจทดแทนครูได้ได้แก่การอบรมสั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเทคโนโลยีไม่อาจทำงานด้านนี้ทดแทนครูได้

การเป็นแบบอย่างที่ดีในบริบทของจรรยาบรรณของวิชาชีพ ครูต้องเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเอง แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีวินัย มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้และพัฒนาตลอดชีวิต เป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงออกถึง ความรัก ศรัทธา และความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรวิชาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติต่อผู้เรียน ครูจะต้องแสดงถึงความรัก ความเมตตา และความทุ่มเทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศิษย์ผ่านการกระทำจนเป็นที่ประจักษ์ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้ร่วมวิชาชีพ เป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมพงษ์ ญานัฐโกและคณะ (2563) ที่ว่า ครูต้องเป็นบุคคลตัวอย่าง นอกจากนี้ การเป็นแบบอย่างที่ดีที่สำคัญยิ่งในการเป็นผู้นำทางสังคม ครูต้องแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม การอนุรักษ์วัฒนธรรมและการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม

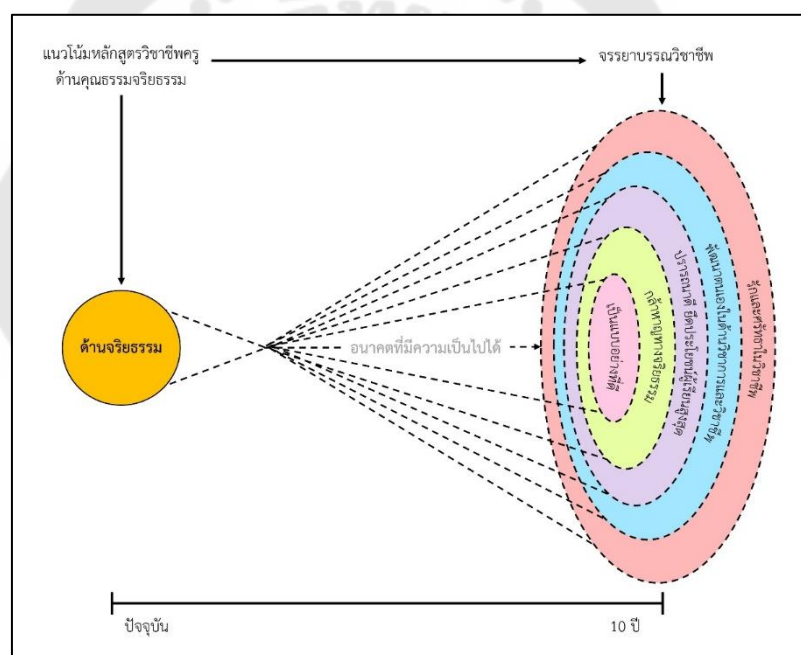
จากผลการวิจัยนี้พบว่า บัณฑิตครูต้องมีจริยธรรมด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับที่พบว่า การเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นลักษณะของครูต้นแบบในการทำงานวิชาการแก่ชุมชน (สุเมษย์ หนกหลัง 2560) เป็นลักษณะครูที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 (เกิดพงษ์ จิตรหลัง 2562, ธนยพร พรมการ 2560) เป็นลักษณะความเป็นครูด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ (ณัฐมน พันธุ์ชาติศรี 2559) เป็นองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครู (อมรรัตน์ แก่นสารและคณะ 2560) เป็นคุณลักษณะครูด้านคุณธรรมจริยธรรม (สุธิดา เลขะวัฒนะและคณะ 2564) สะท้อนให้เห็นความสำคัญของบทบาทครูในฐานะต้นแบบทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโลกอนาคตที่มีความซับซ้อนและท้าทายทางจริยธรรมมากขึ้น การเป็นแบบอย่างที่ดีของครูอาจขยายขอบเขตไปถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ การเป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตดิจิทัลและชีวิตจริง การสร้างความสามารถในการจัดการอารมณ์และสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น

การบูรณาการ การพัฒนาความสามารถในการเป็นแบบอย่างที่ดีเข้ากับหลักสูตรวิชาชีพครูในบริบทของโลกอนาคต อาจทำได้โดยการใช้การเรียนรู้แบบการนำตนเองกรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ที่ใช้เทคโนโลยีจำลองสถานการณ์ วิธีสะท้อนคิด กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย และการสอดแทรกเข้ากับทุกรายวิชา จะช่วยให้นักศึกษาได้มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ที่ซับซ้อนและท้าทาย และในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งมีพันธกิจในการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรเน้นการเป็นแบบอย่างที่ดีจะช่วยสร้างครู

ที่มีความเข้าใจในบริบทความต้องการของชุมชน และสามารถเป็นแบบอย่างในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุปผลการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาความสามารถในการเป็นแบบอย่างที่ดีของบัณฑิตวิชาชีพครู ซึ่งจะเป็นคุณลักษณะที่สามารถรับมือกับความท้าทายในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ การเป็นพลโลกที่มีความรับผิดชอบ หรือการแสดงออกถึงทักษะทางอารมณ์และสังคมที่เหมาะสม

แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพสามารถเขียนสรุปเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 7 แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นคุณลักษณะบัณฑิตด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ

จากงานวิจัยนี้ที่พบว่าบัณฑิตครูต้องมีคุณลักษณะทั้งทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งคุณธรรมจะเป็นคุณสมบัติที่จะทำให้คนเป็นคนดี เป็นผู้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะประกอบวิชาชีพชั้นสูงที่จะสามารถกำหนดอนาคตของประเทศชาติในอนาคต โดยการใช้คุณธรรมนำความรู้ สำหรับจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพครูเป็นข้อกำหนด เป็นมาตรฐานทาง

จริยธรรมที่ผู้เป็นครูต้องและควรปฏิบัติ และมีบทลงโทษในการกระทำความผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ แต่ทั้งคุณธรรมและจริยธรรมมิได้เกิดขึ้นได้โดยการอ่าน การท่องจำแต่เกิดโดยฝึกฝนปฏิบัติจนเกิดเป็นคุณลักษณะประจำตัว ซึ่งต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะ จากงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ ลังกา (2563) ที่ศึกษากระบวนการบ่มเพาะคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษ การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาครู ครุศาสตร์ – ศึกษาศาสตร์ พบว่า คุณลักษณะ ความเป็นครูประกอบด้วย ความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพครู อุทิศตนความเป็นครู จิตวิญญาณความเป็นครู การควบคุมอารมณ์ การประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นกลุ่ม คุณลักษณะครูที่มีช่องว่างมากที่สุดที่ควรได้รับการส่งเสริม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล พระใหญ่ และสิทธิพร ครามานนท์ (2566) ที่ศึกษาคุณลักษณะทางบวกของนิสิตนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า คุณลักษณะทางบวกของนิสิตนักศึกษาวิชาชีพครูประกอบด้วยความรักและศรัทธาใน วิชาชีพครู ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัย นี้ที่พบว่าคุณลักษณะบัณฑิตครูควรมีทั้งคุณธรรมและจริยธรรม และวิไลลักษณ์ ลังกา ยังได้เสนอ กระบวนการบ่มเพาะคุณลักษณะครู ประกอบด้วย 4 หลักสูตร ในชั้นปีที่ 1 ประกอบด้วยหลักสูตร สร้างแรงบันดาลใจในการเป็นครู และหลักสูตรการพัฒนาจิตนักศึกษาคู ในชั้นปีที่ 2 หลักสูตรอัต ลักษณ์ความเป็นครู และชั้นปีที่ 3 หลักสูตรจิตวิญญาณความเป็นครู แสดงให้เห็นว่าการบ่มเพาะ คุณธรรมจริยธรรมจะต้องบรรจุไว้ในหลักสูตรการผลิตครู และดำเนินการอย่างต่อเนื่องจึงจะ สามารถผลิตบัณฑิตครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเป็นผลในทางปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อเสนอของ ทิมาณา ธิฉลาด (2562) ที่ว่า การพัฒนาความเป็นครูด้านคุณธรรมจริยธรรม อาจารย์ ที่ทำหน้าที่อบรมนักศึกษาวิชาชีพครูต้องประพฤติตนให้เป็นแม่พิมพ์หรือเป็นแบบอย่างที่ดี สถาบันที่ผลิตครูต้องจัดสภาวะแวดล้อมทางกายภาพให้อื้ออำนวยในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมความเป็นครูและต้องให้การอบรมปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จากการวิจัยพบว่า วิธีจัด ประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคตเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ก้าวล้ำการเรียนรู้ผ่าน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนใหม่ที่นำเทคโนโลยีการ สื่อสารเข้ามาประยุกต์ใช้ (กนกวรรณ วัชรแก้ว และศรีสมร พุ่มสะอาด. 2564) เป็นวิธีที่เน้นให้ ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการสอน กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher- Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การ มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) จึงนับได้ ว่าการเรียนรู้เชิงรุกที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการ

เปลี่ยนแปลงของโลกเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 (กริมา วินิฐสถิตกุล และ ชนินันท์ แยมขวัญยืน (2565) สอดคล้องกับคำกล่าวของรัฐมนตรี รณทอง (2567) ที่กล่าวถึงทักษะที่ต้องการมากที่สุดในปี 2020 ถึง 2025 ของ World Economic Forum ในข้อที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ว่าทักษะที่ต้องการมากที่สุดได้แก่ทักษะด้านกลยุทธ์การเรียนรู้ และการเรียนรู้อย่างเข้มข้น (Active Learning and Learning strategies) ผู้วิจัยขออภิปรายผลเป็นรายตัวบ่งชี้ได้ดังนี้

2.1 ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หรือใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน ดิจิทัลแพลตฟอร์ม อาจเป็นสื่อมัลติมีเดีย ที่เป็นข้อความ ภาพ และสามารถตอบโต้กับผู้เรียนได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจด้วยความที่นำเสนอที่มีทั้งภาพและเสียง ที่พัฒนาขึ้นให้มีลักษณะที่เสมือนจริง ทำให้การเรียนรู้เป็นไปตามความสนใจ ตามศักยภาพ สามารถรู้ผลการเรียนได้ทันที ทำให้เกิดการทบทวนความรู้ ความรู้ที่ได้รับจะมีความคงทน ช่วยประหยัดเวลาของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ใช้เวลาที่เหลือไปฝึกทักษะความสามารถในส่วนที่ต้องใช้การฝึกฝนได้มากขึ้น ดังเช่น งานวิจัยของ ภัทรสุดา ยะบุญวัน (2564) ที่ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอนด้วยสื่ออินโฟกราฟิก ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งดิจิทัลแพลตฟอร์ม สามารถทำหน้าที่ได้หลายอย่าง เช่น ใช้ในการสอนแทนครู ใช้ในการสาธิต ทดลอง จำลองสถานการณ์ ฝึกปฏิบัติ

นอกจากการสอนแล้ว ดิจิทัลแพลตฟอร์ม ยังเป็นเครื่องมือในการประเมินผลที่แสดงผลได้ทันที เป็นข้อมูลย้อนกลับที่ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนด้วยตนเองได้ตามสภาพที่เป็นจริง ในสภาพปัจจุบันและในอนาคตการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างก้าวกระโดด ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก แหล่งความรู้หาได้ง่ายและรวดเร็ว ไม่มีขีดจำกัด เหมือนที่หลักสูตรกำหนดว่านักเรียนชั้นใด เรียนรู้อะไรบ้าง ทำให้เป็นการสกัดกั้นการเรียนรู้ของนักเรียน การเรียนรู้ไม่เป็นไปตามศักยภาพ หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาจะต้องเปลี่ยนแปลง รูปแบบการเรียนการสอนของครูที่เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้จะต้องปรับเปลี่ยน ดิจิทัลแพลตฟอร์มจะเข้ามาทำหน้าที่แทนครูหลายเรื่อง แต่จะมีบางเรื่องที่ดิจิทัลแพลตฟอร์มไม่สามารถเข้ามาแทนที่ได้อย่างทันทีทันใด เช่น ประสิทธิภาพ หรือบทเรียนในชีวิตคุณธรรมจริยธรรมที่ยังต้องมีครูเป็นผู้ชี้แนะ ความรู้ของครูจะต้องปรับเปลี่ยนความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชามาเป็นความเชี่ยวชาญในการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพราะถึงแม้ดิจิทัลแพลตฟอร์มจะถูกพัฒนาให้มีความฉลาดเพียงใดก็ตาม ยังต้องใช้คนเป็นผู้สั่งงานอยู่ดี

ดังนั้นดิจิทัลแพลตฟอร์มจะเกิดประโยชน์มาน้อยเพียงใด อยู่ที่ความสามารถของผู้สอนที่จะมีความรู้ความสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร เพราะแต่ละโปรแกรม แต่ละแอปพลิเคชันออกแบบมามีวัตถุประสงค์ในการใช้ต่างกัน และมีการพัฒนาให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา และจากการศึกษาของ ฐาปณี นาควรมิ (2562) ถึงปัญหาอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนโสตศึกษาในภาคกลาง พบว่า ครูบางคนไม่มีความรู้และทักษะเพียงพอ ไม่สามารถเข้าถึงโปรแกรมต่างๆได้ เนื่องจากบางคนมีอายุมาก ไม่มีความถนัดและความสนใจมาก่อน และบางคนไม่ได้ศึกษาจบมาด้านนี้ อุปกรณ์ต่างๆไม่อำนวย เช่นคอมพิวเตอร์มีน้อยและช้า รุด สอดคล้องกับ พิไลวรรณ มาแป (2560) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษาของครูในโรงเรียนอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่าโรงเรียนควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ และควรมีการใช้คอมพิวเตอร์ในการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นว่าบุคลากรยังพัฒนาความรู้ความสามารถไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต และการนำเทคโนโลยีมาช่วยสอนควรคำนึงถึงบริบทของสถาบัน ความพร้อมของผู้เรียน ทักษะการสอนของผู้สอน จึงจะใช้เทคโนโลยีช่วยสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การนำตนเอง (Self-Directed Learning) หรือบางท่านอาจเรียกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้และประเมินความก้าวหน้าได้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เป็นการส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็นคุณสมบัติของครูในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดการพึ่งพาตนเอง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนรู้แบบนำตนเอง มีข้อที่ต้องพึงระมัดระวังบางประการเช่น วิธีการเรียนอาจไม่ถูกจริตกับนักเรียนบางคน ที่คุ้นเคยกับการเป็นผู้รับความรู้จากครูฝ่ายเดียวจนเคยชิน อาจทำให้ขาดวินัยที่จะเรียนรู้และนำตนเอง การนำตนเองอาจทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับเพื่อนร่วมชั้น และคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนอาจเกิดการเข้าใจผิด หรือตีความผิดไปจากหลักคุณธรรม จำเป็นจะต้องได้รับการดูแลจากผู้สอนอย่างเหมาะสม

สุธีรา วิบูลย์สุข (2560) ได้เสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ แรงจูงใจภายใน และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ปัจจัยทางด้านสังคมที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ การสนับสนุน

ทางการเรียนรู้บทบาทของอาจารย์ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สัมพันธ์ภาพกับเพื่อน ความพร้อมของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ จิตรา ดุษฎีเมธา และคณะ(2564) ที่ว่า ทูทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ช่วยเสริมพลังอำนาจการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี ความมุ่งมั่นและความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2564) ที่ว่าการเรียนรู้แบบการนำตนเองเชิงสร้างสรรค์ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้ด้วย Passion และมีความรับผิดชอบโดยผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ด้วยการเปิดโอกาสให้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ ประเมินและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.3 กรณีตัวอย่าง หรือกรณีศึกษา เป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่ยกขึ้นมาเป็นกรณีตัวอย่าง เป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับโลกในอนาคตที่ฝึกให้ผู้เรียน คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ซับซ้อนและตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกัน มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้พอสรุปได้ดังนี้ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อมผู้สอน โดยเตรียมกรณีศึกษาที่สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมที่จะปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ขั้นที่ 2 นำเสนอกรณีศึกษาผ่านสื่อต่างๆ เช่นวีดิทัศน์ บทความ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์กรณีศึกษาที่เป็นประเด็นปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 4 อภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพิจารณาทางเลือกผลกระทบแต่ละทางเลือก ขั้นที่ 5 นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา โดยแต่ละกลุ่มร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมเหตุผลสนับสนุน ขั้นที่ 6 อภิปรายรวม โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบแนวทางต่างๆ เชื่อมโยงหลักคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ขั้นที่ 7 สรุปและสะท้อนคิด ผู้เรียนเขียนสะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้วิธีการนี้ตัวอย่างหรือกรณีศึกษานี้ นับว่าเป็นประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมในการเผชิญปัญหา โดยมีตัวอย่างพบกัปัญหา

สอดคล้องกับงานวิจัยหลายโครงการที่ใช้กรณีตัวอย่างหรือกรณีศึกษาเป็นเครื่องมือในการสอนแล้วได้ผลดี เช่น เกษมสันต์ สกุลรัตน์ (2560) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบศูนย์ศึกษาการเรียนรู้ชุมชนเสมือนภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาของนิสิตปริญญาบัณฑิต ผลการใช้รูปแบบดังกล่าว คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาของนิสิต หลังทดลองสูงกว่าคะแนนก่อนการ

ทดลองอย่างมีนัยสำคัญ สุณีย์ หอมหวน (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกอบรมออนไลน์โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐาน เรื่องวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หรือฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ชนาگانต์ แสงคำกุล และคณะ (2567) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อทักษะการรับรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้กรณีศึกษา 15 เรื่อง ผลการศึกษา คะแนนหลังเรียนของนักศึกษา สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าวิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างหรือกรณีศึกษา สามารถใช้ได้กับเนื้อหาที่หลากหลายและใช้ได้ดีเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก

2.4 สถานการณ์จำลอง เป็นวิธีสอนที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงว่า สถานการณ์หนึ่งจะมีวิธีคิด วิธีปฏิบัติได้หลายวิธี โดยให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่จำลองขึ้น มีข้อมูล บทบาท และกติกา ให้ผู้สอนได้ตัดสินใจเสมือนอยู่ในสถานการณ์จริง เป็นวิธีจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโลกในอนาคต ที่ต้องการครูที่มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม วิธีสอนวิธีนี้ยังช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นการฝึกการจัดการอารมณ์และความรู้สึกในสถานการณ์ตึงเครียด ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวโน้มการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ฝึกนักศึกษาครูให้สามารถจัดการกับสถานการณ์ในห้องเรียน ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยสังเขปดังนี้ 1. เตรียมความพร้อมโดยการออกแบบสถานการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการปลูกฝัง รวมทั้งเตรียมวัสดุอุปกรณ์ 2. ดำเนินสถานการณ์จำลองโดยผู้เรียนสวมบทบาทตามที่ได้รับมอบหมาย ผู้สอนสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน 3. อภิปราย สะท้อนคิดผู้เรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น วิเคราะห์การตัดสินใจเชื่อมโยงกับคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการปลูกฝัง 4. สรุปบทเรียนที่ได้จากการจำลองสถานการณ์ เชื่อมโยงทฤษฎี หลักการทางคุณธรรมจริยธรรม 5. ประยุกต์ใช้ เขียน สะท้อนคิด เกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ และแนวทางการพัฒนาตนเองจากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองดังกล่าว นับว่าวิธีสอนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาทักษะด้านอื่นได้เป็นอย่างดี เช่นงานวิจัยของ สรรชัย ชูชีพ (2564) ศึกษาการใช้สถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาทักษะด้านการทำงานเป็นทีมของนักศึกษาครู พบว่าความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับทักษะด้านการทำงานเป็นทีมหลังทำกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลองสูงกว่าก่อนทำกิจกรรม และนักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และอัญชน เพ็งสุข (2565) ศึกษาการพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาของนักศึกษา

วิชาชีพครู โดยใช้สถานการณ์จำลอง ผลการวิจัยพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษา ภายหลังผ่านการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองสูงกว่าคะแนนมาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญ

โดยสรุปแล้วการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษาครูโดยใช้สถานการณ์จำลอง มีความเหมาะสมกับโลกในอนาคตที่ต้องการครูที่มีทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง แม้มีข้อจำกัด เช่นสถานการณ์บางสถานการณ์มีความสลับซับซ้อนใช้เวลาและทรัพยากรมาก และต้องการผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการสถานการณ์และสรุปบทเรียน การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมด้วยสถานการณ์จำลองยังนับว่ามีประโยชน์เป็นอย่างมากและในอนาคตเทคโนโลยีเสมือนจริงจะเข้ามามีบทบาทในการจำลองสถานการณ์ เป็นการลดภาระงานของผู้สอนได้เป็นอย่างดี

2.5 การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem- Based Learning) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาจริงหรือจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง เป็นวิธีที่เหมาะสมกับโลกในอนาคต เช่น ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาในโลกที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ครูจำเป็นต้องมีทักษะในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมที่ซับซ้อนขึ้น ช่วยสร้างเสริมความเข้าใจในบริบทจริง สามารถประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมในสถานการณ์จริง ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ในโลกอนาคต มีขั้นตอนการเรียนการสอนโดยสังเขป 1. กำหนดปัญหาหรือสถานการณ์ทางจริยธรรม 2. วิเคราะห์ปัญหาและระบุประเด็นสำคัญ 3. ระดมสมองเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา 4. ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม 5. อภิปรายทางเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา 6. นำเสนอและสะท้อนผลการเรียนรู้ นับว่าวิธีสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู และการปลูกฝังทักษะทางด้านอื่นๆอย่างได้ผลดี ดังเช่นงานวิจัยของ พิษณุสินี ไชยสิทธิ์ (2561) ได้ศึกษาผลการใช้การเรียนแนวปัญหาเป็นฐานในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่าคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ และผลสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มทดลอง มีความพึงพอใจในระดับมาก และจิรนน เสนาจักร และคณะ(2561) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่องสถิติเบื้องต้นสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากที่สุด

2.6 การสะท้อนคิด วิธีสอนแบบสะท้อนคิดเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเองโดยใช้คำถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยไม่มีการโน้มน้าวหรือบังคับให้ผู้เรียนต้องคิดเหมือนผู้สอน เป็นการตั้งศักยภาพในตัวของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุด ทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง โดยผู้สอนต้องเปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความคิดเห็นของตนเองที่นำมาสู่พฤติกรรมต่างๆ ใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนทบทวนความคิดเห็นของตนเองว่ามีผลต่อตนเองอย่างไร นำไปสู่การปรับปรุงแนวคิดให้เห็นไปในทางที่ถูกต้องดีงาม เป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต การสะท้อนคิดช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจำเป็นสำหรับการตัดสินใจทางจริยธรรมในสถานการณ์ที่ผันผวนของโลกที่ยากในการคาดเดา ช่วยให้นักศึกษาตระหนักถึงค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การสะท้อนคิดช่วยให้นักศึกษาเห็นความเชื่อมโยงระหว่างหลักการทางจริยธรรมกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน การสะท้อนคิดช่วยพัฒนาความเข้าใจสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมและมุมมองที่แตกต่าง แต่การสะท้อนคิดในสังคมไทยยังมีปัญหาในเรื่องความกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ ดังภาษิตที่ว่า “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง” จึงไม่ค่อยมีผู้ใดกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ ด้วยความเกรงใจ การนับถือในอาวุโส เป็นอุปสรรคที่ทำให้การสะท้อนคิดมิได้ทำอย่างตรงไปตรงมา การจัดการเรียนการสอนวิธีนี้มักไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากผู้เรียนเท่าที่ควร โดยเฉพาะการสะท้อนคิดด้วยวาจา แต่การสะท้อนคิดสามารถที่จะเรียนรู้และทำให้เกิดเป็นทักษะได้

ดงงานวิจัยของ ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว (2562) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสะท้อนคิดของนักศึกษาครู มีขั้นตอน 1. การเรียนรู้ตนเอง 2. ร่วมมือเรียนรู้ 3. ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4. ร่วมสรุปองค์ความรู้ 5. ร่วมประเมินผลการเรียนรู้ 6. บันทึกผลการเรียนรู้และสะท้อนคิด พบว่าเป็นรูปแบบที่สามารถสร้างความสามารถในการสะท้อนคิดได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรพิมล ชัยสาและสายชล จันทรวิจิตร (2563) ในการศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนโดยการส่งเสริมทักษะการสะท้อนคิดต่อพฤติกรรมการสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล พบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการสะท้อนคิดของกลุ่มทดลองหลังการเรียนการสอนโดยการส่งเสริมทักษะการสะท้อนคิดมีมากกว่าก่อนการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญ เป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่า ทักษะการสะท้อนคิดเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนให้เกิดกับบุคคลได้ โดยเฉพาะนักศึกษาวิชาชีพครูที่ต้องเป็นผู้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพบังเกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้เรียนและเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

ของโลกอนาคตที่ข้อมูลข่าวสารสามารถรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว วิธีสอนแบบสะท้อนคิดจะสามารถช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง จะช่วยให้ผู้อื่นได้รับการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนคิด การสอนแบบสะท้อนคิดจึงเหมาะกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาทักษะอื่นๆ ดังเช่น สุทธิพร แท่นทองและคณะ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดออร์ฟว่มกับการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครูอย่างได้ผล มีผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

2.7 กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย เป็นวิธีการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต เช่น พัฒนาด้านอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพฤติกรรมทางจริยธรรม มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงจากภายในจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมที่มั่นคงในสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่อาจคาดเดาได้ สร้างความตระหนักในคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักศึกษาซึ่งจะเผชิญความท้าทายทางจริยธรรมในอนาคต ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมโดยใช้กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การรับรู้ (Receiving) กระตุ้นให้นักศึกษารับรู้และสนใจประเด็นทางคุณธรรมจริยธรรม 2.การตอบสนอง(Responding) ส่งเสริมให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรม 3.การเห็นคุณค่า(Valuing) ช่วยให้นักศึกษาเห็นความสำคัญคุณธรรมจริยธรรมนั้นๆ 4.การจัดระบบ (Organization) ส่งเสริมให้นักศึกษาจัดระบบค่านิยมของตนเอง 5.การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) สนับสนุนให้นักศึกษานำคุณธรรมจริยธรรมมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพตน กระบวนการพัฒนาจิตพิสัยเป็นวิธีที่สอดคล้องกับการพัฒนาทางจิตวิทยา สามารถใช้เป็นวิธีสอนคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่นงานวิจัยของ ดวงใจ ชนะสิทธิ์(2558) ได้ศึกษากระบวนการสอนด้านจิตพิสัยเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่านักศึกษาที่ได้รับการสอนด้านจิตพิสัย ส่งผลต่อจิตวิญญาณความเป็นครู มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

2.8 สอดแทรกคุณธรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ด้วยการสอดแทรกคุณธรรม เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักศึกษาเห็นความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมกับการดำรงชีวิตและการประกอบวิชาชีพครู การสอดแทรกคุณธรรมในทุกโอกาส ช่วยปลูกจิตสำนึกทางจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ ช่วยให้นักศึกษาได้รูปแบบสามารถนำ

หลักคุณธรรมไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายในโลกที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมเป็นการสร้างสังคมที่ดีในอนาคต มีขั้นตอนการดำเนินการจัดการเรียนรู้พอเป็นสังเขปได้ดังนี้ 1.ผู้สอนวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาโอกาสสอดแทรกคุณธรรม 2.กำหนดคุณธรรมเป้าหมายที่เป็นคุณธรรมจริยธรรมของวิชาชีพครูในอนาคต 3. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอย่างกลมกลืน 4.ดำเนินการสอนสอดแทรกคุณธรรมในทุกโอกาส 5.สะท้อนคิดเกี่ยวกับคุณธรรมที่ได้เรียนรู้ 6.ประเมินผลทั้งเนื้อหาวิชาและคุณธรรมที่สอดแทรก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปพิชญา จินอ้อม (2561) ศึกษาแนวทางการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า แนวทางการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมประกอบด้วย 1.การกำหนดวัตถุประสงค์ครูใช้วิธีกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับเนื้อหา 2.การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูใช้วิธีนำข่าวหรือคลิปวิดีโอเชื่อมโยงกับคุณธรรมที่สอดแทรก 3.การวัดและประเมินผล ครูใช้วิธีวัดความรู้ทัศนคติ เหตุผลและพฤติกรรมการแสดงออกเชิงจริยธรรม 4.ด้านพฤติกรรมในชั้นเรียน พฤติกรรมครู ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง รู้จักผู้เรียนรายบุคคล พฤติกรรมผู้เรียน ส่งเสริมความเป็นผู้นำและเคารพในความเห็นต่าง จะเห็นว่าวิธีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม สามารถใช้ได้ในทุกรายวิชาและเนื้อหาวิชาอย่างได้ผล ดังเช่นงานวิจัยของ ประทุมพร เล่าห์ประเสริฐ (2563) ที่ศึกษาผลการสอนแบบสอดแทรกจริยธรรมต่อการพัฒนาจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในนิสิตปริญญาตรี พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยจริยธรรมสิ่งแวดล้อมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ

2.9 กระบวนการนิยาม วิธีสอนโดยใช้ทฤษฎีกระจำค่านิยม เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบกลุ่มสัมพันธ์ ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ที่เป็นทักษะที่จำเป็นในโลกที่ซับซ้อนขึ้น เป็นการเตรียมความพร้อมในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน สามารถเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางความคิด เสริมสร้างปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปลูกฝังทัศนคติในการทบทวนและพัฒนา ค่านิยมอย่างต่อเนื่องพร้อมเผชิญประเด็นทางจริยธรรมใหม่ๆในอนาคต พัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เตรียมพร้อมสำหรับการทำงานในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ วิธีกระจำค่านิยมโดยสรุปดังนี้ ขั้นสำรวจค่านิยมในตนเองเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ขั้นการเลือกแนวทางที่ใกล้เคียงความเห็นของตนเอง หรือทางเลือกที่เห็นว่ามีคุณค่ามากกว่าผ่านการตั้งคำถามให้ผู้เรียนพิจารณา ขั้นตรวจสอบคุณค่าเป็นขั้นที่ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนตรวจสอบว่าทางเลือกใดมีคุณค่าที่สุด ขั้นยืนยันในคุณค่าเป็นการแสดงอย่างเปิดเผยเพื่อนำไปสู่ขั้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

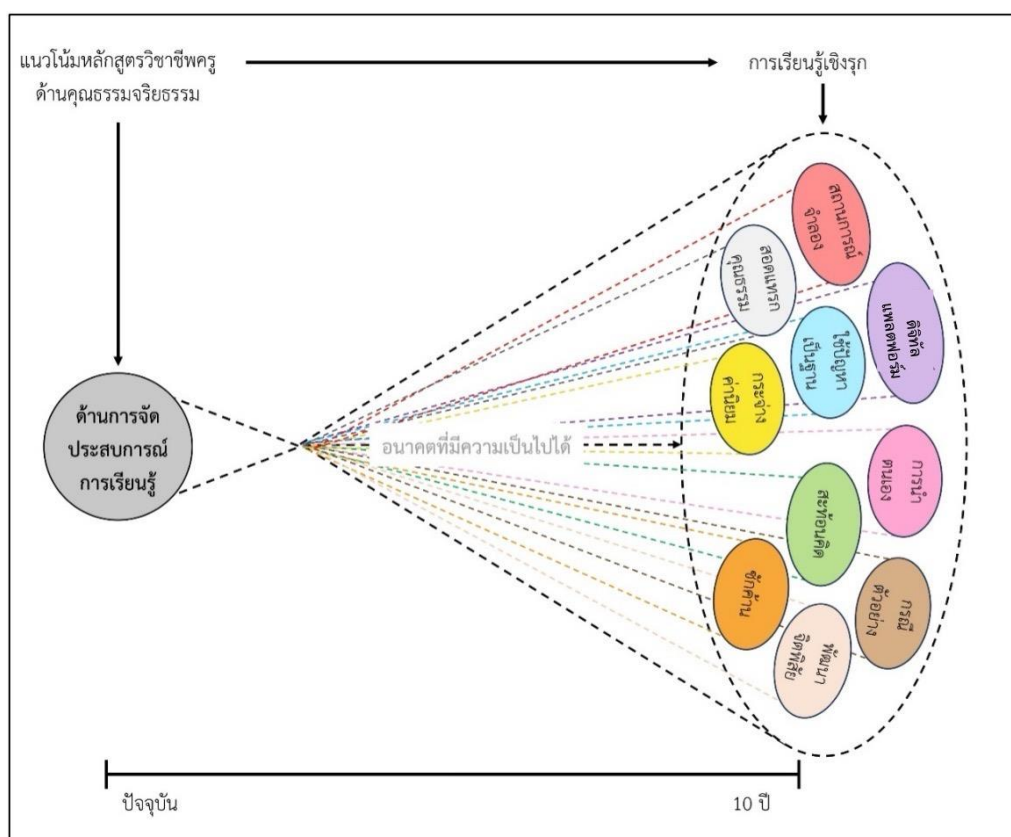
สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ คำพล (2567) ที่พัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้ตามแนวกระจำจ่านิยมเพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวกระจำจ่านิยม มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ค้นหาค่านิยม 2. ตรวจสอบค่านิยมตนเอง 3. ตรวจสอบค่านิยมสังคม 4. กำหนดเกณฑ์ 5. ปฏิบัติตามค่านิยมเป็นกระบวนการที่ได้ผลลัพธ์ที่ดี คะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้กระบวนการดังกล่าว หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพร บุญส่งและสายพิณ สีหะรักษ์ (2563) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีดังกล่าวมีความเหมาะสมในระดับมาก คุณลักษณะความรับผิดชอบ สูงกว่าการเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญ แต่การสอนแบบกระจำจ่านิยมมีข้อควรคำนึงถึงบางประการ เช่น ค่านิยมที่เลือกอาจไม่ส่งผลกระทบต่อค่านิยมในวงกว้าง และไม่เหมาะสมกับบางวัฒนธรรมที่ ยึดถือค่านิยมร่วมกัน ในสังคมและอาจจะต้องใช้เวลาในการติดตามผลในระยะยาว ซึ่งอาจไม่ สอดคล้องกับเวลาในหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจะต้องใช้วิธีสอนวิธีนี้อย่างชาญฉลาด เพื่อให้การสอน วิธีนี้เป็นวิธีสอนที่ยังมีศักยภาพสูง ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับโลกในอนาคต

2.10 วิธีซักค้าน เป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับประเด็นปัญหาที่ขัดแย้งยากที่จะ ตัดสินใจ ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหา แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น วิเคราะห์หาเหตุที่อยู่เบื้องหลังปัญหา ประมวลข้อมูล ตัดสินใจเลือกอย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียน ปรับเปลี่ยนความคิดของตนเอง หรือยึดมั่นในจุดยืนของตน เมื่อผ่านกระบวนการซักค้าน เช่นเดียวกับที่ใช้ในศาล โดยมีการเสนอปัญหา ให้ผู้เรียนแสดงจุดยืน ผู้สอนและผู้เรียนอื่นร่วมกัน ซักค้าน ถึงข้อมูลเหตุผล และผลที่จะตามมาจากจุดยืน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ยืนยันในจุดยืนนั้น หรือ ปรับปรุงทบทวนจุดยืน ทำให้เกิดความกระจ่างในค่านิยมที่ยกมาเป็นปัญหานั้นๆ ซึ่งเหมาะกับการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมเป็นอย่างมาก เป็นการพัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน เตรียมพร้อมรับมือกับประเด็นทางจริยธรรมใหม่ ๆ ในอนาคต เป็นการเสริมสร้างความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ได้จากการตั้งคำถาม ประเมินข้อมูล เป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันต่อการบิดเบือนข้อมูลในยุคดิจิทัล ที่จะมีความรุนแรงขึ้นในอนาคต เป็นการเสริมสร้างทักษะการสื่อสารในการแสดงความคิดและการรับฟังผู้อื่น เตรียมความพร้อม การทำงานในวิชาชีพครูที่จะต้องพบกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างและสภาพสังคมที่เป็น

พหุวัฒนธรรม เป็นการเสริมสร้างทักษะการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวโน้มที่บุคคลต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นในอนาคต เพื่อลดช่องว่างที่เกิดจากความเจริญทางเทคโนโลยี

ซึ่งการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมโดยวิธีซักค้ำน สรุปเป็นขั้นตอนที่จะใช้ในการวางแผนการเรียนการสอนได้เป็นขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1. นำเสนอประเด็นหรือสถานการณ์ ผู้สอนนำเสนอประเด็นคุณธรรมจริยธรรมที่มีความซับซ้อน หรือที่เป็นที่สนใจตามเหตุการณ์ปัจจุบัน ขั้นตอนที่ 2. การตั้งคำถามกระตุ้นให้คิด วิเคราะห์ ตรวจสอบความเชื่อของตน ขั้นตอนที่ 3. ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่เป็นความเชื่อของตน ผู้สอนและผู้เรียนอื่นซักถามโต้แย้งอย่างสร้างสรรค์ ขั้นตอนที่ 4. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่ได้จากการอภิปรายทุกฝ่าย พร้อมร่วมกันสังเคราะห์แนวคิดหลักทางคุณธรรมจริยธรรมที่นำมาใช้กับปัญหานั้น ขั้นตอนที่ 5. สรุปแนวทางการนำมาใช้กับชีวิตจริง ซึ่งการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมโดยวิธีซักค้ำนนับเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสันต์ หลาวเหล็กและอิทธิพล อาจอินทร์ (2558) ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงอนาคตและคุณลักษณะนักคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบซักค้ำน ร่วมกับเทคนิคการพยากรณ์ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการคิดเชิงอนาคตสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนมีคุณลักษณะนักคิดเชิงอนาคตอยู่ในระดับค่อนข้างสูงขึ้นไปสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทักษ์ชัย บรรณาลัย และคณะ (2564) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบซักค้ำนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องอิทธิพลของสื่อและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 10 วิธี สามารถเขียนสรุปเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 8 แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม
ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3. การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมในอนาคต พบว่า มีวิธีการวัดและประเมินผลที่มีแนวโน้มเป็นไปได้ 7 วิธี เป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่ประเมินด้วยวิธีการหลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการประเมินสะท้อนความสามารถแท้จริงของผู้เรียน การประเมินตามสภาพจริงจะต้องออกแบบไปพร้อมกับการออกแบบการเรียนรู้และกำหนดเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557) ซึ่งการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมจะมุ่งเน้นการสะท้อนจุดอ่อนและจุดแข็ง ที่นำไปสู่การปรับปรุงการสอนของครูและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน และในอนาคตเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ดังเช่น งานวิจัยของ ทรงศรี ชำนาญกิจ (2565) ที่พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นในเชิงบวกต่อการเรียนโดยใช้

เกมแอปพลิเคชันการวัดและประเมินผล KAHOOT และ QUIZZZ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ผู้วิจัยขอแยกการอภิปรายผล การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมเป็นรายตัวบ่งชี้ดังนี้

3.1 การใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน เป็นการนำเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้ในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมอาจรวมถึงการใช้แบบทดสอบออนไลน์ แอปพลิเคชันติดตามพฤติกรรมหรือระบบวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ช่วยให้การประเมินมีความรวดเร็ว แม่นยำ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้เห็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างมีระบบ ลดอคติในการประเมินด้วยการใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและคงที่ สามารถจำลองสถานการณ์เชิงจริยธรรมผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (VR) เป็นวิธีประเมินที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตที่มีแนวโน้มในการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการวิเคราะห์และพัฒนานักศึกษา เป็นการส่งเสริมทักษะดิจิทัล ซึ่งจำเป็นในโลกอนาคต โดยมีเครื่องมือในการประเมิน เช่น แบบประเมินออนไลน์ (Online Surveys) ระบบติดตามพฤติกรรมออนไลน์ (Online Behavior Tracking Systems) แอปพลิเคชันบันทึกการสะท้อนคิด (Reflection Apps) เกมจำลองสถานการณ์เชิงจริยธรรม (Ethical Simulation Games) นับว่าเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในการประเมินคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างมากในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนศิริรินทร์ สว่างบุญ (2563) ที่ศึกษาการพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ พบว่าเทคโนโลยีที่นิสิตใช้มากในการประเมินผลการเรียนรู้ได้แก่ Kahoot และ Google Form และยังได้เสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดและประเมินผลให้ได้ผลควรคำนึงถึง ระดับชั้นเรียนของผู้เรียน จำนวนผู้เรียน การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ที่ใช้ และวัตถุประสงค์ของการประเมินด้วย อย่างไรก็ตามในอนาคตการใช้เทคโนโลยีช่วยประเมินจะถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีช่วยในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัติ คุณแก้ว (2563) ที่วิจัยและพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สู่การศึกษา 4.0 พบว่าการใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลมีความต้องการจำเป็นสูงสุด

3.2 การสะท้อนคิด เป็นการวัดและประเมินผลที่เป็นกระบวนการคิดทบทวน และวิเคราะห์ประสบการณ์ การตัดสินใจและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมของตนเอง ช่วยพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อาจจะใช้ร่วมกับการเขียนบันทึกสะท้อนคิดหรืออภิปรายกลุ่ม การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมด้วยการสะท้อนคิด เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ส่งเสริมการยืดหยุ่น

ทางความคิดและการปรับตัว เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาตนเอง มีขั้นตอนการวัดและประเมินผลด้วยวิธีสะท้อนคิด พอสรุปได้ดังนี้ 1.กำหนดจุดประสงค์และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน 2.ให้นักศึกษำบันทึกประสบการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดกับนักศึกษา 3.จัดกิจกรรมเพื่ออภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 4.ให้นักศึกษาเขียนสะท้อนคิดเชิงวิเคราะห์ 5.ผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนา

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาริรักษ์ มีแจ้งและวรรณประภา สุขสวัสดิ์ (2564) ที่เสนอว่าหลังเสร็จสิ้นการสอนครูควรสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในประเด็นต่างๆ เช่น การบรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่นผู้เรียนตามไม่ทันบทเรียน กิจกรรมการสอนง่ายหรือยากเกินไป ควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดในครั้งต่อไป ซึ่งจะทำให้ครูตระหนักถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ในการสอนของตนเอง เป็นการประเมินทั้งการเรียนและการสอน รูปแบบของการสะท้อนคิดตามงานวิจัยของ แพรวพรรณ เรียงวิลา (2563) ที่สังเคราะห์งานวิจัยและสรุปว่า การสะท้อนคิดมี 3 รูปแบบ คือการสะท้อนคิดแบบเล่า สรุปเรื่องราว (narrative reflection) เป็นการเล่าเรื่องราวแบบคิดย้อนกลับ การสะท้อนคิดแบบวิเคราะห์ (Technical reflection) ผู้คิดได้วิเคราะห์ถึงเหตุและผลและสรุปผลที่ได้ และสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical reflection) เป็นกระบวนการที่ย้อนคิดพิจารณาและประเมินประสบการณ์ในอดีต เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนคิดได้แก่แบบบันทึกการสะท้อนคิด แบบประเมินตนเอง แบบสังเกตพฤติกรรม แฟ้มสะสมงาน ผู้สอนอาจเลือกใช้ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน งานวิจัยของ ชนนพัฒน์ แก้วกิริยาและธัญญ์ศม์ ชิดไธสง (2566) พบว่า เทคนิคการสะท้อนคิดที่ผู้เรียนใช้ได้ดีได้แก่ การถามคำถามและการอภิปรายสะท้อนการเรียนรู้ โดยสรุปแล้วการวัดและประเมินผลด้วยวิธีสะท้อนคิดเป็นวิธีที่มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก ที่ผู้เรียนเข้ามามีบทบาทในการเรียน เหมาะสมกับโลกอนาคต ซึ่งเป็นวิธีการวัดและประเมินผลที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้นักศึกษาคู เตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นครูในอนาคต

3.3 แบบทดสอบสถานการณ์ เป็นการนำเสนอสถานการณ์จำลองที่มีประเด็นทางจริยธรรมให้ผู้เรียนตัดสินใจ ช่วยประเมินความสามารถในการ วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม ในสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยไม่ต้องรอให้เหตุการณ์เกิดขึ้นจริง เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญกับประเด็นจริยธรรมใหม่ๆ ในอนาคต และเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งในการใช้แบบทดสอบสถานการณ์ เนื่องด้วยการวัดคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมภายนอก ซึ่งเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคลและพฤติกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ไม่สามารถทำได้กับการประเมินคนที่มีจำนวนมาก ยิ่งพฤติกรรมภายในประกอบด้วย

ความอ่อนไหวทางคุณธรรมจริยธรรม การให้เหตุผลทางคุณธรรมจริยธรรม ความผูกโยงทางคุณธรรมจริยธรรม และความกล้าหาญทางจริยธรรม ยิ่งประเมินได้ยากจึงต้องอาศัย การประเมินโดยแบบวัดการตัดสินใจเชิงสถานการณ์ (ชนัญชิตา ทูมมานนท์และคณะ: 2567) มีวิธีดำเนินการโดยสรุป ดังนี้ 1.สร้างสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู 2.นำเสนอสถานการณ์พร้อมคำถามที่ต้องการให้นักศึกษาตัดสินใจหรือแก้ปัญหา 3.ให้นักศึกษาตอบคำถามหรือเสนอแนวทางการแก้ปัญหาตามหลักคุณธรรมจริยธรรม 4. วิเคราะห์คำตอบเพื่อประเมินการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการตัดสินใจ 5. ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนา โดยมีเครื่องมือที่ใช้ เช่น แบบทดสอบสถานการณ์ (Situational Judgment tests) กรณีศึกษาพร้อมคำถาม (Case Studies with Questions) แบบประเมินการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (Ethical Decision Making Assessments) แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning Measures) เป็นต้น สมถวิล วิจิตรวรรณ (2565) ได้เสนอว่า สถานการณ์ที่ใช้เป็นโจทย์ปัญหาเชิงจริยธรรมเป็นสถานการณ์ที่บุคคลในสถานการณ์ปฏิบัติคล้อยตามหรือขัดแย้งกัน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะกับความรู้สึกของตน ตัวเลือกแบบวัดเชิงสถานการณ์มี 3 แนวทางคือ 1.วัดคุณลักษณะแบบ 2 ทิศทาง 2.สร้างกรอบแนวคิดพัฒนาจิตพิสัย (Affective domain) ของแควธไว และ 3. เป็นระดับการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวคิดของโคลเบอร์ก การใช้แบบทดสอบสถานการณ์มีความเหมาะสมกับการวัดพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่อยู่ภายใน ดังเช่น ปัทมา นาแถมเงิน และคณะ (2560) ได้พัฒนาแบบวัดเชิงสถานการณ์ เพื่อวัดความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนและให้ความเห็นว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นพฤติกรรมตอบสนองต่อปัญหาอุปสรรคในชีวิต เป็นพฤติกรรมเฉพาะบุคคลและไม่สามารถสังเกตได้ การวัดจะต้องอาศัยเครื่องมือที่มีคุณภาพ ซึ่งได้แก่แบบวัดเชิงสถานการณ์ซึ่งมีความเหมาะสมกับการวัดคุณลักษณะที่อยู่ภายใน ดังเช่น น้ำทิพย์ องอาจวานิชย์ (2561) ได้พัฒนาแบบทดสอบสถานการณ์เป็นเครื่องมือในการวัดจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดของการ์ดเนอร์ และจิตาภา ศิริพรรณและศิริเดช สุชีวะ (2565) ได้พัฒนาแบบวัดกริท (Grit) โดยใช้แบบวัดเชิงสถานการณ์ เป็นต้น

3.4 ประเมินโดยเพื่อนและผู้เกี่ยวข้อง เป็นการให้เพื่อนร่วมชั้น ครู หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้ปกครองประเมินคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ทำให้ได้มุมมองที่หลากหลายต่อพฤติกรรมและการแสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ช่วยลดอคติจากการประเมินตนเอง และได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น สามารถสะท้อนการแสดงออกทางจริยธรรมในสถานการณ์จริง เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนมุมมองและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีวิธีดำเนินการโดยสังเขป

1. กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม 2. ให้ความรู้แก่ผู้ประเมินเกี่ยวกับวิธีการประเมินอย่างเหมาะสม 3. จัดให้มีการประเมินโดยเพื่อนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 4. รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ประเมินทุกฝ่าย 5. สังเคราะห์ผลการประเมินให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักศึกษา โดยมีเครื่องมือให้เลือกใช้ เช่น แบบประเมินพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม (Ethical Behavior Assessment Forms) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม (Ethical Trait Questionnaires) แบบสังเกตการปฏิบัติงาน (Performance Observation Forms) แบบประเมิน 360 องศา (360 – Degree Feedback Forms)

จะเห็นได้ว่าการประเมินคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้เพื่อนและผู้เกี่ยวข้องประเมิน เป็นวิธีที่เหมาะสมและใช้ได้ผลดี ซึ่งการประเมินโดยเพื่อนมีปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพ 4 ประการ คือ 1. การกำหนดจำนวนและผู้ประเมินเพื่อให้การประเมินมีความเชื่อมั่น 2. ผู้สอนให้คำแนะนำสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนตลอดกระบวนการประเมิน 3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินเพื่อนอย่างมีวิจารณญาณและนำไปปฏิบัติได้จริง 4. สร้างข้อตกลงและความเข้าใจร่วมกับผู้เรียน (ชาฤทธิ์ วิริยะชาญ, 2565) การประเมินโดยเพื่อนและผู้เกี่ยวข้องเป็นการประเมินตามสภาพจริง ดังนั้นการสะท้อนคิดที่เกิดจากการประเมินจะสามารถทำให้ผู้ได้รับข้อมูลมีการพัฒนาการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ดังเช่น ศึกษา เรืองคำ (2566) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การอ่านเชิงรุกและเทคนิคการให้ผลการประเมินย้อนกลับโดยเพื่อนเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและเขียนเชิงวิชาการของนักศึกษาครู พบว่า นักศึกษาที่ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามกลยุทธ์ดังกล่าวมีผลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

3.5 การประเมินตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนประเมินความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของตนเอง ช่วยพัฒนาความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินตนเองเป็นวิธีที่เหมาะสมกับโลกในอนาคต เป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจำเป็นสำหรับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้าอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางธรรมชาติและการปรับตัวกับทั้งเป็นการเตรียมความพร้อม สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2560) ที่เสนอว่า ถ้าเด็กโตหน่อย ให้เขาประเมินตนเอง ให้เขาฝึกให้คะแนนผลงานของตนเองและของเพื่อน ฝึกอย่างนี้ไม่เท่าไร เด็กจะเรียนหนังสือเก่งเพราะเขาประเมินเป็น วิถีวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม ด้วยวิธีประเมินตนเองมีขั้นตอนพอสรุปได้ 1. นักศึกษาสะท้อนคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและทัศนคติด้านคุณธรรมจริยธรรมของตนเอง 2. บันทึกการสังเกต

พฤติกรรมตนเองในสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 3. ประเมินตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า 4. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดที่ต้องพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม 5. วางแผนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือที่ใช้ประเมินตนเองได้แก่ แบบบันทึกการสะท้อนคิด (Reflection Journal) แบบประเมินตนเอง (Self – assessment Rubrics) แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) บันทึกการเรียนรู้ (Learning log) การวัดผลและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้วิธีประเมินตนเองเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม เพราะคุณธรรมเป็นเรื่องภายในจิตใจ ความเป็นจริงในจิตใจเป็นอย่างไรไม่มีใครรู้ได้ดีเท่าตนเอง เพียงแต่ผู้ประเมินต้องลดความลำเอียง การเข้าข้างตนเองลง การประเมินจะมีความเที่ยงตรงขึ้น จากงานวิจัยของ วิเชียร ถวัลย์วงศ์ศรี และธานินทร์ เพ็ญวรรณ (2561) พบว่า การประเมินตนเองโดยใช้การสะท้อนคิดและการให้ข้อมูลย้อนกลับ ช่วยส่งเสริมความมั่นใจ และความน่าเชื่อถือในการประเมินตนเอง

3.6 แฟ้มสะสมงาน เป็นการรวบรวมผลงาน หลักฐาน ที่แสดงถึงพัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ช่วยให้เห็นพัฒนาการและความก้าวหน้าด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนตลอดช่วงเวลาหนึ่ง เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสะท้อนคิดแฟ้มสะสมผลงานเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ได้แก่ ทักษะการจัดการข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ เสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1. กำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของแฟ้มสะสมงานที่สะท้อนคุณธรรมจริยธรรม 2. ให้นักศึกษารวบรวมงานบันทึกการสะท้อนคิดและหลักฐานที่แสดงถึงพัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรม 3. จัดให้มีการนำเสนอแฟ้มสะสมงานและอภิปรายร่วมกัน 4. ประเมินแฟ้มสะสมงานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 5. ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเครื่องมือในการประเมินให้เลือกใช้ เช่น แบบประเมินแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment Rubrics) แบบบันทึกการสะท้อนคิด (Reflection Journals) แบบประเมินการนำเสนอแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Presentation Assessment Forms) แบบประเมินตนเองด้านคุณธรรมจริยธรรม (Ethical – Assessment Forms)

จะเห็นได้ว่าแฟ้มสะสมงานเป็นวิธีประเมินที่เหมาะสมกับการประเมินคุณธรรมจริยธรรมและเหมาะสมกับการประเมินคุณธรรมจริยธรรมในอนาคต ซึ่งแฟ้มสะสมงานจะถูกพัฒนาจากแฟ้มที่เป็นกระดาษให้เป็นแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ ดังเช่นงานวิจัยของ ปถมภรณ์ ไทยโพธิ์ศรี (2558) ที่พัฒนาแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบแอปพลิเคชัน นักศึกษาสามารถจัดเก็บเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการทำโครงการ เพื่อให้อาจารย์สามารถติดตาม

ความก้าวหน้า ตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะและประเมินงานตามสภาพจริง ถึงแม้ว่าการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานจะเป็นที่ยอมรับว่าในอนาคตจะมีการใช้อย่างกว้างขวาง แต่จากการวิจัยของกมลวรรณ ตังธนากานนท์ (2561) พบว่า ครูยังมีทัศนคติที่คลาดเคลื่อนในการใช้แฟ้มสะสมงานหลายด้าน เช่น เข้าใจว่าแฟ้มผลงานสำหรับเก็บผลงานด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว หรือเก็บเพียงแบบฝึกหัดที่นักเรียนทำ หรือใช้เก็บเฉพาะวิชาที่มีการสร้างชิ้นงานเท่านั้น ครูใช้แฟ้มสะสมงานเป็นส่วนหนึ่งในการวัดผลปลายภาคเรียน ครูไม่สามารถแปลคะแนนพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ จังละเลยในเรื่องนี้ การเก็บผลงานต้องใช้แฟ้มเพียงอย่างเดียว เก็บผลงานของนักเรียนทุกชั้น โดยมิได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงาน ครูเป็นผู้คัดเลือกผลงานแทนที่จะเป็นผู้เรียนเป็นผู้คัดเลือก เพื่อสะท้อนความรู้สึกต่อผลงานของตนเอง ครูไม่สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากแฟ้มสะสมงานได้ เป็นต้น

เหล่านี้ยังเป็นอุปสรรคในการใช้การประเมินจากแฟ้มผลงานเป็นอย่างมาก ดังนั้นนักศึกษาวิชาชีพครูจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนการใช้แฟ้มผลงาน และได้รับการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน ให้มีความรู้ ทักษะ ในการใช้แฟ้มสะสมงาน โดยเฉพาะแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรองรับการพัฒนาเทคโนโลยีในอนาคต อย่างไรก็ตามในอนาคตการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน จะเป็นวิธีการที่ครูนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นวิธีวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในอนาคตที่เปลี่ยนไป ดังเช่น ศิริเพ็ญ ทองดี (2561) ที่ศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการประเมินตามสภาพจริง พบว่าความต้องการจำเป็นในการประเมินผลงานนักเรียนจากแฟ้มสะสมผลงานมากที่สุด

3.7 การสังเกตพฤติกรรม เป็นการเฝ้าดูและบันทึกพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ในสถานการณ์จริงหรือจำลอง ช่วยให้ผู้ประเมินเห็นการแสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรมในบริบทจริง สามารถประเมินได้ทั้งแบบโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง ลดความคลาดเคลื่อนจากการรายงานตนเองของผู้เรียน มีวิธีดำเนินการโดยสังเขปดังนี้ 1. กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการสังเกต 2. สังเกตพฤติกรรมในสถานการณ์จริง หรือสถานการณ์ที่จำลองขึ้น 3. บันทึกพฤติกรรมที่สังเกตได้อย่างเป็นระบบ 4. วิเคราะห์แปลผลจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกต 5. ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการพัฒนา สอดคล้องกับความเห็นของ วรินทร์ สีเสียดงาม และคณะ (2562) ที่ว่าการวัดและประเมินผลมี 3 แนวทางคือ 1. การประเมินผลขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) เป็นการให้ผู้เรียนตระหนักต่อการวางแผนตนเองในการเรียนรู้ ปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง 2. การประเมินเพื่อ

การเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นการประเมินระหว่างเรียน ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ 3. ประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) เป็นการตัดสินสรุปผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งการประเมินผลเพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้และเครื่องมือประเมินผลที่ใช้ในการวิจัยคุณภาพ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมซึ่งเป็นการประเมินที่เห็นสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

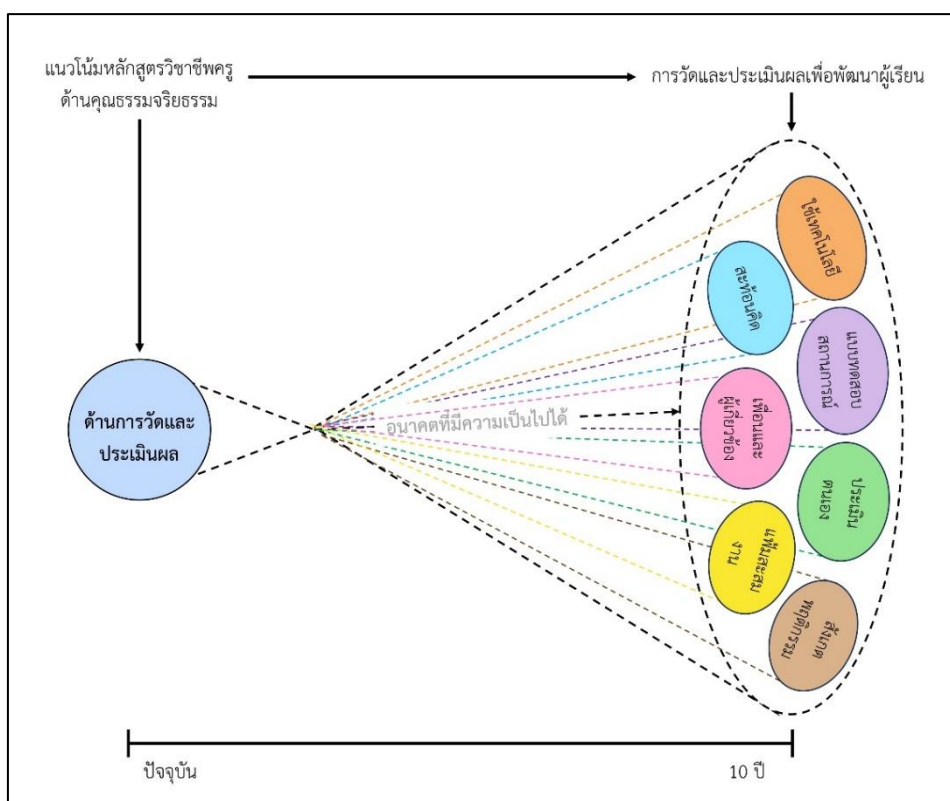
ผลงานวิจัยของ สุเทพ แผลงทับ และคณะ (2561) ที่ศึกษากระบวนการเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียนที่บูรณาการกับการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นเครื่องมือในการวิจัย และ เพียวพันธ์ เทววงษ์รักษา และ ดนัญญา อุตัยสุข (2567) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในกิจกรรมวงโยธวาทิต ก็ใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นเครื่องมือในการวิจัย การวัดและประเมินผลด้วยวิธีสังเกตพฤติกรรม มีเครื่องมือที่เลือกใช้ เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม (Behavior Observation Forms) แบบตรวจสอบรายการ (Checklists) มาตรฐานค่า (Rating Scales) บันทึกเหตุการณ์สำคัญ (Anecdotal Records) เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การวัดและประเมินผลด้วยวิธีสังเกตพฤติกรรมเป็นวิธีที่ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด แต่มีข้อจำกัดในการใช้กับกลุ่มคนที่มีจำนวนมาก และพฤติกรรมในการสังเกตหลายอย่าง ดังนั้นจะเห็นว่าการวิจัยส่วนมากมักจะใช้ร่วมกับเครื่องมืออื่นๆ

จากการวิจัยนี้ พบว่า การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาชีพครูควรใช้วิธีประเมินตามสภาพจริงเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน การสะท้อนคิด แบบทดสอบสถานการณ์ ประเมินโดยเพื่อนและผู้เกี่ยวข้อง ประเมินตนเอง ใช้แฟ้มสะสมงาน และการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเป็นวิธีวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ได้เสนอแนวทางการวัดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้เน้นการวัดตามสภาพจริง ได้แก่ การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ การให้ทำแฟ้มสะสมงาน การให้ทำโครงการที่มีการกำหนดกรอบการให้คะแนน แต่จากการสำรวจสภาพการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในอดีต ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของ สุวิมล ว่องวานิช (2533) พบว่าวิธีการสอนส่วนใหญ่เป็นแบบบรรยาย เครื่องมือวัดผล คือ ข้อสอบปรนัย มีอัตราความยากง่าย การวัดความรู้เนื้อหา การวัดด้านจิตพิสัยมีน้อยมาก กลุ่มที่บอกว่ามีการวัดไม่มีเครื่องมือที่ชัดเจน การสอบกระทำ 2 ครั้ง กลางภาคกับปลายภาค การออกข้อสอบกระทำโดยผู้สอน ไม่ได้มีการวิเคราะห์ข้อสอบ และมีการออกข้อสอบใหม่ทุกครั้ง การสร้างคลังข้อสอบมีน้อย อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของข้อสอบแบบอัตนัย เพราะคิดว่าสามารถวัดความรู้ความสามารถ

และกระบวนการคิดได้กว้างกว่า ในปัจจุบันสภาพการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลดังกล่าว ยังเห็นได้โดยทั่วไป

รายงานวิจัยของ Thailand Development Research Institute (2557) พบว่าระบบการวัดและประเมินผลนักเรียนในปัจจุบันเน้นการทดสอบเป็นหลัก การประเมินตามสภาพจริงมีน้อย และได้้นำผลการทดสอบไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทิรา จารุจินดา และพรสิน สุภาวาลัย (2566) ที่ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้การประเมินตามสภาพจริงของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ พบว่า ครูยังขาดความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถในการประเมินตามสภาพจริง วิธีที่ครูใช้มากที่สุด คือการมอบหมายใบงานแบบฝึกหัด และการสังเกต ซึ่งในอนาคต การจัดการเรียนการสอนของครูต้องเปลี่ยนไปเป็นการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นผู้เรียน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลจะต้องเปลี่ยนไปเป็นการประเมินตามสภาพจริงที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนมากกว่าการประเมินเพื่อตัดสินการเรียนรู้ ดังเช่นปัจจุบัน ดังข้อเสนอแนะของ ศศิธร บัวทอง (2560) ที่ศึกษาการประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เสนอว่า การวัดและประเมินในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นการประเมินเชิงคุณภาพ เน้นการปฏิบัติจริง บูรณาการวิธีประเมินและใช้เครื่องมือที่หลากหลาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองศรี ชำนาญกิจ (2565) ที่นำแอปพลิเคชันการวัดและประเมินผล Kahoot และ Quizizz มาใช้ พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นเชิงบวกต่อการเรียน ซึ่งเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏให้สามารถผลิตบัณฑิตครูให้มีความรู้ความสามารถทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตได้อย่างแท้จริง และบทบาทของครูในด้านการประเมินผลจะยังมีความสำคัญในด้านนี้มากขึ้น เมื่ออนาคตที่บทบาทของครูอาจจะเปลี่ยนไปเป็นผู้ตรวจ รับรองความสามารถของผู้เรียน แทนการเป็นผู้จัดการเรียนการสอนเหมือนเช่นปัจจุบัน (ดวงกมล บางซวด, 2563)

แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การวัดและประเมินผล 7 วิธี สามารถเขียนสรุปเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 9 แนวโน้มหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ" ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะระดับนโยบาย เพื่อยกระดับการผลิตครูที่มีหัวใจแห่งจริยธรรมให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ ในระดับเชิงโครงสร้างและมาตรฐาน หน่วยงานระดับกระทรวงและคณะกรรมการ มาตรฐานการอุดมศึกษา ควรเร่งปรับปรุงมาตรฐานคุณวุฒิและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร โดยระบุคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิตครูให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์ และความศรัทธาในวิชาชีพ นโยบายควรครอบคลุมไปถึง การกำหนดคุณสมบัติอาจารย์ผู้สอนให้เป็นแบบอย่างทางจริยธรรม และการยกระดับเกณฑ์รับเข้า ของนักศึกษาครูเพื่อให้อุ่นใจในคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่จะเข้าสู่ระบบ นอกจากนี้ คุรุสภา จำเป็นต้องปรับปรุงจรรยาบรรณวิชาชีพให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับพลวัตของโลกปัจจุบัน

ในมิติของการนำไปปฏิบัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง ควรสร้างความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ร่วมกัน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือและตัวบ่งชี้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะด้านที่ชัดเจน ภาคส่วนนโยบายต้องสนับสนุนให้หลักสูตรครุศาสตร์บูรณาการจุดมุ่งหมายด้านจริยธรรมลงในทุกรายวิชา และปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการใช้ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ผสมผสานพลังของเทคโนโลยีดิจิทัล สิ่งสำคัญคือการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญทั้งในด้านการสอนเชิงรุกและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเปลี่ยนโฉมหน้าการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ประการสุดท้าย นโยบายด้านการวัดและประเมินผลต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการประเมินเพื่อตัดสิน ไปสู่การ ประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) เป็นสำคัญ กระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนารูปแบบการประเมินที่หลากหลาย รวมถึงการสร้างคลังเครื่องมือและนวัตกรรมใหม่ๆ เช่น แอปพลิเคชันเพื่อการวัดและประเมินคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่เที่ยงตรง แม่นยำ และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานที่เห็นผลเป็นรูปธรรม โดยสามารถจำแนกประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ในมิติของ การบริหารจัดการหลักสูตรและรายวิชา สาขาวิชาควรจัดทำ คู่มือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะด้าน ที่ระบุพฤติกรรมพึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน การพัฒนาหลักสูตรต้องกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตด้านจริยธรรมที่สามารถวัดผลได้จริง และระบุคุณธรรมเป้าหมายในคำอธิบายรายวิชาเพื่อให้ผู้สอนออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ คุณธรรมดังกล่าวต้องสอดคล้องกับมาตรฐานระดับชาติและพร้อมรับมือพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

สำหรับการ จัดการเรียนรู้เชิงรุกและการสร้างเครือข่ายวิชาชีพ อาจารย์ผู้สอนควรส่งเสริมให้นักศึกษาทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมการสอนจริยธรรมแบบ Active Learning และเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ พร้อมทั้งจัดตั้ง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและครูพี่เลี้ยง นอกจากนี้ ต้องบูรณาการ เทคโนโลยีดิจิทัลและเกมพีซีเอ็น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมถอดบทเรียนและการสะท้อนคิด

(Reflection) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาจากการปฏิบัติจริงในบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

ในส่วนของการวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา สาขาวิชาควรพัฒนาระบบการประเมินแบบ 360 องศา ที่เปิดโอกาสให้เพื่อน อาจารย์ และครูพี่เลี้ยงมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับได้ทันทั่วทั้ง อาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนาเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ที่อิงพฤติกรรมบ่งชี้ซึ่งสังเกตได้ชัดเจน และต้องยกระดับสมรรถนะของตนเองในการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรมเป็นมิติที่ไม่สามารถตัดสินได้อย่างเที่ยงตรงผ่านการประเมินเพียงครั้งเดียวหรือวิธีเดียว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากงานวิจัยเรื่อง อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู ให้มีความต่อเนื่องและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในวงกว้าง ผู้วิจัยจึงกำหนดข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตโดยมุ่งเน้นไปที่สามมิติหลัก ดังนี้

ประการแรก มิติการสร้างนวัตกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ดิจิทัล ควรมีการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Model) ที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบสำหรับนักศึกษาครู กระบวนการนี้ควรมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมที่ทันสมัย อาทิ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย และเกมฟิเคชั่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมในโลกยุคใหม่

ประการต่อมา มิติการพัฒนานุคลากรและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาจารย์ผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน. ในเชิงเปรียบเทียบ ควรมีการศึกษาความแตกต่างระหว่างสถาบันผลิตครูในระดับนานาชาติเพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) รวมถึงการวิจัยกรณีศึกษา (Case Study Research) เพื่อถอดบทเรียนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมและนำผลไปขยายผลสู่สถาบันอื่น

ประการสุดท้าย มิติการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว ควรดำเนินการวิจัยติดตามผล (Follow-up Study) เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิตครูมหาวิทยาลัยราชภัฏในช่วง 1-3 ปีแรกของการทำงานจริง ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นตัวบ่งชี้สำคัญถึงความยั่งยืนและความสำเร็จของกระบวนการหล่อหลอมทางจริยธรรมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- Ames, C. (1992). Classrooms: Goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84(3), 261-271.
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.
- Anderson, T. (2008). *The theory and practice of online learning* (2nd ed.). Athabasca University Press.
- Andrade, H. L. (2019). A critical review of research on student self-assessment. *Frontiers in Education*, 4, 87.
- Aristotle. (1999). *Nicomachean ethics* (T. Irwin, Trans.). Hackett Publishing. Original work published 4th century BCE.
- Asch, S. E. (1956). Studies of independence and conformity: I. A minority of one against a unanimous majority. *Psychological Monographs*, 70(9), 1-70.
- Assessment Reform Group. (2002). *Assessment for learning: 10 principles*. Assessment Reform Group.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Prentice Hall.
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of moral thought and action. In W. M. Kurtines & J. L. Gewirtz (Eds.), *Handbook of moral behavior and development* (Vol. 1, pp. 45-103). Lawrence Erlbaum Associates.
- Bandura, J. S. (1996). *Toward a theory of instruction*. Harvard University Press.
- Barbour, R. (2007). *Doing focus groups*. Sage Publications.
- Barrows, H. S. (1996). Problem-based learning in medicine and beyond: A brief overview. *New Directions for Teaching and Learning*, 1996(68), 3-12.
- Bell, B., & Cowie, B. (2001). The characteristics of formative assessment in science education. *Science Education*, 85(5), 536-553.
- Benninga, J. S., Berkowitz, M. W., Kuehn, P., & Smith, K. (2003). The relationship of character education implementation and academic achievement in elementary

- schools. *Journal of Research in Character Education*, 1(1), 19-32.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Anchor Books.
- Berkowitz, M. W. (2002). The science of character education. *Education Leadership: Journal of the Department of Supervision and Curriculum Development NEA*, 63(1), 64-69.
- Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). *Character education: Parents as partners*. National School Public Relations Association.
- Biggs, J. (1996). Enhancing teaching through constructive alignment. *Higher Education*, 32(3), 347-364.
- Billig, S. H. (2000). Research on K-12 school-based service-learning: The evidence builds. *Phi Delta Kappan*, 81(9), 658-664.
- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74.
- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. In *Handbook I: Cognitive domain*. Longmans.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. University of California Press.
- Bogner, A., Littig, B., & Menz, W. (2009). *Interviewing experts*. Palgrave Macmillan.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom (ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1)*. George Washington University.
- Börjeson, L., Höjer, M., Dreborg, K. H., Ekvall, T., & Finnveden, G. (2006). Scenario types and techniques: Towards a user's guide. *Futures*, 38(7), 723-739.
- Boud, D. (1995). *Enhancing learning through self-assessment*. Kogan Page.
- Bradburn, N. M., Sudman, S., & Wansink, B. (2004). *Asking questions: The definitive guide to questionnaire design* (Rev. ed.). Jossey-Bass.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative*

Research in Psychology, 3(2), 77-101.

- Brookfield, S. D., & Preskill, S. (2005). *Discussion as a way of teaching: Tools and techniques for democratic classrooms* (2nd ed.). Jossey-Bass.
- Brookhart, S. M. (2008). *How to give effective feedback to your students*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Brookhart, S. M. (2017). *How to give effective feedback to your students* (2nd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development.
- Buck Institute for Education. (2015). *Project based learning teacher guide*. Buck Institute for Education.
- Butler, R. (1988). Enhancing and undermining intrinsic motivation: The effects of task-involving and ego-involving evaluation on interest and performance. *British Journal of Educational Psychology*, 58(1), 1-14.
- Caldwell, J. E. (2007). Clickers in the large classroom: Current research and best-practice tips. *CBE—Life Sciences Education*, 6(1), 9-20.
- Campbell, D. T., & Fiske, D. W. (1959). Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. *Psychological Bulletin*, 56(2), 81-105.
- Campbell, E. (2003). *The ethical teacher*. Open University Press.
- Care, E., Kim, H., Vista, A., & Anderson, K. (2018). *Education system alignment for 21st century skills: Focus on assessment*. E. Brookings Institution.
- Cartwright, D., & Zander, A. (1968). *Group dynamics: Research and theory* (3rd ed.). Harper & Row.
- Cheng, J., Wang, W., & Wang, X. (2021). *The moral education: Literature review of its development from past to present* In Proceedings of the 2021 4th International Conference on Humanities Education and Social Sciences (ICHESS 2021) (Vol. 615, pp. 1-6). Atlantis Press, <https://doi.org/10.2991/assehr.k.211220.001>
- Christensen, C. R. (1987). *Teaching and the case method: Text, cases, and readings*. Harvard Business School Press.
- Churchill, G. A. (1979). A paradigm for developing better measures of marketing constructs. *Journal of Marketing Research*, 16(1), 64-73.

- Clayton, J. (2011). *Blended learning spaces: Design guidelines for effective learning environments*. Educational Technology Publications.
- Coates, J. F., Mahaffie, J. B., & Hines, A. (2001). *2025: Scenarios of US and global society reshaped by science and technology*. Oakhill Press.
- Coles, R. (1989). *The call of stories: Teaching and the moral imagination*. Houghton Mifflin.
- Converse, J. M. (1987). *Survey research in the United States: Roots and emergence 1890-1960*. University of California Press.
- Cornish, E. (2004). Futuring: The exploration of the future. In M. D. Bethesda (Ed.), *World Future Society*.
- Courtney, H., Kirkland, J., & Viguier, P. (1997). Strategy under uncertainty. *Harvard Business Review*, 75(6), 67-79.
- Craik, F. I., & Lockhart, R. S. (1972). Levels of processing: A framework for memory research. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 11(6), 671-684.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Sage Publications.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Dalkey, N., & Helmer, O. (1963). An experimental application of the Delphi method to the use of experts. *Management Science*, 9(3), 458-467.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Plenum Press.
- Devellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Sage Publications.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
- Dochy, F., Segers, M., Van den Bossche, P., & Gijbels, D. (2003). Effects of problem-based learning: A meta-analysis. *Learning and Instruction*, 13(5), 533-568.
- Doran, G. T. (1981). There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives. *Management Review*, 70(11), 35-36.

- Duban, N., & Aydoğdu, B. (2019). Values education from perspectives of classroom teachers. *European Journal of Social Science Education and Research*, 4(2), 59-72. <https://doi.org/10.26417/ejser.v7i1.p80-88>
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
- Earl, L. M. (2003). *Assessment as learning: Using classroom assessment to maximize student learning*. Corwin Press.
- Edmondson, A. (1999). Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative Science Quarterly*, 44(2), 350-383.
- Eisenhardt, K. M., & Graebner, M. E. (2007). Theory building from cases: Opportunities and challenges. *Academy of Management Journal*, 50(1), 25-32.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business*. Capstone Publishing.
- Eyler, J., & Giles, D. E. (1999). *Where's the learning in service-learning?* Jossey-Bass.
- Fahey, L., & Narayanan, V. K. (1986). *Macroenvironmental analysis for strategic management*. West Publishing Company.
- Fahey, L., & Randall, R. M. (1998). *Learning from the future: Competitive foresight scenarios*. Wiley.
- Felder, R. M., & Brent, R. (2009). Active learning: An introduction. *ASQ Higher Education Brief*, 2(4), 1-5.
- Ferguson, R. (2012). Learning analytics: Drivers, developments and challenges. *International Journal of Technology Enhanced Learning*, 4(5-6), 304-317.
- Fern, E. F. (2001). *Advanced focus group research*. Sage Publications.
- Fink, L. D. (2003). *Creating significant learning experiences: An integrated approach to designing college courses*. Jossey-Bass.
- Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research* (6th ed.). Sage Publications.
- Floridi, L., Cowls, J., Beltrametti, M., Chatila, R., Chazerand, P., Dignum, V., & Vayena, E. (2018). AI4People—An ethical framework for a good AI society: Opportunities, risks, principles, and recommendations. *Minds and Machines*, 28(4), 689-707.
- Fontana, A., & Frey, J. H. (2005). The interview: From neutral stance to political

- involvement. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (3rd ed., pp. 695-727). Sage Publications.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Fowler, F. J. (2014). *Survey research methods* (5th ed.). Sage Publications.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Pitman.
- Freeman, S., Eddy, S. L., McDonough, M., Smith, M. K., Okoroafor, N., Jordt, H., & Wenderoth, M. P. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(23), 8410-8415.
- Furco, A. (1996). Service-learning: A balanced approach to experiential education. In B. Taylor (Ed.), *Expanding boundaries: Serving and learning* (pp. 2-6). Corporation for National Service.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
- Gee, J. P. (2003). *What video games have to teach us about learning and literacy*. Palgrave Macmillan.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Harvard University Press.
- Ginter, P. M., Duncan, W. J., & Swayne, L. E. (2018). *Strategic management of health care organizations* (8th ed.). Jossey-Bass.
- Glenn, J. C. (2009). Introduction to the futures research methods series. In J. C. Glenn & T. J. Gordon (Eds.), *Futures research methodology—Version 3.0*. The Millennium Project.
- Godet, M. (2006). *Creating futures: Scenario planning as a strategic management tool* (2nd ed.). Economica.
- Goldman, A. E., & McDonald, S. S. (1987). *The group depth interview: Principles and practice*. Prentice-Hall.
- Gordon, T. J. (1994). *Cross-impact method*. American Council for the UNU.

- Gordon, T. J., & Hayward, H. (1968). Initial experiments with the cross impact matrix method of forecasting. *Futures*, 1(2), 100-116.
- Graham, C. R. (2006). Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions. In C. J. Bonk & C. R. Graham (Eds.), *The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs* (pp. 3-21). Pfeiffer.
- Greenbaum, T. L. (2000). *Moderating focus groups: A practical guide for group facilitation*. Sage Publications.
- Gronlund, N. E. (2004). *Writing instructional objectives for teaching and assessment* (7th ed.). Pearson.
- Habermas, J. (1984). *The theory of communicative action* (1st ed.). Beacon Press.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning.
- Hake, R. R. (1998). Interactive-engagement versus traditional methods: A six-thousand-student survey of mechanics test data for introductory physics courses. *American Journal of Physics*, 66(1), 64-74.
- Han, H., Lee, K., & Soylu, F. (2019). Predicting long-term outcomes of educational interventions using the evolutionary causal matrices and Markov chain based on educational neuroscience. *Trends in Neuroscience in Education*, 5(4), 157-165. <https://doi.org/10.1016/j.tine.2016.11.003>
- Hansen, D. T. (2001). *The call to teach*. Teachers College Press.
- Harlen, W., & James, M. (1997). Assessment and learning: Differences and relationships between formative and summative assessment. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 4(3), 365-379.
- Harrow, A. J. (1972). *A taxonomy of the psychomotor domain: A guide for developing behavioral objectives*. David McKay.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.

- Helmer, O. (1967). *Analysis of the future: The Delphi method (RAND Corporation Paper P-3558)*. RAND Corporation.
- Heritage, M. (2007). Formative assessment: What do teachers need to know and do? *Phi Delta Kappan*, 89(2), 140-145.
- Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations. In (2nd ed. ed.). Sage Publications.
- Ibrahim, U. M., Abdelfatah, H. M., & Kedwany, D. M., AlMankory, A. Z., Diab, I. M., & Kader, R. A. A. (2023). The drivers of change for future learning: How teachers were taught in the COVID-19 crisis and what will come next? *Sustainability*, 15(20), 14766. <https://doi.org/10.3390/su152014766>
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). *Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning* (5th ed.). Allyn & Bacon.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). Energizing learning: The instructional power of conflict. *Educational Researcher*, 38(1), 37-51.
- Johnson, G., Whittington, R., Scholes, K., Angwin, D., & Regnér, P. (2017). *Exploring strategy: Text and cases* (11th ed.). Pearson.
- Josephson, M. (2002). *Making ethical decisions*. Josephson Institute of Ethics.
- Jubilee Centre for Character and Virtues. (2017). *A framework for character education in schools*. University of Birmingham.
- Kahn, H. (1960). *On thermonuclear war*. Princeton University Press.
- Kahn, H., & Wiener, A. J. (1967). *The year 2000: A framework for speculation on the next thirty-three years*. Macmillan.
- Knight, F. H. (1921). *Risk, uncertainty and profit*. Houghton Mifflin.
- Knight, J. K., & Wood, W. B. (2005). Teaching more by lecturing less. *Cell Biology Education*, 4(4), 298-310.
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy* (Revised ed.). Cambridge Books.
- Kohlberg, L. (1981). Essays on moral development. In *The philosophy of moral development* (Vol. 1). Harper & Row.

- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson.
- Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., & Masia, B. B. (1964). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. In *Handbook II: Affective domain*. Longman.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2nd ed.). Sage Publications.
- Krosnick, J. A., & Fabrigar, L. R. (1997). Designing rating scales for effective measurement in surveys. In L. Lyberg, P. Biemer, M. Collins, E. d. Leeuw, C. Dippo, N. Schwarz, & D. Trewin (Eds.), *Survey measurement and process quality* (pp. 141-164). Wiley.
- Krueger, R. A. (1998). *Developing questions for focus groups*. Sage Publications.
- Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A practical guide for applied research* (5th ed.). Sage Publications.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *InterViews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (1st ed., Ed.). Sage Publications.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575.
- Lewin, K. (1947). Frontiers in group dynamics: Concept, method and reality in social science. *Human Relations*, 1(1), 5-41.
- Li, H. (2023). *Study on the moral education in the management of kindergarten teachers-Taking 16 private kindergartens in Xixiangtang, Nanning, Guangxi as an example* [Master's thesis, Siam University, Siam University Repository].
- Lickona, T. (1992). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.

- Lilja, A. (2023). Important perspectives and concepts to teach in ethics education. *Social Sciences*, 12(10), Article 582. <https://doi.org/10.3390/socsci12100582>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Linn, R. L., Baker, E. L., & Dunbar, S. B. (1991). Complex, performance-based assessment: Expectations and validation criteria. *Educational Researcher*, 20(8), 15-21.
- Liu, N. F., & Carless, D. (2006). Peer feedback: The learning element of peer assessment. *Teaching in Higher Education*, 11(3), 279-290.
- Livingstone, S. (2009). *Children and the internet: Great expectations, challenging realities*. Polity Press.
- Lombardi, M. M. (2007). *Authentic learning for the 21st century: An overview (ELI Paper 1)*. EDUCAUSE Learning Initiative.
- Long, P., & Siemens, G. (2011). Penetrating the fog: Analytics in learning and education. *EDUCAUSE Review*, 46(5), 30-40.
- Lord, F. M. (1980). *Applications of item response theory to practical testing problems*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Lord, F. M., & Novick, M. R. (1968). *Statistical theories of mental test scores*. Addison-Wesley.
- Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence unleashed: An argument for AI in education*. Pearson.
- Machemer, P. L., & Crawford, P. (2007). Student perceptions of active learning in a large cross-disciplinary classroom. *Active Learning in Higher Education*, 8(1), 9-30.
- Mager, R. F. (1962). *Preparing instructional objectives*. Fearon Publishers.
- Martilla, J. A., & James, J. C. (1977). Importance-performance analysis. *Journal of Marketing Research*, 41(1), 77-79.
- Menéndez-Alvarez-Hevia, D. (2022). Contributions of futures studies to education: A systematic review. *Comunicar*, 73, 9-20. <https://doi.org/10.3916/C73-2022-01>
- Merchant, Z., Goetz, E. T., Cifuentes, L., Keeney-Kennicutt, W., & Davis, T. J. (2014). Effectiveness of virtual reality-based instruction on students' learning outcomes in

- K-12 and higher education: A meta-analysis. *Computers & Education*, 70, 29-40.
- Merton, R. K., Fiske, M., & Kendall, P. L. (1956). *The focused interview: A manual of problems and procedures*. Free Press.
- Meuser, M., & Nagel, U. (2009). The expert interview and changes in knowledge production. In A. Bogner, B. Littig, & W. Menz (Eds.), *Interviewing experts* (pp. 17-42). Palgrave Macmillan.
- Michael, J. (2006). Where's the evidence that active learning works? *Advances in Physiology Education*, 30(4), 159-167.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (3rd ed.). Sage Publications.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teacher College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Mitchell, R. K., Agle, B. R., & Wood, D. J. (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*, 22(4), 853-886.
- Morgan, D. L. (1997). *Focus groups as qualitative research* (2nd ed.). Sage Publications.
- Morgan, D. L., & Krueger, R. A. (1993). When to use focus groups and why. In D. L. Morgan (Ed.), *Successful focus groups: Advancing the state of the art* (pp. 3-19). Sage Publications.
- Morrison, J. L. (2010). *Environmental scanning*. Association for Institutional Research.
- Moss, P. A. (1994). Can there be validity without reliability? *Educational Researcher*, 23(2), 5-12.
- Mueller, J. (2005). *The authentic assessment primer*. North Central Regional Educational Laboratory.
- Nash, R. J. (1997). *Answering the "virtuecrats": A moral conversation on character education*. Teachers College Press.
- Newmann, F. M., & Wehlage, G. G. (1993). Five standards of authentic instruction. *Educational Leadership*, 50(7), 8-12.

- Nicol, D. J., & Macfarlane-Dick, D. (2006). Formative assessment and self-regulated learning: A model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education, 31*(2), 199-218.
- Noddings, N. (2002). *Educating moral people: A caring alternative to character education*. Teachers College Press.
- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Osgood, C. E., Suci, G. J., & Tannenbaum, P. H. (1957). *The measurement of meaning*. University of Illinois Press.
- Paivio, A. (1986). *Mental representations: A dual coding approach*. Oxford University Press.
- Partnership for 21st Century Skills. (2011). *Framework for 21st century learning*. Partnership for 21st Century Skills.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). Sage Publications.
- Paulson, F. L., Paulson, P. R., & Meyer, C. A. (1991). What makes a portfolio a portfolio? *Educational Leadership, 48*(5), 60-63.
- Pearl, J. (2009). *Causality: Models, reasoning, and inference* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Perrow, C. (1984). *Normal accidents: Living with high-risk technologies*. Basic Books.
- Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Oxford University Press.
- Piaget, J. (1932). *The Moral Judgment of the Child*. The Free Press.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology, 88*(5), 879-903.
- Poland, B. D. (1995). Transcription quality as an aspect of rigor in qualitative research. *Qualitative Inquiry, 1*(3), 290-310.

- Popper, R. (2008). How are foresight methods selected? *Foresight*, 10(6), 62-89.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.
- Power, F. C., Higgins, A., & Kohlberg, L. (1989). Lawrence Kohlberg's approach to moral education. *Columbia University Press*.
- Prensky, M. (2001). *Digital game-based learning*. McGraw-Hill.
- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223-231.
- Qadhi, S., Hendawi, M., Mohammad, E. G., Ghazi, I., Al-Dosari, N., & Du, X. (2020). The impact of a teacher preparation programs on professional teaching competencies—Female novice teachers' perspectives. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19(1), 118-135. <https://doi.org/10.26803/ijlter.19.1.7>
- Ramaprasad, A. (1983). On the definition of feedback. *Behavioral Science*, 28(1), 4-13.
- Rasch, G. (1960). *Probabilistic models for some intelligence and attainment tests*. Danish Institute for Educational Research.
- Raths, L. E., Harmin, M., & Simon, S. B. (1966). *Values and teaching: Working with values in the classroom*. Charles E. Merrill Publishing company.
- Raths, L. E., Harmin, M., & Simon, S. B. (1996). *Values and teaching*. Merrill.
- Reid, D. J., & Reid, F. J. (2005). Online focus groups: An in-depth comparison of computer-mediated and conventional focus group discussions. *International Journal of Market Research*, 47(2), 131-162.
- Rest, J. R. (1986). *Moral development: Advances in research and theory*. Praeger.
- Rhmer, D. M., Rogers, W., & Southerland, S. A. (2024). Examining the influence of secondary math and science teacher preparation programs on graduates' instructional quality and persistence in teaching. *Education Sciences*, 14(5), Article 506. <https://doi.org/10.3390/educsci14050506>
- Riera, F., Estrada, D., Guerrero, S. E., Pacheco, E., Guevara, S., & Pinela, R. (2023). Enhancing teacher preparation: A case study on the impact of integrating real-

- world teaching experience in English higher education programs. *Journal of Curriculum and Teaching*, 12(6), 197-205. <https://doi.org/10.5430/jct.v12n6p197>
- Ringland, G. (2006). *Scenario planning: Managing for the future* (2nd ed.). Wiley.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin.
- Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2012). *Qualitative interviewing: The art of hearing data* (3rd ed.). Sage Publications.
- Ryan, K., & Bohlin, K. E. (1999). *Building character in schools: Practical ways to bring moral instruction to life*. Jossey-Bass.
- Sadler, D. R. (1989). Formative assessment and the design of instructional systems. *Instructional Science*, 18(2), 119-144.
- Schwartz, P. (1991). *The art of the long view: Planning for the future in an uncertain world*. Doubleday.
- Scriven, M. (1967). The methodology of evaluation. In R. W. Tyler, R. M. Gagne, & M. Scriven (Eds.), *Perspectives of curriculum evaluation* (pp. 39-83). Rand McNally.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday.
- Shavelson, R. J., Baxter, G. P., & Pine, J. (1992). Performance assessments: Political rhetoric and measurement reality. *Educational Researcher*, 21(4), 22-27.
- Shepard, L. A. (2000). The role of assessment in a learning culture. *Educational Researcher*, 29(7), 4-14.
- Sicart, M. (2009). *The ethics of computer games*. The MIT Press.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3-10.
- Simpson, E. J. (1972). The classification of educational objectives in the psychomotor domain. *The Psychomotor Domain*, 3, 43-56.
- Stacey, R. D. (2007). *Strategic management and organisational dynamics: The challenge of complexity* (5th ed.). Pearson Education.
- Sterling, S. (2001). *Sustainable education: Re-visioning learning and change*. Green

Books for the Schumacher Society.

- Stewart, D. W., Shamdasani, P. N., & Rook, D. W. (2007). *Focus groups: Theory and practice* (2nd ed.). Sage Publications.
- Stiggins, R. J. (2002). Assessment crisis: The absence of assessment FOR learning. *Phi Delta Kappan*, 83(10), 758-765.
- Superka, D. P., Ahrens, C., Hedstrom, J. E., Ford, L. J., & Johnson, P. L. (1976). *Values education sourcebook*. Social Science Education Consortium.
- Thomas, J. W. (2000). *A review of research on project-based learning*. Autodesk Foundation.
- Topping, K. (1998). Peer assessment between students in colleges and universities. *Review of Educational Research*, 68(3), 249-276.
- Toseland, R. W., & Rivas, R. F. (2017). *An introduction to group work practice* (8th ed.). Pearson.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. The University of Chicago Press.
- UNESCO. (2015). *Global citizenship education: Topics and learning objectives*. UNESCO.
- Van der Heijden, K. (2005). *Scenarios: The art of strategic conversation* (2nd ed.). John Wiley & Sons.
- Van der Kleij, F. M., Feskens, R. C., & Eggen, T. J. (2015). Effects of feedback in a computer-based learning environment on students' learning outcomes: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 85(4), 475-511.
- Van Stekelenburg, L., Smerecnik, C., Sanderse, W., & De Ruyter, D. J. (2025). Teachers' ideas about what and how they contribute to the development of students' ethical compasses: An empirical study among teachers of Dutch universities of applied sciences. *Journal of Academic Ethics*, 23(1), 65-86. <https://doi.org/10.1007/s10805-024-09525-8>
- Von Bertalanffy, L. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*. George Braziller.
- Wack, P. (1985a). Scenarios: Shooting the rapids. *Harvard Business Review*, 63(6),

139-150.

Wack, P. (1985b). Scenarios: Uncharted waters ahead. *Harvard Business Review*, 63(5), 73-89.

Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design* (Expanded 2nd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development.

William, D. (2011). *Embedded formative assessment*. Solution Tree Press.

William, D., & Thompson, M. (2007). Integrating assessment with instruction: What will it take to make it work? In C. A. Dwyer (Ed.), *The future of assessment: Shaping teaching and learning* (pp. 53-82). Lawrence Erlbaum Associates.

Wright, G., & Cairns, G. (2011). *Scenario thinking: Practical approaches to the future*. Palgrave Macmillan.

Wright, S. (1978). *Evolution and the Genetics of Populations*. Vol. 4. *Variability within and among Natural Populations*. University of Chicago Press.

Zwicky, F. (1969). *Discovery, invention, research through the morphological approach*. Macmillan.

กนกวรรณ ฉัตรแก้ว และศรีสมร พุ่มสะอาด. (2564). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 7(1), 136-151.

กมลชนก พินิจมนตรี. (2565). แนวทางเสริมสร้างสมรรถนะจรรยาบรรณวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].

กมลวรรณ ตังธนากานนท์. (2561). การพัฒนากระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของครูในการใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา. รายงานฉบับสมบูรณ์, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม.

กฤษฎา ฝ่องวิทยา. (2565). การใช้ OLE Model พัฒนาการจัดการเรียนการสอนสมรรถนะ. *วารสารครูวิทยากร*, 3(1), 1-13.

กัมปนาท บริบูรณ์. (2562). แนวทางการพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุในชุมชน. *วารสารรามคำแหง ฉบับคณะศึกษาศาสตร์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 1(1), 40-46.

กัมปนาท สุ่มมาตย์. (2563). แนวทางการพัฒนาศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาให้เกิดสมรรถนะที่เหมาะสมสำหรับทศวรรษหน้า [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

กัลยาณี ยังสง. (2558). *อนาคตภาพการจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์* [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ].

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2541). *คลื่นลูกที่ 5 ปราชญ์สังคม: สังคมไทยที่พึงประสงค์ในทศวรรษที่ 21*. ชัคเชสมิเดีย.

เกษม บุญอ่อน. (2522). เดลฟาย: เทคนิคการวิจัย. *วารสารครูปริทัศน์*, 10(ตุลาคม), 6-28.

เกษมสันต์ สกลรัตน์. (2560). *การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเสมือนภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาของนิสิตปริญญาบัณฑิต* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

เกิดพงษ์ จิตรหลัง. (2562). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 14(1), 138-148.

ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ และคณะ. (2561). *ไตรยางค์การศึกษา*. สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้มหาวิทยาลัยมหิดล. <https://www.ubu.ae.th>

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยการพิจารณาการประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559. (2559, 25 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 188 ง. หน้า 14-16.

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (2556, 4 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130 ง., น. 72-74).

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550. (2550, 27 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนพิเศษ 51 ง. หน้า 37-56.

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (2562, 20 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง., น. 18-20).

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (2556, 4 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130 ง., น. 65-71).

ศทาวุธ บุญรัตน์ และวันทนา อมตารียกุล. (2565). อนาคตภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีในทศวรรษหน้า. *วารสารปัญญาภิธาน*, 7(2), 201-214.

คมสันต์ หลาวเหล็ก และสิทธิพล อาจันท์. (2558). การพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงอนาคต

- และคุณลักษณะนักคิดเชิง อนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอน ชักค้ำร่วมกับเทคนิคการพยากรณ์. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(4), 18-27.
- จงรักษ์ ภูพิช และพระมหาอพิงศ์ ภูริวัฒนโน. (2567). การสอนสังคมกับแนวคิดไตรยางค์การศึกษา (OLE). วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 4(10), 79-92.
- จรรยาศรี มาดิลกโกวิท, ดวงกมล บางซวด และปัญญา อัครพุทธพงศ์. (2561). โครงการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับครูก่อนประจำการและครูระหว่างประจำการ. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- จรรยาศรี แจบไธสง, รุ่งทิวา แยมรุ่ง และวิไลลักษณ์ ลังกา. (2566). อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2575). วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(12), 151-162.
- จันทสุดา บุญบังเกิด และเนตรดาว ชัยเขต. (2565). การกำหนดเป้าหมายของการวางแผนงบประมาณ ที่มีผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 6(3), 200-213.
- จิตาภา ศิริพรรณ และศิริเดช สุชีวะ. การพัฒนาแบบวัดกริท (Grit) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารการวัดผลการศึกษา, 39(106), 201-211.
- จิตรา ดุษฎีเมธา. (2564). การวิเคราะห์องค์ประกอบทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 11(2), 74-82.
- จรัสรัตน์ บุญทอง. (2559). การศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี : การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ [วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี].
- ฉลอง ใจฉลาด. (2552). รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร].
- ฉัตรวิ ล้มสกุล และอัญชลี ชยานุวัชร. (2563). แนวทางการพัฒนาครู เพื่อเข้าสู่ความเป็นครูดีระดับชั้นประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 7(1), 132-144.
- ชนันพัฒน์ แก้วกิริยา และธัญญ์รัศม์ ชิดไธสง. (2566). การพัฒนาและคิดอย่างมีวิจารณญาณของ

- ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้เทคนิคการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการสะท้อนคิด. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 18(2), 100-113.
- ชมพูปราว มิ่งมงคล. (2565). การสังเคราะห์งานวิจัยด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครูระหว่างปี พ.ศ. 2553-2564 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬารัตน์ราชวิทยาลัย [ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุชนิพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต].
- ชาฤทธิ วิริยะชาญ. (2565). การพัฒนากิจกรรมดิจิทัลแคมป์โดยใช้เทคนิคการประเมินโดยเพื่อน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาวิชาชีพครู [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ไชยพร เรืองแหล่. (2556). บทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 [ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย].
- ฐาปณี นาคภูมิ. (2562). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนโสตศึกษาในภาคกลาง [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต].
- ณัฐมน พันธุ์ชาติรี. (2559). การสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตรมหาวิทยาลัยราชภัฏ [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- ดวงใจ ชนะสิทธิ์. (2558). การพัฒนากระบวนการสอนด้านจิตพิสัยเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 7(2), 93-107.
- ดวงพร อุ่นจิตต์, ฤาษดา เนตรจัด, สุจิตรา บันดี, สมชาย บุญศิริเกสซ์ และเฉลิมชัย สุขจิตต์. (2566). การศึกษาความคิดเห็นการพัฒนาคูณลักษณะความเป็นครูตามแนวคิดฐานสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครู ระดับชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. *วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม*, 10(1), 1-14.
- ทรงศรี ชำนาญกิจ. (2565). การใช้เกมแอปพลิเคชัน การวัดและประเมินผลในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 20(1), 312-327.
- ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ. (2563). การพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสาร*

วัดผลการศึกษา, 37(102), 28-42.

ทศนา แหมณี. (2554). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 14). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤมล พระใหญ่ และสิทธิพร ครามานนท์. (2566). การศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะทางบวกของ นิสิตนักศึกษาวิชาชีพครูในกรุงเทพมหานคร. วารสาร มทรส. มนุษย์ศาสตร์และ สังคมศาสตร์, 8(1), 136 -147.

นวลอนงค์ โพธิ์ช่วย, พงศ์เทพ จิระโร, มนต์รี แยมกสิกร และเกษมสันต์ พานิชเจริญ. (2563). การ พัฒนามาตรฐานการวัดและประเมินผลของครูประถมศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย การกีฬาแห่งชาติ, 12(1), 161-174.

นันทิยา ต้นศรีเจริญ. (2564). ครูนักออกแบบการเรียนรู้. บริษัทแปลนพรีนติ้งจำกัด.

นันทิยา น้อยจันทร์. (2564). การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูฐานสมรรถนะของ นักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 4(2), 94-104.

น้ำทิพย์ อองอาจวนิชย์. (2561). การพัฒนาแบบวัดจิตแห่งความเคารพ จิตแห่งจริยธรรมตาม แนวคิดของการ์ดเนอร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 41(1), 23-36.

น้ำทิพย์ อองอาจวนิชย์ และธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย. (2567). การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็น ครูมืออาชีพ. วารสาร Journal of Education and Innovation, 26(3), 285-299.

นิตา อุบลทิพย์, จักรกฤษณ์ ไปณะทอง และกาญจนา ภัทราวิวัฒน์. (2562). อนาคตภาพการบริหาร งานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาตามบริบทประเทศไทย 4.0. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 20(1), 42-56.

ปถมาภรณ์ ไทยโพธิ์ศรี และ ณมน จิรังสุวรรณ. (2558). รูปแบบการพัฒนาเพิ่มสะสมงาน อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการประเมินตามสภาพจริง รายวิชาโครงงานนักศึกษาด้านเทคโนโลยีมีล ติมิเดีย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราช ภัฏนครปฐม. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(1), 24 -32.

ปพิชญา จินอิม. (2561). แนวทางการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนของ ครูมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552.

- (2552, 31 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 126 ตอนพิเศษ 125 ง., น. 17-19).
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี. พ.ศ.2548. (2548, 25 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 122 ตอนพิเศษ 39 ง., น. 7-13).
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562. (2562, 6 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 136 ตอนพิเศษ 563 ง., น. 12).
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558. (2558, 13 พฤศจิกายน) *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 132 ตอนพิเศษ 295 ง., น. 12-24).
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี). (2554, 3 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 128 ตอนพิเศษ 62 ง., น. 12).
- ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่องรายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (2562, 7 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 137 ตอนพิเศษ 109 ง., น. 10-14).
- ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่องรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. (2565, 9 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 139 ตอนพิเศษ 212 ง., น. 35-36).
- ประกาศคณะกรรมการอุดมศึกษา เรื่อง รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2565. (2565, 9 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 139 ตอนพิเศษ 2/2 ง., น. 35).
- ประชุมพร เล่าห์ประเสริฐ. (2563). ผลการสอนแบบสอดแทรกจริยธรรมต่อการพัฒนาจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในนิสิตปริญญาตรี. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 5(1), 45 – 58.
- ประทีป พืชมทองกลาง และญาติวาทินันท์ พืชมทองกลาง. (2561). กัลยาณมิตร : เพื่อนแท้บนเส้นทางแห่งอริยมรรค. *วารสารมจร พุทธปัญญาปริทัศน์*, 3(2), 117-139.
- ประสิทธิ์ คำพล. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย,
- ปาริชาติ วีระวิทย์. (2559). การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในภาคตะวันออก โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญา [ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต,

มหาวิทยาลัยบูรพา].

ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสะท้อนคิดของนักศึกษาครู. *วารสารวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 25(1), 188 – 205.

ผกา สัตยธรรม. (2550). *คุณธรรมของครู* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ผดุงเกียรติ สิงห์มนต์. (2561). *อนาคตภาพการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดหนองคายในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2562-2571)* [ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

พรทิพย์ ธีรภานนท์, พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ และวลัยพร ศิริภิรมย์. (2563). กลยุทธ์การบริหารองค์กรวิชาชีพครูตามแนวคิดการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพและคุณภาพครู. *วารสารครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 48(3), 207-227.

พรพรรณ ดวงปาโคตร. (2551). *การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548 และความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูสังคมศึกษาที่สอนระดับ ช่วงชั้นที่ 3 ถึง 4 ใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].

พรพิมล ชัยสา และสายชล จันทรวิจิตร. (2563). ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยส่งเสริมทักษะการสะท้อนคิด ต่อพฤติกรรมการสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 48(1), 224-238.

พรฟ้า ทองสุข, รุติยะห์ หะ, ธนัชพันธ์ สุขประเสริฐ และวรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2567). อนาคตภาพความคาดหวังจากการลงทุนเพื่อการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนเจนเนอเรชั่น แอลฟา สำหรับโรงเรียนเอกชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 11(7), 8-18.

พระครูวินัยธร ธวัช วิโรจน์. (2565). กลยุทธ์ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย. *วารสารอนันนิทาย*, 2(1), 25-32.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐริปัญโญ, พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, พระครูโสภาสนนทกิตต์, สมศักดิ์ บุญปุ และพีรวัฒน์ ชัยสุข. (2562). จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 6(1), 31-37.

พระครูสุธี กิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภณ), จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และวัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2567). อนาคตรัฐไทยในอุดมคติในทศวรรษหน้า. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทัศน์*, 7(3), 130-139.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. (เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก., น. 1-23).
- พระสมพงษ์ ญญัฐโก และพระมหานรินทร์ ลิขสิทธิ์พันธ์. (2563). จริยธรรมเชิงพุทธ : การเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นครูในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่, 6(2), 91-103.
- พัชรภรณ์ พูลบุญ. (2563). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้การโต้แย้งเชิงวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ [ปริญญาดุขุฎิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- พัสฎาพร คำจันทร์, ทักษิ อุดมรัตน์, วรินทร์ บุญยิ่ง และอัจฉรา ศรีพันธ์. (2566). อนาคตภาพการนิเทศการศึกษา สำหรับศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในทศวรรษหน้า : กรณีสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ). วารสารวิชาการ, 6(5), 59-74.
- พิชญ์สินี ไชยสิทธิ์. (2561). การพัฒนารูปแบบห้องเรียนกลับด้านบนคลาวด์ โดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- พิทักษ์ชัย บรรณาลัย และจินตนา สรายุทธพิทักษ์. (2564). ผลการใช้อยู่รูปแบบการเรียนการสอนแบบซักค้านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องอิทธิพลของสื่อและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารครุศาสตร์, 49(4), 1-13.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข. (2560). การสอนเขียนแผนบูรณาการบนฐานเด็กเป็นสำคัญ. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิไลวรรณ มาแป. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดการศึกษาของครูในโรงเรียน อำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- เพ็ญพันธ์ เทวษรรักษา และ ดนัญญา อุทัยสุข. (2567). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในกิจกรรมวงโยธวาทิต. วารสารดนตรีบ้านสมเด็จฯ, 6(1), 16 -33.
- ภาคณัฐ์ สวัสดิวิศิษฐ์ และดำรง เบญจศิริ. (2563). อนาคตภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามแนวยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการศึกษาไทยแลนด์ 4.0. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 11(2), 73-83.
- ภริมา วินิธาสิตกุล และชนินันท์ แย้มขวัญเย็น. (2565). การเรียนรู้เชิงรุกแนวทางการเรียนการสอนที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ 21. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและวิจัย, 6(3), 921-932.

- ภัทรสุตา ยะบุญวัน. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
สำหรับการเรียนการสอนด้วยสื่ออินโฟกราฟิกที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ดิจิทัลของนักศึกษา
วิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- มารุต พัฒนา. (2567). การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่14). จรัญสนิท
วงศ์การพิมพ์.
- เมธี ปิณฑนันทน์. (2550). จรรยาบรรณของวิชาชีพ. กรุงเทพฯ.
- รักษิต สุทธิพงษ์. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคทางจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชา
ปรัชญาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบทางการเรียนของนิสิตวิทยาลัยการศึกษา
มหาวิทยาลัยพะเยา. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี,
30(3), 30 – 41.
- รัชภูมิ สมสมัย. (2563). OLE กับสมรรถนะของนักเรียน. www.sornorpoom.wordpress.com
- รัฐนันท์ รททอง. (2567). ภาวะผู้นำดิจิทัลในองค์กรทางการศึกษาในยุคพลิกผัน และโลกแห่งความ
ผันผวน. วารสารมนุษยสังคมศาสตร์, 2(1), 11-19.
- รัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์. (2559). บทบาทของอาจารย์ในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักศึกษา. วารสาร
บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่, 8(2), 1-12.
- วรรณกร พรประเสริฐ, ลำราญ มีแจ้ง และน้ำทิพย์ ่องอาจวานิชย์. (2561). การวิเคราะห์
องค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครูคุณภาพ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ, 18(2), 72-82.
- วราลี โกศัย และคณะ. (2551). รายงานการวิจัยสำรวจคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาสาขาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วราเสฏฐ์ เกษีสังข์. (2559). การบริหารจัดการวัดและประเมินผลการศึกษาของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในศตวรรษที่ 21 [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- วรินทร์ สีเสียดงาม, พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์ และสุพัตรา วิไลลักษณ์. (2562). การวัดและ
ประเมินผลตามสภาพจริงของรายวิชาการปฏิบัติเครื่องดนตรีในระดับอุดมศึกษา. วารสาร
การวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 25(1), 16-27.
- วัชรภรณ์ เชี่ยววัฒนา. (2561). การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สู่เป้าหมายหลักสูตรพยาบาล
บัณฑิต. วารสารเกื้อการุณย์, 25(1), 192-204.
- วันทนา อมตาริยกุล. (2564). อนาคตภาพการพัฒนาศักยภาพครูผู้ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

- อุดรธานี ในทศวรรษหน้า. วารสารมหาวิทยาลัยพานาครทรรศน์, 8(4), 157-170.
- วิจารณ์ พานิช. (2560). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 4). บริษัทแพคเกจจิง (2014) จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2564). การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นศักยภาพผู้เรียน ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ [บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ].
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2563). บุคคลแห่งการเรียนรู้ในโลก VUCA. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรม หลักสูตรและการเรียนรู้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2563). หัวใจของการเรียนรู้. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทัศน์ ผักเจริญผล, พัทธราภา ตันติชูเวช, กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล, สุภิญญา ปัญญาสิทธิ์, พนิดา วราสุนันท์, ธีรนันท์ ตันพานิชย์, และ สนิษฐา สุวรรณภาชาติ. (2567). การเปรียบเทียบสมรรถนะตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ระหว่างหลักสูตร 5 ปี กับ หลักสูตร 4 ปี คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 6(1), 109-138.
- วิไลลักษณ์ ดังกา. (2560). อนาคตภาพของคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2560-2569). วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 11(1), 36-60.
- วิไลลักษณ์ ดังกา. (2563). กระบวนการบ่มเพาะคุณลักษณะครูไทยในทศวรรษการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ครุศาสตร์ - ศึกษา ศาสตร์. วารสารวิจัยและพัฒนา หลักสูตร, 10(1), 247-266.
- ศกลวรรณ พาเรือง. (2561). การศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ ศึกษา ศาสตร์ [ดุชนิพนธ์การศึกษาดุชนิพนธ์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- ศศิธร บัวทอง. (2560). การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2), 1856-1867.
- ศิริเพ็ญ ทองดี. (2561). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการประเมินตามสภาพจริง สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

- ศุภวรรณ เล็กวิไล และเจียม สีทอง. (2562). รูปแบบการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษา
ครู. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 10(2), 1-16.
- สจิวรรณ ทรรพสุ. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อส่งเสริมความเป็นครู
วิชาชีพของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารราชพฤกษ์*,
15(1), 1-10.
- สมเกียรติ สัจจารักษ์. (2563). การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ
ครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 16(1), 102-117.
- สมชาย เบ็ญจวรรณ, ชลิดา รัตสาร และอดิศักดิ์ ลำดวน. (2565). กัลยาณมิตรธรรม : หลักการสร้าง
สมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน. *วารสารพิบูล*, 20(1), 189-206.
- สมถวิลย์ วิจิตรวรรณ. (2565). แบบวัดเชิงสถานการณ์ : ประยุกต์ใช้วัดคุณลักษณะนิสัย. *วารสาร
วัดประเมินผล สถิติและการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, 3(1), 11 – 19.
- สมบัติ ศรีทองอินทร์. (2551). รูปแบบความร่วมมือในการพัฒนาวิชาชีพครูระหว่างโรงเรียนเอกชนกับ
คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สรชัย ชูชีพ. (2564). การใช้สถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาทักษะด้านการทำงานเป็นทีมของ
นักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. *วารสารลวะศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*,
5(1), 109-116.
- สายฝน อุไร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธาในวิชาชีพกับความสำเร็จในการ
ประกอบอาชีพของนักบัญชี ในจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏบุรีรัมย์*, 6(1), 48-65.
- สายพิน สังคีตศิลป์. (2566). การพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครูคิดปะผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาจุฬาลงกรณ*, 10(1), 72-83.
- สาวิตรี จำปาศักดิ์. (2561). การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนใน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยบูรพา].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่
21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). *เครื่องมือการมองอนาคต*. สถาบันการมองอนาคตนวัตกรรม สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *รายงานผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. <https://www.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/09/05.รายงานผลการประเมินคุณธรรม-จริยธรรม.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2555). *สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2557). *เทคนิคการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน (Classroom Assessment)*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2547). *สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย*. ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2567). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สุกรี บุญเทพ และ หมัดฟาซี รูบามา. (2563). พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ประจำปี 2563. *วารสารหาดใหญ่วิชาการมหาวิทยาลัยหาดใหญ่*, 18(1), 481-483.
- สุกัลยา สุขเมธ. (2563). การศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 31(3), 36 -51.
- สุกิจ ทองพิลา. (2565). *อนาคตภาพหลักสูตรพยาบาลบัณฑิตวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดคณะ*

พยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข [ปริญญานิพนธ์ปรัชญา
ดุษฎบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

สุชีรา วิบูลย์สุข. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาแพทย์
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. *วารสารเวชบันทึกศิริราช*, 10(2), 83-89.

สุทธิพร บุญส่ง และสายพิน สีหรัักษ์. (2563). การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยม
ผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษา
หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ในรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและ
จรรยาบรรณวิชาชีพครู. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(11), 199-214.

สุทธิพร แท่นทอง, อโณทัย พลเยี่ยม, เพชรแสงและอมานต์ จันทวิโรจน์. (2565). การพัฒนา
กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดออร์ฟ ร่วมกับการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด เพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการจัดการตนเอง ของนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 14(1), 28-43.

สุทธิพร บุญส่ง และสายพิน สีหรัักษ์. (2563). การพัฒนาจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของนักศึกษา
ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ด้วยรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสืบค้น ในรายวิชา
การพัฒนาความเป็นครู. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(12), 75-89.

สุทธิวัฒน์ มากมี, ชวนชม ชินดังกูร, กมลมาสย์ ไชยศิริธัญญา และสำเริง อ่อนสัมพันธุ์. (2561).
อนาคตภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย. *วารสารบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(1), 212-224.

สุเทพ แปลงทับ, คมพล พันธุ์ยาง และอาทิตย์ยา เพิ่มสุข. (2561). กระบวนการเปลี่ยนพฤติกรรมการ
สอนของครูในชั้นเรียนที่บูรณาการกับการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน. *วารสารวิจัยรำไพ
พรรณี*, 12(3), 49-60.

สุธิดา เลขาวัฒนะ. (2564). คุณลักษณะที่เป็นจริงและความคาดหวังของครูที่ดีในความคิดเห็นของ
คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม*, 40(5), 99-111.

สุนีย์ หอมหวาน. (2564). การพัฒนาชุดฝึกอบรมออนไลน์ โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐานเรื่องวินัย
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี].

สุเมษย์ หนกหลัง. (2560). คุณลักษณะของครูต้นแบบในการทำงานบริหารวิชาการแก่ชุมชนตามการ
รับรู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 16(2), 146-

152.

สุวิมล ว่องวานิช. (2533). การสำรวจสภาพการวัดและประเมินผลการเรียนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 5(2), 1-13.

อนุวัติ คุณแก้ว. (2563). การวิจัยและพัฒนารูปแบบการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สู่การศึกษา 4.0. *สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 26(3), 112 – 121.

อนุสรณ์ จันทรประทักษ์ และจันเพ็ญ ภูโสภา. (2563). การเสริมสร้างลักษณะความเป็นครูด้วยความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 17(1), 543 – 555.

อนุสิษฐ์ พันธกล้า. (2560). ผลการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ โดยใช้บทบาทสมมติสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารครุศาสตร์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 2(4), 77-89.

อภิวัฒน์ รัตนวราหะ. (2563). *อนาคตศึกษา*. ลีออคอินดีไซน์เวิร์ค.

อมรรัตน์ แก่นสาร, วลัยนิภา ฉลาดบาง, วาโร เฟื่องสวัสดิ์ และพรเทพ เสถียรนพแก้ว. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(1), 7-15.

อมลวรรณ วีระธรรมโม. (2567, 14 พฤษภาคม). *วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพควบคุม*. Facebook. <https://www.facebook.com/Khurusaphaofficial>

อัจฉรา ไชยอุปถัมภ์. (2561). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมและแนวทางการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาในเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), 268 – 286.

อัญชัน เฟื่องสุข. (2565). การพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้สถานการณ์จำลอง. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 12(3), 103-114.

อานุกาฬ คุ่มวงษ์ และรุ่งอรุณ รักรองรัตน์. (2561). ปัจจัยเชิงจิตที่ส่งผลต่อการประกอบวิชาชีพครู ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 11(2), 223-237.

อาภรณ์ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). โอเดียนสโตร์.

- อาภา หวังสุขไพศาล, ภรณ์ พวงแก้ว, โสรัตน์ วงศ์สุทธิธรรม และบุญญาภา พวงเกษม. (2566). ประสพการณ์ความกล้าหาญทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 31(1), 42-55.
- อารีรักษ์ มีแจ้ง และวรรณประภา สุขสวัสดิ์. (2564). การประยุกต์ใช้การประเมินตนเองและการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ. *วารสารครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 49(3), 1-13.
- อินทร์ จันทร์เจริญ, วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์ และจุฑามาศ กิตติศรี. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยเชียงราย. *วารสาร Viridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 2544-2554.
- อินทิรา จารุจินดา และพรสิน สุภวาลัย. (2566). แนวทางการส่งเสริมการใช้การประเมินตามสภาพจริงของครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 18(1), 276-294.
- เอกนถน บางท่าไม้. (2567). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 16(1), 31-46.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญให้การสัมภาษณ์เชิงลึกและตอบแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อ
อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ สัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบาย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ชุตติกาญจน์ ศรีวิบูลย์	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวน
สุนันทา
2. รองศาสตราจารย์ ดร. พัทธศักดิ์ อาลัย	รองอธิการบดีงานด้านยุทธศาสตร์การ
วิจัยนวัตกรรม นโยบายและแผน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
3. รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงใจ ชนะสิทธิ์	รองอธิการบดีด้านวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. ณรงค์เดช รัตนานนท์เสถียร	รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ
กาญจนบุรี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปวีศา จรดล	อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรบุรี

ผู้เชี่ยวชาญที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. พรศักดิ์ สุจริตรักษ์	ประธานสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธดา สิทธิธาดา	ประธานสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา
3. รองศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณ จั๊ยกอง	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ใน
พระบรมราชูปถัมภ์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัชรา เดชโฮม	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรภ รัตนวงษ์	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ สัมภาษณ์เชิงลึก (ต่อ)

ผู้เชี่ยวชาญที่เคยศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก สุขสุนัย	ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา
2. ดร.นฤภพ ชันทับไทย	ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
3. ดร.พัทธวิภา ตะเพียนทอง	ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา
4. นางสมชื้อ กอปรคุณูปการ	ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ตู๋จินดา	คณบดีคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครปฐม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพงศ์ บุญผดุง	บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พระราชวัชรธรรมวาที	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. เมษา นวลศรี
 คุรุศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาการวัดและ
 ประเมินผลการศึกษา,
 อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ใน
 พระบรมราชูปถัมภ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิติกร อ่อนโยน
 ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและ
 งานทะเบียน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ใน
 พระบรมราชูปถัมภ์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภาพนา จ้อยเจริญ
 คณบดีคณะครุศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ใน
 พระบรมราชูปถัมภ์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระวัฒน์ สุชีสาร
 การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาการทดสอบและวัดผลการศึกษา,
 ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยการพล
 ศึกษาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มารดารัตน์ สุขสง่า
 รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณา ตรวจสอบร่างภาพอนาคต
ภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ประชุมปฏิบัติการสร้างภาพอนาคต (Focus group)

ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร. วินัย คำสุวรรณ

รองศาสตราจารย์ประจำคณะ

ศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้เขียนเอกสาร

คำสอน ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูงทางการ

บริหารการศึกษา, อดิตนายกสมาคม

พฤติกรรมศาสตร์

ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม

ดร.ธีรวิทย์ แพบัว

รองผู้อำนวยการโรงเรียนนครหลวง

“อุดมรัชตวิทยา” ผู้ได้รับรางวัล

Thailand Moral Awards ปี 2564

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ จ้อยทอง

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ใน

พระบรมราชูปถัมภ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระวัฒน์ สุชีสาร

การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาการทดสอบและวัดผลการศึกษา,

ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยการพล

ศึกษาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร

นางจุไรรัตน์ เอิบกมล

ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ

โรงเรียนอนุบาลพระนครศรีอยุธยา

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ประชุมปฏิบัติการสร้างภาพอนาคต (Focus group)

ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร. ฤๅเดช เกิดวิชัย

นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ

สวนสุนันทา อดีตอธิการบดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยอนาคต

ดร.จกกฤษณ์ สีวะริน

วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตเรื่อง

แนวโน้มการใช้ e-Education ในการ

บริหารงานวิชาการสถาบันอุดมศึกษา

ไทยในทศวรรษหน้า

ดร.สุนิสา คงสุวรรณ

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนพุทชา

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง

**แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาแนวโน้มในอนาคต
ของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏ**

ชื่อหัวข้อปริญญานิพนธ์

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ชื่อผู้วิจัย

นางสาวพูนพชร ทศนะ

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนด
นโยบาย การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้เชี่ยวชาญที่มี
หน้าที่น่านโยบายไปปฏิบัติ ผู้เชี่ยวชาญที่เคยศึกษาคณะครุศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานด้าน
คุณธรรมจริยธรรม
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดภาพในอนาคต 10 ปี
ข้างหน้าของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏ
3. ผู้สัมภาษณ์ขอสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียง

ผู้ให้ข้อมูลชื่อ.....นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

หัวข้อในการสัมภาษณ์

1. ผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย
2. ผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

1. สภาพปัจจุบันของหลักสูตรวิชาชีพครู ด้านนโยบาย/กฎระเบียบ/จุดเน้นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

1.1 นโยบายระดับชาติเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

1.2 นโยบายระดับมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

1.3 นโยบายระดับปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2. ภาพอนาคต 10 ปี ข้างหน้า ของหลักสูตรวิชาชีพครู ด้านนโยบาย/กฎระเบียบ/จุดเน้นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรเป็นอย่างไร

2.1 นโยบายระดับชาติในอนาคตควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 นโยบายระดับมหาวิทยาลัยในอนาคตควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.3 นโยบายระดับปฏิบัติการในชั้นเรียนในอนาคตควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3. จุดมุ่งหมายการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม

3.1 นักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปัจจุบันมีปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใด

.....

.....

.....

3.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลกด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อคุณลักษณะบัณฑิตในอนาคตอย่างไร

.....

.....

.....

3.3 คุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต 10 ปีข้างหน้า ควรมีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใด

.....

.....

.....

4. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ

4.1 ในปัจจุบัน ดำเนินการผ่านช่องทาง/กิจกรรมใด มีปัญหาอะไรบ้าง

.....

.....

.....

4.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมอย่างไร

.....

.....

.....

4.3 ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมควรดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

5. การวัดและประเมินผลของหลักสูตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านคุณธรรมจริยธรรม

5.1 ปัจจุบันการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรมดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง

.....

.....

.....

5.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อการวัดและประเมินผลอย่างไร

.....

.....

.....

5.3 ในอนาคต 10 ปีข้างหน้าการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นเช่นไร

.....

.....

.....

6. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

หัวข้อในการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญที่เคยศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

1. สภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในขณะนี้ที่ท่านศึกษาอยู่

1.1 ท่านได้รับการเรียนรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร

.....

.....

.....

1.2 มีคุณธรรมจริยธรรมเรื่องใดที่ท่านคิดว่าได้รับการเรียนรู้ขณะที่ท่านศึกษาอยู่

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าปัจจุบันนักศึกษาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใด

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และการเมืองส่งผลต่อคุณธรรมของนักศึกษาอย่างไร

.....

.....

.....

4. คุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต 10 ปีข้างหน้า ควรมีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าผลการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และการเมืองส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมอย่างไร

.....

.....

.....

6. ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่าผลการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร

.....

.....

.....

8. ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

9. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

หัวข้อสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานทางด้านคุณธรรมจริยธรรม

1. ท่านคิดว่าปัจจุบันนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำรงมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมือง ส่งผลต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาอย่างไร

.....

.....

.....

3. คุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต 10 ปีข้างหน้าควรเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้ง 5 ด้าน ส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร

.....

.....

.....

5. ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมควรดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าความเปลี่ยนแปลงทาง สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และการเมือง ส่งผลต่อการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร

.....

.....

.....

7. ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมควรดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

8. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

แบบประเมินแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างสำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง
เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

.....
เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item- Objective Congruence)

ชื่อหัวข้อปริญญานิพนธ์ **อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมใน**
หลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
ชื่อผู้วิจัย **นางสาวพูนพชร ทัดนะ**

คำชี้แจง

1. แบบประเมินแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการรับข้อคิดเห็นและประเมินค่า เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) ของแบบสัมภาษณ์ตามรูปแบบอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนั้นจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบประเมินตามความจริง พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น (ถ้ามี) จะเป็นประโยชน์ในการนำไปประกอบการวิจัย แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยข้อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย และผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้เชี่ยวชาญที่เคยผ่านการศึกษาคณะครุศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานด้านคุณธรรมจริยธรรม
2. แบบประเมินนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale)

ระดับ + 1 หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์

ระดับ 0 หมายถึง ท่านไม่มีความคิดเห็นหรือไม่แน่ใจในคำถามนั้น

ระดับ - 1 หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์
3. ในกรณีที่ท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติม กรุณาเขียนลงช่องหมายเหตุ

ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อ – นามสกุล.....

แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง	ระดับความคิดเห็น			
	+1	0	-1	หมายเหตุ
หัวข้อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ				
1.สภาพปัจจุบันของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านนโยบาย/กฎระเบียบ/จุดเน้นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ				
1.1 นโยบายระดับชาติ เป็นอย่างไร				
1.2 นโยบายระดับมหาวิทยาลัย เป็นอย่างไร				
1.3 นโยบายระดับปฏิบัติการในชั้นเรียน เป็นอย่างไร				
2.ภาพอนาคต 10 ปีข้างหน้า ของหลักสูตรวิชาชีพครู ด้านนโยบาย/กฎระเบียบ/จุดเน้นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏควรเป็นอย่างไร				
2.1 นโยบายระดับชาติในอนาคต ควรเป็นอย่างไร				
2.2 นโยบายระดับมหาวิทยาลัย ควรเป็นอย่างไร				
2.3 นโยบายระดับปฏิบัติการในชั้นเรียนในอนาคต ควรเป็นอย่างไร				
3. จุดมุ่งหมายการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม				
3.1 นักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปัจจุบันมีปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใด				
3.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลกด้านสังคมเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อคุณลักษณะบัณฑิตในอนาคตอย่างไร				
3.3 คุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต 10 ปีข้างหน้า ควรมีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใด				
4. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ				

แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง	ระดับความคิดเห็น			
	+1	0	-1	หมายเหตุ
4.1 ในปัจจุบัน ดำเนินการผ่านช่องทาง/กิจกรรมใด มีปัญหาอะไรบ้าง				
4.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมอย่างไร				
4.3 ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมควรดำเนินการอย่างไร				
5.การวัดและประเมินผลของหลักสูตรวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านคุณธรรมจริยธรรม				
5.1 ปัจจุบันการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรมดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง				
5.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อการวัดและประเมินผลอย่างไร				
5.3 ในอนาคต 10 ปีข้างหน้าการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นเช่นไร				
6. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม				
หัวข้อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เคยผ่านการศึกษาคณะครุศาสตร์				
1.สภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในขณะนี้ท่านศึกษาอยู่				
1.1 ท่านได้รับการเรียนรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร				
1.2 มีคุณธรรมจริยธรรมเรื่องใดที่ท่านคิดว่าได้รับการเรียนรู้ขณะที่ท่านศึกษาอยู่				
2. ท่านคิดว่าปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ในเรื่องใด				

แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง	ระดับความคิดเห็น			
	+1	0	-1	หมายเหตุ
3. ท่านคิดว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อคุณธรรมของนักศึกษาอย่างไร				
4. คุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต 10 ปีข้างหน้า ควรมีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดบ้าง				
5. ท่านคิดว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมอย่างไร				
6. ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นอย่างไร				
7. ท่านคิดว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมืองส่งผลต่อการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร				
8. ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นอย่างไร				
9. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม				
หัวข้อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานด้านคุณธรรมจริยธรรม				
1.ท่านคิดว่าปัจจุบันนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดบ้าง				
2. ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและการเมือง ส่งผลต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาอย่างไร				
3.คุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต 10 ปีข้างหน้าควรเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดบ้าง				

แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง	ระดับความคิดเห็น			
	+1	0	-1	หมายเหตุ
4. ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้ง 5 ด้าน ส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร				
5. ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมควรดำเนินการอย่างไร				
6. ท่านคิดว่าความเปลี่ยนแปลงทาง สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และการเมือง ส่งผลต่อการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร				
7. ในอนาคต 10 ปีข้างหน้า การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมควรดำเนินการอย่างไร				
8. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม				

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม
ในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

**แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม
ในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพื่อหาแนวโน้มและภาพที่พึงประสงค์ของหลักสูตรด้านการจัดการเรียนรู้ในอนาคต**

ชื่อหัวข้อปริญญานิพนธ์

อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ชื่อผู้วิจัย

นางสาวพูนพชร ทศนะ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ ถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคต (10 ปีข้างหน้า) ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือคุณลักษณะบัณฑิต ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ถามแนวโน้มในอนาคตและภาพอนาคตของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านคุณลักษณะบัณฑิต รูปแบบและวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และรูปแบบและวิธีวัดและประเมินผล

แบบประเมินแนวโน้มในอนาคต เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

ระดับ 5 หมายความว่า ประเด็นนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายความว่า ประเด็นนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้ มาก

ระดับ 3 หมายความว่า ประเด็นนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายความว่า ประเด็นนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้ น้อย

ระดับ 1 หมายความว่า ประเด็นนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้ น้อยที่สุด

3. ทำเครื่องหมาย / เลือกรูปภาพอนาคตว่าเป็นภาพที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ได้เพียง 1 ช่อง

4. เขียนเพิ่มเติมถึงเหตุผล (ถ้ามี) ลงในช่องเหตุผล

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ☐ ผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย
- ☐ ผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ
- ☐ ผู้เชี่ยวชาญที่เคยศึกษาในคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
- ☐ ผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานด้านคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มอนาคต 10 ปีข้างหน้า ของหลักสูตรวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านคุณลักษณะบัณฑิต ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมและด้านการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม

หลักสูตรวิชาชีพครูการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	แนวโน้ม ในอนาคต					ภาพอนาคต		เหตุผล
	1	2	3	4	5	พึง ประสงค์	ไม่พึง ประสงค์	
ก.คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม								
1. ตัวบ่งชี้คุณธรรม								
- มีความรับผิดชอบ								
- มีความเสียสละ								
- มีความเมตตากรุณา								
- มีความซื่อสัตย์สุจริต								
- มีความขยันหมั่นเพียร								
- มีความพอเพียง								
- มีความอดทน								
- มีความละเอียดรอบคอบ								
- มีความเป็นกัลยาณมิตร								
- มีจิตสาธารณะ								
- มีความสุภาพอ่อนน้อม								
- มีความกตัญญูกตเวที								
- มีใจใฝ่สัมฤทธิ์								
- รู้ผิดชอบชั่วดี								
- เคารพสิทธิผู้อื่น								
- มีเหตุมีผล								
- มีความเชื่อมั่น								
- รู้จักกาลเทศะ								

หลักสูตรวิชาชีพครูการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	แนวโน้ม ในอนาคต					ภาพอนาคต		เหตุผล
	1	2	3	4	5	พึงประสงค์	ไม่พึงประสงค์	
2. จรรยาบรรณวิชาชีพ								
- พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ								
- รักและศรัทธาในวิชาชีพ								
- อุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ								
- มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด								
- สำนึกในหน้าที่								
- มีความยุติธรรม								
- มีความสามัคคี								
- มีความกล้าหาญทางจริยธรรม								
- เป็นแบบอย่างที่ดี								
ข. วิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้								
- กรณีตัวอย่าง								
- สถานการณ์จำลอง								
- บทบาทสมมุติ								
- การแสดงละคร								
- การนำตนเอง								
- กระจำงค่านิยม								
- วิธีซักค้ำน								
- ให้อัปัญหาเป็นฐาน								
- ให้อัโครงการเป็นฐาน								
- แบบสะท้อนคิด								
- แบบร่วมมือ								
- กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย								

หลักสูตรวิชาชีพครูการจัดการ เรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม	แนวโน้ม ในอนาคต					ภาพอนาคต		เหตุผล
	1	2	3	4	5	พึง ประสงค์	ไม่พึง ประสงค์	
- การสอดแทรกคุณธรรม								
- กิจกรรมเสริมความเป็นครู								
- กิจกรรมกิจการนักศึกษา								
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้								
- ดิจิทัลแพลตฟอร์ม								
ค. วิธีวัดและประเมินผล								
- ประเมินตนเอง								
- ประเมินโดยเพื่อน								
- ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน								
- ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน								
- ประเมินจากชิ้นงาน								
- ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม								
- ประเมินโดยการสัมภาษณ์								
- ประเมินจากการพูดคุย								
- ประเมินจากการสะท้อนคิด								

ภาคผนวก ซ

แบบประเมินแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้มอนาคต
ภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏ

**แบบประเมินแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวโน้ม
อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence)**

ชื่อหัวข้อปริญญานิพนธ์ อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมใน
หลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
ชื่อผู้วิจัย นางสาวพูนพชร ทัดนะ

คำชี้แจง

1.แบบประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการรับ
ข้อคิดเห็นและประเมินค่า เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective
Congruence): IOC) ของแบบสอบถาม จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการประเมินตาม
ความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประกอบการวิจัย

2. แบบประเมินนี้มี 3 ด้าน

2.1 คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรมแบ่งออกเป็นตัวบ่งชี้คุณธรรม จำนวน
18 ข้อ และด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 9 ข้อ รวม 27 ข้อ

2.2 วิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 17 ข้อ

2.3 วิธีวัดและประเมินผล จำนวน 10 ข้อ

3. แบบประเมินนี้ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับ

ระดับ +1 หมายถึง ท่านมีความเห็นว่าข้อความมีความสอดคล้อง

ระดับ 0 หมายถึง ท่านไม่มีความเห็นหรือข้อความไม่มีความสอดคล้อง

ระดับ -1 หมายถึง ท่านมีความเห็นว่าข้อความไม่มีความสอดคล้อง

4. ในกรณีที่ท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติม กรุณาเขียนลงในช่องหมายเหตุ

ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อ - นามสกุล.....

หลักสูตรวิชาชีพครูการจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
ก.คุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม				
1.ตัวบ่งชี้คุณธรรม				
- มีความรับผิดชอบ				
- มีความเสียสละ				
- มีความเมตตากรุณา				
- มีความซื่อสัตย์สุจริต				
- มีความขยันหมั่นเพียร				
- มีความพอเพียง				
- มีความอดทน				
- มีความละเอียดรอบคอบ				
- มีความเป็นกัลยาณมิตร				
- มีจิตสาธารณะ				
- มีความสุภาพอ่อนน้อม				
- มีความกตัญญูกตเวที				
- มีใจใฝ่สัมฤทธิ์				
- รู้ผิดชอบชั่วดี				
- เคารพสิทธิผู้อื่น				
- มีเหตุมีผล				
- มีความเชื่อมั่น				
- รู้จักกาลเทศะ				
2.จรรยาบรรณวิชาชีพ				
- พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ				
- รักและศรัทธาในวิชาชีพ				
- อุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ				

หลักสูตรวิชาชีพครูการจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
- มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด				
- สำนึกในหน้าที่				
- มีความยุติธรรม				
- มีความสามัคคี				
- มีความกล้าหาญทางจริยธรรม				
- เป็นแบบอย่างที่ดี				
ข. วิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้				
- กรณีตัวอย่าง				
- สถานการณ์จำลอง				
- บทบาทสมมุติ				
- การแสดงละคร				
- การนำตนเอง				
- กระจำลองค่านิยม				
- วิธีซักค้ำ				
- ใช้ปัญหาเป็นฐาน				
- ใช้โครงงานเป็นฐาน				
- แบบสะท้อนคิด				
- แบบร่วมมือ				
- กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย				
- การสอดแทรกคุณธรรม				
- กิจกรรมเสริมความเป็นครู				
- กิจกรรมกิจการนักศึกษา				
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้				
- ดิจิทัลแพลตฟอร์ม				
ค. วิธีวัดและประเมินผล				
- ประเมินตนเอง				
- ประเมินโดยเพื่อน				

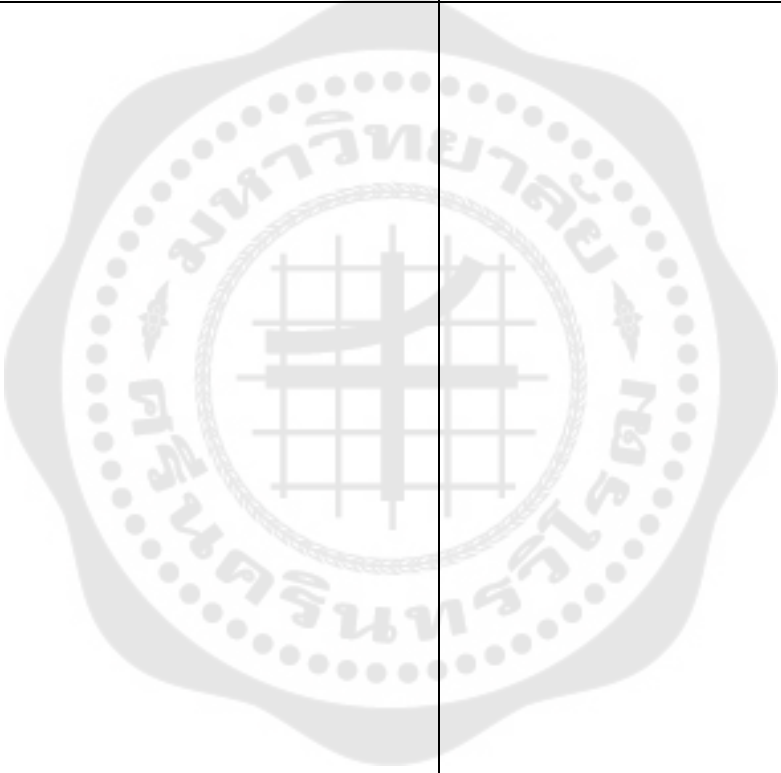
หลักสูตรวิชาชีพครูการจัดการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
- ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน				
- ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน				
- ประเมินจากชิ้นงาน				
- ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม				
- ประเมินโดยการสัมภาษณ์				
- ประเมินจากการพูดคุย				
- ประเมินจากการสะท้อนคิด				
- ประเมินจากแบบทดสอบสถานการณ์				

ภาคผนวก ซ
แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร การทบทวนวรรณกรรม
“องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้”

แบบบันทึกเอกสาร การทบทวนวรรณกรรม
“องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้”

ชื่อเอกสาร.....
 ประเด็น/เรื่อง.....
 ชื่อผู้เขียน.....
 หลักฐานการเผยแพร่.....

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์
	

ภาคผนวก ณ

แบบบันทึกผลการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพครู ย้อนหลัง 20 ปี

แบบบันทึกผลการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพครู
ด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
ย้อนหลัง 20 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2547 – ปัจจุบัน

ประเด็น	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตร 5 ปี (พ.ศ. 2547-2561) และหลักสูตร 4 ปี (2562 – ปัจจุบัน)
1.คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 2. กลยุทธ์การสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม 3. กลยุทธ์การวัดและประเมินผล	

ภาคผนวก ญ
แบบบันทึกผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เชิงลึก STEEP Analysis ที่ส่งผลต่อการ
จัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

แบบบันทึกผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงลึก STEEP Analysis
ที่ส่งผลการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

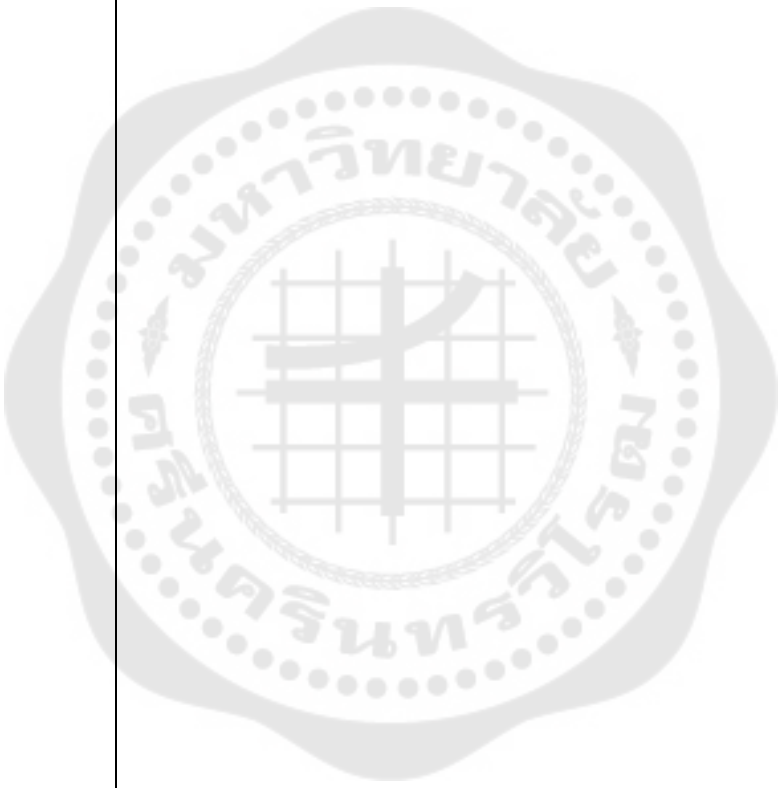
แหล่งข้อมูล ปัจจัย	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน
Social ด้าน สังคม 1. 2. 3. ฯลฯ								
Technology ด้านเทคโนโลยี 1. 2. 3. ฯลฯ								
Economy ด้าน เศรษฐกิจ 1. 2. 3. ฯลฯ								

แหล่งข้อมูล ปัจจัย	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน	ชื่อ ผู้เขียน
Environment ด้าน สภาพแวดล้อม 1. 2. 3. ฯลฯ								
Politic ด้าน การเมือง 1. 2. 3. ฯลฯ								

ภาคผนวก ฏ
แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)	ประเด็นการสัมภาษณ์ เรื่อง.....
	

ภาคผนวก ฎ
แบบบันทึกผลการประชุมกลุ่ม Focus Group

แบบบันทึกผลการประชุมกลุ่ม Focus Group
 เพื่อพิจารณาร่างอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของ
 นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ข้อความถาม	ความเห็นที่ประชุม	ข้อเสนอแนะ/เหตุผลที่ควรปรับปรุง

ภาคผนวก ฐ
โปรโตคอล การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

โปรโตคอลการสนทนากลุ่ม
 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์
เรื่อง อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
 โดย พูนพชร ทักษะ

โปรโตคอลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Protocol) คือ ชุดของหลักการและแนวทางปฏิบัติที่ใช้ในการดำเนินงานสนทนากลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่น่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยหรือการตัดสินใจ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ ขนาดกลุ่มผู้เข้าร่วมที่เหมาะสม การเลือกผู้เข้าร่วมที่มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับประเด็นที่สนใจ และที่สำคัญที่สุดคือบทบาทของผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ที่ต้องมีความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดการสนทนาอย่างเป็นธรรมชาติและครอบคลุม

หลักการ

การใช้ Focus Group ในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ความเชื่อ ทักษะคติ และความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรที่ต้องการพัฒนา หรือหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจะถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการใช้ Focus Group ในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

- **ช่วยให้เข้าใจความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย:** การสนทนากลุ่มเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและสะท้อนประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจความต้องการและความคาดหวังที่แท้จริงเกี่ยวกับหลักสูตร
- **ช่วยในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร:** ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มสามารถนำไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย

- **ช่วยในการออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้:** การสนทนากลุ่มสามารถช่วยในการออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจและเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน
- **ช่วยในการประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร:** การสนทนากลุ่มสามารถนำมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้และผลการใช้หลักสูตร เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- **ช่วยในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ:** การสนทนากลุ่มช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทำให้การพัฒนาหลักสูตรร่วมกันเป็นไปได้อย่างราบรื่น

หลักการที่ยึดถือในการสนทนากลุ่มครั้งนี้

1. *Focus Group* เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น
2. การดำเนินการสนทนากลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการฝึกฝนและการฝึกอบรม แม้ว่าผู้ดำเนินรายการอาจมีความกระตือรือร้นและตื่นตัวกับหัวข้อนั้น แต่วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มคือการดึงเอามุมมองของผู้เข้าร่วม ไม่ใช่การสร้างเวทีให้ผู้ดำเนินรายการพยายามสร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าร่วม ผู้ดำเนินรายการที่มีประสิทธิภาพจะอำนวยความสะดวกในการอภิปรายของผู้เข้าร่วม และไม่อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนครอบงำการอภิปราย หรือโน้มน้าวผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ อย่างไม่สมเหตุสมผล จำนวนประเด็นที่อาจปรากฏในการสนทนากลุ่มจะน้อยกว่าจากการสัมภาษณ์บุคคล
3. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเป็นรูปแบบการวิจัยทางวิชาการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว งานวิจัยประเภทนี้ต้องการทักษะที่นักวิจัยมือใหม่อาจมีไม่พอ ทักษะที่ขาดหายไปอาจรวมถึงการนำการอภิปรายกลุ่ม การรวบรวมข้อมูลในการประชุมกลุ่ม และการให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม นักวิจัยระดับปริญญาเอกอาจประสบปัญหาในการทำให้การอภิปรายกลุ่มดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และไม่รู้ว่เมื่อใดควรเปลี่ยนการสนทนาไปยังหัวข้อใหม่
4. การสนทนากลุ่มต้องเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แสดงความเห็นและถกเถียงในมุมมองใหม่ๆ และสร้างแนวทางใหม่ๆ ร่วมกัน ระเบียบวิธีของการสนทนากลุ่มที่มีโครงสร้างชัดเจน จะช่วยสร้างบรรยากาศของการอภิปรายที่ลื่นไหล

แนวทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่ม

เพื่อนำข้อมูลอันหลากหลาย จากเอกสาร “อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ (ฉบับร่าง)” มาใช้เป็นโจทย์สำหรับผู้เข้าร่วมสนทนาได้ให้ความเห็น และแสดงความคิดเห็นความคาดหวังที่จะเห็นภาพอนาคตของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ฤาเดช เกิดวิชัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย คำสุวรรณ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จ้อยทอง
4. นางจุไรรัตน์ เويبมล
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ สุขีสาร
6. ดร.จักรกฤษณ์ สิริริน
7. ดร.สุนิสา คงสุวรรณ
8. ดร.ธีรวิทย์ แพบัว

คำถามในการสนทนากลุ่ม

คำถามในการสนทนากลุ่ม มี 2 ชุด ชุดแรกเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบ **แสดงความคิดเห็น** ส่วนชุดที่สองเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบ **แสดงความคิดเห็น**

การแสดงความคิดเห็นในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คือ การที่ผู้เข้าร่วมกลุ่มแสดงความคิด ความรู้สึก หรือเจตคติเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจ หรือหัวข้อที่ผู้ดำเนินการอภิปรายกล่าวถึง โดยใช้คำพูดที่ให้สาระในเชิงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันอย่างเป็นทางการและเป็นระบบ

ชุดคำถามให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น

ข้อ 1. “อนาคตภาพของหลักสูตร ในที่นี้หมายถึง ภาพรวมของหลักสูตรในอนาคต ที่มีการคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหลักสูตรในอนาคต ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงเนื้อหา การเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล หรือการปรับตัวให้เข้ากับ

บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป” ท่านมีความเห็นอย่างไรกับ **บริบทและสภาพแวดล้อม** ที่นำเสนอไว้ในเอกสารนี้

ข้อ 2. ภาพที่ 1 “ชัดเจนในคุณธรรม” (Clarity of Ethical and Moral Indicators) แสดงภาพอนาคตคุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง หรือไม่อย่างไร

ข้อ 3. ภาพที่ 2 “ก้าวล้ำการเรียนรู้” (Innovative Learning Methodologies) แสดงภาพอนาคตการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ที่เป็นการคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหลักสูตรในอนาคต ได้ตรงประเด็น หรือไม่ อย่างไร

ข้อ 4. ภาพที่ 3 “ประเมินสู่การพัฒนา” (Formative Assessment) แสดงภาพอนาคตการวัดและประเมินคุณธรรมจริยธรรม แสดงถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีวัดและประเมินผล การเรียนการสอน วิธีวัดและประเมินผลในอนาคต อย่างครอบคลุมหรือไม่ อย่างไร

ความคาดหวังในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คือ การคาดหวังที่จะได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อ เจตคติ หรือประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมสนทนา โดยข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปใช้เพื่อการวิเคราะห์และทำความเข้าใจในประเด็นที่สนใจศึกษา

ชุดคำถามให้ผู้ตอบแสดงความคาดหวัง

ข้อ 5. ท่านคาดว่า “ข้อค้นพบจากการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ” เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้และก่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างไรและมากน้อยเพียงไร

ภาคผนวก ท
(ร่าง) อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

(ร่าง) อนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ

บริบทและสภาพแวดล้อม

พลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมยุคดิจิทัล อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีส่งผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมทางจริยธรรม ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อมุมมองด้านจริยธรรมที่เปลี่ยนไปในบริบทท้องถิ่นและระดับโลกเกิดความท้าทายในการกำหนดมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นสากลในสังคมพหุวัฒนธรรม การปฏิรูปการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามแนวคิด การศึกษา 4.0 ที่มุ่งเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ควบคู่กับคุณธรรม การบูรณาการแนวคิด Self-Skills และ Emotion Intelligence เข้ากับหลักสูตร เป็นความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพครู แท้จริงแล้วได้ยึดโยงมาจากหลักธรรมของศาสนา ที่คนส่วนมากในประเทศนับถือและเห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพครูควรมี ในอนาคตจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีประพฤติปฏิบัติให้เป็นสากลมากขึ้น ด้วยพลเมืองจะกลายเป็นพลโลก แต่การปรับเปลี่ยนนั้นจะยังคงรักษาแก่นแท้ของคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องนั้นๆไว้ เพียงแต่ขยายขอบเขตและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของโลกในอนาคตที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษาและการดำเนินชีวิตเช่น คุณธรรมในเรื่องความรับผิดชอบของครู ดั้งเดิมครูต้องรับผิดชอบในการเตรียมการสอน สอนตรวจงาน ให้คะแนนอย่างยุติธรรม ในอนาคตความรับผิดชอบอาจขยายขอบเขตไปถึง รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง เพื่อให้ความรู้ที่จะนำมาถ่ายทอดนักเรียนทันสมัย หรือความซื่อสัตย์สุจริต ดั้งเดิมคือการไม่เบียดบังเวลาราชการ ไม่เรียกรับผลประโยชน์ แต่ในอนาคตอาจขยายขอบเขตไปถึงความซื่อสัตย์ในการใช้ข้อมูลดิจิทัล ไม่ละเมิดสิทธิ์และการใช้ AI อย่างจริยธรรมเป็นต้น แต่แก่นแท้ของหลักธรรมก็ยังเป็นเช่นเดิม ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ก็เช่นกัน ศาสตร์การสอนที่เป็นวิธีสอนแบบต่างๆแก่นแท้หรือหัวใจของวิธีสอนแต่ละวิธียังคงมีคุณค่า สามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี แต่ต้องปรับเปลี่ยน บูรณาการประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทโลกที่เปลี่ยนไป นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้มากขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการสอน การจัดการเรียนการสอนจะเป็นรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างออนไลน์และออฟไลน์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 เชื่อมโยงกับคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น ในด้านการวัดและประเมินผลก็เช่นกัน อิทธิพลของเทคโนโลยีต่อการวัดและประเมินผล โดยใช้ Big Data และ AI ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจริยธรรม เกิดประเด็นด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประเมินผล เช่น ความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับ

บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นมหาวิทยาลัยในการพัฒนาท้องถิ่น จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย โรงเรียน และชุมชน ทั้งให้ความสำคัญกับการผลิตครูที่มีความเข้าใจในบริบทท้องถิ่นและมีจริยธรรมสูง เกิดความท้าทายในการปรับหลักสูตร ให้มีความสมดุลระหว่างความต้องการของท้องถิ่นและความเป็นมาตรฐานสากล รักษาความสมดุลของคุณธรรม จริยธรรมที่เป็นแก่นแท้กับการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต รักษาความสมดุลของจิตวิญญาณความเป็นครูที่เป็นมนุษย์กับการสอนโดยใช้เทคโนโลยี รักษาความสมดุลในการวัดและประเมินผลอย่างเที่ยงตรง โปร่งใส กับความยืดหยุ่นและเมตตาธรรม ในบริบทเหล่านี้ล้วนเป็นความท้าทายต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่จะจบไปเป็นครูที่ดีในสภาพหน้าตามความมุ่งหวังของสังคม

ภาพที่ 1 “ชัดเจนในคุณธรรม”

ภาพอนาคตคุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม

เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ

หลักสูตรวิชาชีพครูต้องมีความชัดเจนในเรื่องคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตมีตัวชี้วัดที่สามารถนำไปจัดประสบการณ์การเรียนรู้และวัดประเมินผลได้อย่างแท้จริง

จากผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมฉบับนี้พบว่า

1. คุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครูควรมีคุณธรรม 7 ประการดังนี้

1.1 มีความเมตตา กรุณา

ในยุคเทคโนโลยี AI และระบบอัตโนมัติมีบทบาทมากขึ้น ความเมตตา กรุณา จะเป็นคุณลักษณะที่แยกครูออกจากเครื่องจักร การเรียนรู้ทางไกลและออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น จะแยกคนออกจากกันทำให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ครูมีความเมตตา กรุณาจะช่วยสร้างความเชื่อมโยง อารมณ์และสังคมให้มีมากขึ้น ปัญหาทางสุขภาพจิตในเด็กและเยาวชนที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต ต้องการครูที่มีความเข้าใจและเมตตา กรุณา

1.2 มีความรับผิดชอบ

การเรียนรู้ในอนาคตที่เน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบนำตนเองจะเพิ่มมากขึ้น ครูต้องรับผิดชอบในการออกแบบ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ช่วยชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ที่หลากหลายมากกว่าเดิม ดังนั้น คุณสมบัติความรับผิดชอบของครูจะต้องมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในอนาคตต้องอาศัยเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ ความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลอย่างมีจริยธรรม จะเป็น

ประเด็นสำคัญในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจะสำคัญมากขึ้น เนื่องจากความรู้จะล้าสมัยเร็วขึ้นในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และในอนาคตจะมีระบบการติดตามและวิเคราะห์การเรียนรู้ (Learning Analytics) เพื่อให้ครูต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 มีความซื่อสัตย์สุจริต

ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารท่วมท้น ข่าวปลอมแพร่หลายอย่างกว้างขวาง ความซื่อสัตย์สุจริตของครูจะเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจ การใช้เทคโนโลยี AI ในการตรวจสอบ การคัดลอกผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพบการทุจริตจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งครูจะต้องเป็นแบบอย่างในเรื่องความซื่อสัตย์ทางวิชาการ ในอนาคตจะมีการใช้ Block chain ในการบันทึกการเรียนรู้และการประเมินเพื่อสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในระบบการศึกษา ความซื่อสัตย์สุจริตจะถือเป็นเรื่องสำคัญเพิ่มขึ้น

1.4 มีความเสียสละ

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่อาจเพิ่มขึ้นในอนาคต เนื่องจากการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมกัน ครูที่เสียสละจะมีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างนี้ ในสถานการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาต้องการครูที่มีความเสียสละและทุ่มเทเพื่อพัฒนาตนเองและผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และในสถานการณ์ที่โลกมีภาวะวิกฤตหรือภัยพิบัติบ่อยครั้ง ครูผู้เสียสละจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและฟื้นฟู ซึ่งในอนาคตการสร้างเครือข่ายอาสาที่ใช้เทคโนโลยี การสื่อสารทางไกลในการช่วยเหลือและสอนนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลและขาดแคลน จำเป็นจะต้องได้รับการช่วยเหลือจากผู้มีน้ำใจที่เสียสละ

1.5 มีความพอเพียง

ในโลกที่มีการบริโภคและใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ครูที่มีความพอเพียงจะเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืน และในอนาคตการใช้เทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว อาจนำไปสู่การลงทุนด้านอุปกรณ์การศึกษาที่เกินความจำเป็น ความพอเพียงจะช่วยในการตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ครูที่มีความพอเพียงจะสามารถปรับตัวและเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตได้ดี หลักสูตรในอนาคตควรมีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างสมดุล

1.6 มีความเป็นกัลยาณมิตร

ในโลกที่มีการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์อาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลลดลง การเป็นกัลยาณมิตรของครูจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ให้มากขึ้น และในยุคที่ข้อมูลและความรู้มีมากมายความเป็นกัลยาณมิตรจะช่วยให้ครูเป็นผู้ชี้แนะและให้คำปรึกษาที่ดีแก่ผู้เรียน และในอนาคตการทำงานร่วมกันในทีมที่มีความหลากหลายและข้ามวัฒนธรรมจะเพิ่มขึ้น ครูที่มีความเป็นกัลยาณมิตรจะช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีขึ้น

1.7 มีจิตสาธารณะ

ปัญหาที่เป็นปัญหาระดับโลก เช่น ปัญหาโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ต้องการการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม ครูที่มีจิตสาธารณะจะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในอนาคต การเรียนรู้ผ่านบริการสังคม (Service Learning) จะมีบทบาทมากขึ้นในการศึกษา ครูที่มีจิตสาธารณะจะสามารถออกแบบและแนะนำกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจิตสาธารณะเป็นเครื่องแสดงความเป็นมนุษย์ที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบต่างๆ ไม่อาจทำได้

2. คุณลักษณะบัณฑิตวิชาชีพครูควรมีจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ 5 ประการ ดังนี้

2.1 รักและศรัทธาในวิชาชีพ เป็นจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่มีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของโลกทุกด้าน ซึ่งในยุคที่เทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอน ครูต้องปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของความเป็นครู ในด้านสังคมและวัฒนธรรมครูต้องเข้าใจและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น ขณะที่ต้องรับมือกับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพ นอกจากนี้ ครูยังต้องรักษาจุดยืนทางวิชาชีพภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบายต่างๆ ด้วยการใช้ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพเป็นที่ตั้ง

2.2 พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ เป็นจรรยาบรรณวิชาชีพที่มีความสำคัญมากขึ้นในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูต้องเรียนรู้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการสอนและพัฒนาตนเอง ต้องเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น ต้องพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานหรือผู้รับบริการ นอกจากนี้ครูยังต้องติดตามนโยบายการศึกษา และพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบาย

2.3 มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด เป็นจรรยาบรรณที่ต้องปรับให้เข้ากับบริบทใหม่ๆ ครูต้องใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน ต้องเข้าใจและตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนในสังคมพหุวัฒนธรรม ต้องเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายทางเศรษฐกิจในอนาคต ปลุกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

2.4 มีความกล้าหาญทางจริยธรรม เป็นจรรยาบรรณที่มีความสำคัญมากขึ้นในโลกที่มีความซับซ้อนและขัดแย้ง ครูต้องกล้าที่จะตั้งคำถามและท้าทายการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมในการศึกษา ต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางวัฒนธรรมในระบบการศึกษา เสนอแนะทางการศึกษาที่อาจขัดแย้งกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจบางประการ ยืนหยัดในการสอนความจริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและจุดยืนทางจริยธรรมแม้ว่าจะขัดแย้งกับนโยบายบางประการ

2.5 เป็นแบบอย่างที่ดี

ในยุคที่ข้อมูลและแบบอย่างมีมากมายบนโลกออนไลน์ การเป็นแบบอย่างที่ดีของครูในชีวิตจริงจะมีความสำคัญมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบจะเป็นประเด็นสำคัญที่ครูต้องเป็นแบบอย่างในเรื่องนี้ ในอนาคตสังคมมีความหลากหลายมากขึ้น การเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพความแตกต่างและความเท่าเทียมจะมีความสำคัญมากขึ้น

โดยสรุปแล้วในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายด้าน วิชาชีพครูจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ๆ อย่างไรก็ตามแม้บริบทแวดล้อมจะเปลี่ยนไป แต่แก่นแท้ของจรรยาบรรณวิชาชีพครูยังคงมีความสำคัญและต้องได้รับการรักษาไว้

ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ

1. การพัฒนาเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ เช่น การใช้ AI เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล การใช้ Big Data และ Learning Analytics ในการติดตามและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาครู

2. แนวคิดการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม มีปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ เช่น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางอารมณ์ สังคม และจริยธรรมควบคู่ไปกับทักษะทางปัญญา การนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษา

3. นโยบายการปฏิรูปการศึกษา เช่น การปรับเปลี่ยนนโยบายการผลิตครูให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลง การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมเป็นสมรรถนะที่สำคัญ

4. ความคาดหวังของสังคม สังคมมีความคาดหวังสูงต่อบทบาทของครูในการเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

คุณลักษณะบัณฑิต (ที่พึงประสงค์)

ภาพอนาคตที่พึงประสงค์

คุณลักษณะบัณฑิตครูในอนาคต 10 ปีข้างหน้า จะมีภาพที่พึงประสงค์ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1. บัณฑิตครู เป็นผู้มีความคุณธรรมจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง มีความเป็นครูมืออาชีพที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. บัณฑิตครู เป็นผู้มีความเข้มแข็งทางคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หัดตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ที่ซับซ้อน มีการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมผ่านการเป็นแบบอย่างที่ดี
3. บัณฑิตครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้ทุกรายวิชา และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม
4. บัณฑิตครูเป็นผู้มีพื้นฐานทางคุณธรรมจริยธรรมที่ดี โดยผ่านกระบวนการคัดเลือกที่สามารถประเมินศักยภาพด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้สมัครเข้าศึกษา และมีระบบการพัฒนาที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

คุณลักษณะบัณฑิต (ที่ไม่พึงประสงค์)

1. ขาดความรับผิดชอบ ทอดทิ้งภาระหน้าที่ เป็นพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความไม่พร้อม ขาดคุณสมบัติของความเป็นครู เช่น ไม่เข้าชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ งานที่ได้รับมอบหมายไม่เป็นไปตามกำหนด ไม่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นต้น ซึ่งการขาดความรับผิดชอบ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครู และคุณภาพของครูในอนาคต

2. ขาดความซื่อสัตย์ ในการเรียนและการสอน เป็นพฤติกรรมที่ละเมิดจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ รูปแบบในการขาดความซื่อสัตย์ เช่น การคัดลอกคำตอบจากเพื่อน จากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การคัดลอกผลงานวิชาการ จ้างทำงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะเป็นการเสียโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง บั่นทอนคุณค่าของวิชาชีพครู สร้างลักษณะนิสัยที่ไม่ดีในการประกอบวิชาชีพในอนาคต

3. ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อหลักมนุษยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นครู เช่นการล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น การกลั่นแกล้งหรือทำร้ายจิตใจผู้อื่น การละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญา การคัดลอกผลงานโดยไม่อ้างอิง ตลอดจนการไม่ยอมรับความเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากเหตุผล เป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นปฏิปักษ์ในการเรียนรู้ และก่อให้เกิดการสูญเสียความน่าเชื่อถือและเกียรติยศ

4. ขาดความเคารพต่อครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ เป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อวัฒนธรรมไทยที่ยึดถือว่าความกตัญญูรู้คุณเป็นสิ่งที่ผู้น้อยควรปฏิบัติและยึดถือ การขาดความเคารพต่อครูอาจารย์ อาจแสดงออกในการพูดจาหรือใช้น้ำเสียงที่ก้าวร้าว การขัดจังหวะหรือโต้แย้งอย่างไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ การไม่ตั้งใจฟัง หรือใช้โทรศัพท์ระหว่างเรียน การขาดเรียนโดยไม่แจ้งหรือขออนุญาต การวิพากษ์วิจารณ์ผ่านสื่อ การละเลยเพิกเฉยต่อคำแนะนำ การแต่งกายไม่สุภาพขณะอยู่ต่อหน้าครูอาจารย์ ซึ่งจะทำให้สูญเสียโอกาสในการได้รับความรู้และพัฒนา ลดทอนโอกาสการได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์สร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในวิชาชีพ

5. ขาดจิตสำนึกสาธารณะมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตน เป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อปรัชญาและอุดมการณ์ของวิชาชีพครู ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ การขาดจิตสำนึกสาธารณะอาจแสดงออกโดย ไม่สนใจร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ละเลยการช่วยเหลือผู้อื่นในยามจำเป็น คำนึงถึงแต่ความก้าวหน้าของตนเอง ไม่เห็นความสำคัญของการเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่งผลให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมที่เห็นแก่ตัว ไม่สามารถเป็นครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ทำให้ไม่สามารถเป็นครูที่มีคุณภาพได้ในอนาคต

6. ขาดความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาตลอดเวลา มิฉะนั้นจะส่งผลทำให้ความรู้ล้าหลัง เกิดความสูญเปล่าในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการขาดความมุ่งมั่นในการพัฒนาอาจแสดงออกโดย การไม่สนใจศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ไม่เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความล้าหลังทางวิชาการและวิชาชีพ ขาดความสามารถในการแข่งขัน ลดโอกาสที่จะก้าวหน้าในวิชาชีพ สร้างปัญหาให้การศึกษาโดยรวมด้วยคุณภาพ

7. แสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ทางเพศโดยไม่คำนึงถึงวัฒนธรรมไทย เป็นการแสดงออกที่ขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ และบรรทัดฐานทางสังคม เป็นการแสดงที่แสดงออกถึงความสนิทสนมเกินขอบเขตในที่สาธารณะ การแสดงออกทางเพศที่ขาดความเคารพต่อผู้อื่น การใช้ภาษาและคำพูดที่สื่อไปในทางเพศ การสร้างความอับอายหรือกดดันทางเพศ ทำให้นักศึกษาครู สูญเสียความน่าเชื่อถือ กระทบต่อภาพลักษณ์ส่วนตัวและระบบการศึกษาโดยรวม

8. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ถูกต้อง เป็นพฤติกรรมที่แพร่กระจายไปในหมู่เยาวชนอย่างรวดเร็ว ขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพครูและอาจสร้างผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อตนเอง สถาบันและวิชาชีพ การใช้สื่อที่ไม่เหมาะสมอาจแสดงออกในรูป การโพสต์ข้อความหรือรูปภาพ ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย การวิพากษ์วิจารณ์บุคคลอย่างไร้เหตุผล การเผยแพร่ข้อมูลผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต การใช้ภาษาที่หยาบคาย ดูถูกหรือสร้างความเกลียดชัง เป็นต้น ซึ่งผู้มีวิชาชีพครูต้องตระหนักถึงผลกระทบและความรับผิดชอบในการสื่อสารผ่านออนไลน์

9. การแต่งกายและแสดงออกที่ไม่เหมาะสมกับวิชาชีพครู เป็นพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความไม่เข้าใจในบทบาทและความรับผิดชอบของครูด้านการแต่งกายอาจแสดงออกโดย การเปิดเผยร่างกายเกินความเหมาะสม แต่งกายที่ขัดระเบียบของสถานศึกษา แต่งกายที่ไม่เรียบร้อยและสกปรก ด้านการแสดงออก อาจใช้ภาษา ท่าทางที่ไม่เหมาะสม ใช้วาจาที่หยาบคายและไม่สุภาพ เป็นต้น ส่งผลกระทบทำให้ขาดความเชื่อถือ เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในสังคม

10. มีพฤติกรรมก้าวร้าวใช้ความรุนแรงทางกายหรือวาจา เป็นการกระทำที่ขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพครูอย่างร้ายแรง เป็นอุปสรรคต่อการเป็นครูที่มีคุณภาพ และเป็นปัญหาต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้ความรุนแรงอาจแสดงออกโดยการข่มขู่ คุกคาม ใช้ท่าทางให้หวาดกลัว ใช้วาจาที่ดูถูกเหยียดหยาม วิพากษ์วิจารณ์อย่างไร้เหตุผล สร้างบรรยากาศที่น่าหวาดกลัว เป็นต้น นักศึกษาจะต้องตระหนักถึงผลเสียและควบคุมอารมณ์และสื่อสารทั้งทางกาย วาจา อย่างสร้างสรรค์

11. ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดของนักศึกษาครูเป็นภัยต่อตนเอง การศึกษาและสังคมอย่างร้ายแรง ซึ่งอาจแสดงออกโดย การใช้ยาเสพติดชนิดต่างๆ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ หรือบุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น การยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นสิ่งที่นักศึกษาต้องหลีกเลี่ยง ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องโดยเด็ดขาด

ภาพที่ 2 “ก้าวล้ำการเรียนรู้”

ภาพอนาคตการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

จากการวิจัยอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่พบว่ามีวิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต 10 วิธี ได้แก่ การใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม การนำตนเอง

กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ใช้ปัญหาเป็นฐาน วิธีสะท้อนคิด กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย การสอดแทรกคุณธรรม วิธีกระจายค่านิยม วิธีชักจูง เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของโลก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมือง เป็นดังนี้

1. ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) จะก้าวไปสู่การใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality) และความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) ในการจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เรียนได้เผชิญและตัดสินใจในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริง โดยมีระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) วิเคราะห์และให้ข้อมูลย้อนกลับแบบทันทีทันใด

2. การนำตนเอง (Self – Directed Learning) จะได้รับการพัฒนาผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลที่ชาญฉลาด ซึ่งสามารถปรับเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ติดตามความก้าวหน้าและประเมินพัฒนาการของตนเองได้อย่างเป็นระบบ โดยมีระบบที่ปรึกษาอัจฉริยะคอยให้คำปรึกษาและสนับสนุน

3. กรณีตัวอย่าง (Case Study) จะเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มีการยกตัวอย่าง แล้วนำมาอภิปราย พัฒนาเป็นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่สมจริง นอกจากเรียนรู้ได้จากครู และผู้เชี่ยวชาญผู้ที่เป็นต้นแบบ หรือเหตุการณ์จริงแล้ว ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับสถานการณ์จริงผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน ที่ระบบจะจำลองผลกระทบที่เกิดจากการตัดสินใจให้เห็นทันที เป็นการเรียนรู้ความผิดพลาดโดยไม่ต้องกังวลกับผลเสียที่จะเกิดในชีวิตจริง

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) ในอนาคตสถานการณ์จำลองจะเป็นวิธีสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่จะเข้ามาช่วยจำลองสถานการณ์ที่สมจริงซึ่งอาจเป็นสถานการณ์ที่สลับซับซ้อน สถานการณ์ที่เป็นอันตรายที่บุคคลไม่อาจเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งเทคโนโลยีจะเข้ามาช่วยวิเคราะห์การตัดสินใจแบบเรียลไทม์แสดงผลการตัดสินใจระยะสั้น ระยะยาว ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาและเปิดโอกาสให้ทดลองแก้ปัญหาที่หลากหลาย

5. กระบวนการพัฒนาจิตพิสัย (Affective Development) จะได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยมากขึ้น เช่น ขั้นการรับรู้ อาจใช้มัลติมีเดียที่สร้างผลกระทบทางอารมณ์ ใช้ VR/AR สร้างประสบการณ์ที่กระตุ้นความสนใจ ขั้นตอนสอนใช้แพลตฟอร์มโต้ตอบอัจฉริยะ ขึ้นเห็นคุณค่า อาจใช้ AI วิเคราะห์ค่านิยมของผู้เรียน ขั้นการจัดระบบ ใช้เทคโนโลยีในการสร้างแผนผังความคิด และ ขั้นสร้างลักษณะนิสัย ใช้ AI ในการติดตามพฤติกรรม ใช้ Big data ในการเก็บและบันทึกข้อมูลด้านคุณธรรมจริยธรรมรายบุคคล เป็นต้น

6. การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Learning) ในอนาคตจะกับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในโลกดิจิทัล เช่น การหลอกลวงทางไซเบอร์และละเมิดลิขสิทธิ์ และความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ เป็นต้น ผู้เรียนจะได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา เสนอแนวทางแก้ไข และสร้างนวัตกรรมเพื่อป้องกันปัญหาในอนาคต

7. วิธีสะท้อนคิด (Reflection) จะถูกพัฒนาเป็นระบบดิจิทัล พอร์ต โฟลิโอ ที่ผู้เรียนสามารถบันทึกการเรียนรู้ ความคิดและความรู้สึกผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น การเขียน บล็อก วิดีโอบล็อก และการบันทึกเสียงโดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้น และอาจารย์ ผ่านชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์

8. การสอดแทรกคุณธรรม (Moral Infusion) จะเป็นไปอย่างแนบเนียนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผ่านการใช้สื่อมัลติมีเดีย เกมการศึกษา และการเล่าเรื่องที่สอดแทรกประเด็นทางจริยธรรม ผู้เรียนจะได้เรียนรู้คุณธรรมผ่านประสบการณ์ที่สนุก น่าสนใจและมีความหมาย

9. วิธีกระจ่างค่านิยม (Values Clarification) จะใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ในการช่วยผู้เรียนสำรวจ และทำความเข้าใจค่านิยมของตนเอง เปรียบเทียบกับค่านิยมของสังคม โดยใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ที่ช่วยให้เห็นความสอดคล้องหรือขัดแย้งในระบบค่านิยมของตน

10. วิธีซักค่าน (Socratic Method) จะถูกพัฒนาให้เป็นระบบโต้แย้งเชิงจริยธรรมแบบออนไลน์ ผู้เรียนจะสามารถอภิปรายประเด็นทางจริยธรรมกับเพื่อนร่วมชั้นและผู้เรียนจากทั่วโลก ภายใต้การดูแลของระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ช่วยกำกับการอภิปรายให้อยู่ในกรอบที่สร้างสรรค์ และมีเหตุผล

ปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ

1. การพัฒนาเทคโนโลยี AI , UR และ AR อย่างก้าวกระโดด เทคโนโลยีเหล่านี้ จะเปลี่ยนแปลงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถสร้างสถานการณ์จำลองที่สมจริงเพื่อฝึกการตัดสินใจเชิงจริยธรรม นักศึกษาสามารถเข้าถึงสถานการณ์ที่หลากหลายและซับซ้อนผ่าน UR โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ AI จะช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมและให้ข้อมูลย้อนกลับทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงประเด็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น เช่น การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การจัดสรรทรัพยากรด้านสุขภาพอย่างเป็นธรรม

และการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างวัย (Intergenerational Learning) เพื่อสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างคนต่างรุ่น

3. ความต้องการครูที่มีทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมและการคิดวิเคราะห์ หลักสูตรการสอนจะเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจในเชิงจริยธรรมมากขึ้น การใช้กรณีศึกษาที่ซับซ้อนและสถานการณ์จำลอง เพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหาทางจริยธรรม นอกจากนี้ยังอาจเพิ่มรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมในยุคดิจิทัล เช่น จริยธรรมในการใช้ AI หรือการรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูล

4. นโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระบบการศึกษามากขึ้น จะมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น อาจมีการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครู ทำให้สถาบันการศึกษาต้องปรับปรุงหลักสูตรและวิธีจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว

5. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะให้ความสำคัญกับจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมากขึ้น มีการบูรณาการประเด็นเรื่องความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเข้ากับการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม นักศึกษาอาจได้รับมอบหมายให้ทำโครงการที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อฝึกฝนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (ที่พึงประสงค์)

ภาพอนาคตที่พึงประสงค์

ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย สาระสำคัญ ดังนี้

1. มีการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในทุกมิติของหลักสูตร เช่น การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในทุกรายวิชาและกิจกรรม การจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เช่น ค่ายอาสา กิจกรรมร่วมงานกับชุมชน เป็นต้น

2. การใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เช่น การใช้ AR ในการจำลองสถานการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรมที่ซับซ้อนให้นักศึกษาได้ฝึกตัดสินใจ การใช้ AI ในการวิเคราะห์พฤติกรรมและให้ข้อมูล

ย้อนกลับแบบเฉพาะรายบุคคล มีแบบฟอร์มออนไลน์ที่รวบรวมทรัพยากรการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา ใช้ Block chain ในการบันทึกและรับรอง ประสิทธิภาพการเรียนรู้และพัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรม

3. การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เช่น ให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่หลากหลายจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับ ครูต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้นักศึกษาร่วมโครงการพัฒนาชุมชนที่เน้นการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

4. พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เช่นการจัดอภิปรายโต้ว่าที่ ประเด็นทางจริยธรรมที่ซับซ้อน พัฒนากาว่าผู้นำทางจริยธรรมโดยการจัดหลักสูตรพิเศษและ โครงการที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคม เป็นต้น

5. สร้างเครือข่ายร่วมมือระหว่างสถาบัน ในการแลกเปลี่ยนนักศึกษา ครูอาจารย์ พัฒนา หลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม (ที่ไม่พึงประสงค์)

1. การสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว เป็นวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ขาด ประสิทธิภาพในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพราะมีข้อจำกัด เช่นขาดการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้แบบทางเดียว ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับความรู้เฉพาะทฤษฎี ไม่สามารถปลูกฝังคุณธรรม ได้อย่างแท้จริง ทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ไม่ สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ทั้งนี้การสอนแบบบรรยายยังใช้ในสถานศึกษาด้วยความเคยชินของ ผู้สอนและขาดการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน

2. การสอนที่มุ่งเน้นทฤษฎีขาดการปฏิบัติ เป็นการสอนที่ล้มเหลวในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างแท้จริง เพราะเป็นวิธีสอนที่มีข้อจำกัด เช่น เกิดการเรียนรู้เพียงระดับความรู้ความ เข้าใจ ขาดการเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับการกระทำ ขาดการฝึกฝนทักษะ การตัดสินใจทาง จริยธรรมทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความรู้กับการปฏิบัติเพราะความรู้ทางทฤษฎีไม่อาจ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เป็นการลดทอนคุณภาพการศึกษาด้านคุณธรรม

3. การสอนที่ขาดการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการสอนที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ อย่างเดียว ขาดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่เปิดโอกาสให้ซักถามหรือแสดงความคิดเห็น เป็น การสอนแบบทิศทางเดียว ทำให้ไม่สามารถสร้างความเข้าใจเชิงลึก ขาดการเรียนรู้จาก

ประสบการณ์ของผู้อื่น ขาดแรงจูงใจในการเรียนคุณธรรม การสอนที่ขาดการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สาเหตุอาจเกิดมาจากข้อจำกัดเรื่องเวลา และความเคยชินของผู้สอน

4. การสอนที่ตำหนิหรือประจานที่สร้างความอับอาย เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และขัดกับหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อาจพบเห็นพฤติกรรมผู้สอนที่ใช้การวิจารณ์อย่างรุนแรงต่อหน้าสาธารณะใช้คำพูดดูถูกและเหยียดหยาม เปิดเผยข้อบกพร่องส่วนตัวของผู้เรียน ใช้น้ำเสียงและอารมณ์ที่ก้าวร้าว เปรียบเทียบให้รู้สึกต่ำต้อย ทำให้ผู้เรียนรู้สึกด้อยค่า ทำลายความเชื่อมั่นในตัวเอง เกิดความเครียดและวิตกกังวล สร้างทัศนคติเชิงลบ กระตุ้นพฤติกรรมที่ต่อต้านและก้าวร้าว เป็นการทำลายบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นการขัดขวางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมการใช้วิธีสอนที่ไม่เหมาะสมแบบนี้ อาจสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมการสอนแบบดั้งเดิม ผู้สอนขาดความเข้าใจในหลักจิตวิทยา ขาดความอดทนและความเมตตาธรรม เป็นต้น

5. วิธีสอนที่ไม่มีแผน เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ขาดระบบ ขาดความต่อเนื่อง และขาดทิศทางที่ชัดเจน ไม่มีการเตรียมการสอนทำให้ขาดการกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ขาดการออกแบบกิจกรรมล่วงหน้า การสอนเป็นไปแบบเลื่อนลอยไร้ทิศทาง ขาดการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การสอน ทำให้การเรียนการสอนขาดความต่อเนื่องและขาดการติดตามพัฒนาการของผู้เรียน สร้างผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา ไม่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในตัวผู้เรียนได้ เพราะขาดความต่อเนื่องและไม่มีแผนการสอนที่แน่นอน

6. วิธีสอนที่ขาดกระบวนการการสะท้อนคิดและพัฒนา เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และพัฒนาตนเองเป็นการสอนที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งคำถาม ขาดการแลกเปลี่ยนความเห็น เน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ ละเลยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขาดความตระหนักรู้ในพฤติกรรมของตนเอง บั่นทอนการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพที่ 3 “ประเมินสู่การพัฒนา”

ภาพอนาคตการวัดและประเมินคุณธรรมจริยธรรม

เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ

การประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมต้องให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและมีความเหมาะสมกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก

จากการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า วิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมควรใช้วิธีวัดและประเมินผล 7 วิธี ดังนี้

1. ใช้เทคโนโลยีช่วยประเมิน เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI-Powered Behavioral Analysis) ใช้ AI วิเคราะห์พฤติกรรมและตัดสินใจเชิงจริยธรรม จากข้อมูลหลากหลายแหล่ง เช่น การแสดงออกทางสีหน้า น้ำเสียง และการเคลื่อนไหวร่างกาย การจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality Ethical Simulations) เป็นการสร้างสถานการณ์จำลองที่ซับซ้อนในโลกเสมือนจริง เพื่อประเมินการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสภาพแวดล้อมที่สมจริง การใช้เทคโนโลยี Block chain ในการบันทึกประวัติด้านจริยธรรม (Block for Ethical Track Record) เป็นเทคนิคบันทึกการติดตามประวัติการตัดสินใจเชิงจริยธรรมตลอดหลักสูตรอย่างโปร่งใสและไม่สามารถแก้ไขได้

2. ประเมินโดยวิธีสะท้อนคิด เช่น การบันทึกสะท้อนคิดด้วยความช่วยเหลือของปัญญาประดิษฐ์ (AI-assisted Reflective Journaling) ใช้ AI วิเคราะห์บันทึกการสะท้อนคิดของผู้เรียน เพื่อติดตามการพัฒนาทางความคิดและทัศนคติด้านจริยธรรม การสนทนาแลกเปลี่ยนทางจริยธรรมระหว่างเพื่อน (Peer-to-Peer Ethical Dialogues) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงจริยธรรมระหว่างผู้เรียนโดยมี AI เป็นผู้วิเคราะห์คุณภาพของการอภิปราย เพิ่มสะสมผลงานการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (Ethical Decision Making Portfolio) ที่ให้ผู้เรียนสร้างสะสมงานที่แสดงถึงกระบวนการคิด และตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ต่างๆ

3. ใช้แบบทดสอบสถานการณ์ เช่น การสร้างสถานการณ์แบบพลวัต (Dynamic Scenario Generation) ใช้ AI สร้างสถานการณ์ทดสอบที่ปรับเปลี่ยนตามการตอบสนองของผู้เรียน ทำให้การทดสอบมีความท้าทายสมจริงมากขึ้นสถานการณ์ขัดแย้งทางจริยธรรมในบริบทพหุวัฒนธรรม (Multicultural Ethical Dilemmas) สร้างสถานการณ์ที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความซับซ้อนของประเด็นจริยธรรมในระดับโลก การตัดสินใจเชิงจริยธรรมแบบเรียลไทม์ (Real Ethical Decision Making) ใช้เทคโนโลยี AR ในการจำลองสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเชิงจริยธรรมแบบทันที เพื่อประเมินการตัดสินใจภายใต้ความกดดัน

4. ประเมินโดยเพื่อนและผู้เกี่ยวข้อง เช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับทางจริยธรรมแบบ 360 องศา (360 degree Ethical Feedback) ใช้ระบบการประเมินแบบ 360 องศา ที่รวบรวมข้อมูลจากเพื่อนร่วมงาน อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างภาพรวมของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ระบบการรายงานทางจริยธรรมแบบไม่มีตัวตน (Anonymous Ethical Reporting System) สร้างระบบรายงานพฤติกรรมทางจริยธรรมแบบไม่ระบุตัวตน เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบ การประเมินโดยเพื่อนข้ามวัฒนธรรม (Cross – cultural Peer Assessment) เป็นวิธีจับคู่ผู้เรียนต่างวัฒนธรรมให้ประเมินซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในมุมมองทางจริยธรรมที่หลากหลาย

5. การประเมินตนเอง เช่น สะท้อนตนเองด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI powered Self Reflection Tools) ใช้ AI ช่วยวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะจากการประเมินตนเองของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใช้โปรแกรมจำลองการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (Ethical Decision Making Simulators) สร้างโปรแกรมจำลองสถานการณ์ที่ผู้เรียนสามารถทดลองตัดสินใจ และเห็นผลลัพธ์เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ใช้แผนควบคุมจริยธรรมส่วนบุคคล (Personal Ethics Dashboard) พัฒนาแดชบอร์ด ส่วนตัวที่แสดงพัฒนาการด้านจริยธรรมของผู้เรียน โดยรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งและวิเคราะห์แนวโน้ม

6. ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน เช่น แฟ้มสะสมงานทางจริยธรรมดิจิทัล (Digital Ethical Portfolio) เป็นการพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานดิจิทัล ที่รวบรวมหลักฐานการพัฒนา ด้านจริยธรรม เช่น วิดีโอการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม บันทึกการสะท้อนคิด และผลงานที่แสดงถึงความสำเร็จต่อสังคม ผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับการยืนยันด้วยบล็อกเชน (Block chain-Verified Achievements) ใช้เทคโนโลยี Block chain ในการรับรองความถูกต้องของผลงานและความสำเร็จด้านจริยธรรม ทำให้แฟ้มผลงานมีความน่าเชื่อถือสูง แฟ้มสะสมงานที่คัดสรรด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI – Curated Portfolio) ใช้ AI ในการเลือกและจัดระเบียบผลงานที่แสดงถึงพัฒนาการด้านจริยธรรมได้ดีที่สุด รวมถึงวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดที่ควรพัฒนา รวบรวมกรณีศึกษาทางจริยธรรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Ethical Case Studies) รวบรวมกรณีศึกษาที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม โดยนำเสนอในรูปแบบที่ตอบโต้ได้ เช่น วิดีโอ 360 องศา หรือสถานการณ์จำลองแบบโต้ตอบ

7. การสังเกตพฤติกรรม เช่น การใช้แบบบันทึกพฤติกรรมที่มีโครงสร้าง (Structured observation) ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ ที่มีการกำหนดพฤติกรรมที่ชัดเจน มีเกณฑ์การให้คะแนน และกำหนดช่วงเวลาสังเกตที่แน่นอนและบันทึกพฤติกรรมที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured

observation) ที่บันทึกพฤติกรรมเหตุการณ์สำคัญแบบพรรณนา แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ที่ผู้สังเกตมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกสังเกต แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant observation) แบบสังเกตแบบต่อเนื่อง (Continues observation) ติดตามพฤติกรรมระยะยาว แบบสังเกตผ่านสื่อดิจิทัล (Digital observation) เช่น การใช้กล้องวงจรปิด การบันทึกวีดิทัศน์ การติดตามพฤติกรรมออนไลน์ การสังเกตในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง (Virtual Environment) เป็นการสังเกตในห้องเรียนเสมือน และการสังเกตโดยใช้ AI (AI – assisted observation) ที่สามารถวิเคราะห์ภาษากาย ประมวลผลการแสดงออกทางอารมณ์ ติดตามพฤติกรรมและสร้างรายงานอัตโนมัติ

ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ

1. นโยบายปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ นโยบายระดับชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้สถาบันการศึกษา ต้องปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการประเมินให้มีความสอดคล้อง มาตรฐานวิชาชีพครู กำหนดให้ครูต้องมีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ประเมินคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญมากขึ้น ในกระบวนการผลิตครู นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดให้สถาบันการศึกษาต้องมีระบบการพัฒนาและประเมินคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่หลากหลายขึ้น เกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาระบบการประเมิน

2. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (AI และ Big Data) เทคโนโลยีสมัยใหม่ เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลที่มีความแม่นยำ ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมจากข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การแสดงออกทางสีหน้า น้ำเสียง และภาษากาย Big Data ช่วยในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากเกี่ยวกับพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้เรียนในสถานการณ์ต่างๆ Virtual Reality (VR) และ Augmented Reality (AR) ช่วยในการจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรมที่สมจริง เพื่อประเมินการตัดสินใจของผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการประเมินอัตโนมัติ ที่สามารถติดตามและวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง และ

เกิดการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยี AR, VR ในการฝึกฝนและประเมินทักษะทางจริยธรรม

3. ความต้องการครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูงในสังคม ความคาดหวังสูงต่อครูในฐานะแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้การประเมินคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น โดยสังคมต้องการเห็นหลักฐานชัดเจน ว่าครูมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่ครูจะมีบทบาทเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาของสังคม เช่น การทุจริต คอรัปชั่น ความรุนแรง เป็นต้น นอกจากนี้สังคมยังคาดหวังสูงว่าครูจะสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี ทางด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการคัดเลือกและประเมินครูที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น จะเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูให้เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างเข้มข้น จะเกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตครู โรงเรียน และชุมชน ในการประเมินและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู

4. การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากในปัจจุบันและในอนาคตสังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องมาจากการอพยพมาทำงานของคนในประเทศเพื่อนบ้าน การเปิดประตูอาเซียน และโลกมีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์ ทำให้ต้องหันมาพิจารณามุมมองทางจริยธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม การเปลี่ยนโครงสร้างของครอบครัว ทำให้บทบาทของครูและสถาบันการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ มีผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของเยาวชน ทำให้ต้องคำนึงถึงบริบททางดิจิทัลด้วย

5. แนวคิดการประเมินตามสภาพจริง แนวคิดนี้เน้นการประเมินที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง สำหรับการประเมินคุณธรรมจริยธรรม แนวคิดนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบการประเมินที่เน้นการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมในสถานการณ์จริง มีการใช้เทคโนโลยีช่วยการประเมินเช่น การบันทึกวีดีโอ การใช้แอปพลิเคชันในการเก็บข้อมูลพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากวัฒนธรรม การทดสอบแบบดั้งเดิมไปสู่การประเมินที่เน้นการพัฒนา

ปัจจัยขับเคลื่อนเหล่านี้ มีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน การพัฒนาระบบการประเมินคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้อย่างรอบด้าน และบูรณาการแนวคิดและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ากับหลักการทางการศึกษา และจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับการวิจัย และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกิดนวัตกรรมในการประเมินที่สามารถรองรับความท้าทายในอนาคตได้

การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม (ที่พึงประสงค์)

การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคตจะมีภาพที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. มีระบบการวัดและประเมินผลที่มีความแม่นยำ เทียบตรง และครอบคลุมทุกมิติ ด้วยการนำ AI และ Big Data ระบบ AI จะวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น พฤติกรรมในชั้นเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม การตัดสินใจในสถานการณ์จำลอง เพื่อให้เห็นภาพรวมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ระบบจะติดตามและประเมินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตลอดหลักสูตร ไม่ใช่เพียงการทดสอบเป็นครั้งคราว และจะใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบทดสอบ สถานการณ์เสมือนจริง การสังเกตพฤติกรรม และการวิเคราะห์ตัดสินใจในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ผลที่ได้จะได้ผลประเมินที่สะท้อนคุณธรรมจริยธรรมที่แท้จริงของผู้เรียน ลดความอคติและความผิดพลาดในการประเมิน สามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างแม่นยำ

2. ประเมินที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ระบบการประเมินในอนาคตจะไม่เพียงแต่วัดผลแต่จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนโดยการให้ข้อมูลย้อนกลับแบบทันที ผู้เรียนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับหลังจากการตัดสินใจหรือการกระทำ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงการประเมินเข้ากับการเรียนการสอน ทำให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน ผลที่ได้รับคือผู้เรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติที่ยั่งยืน และเป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต

3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและผู้ร่วมชั้นเรียน การมีส่วนร่วมในการประเมินจะช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ และความรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการประเมินแบบเพื่อนช่วยเพื่อนจะมีระบบที่ช่วยให้ผู้เรียนให้ข้อมูลย้อนกลับแก่เพื่อนอย่างสร้างสรรค์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินและร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และในอนาคตระบบการประเมินแบบอัจฉริยะ ผู้เรียนสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล วิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง ช่วยให้เกิดการสะท้อนคิด และตระหนักรู้ เป็นผลให้ผู้เรียนเข้าใจในคุณค่า และความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น สร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

4. การเชื่อมโยงการประเมินกับการพัฒนาวิชาชีพครูในอนาคต ระบบการประเมินไม่เพียงแต่เป็นผลในปัจจุบัน แต่จะเป็นเครื่องมือคาดการณ์และส่งเสริมความสำเร็จในวิชาชีพ ด้วย

การติดตามในระยะยาวที่จะมีระบบติดตามผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนไปจนถึง การปฏิบัติงานจริงในฐานะครู ผลการประเมินจะถูกใช้ในการวางแผนพัฒนาวิชาชีพและฝึกอบรม เพิ่มเติมสำหรับครูใหม่และจะมีการให้คำปรึกษาและสนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ครูใหม่ โดยอ้างอิงจากผลการประเมินในช่วง การศึกษาในมหาวิทยาลัย ผลที่ได้รับคือ จะมีระบบการผลิต ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูง ลดอัตราการออกของครู เนื่องจากปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และ ช่วยยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูด้านคุณธรรมจริยธรรม

5. สังคมยอมรับและเชื่อมั่นในระบบการวัดและประเมินผล ระบบการวัดและประเมินผลจะ มีความโปร่งใส สังคมจะสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการ เกณฑ์การประเมิน การมีส่วนร่วม ของภาคประชาสังคม จะมีกลไกให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบ การประเมิน ส่งผลให้สังคมเชื่อมั่นในคุณภาพของครูที่ผ่านการประเมิน เป็นการยกระดับมาตรฐาน คุณธรรมจริยธรรมในสังคมโดยรวม

ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมนี้ มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งสู่ การสร้างระบบที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน การบรรลุวิสัยทัศน์นี้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งสถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน รวมถึงการลงทุนในเทคโนโลยีและการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ผลลัพธ์สุดท้ายไม่เพียงแต่ยกระดับ คุณภาพของครูเท่านั้น ยังจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมอีกด้วย

การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม (ที่ไม่พึงประสงค์)

การวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นการวัดและประเมินผลที่ขาด ความเที่ยงตรง (Validity) ขาดความน่าเชื่อถือ (Reliability) ขาดความครอบคลุม (Comprehensiveness) ขาดความต่อเนื่อง (Continuity) และขาดความยุติธรรม (Fairness) ดังนี้

1. วิธีการประเมินที่ขาดความเที่ยงตรง เช่น แบบทดสอบที่วัดเพียงความรู้ความเข้าใจ ข้อสอบที่เน้นการท่องจำไม่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติ ใช้ข้อสอบเดียวกันวัดคุณธรรมจริยธรรมของทุก คนโดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังของผู้รับการประเมิน ใช้เกณฑ์ในการประเมินเดียวกันกับทุกสถานการณ์ ประเมินจากผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว ขาดมุมมองจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เครื่องมือการประเมินขาด หลักวิชาการ ขาดการทดสอบความเชื่อมั่นและมีเกณฑ์ที่ไม่ชัดเจน ทั้งนี้เกิดจากความเคยชินใน การประเมินแบบดั้งเดิม บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจหลักและวิธีการประเมินผลรวมทั้งขาด การพัฒนาเครื่องมือในการประเมิน และข้อจำกัดเรื่องเวลาและทรัพยากร เป็นต้น

2. วิธีการประเมินที่ขาดความน่าเชื่อถือ เช่น การประเมินที่มีอคติต่อผู้เรียน ตัดสินตามความรู้สึกส่วนตัวแทนข้อเท็จจริง ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ไม่กำหนดตัวชี้วัดที่แน่นอนขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปผลโดยไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือไม่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และใช้ซ้ำๆ โดยไม่มีการปรับปรุง ผลการประเมินขาดการสอบทานจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งผลให้คุณธรรมจริยธรรมในตัวนักศึกษาครู ได้รับการพัฒนาอย่างไม่เป็นระบบ และขาดความน่าเชื่อถือในกระบวนการเรียนการสอนและคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรม

3. วิธีการประเมินที่ขาดความครอบคลุม เป็นการประเมินเพียงความรู้ทางทฤษฎี วัดเฉพาะผลการเรียน ไม่พิจารณาพฤติกรรมและทัศนคติ ละเลยการประเมินจิตสำนึกและคุณลักษณะภายใน ขาดการวัดพัฒนาการทางจริยธรรม ละเลยบริบทและสถานการณ์ที่แตกต่าง ใช้เพียงแบบทดสอบหรือแบบสอบถาม ขาดการสังเกตพฤติกรรมจริงและไม่มีการบันทึกการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

4. การประเมินที่ขาดความต่อเนื่อง เช่น ประเมินช่วงกลางภาคและปลายภาค ขาดการบันทึกเปรียบเทียบความก้าวหน้า เป็นการประเมินแบบใช้เฉพาะผล ไม่เห็นกระบวนการ ไม่มีการสะท้อนผลเพื่อพัฒนา ทำให้ไม่เห็นศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน ไม่มีข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน

5. การประเมินที่ขาดความยุติธรรม เป็นการประเมินที่มีอคติ เลือกปฏิบัติต่อผู้เรียน ให้คะแนนโดยไม่คำนึงถึงบริบทส่วนบุคคลขาดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและไม่แจ้งให้ผู้เรียนทราบ ชอนเร้นข้อมูลการประเมิน ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนชี้แจงหรือโต้แย้ง สร้างความขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้เรียน ท้อแท้ เสียกำลังใจ และสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาชีพครู

ประวัติผู้เขียน

